

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

Докторска дисертација
СПОРАЗУМ О ПРИЗНАЊУ ПРЕКРШАЈА

Кандидат:
Слободан Малешић

Ментор:
Проф. др Милош Марковић

Нови Сад, 2018. година

University Business Academy in Novi Sad
Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad

Doctoral Dissertation
MISDEMEANOR PLEA BARGAIN

Candidate:
Slobodan Malešić

Menthor:
Ph.D. Miloš Marković

Novi Sad, 2018.

УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИВРЕДУ И ПРАВОСУЂЕ
У НОВОМ САДУ

КЉУЧНИ ПОДАЦИ О ЗАВРШНОМ РАДУ

Врста рада:	Докторска дисертација
Име и презиме аутора:	Слободан Малеших
Ментор (титула, име, презиме, звање, институција)	проф. др Милош Марковић, ванредовни професор, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Наслов рада:	Споразум о признању прекршаја
Језик публикације (писмо):	Српски, ћирилица

Физички опис рада:	Унети број: Страница: 294 Поглавља: 6 Референци: 163 Табела: 6 Слика: 0 Графикона: 18 Прилога: 0
Научна област:	Кривичноправна ужа научна област
Предметна одредница, кључне речи:	Споразум о признању прекршаја, правна природа споразума, материјалне одредбе споразума, одлуке суда поводом споразума о признању
Извод (апстракт или резиме) на језику завршног рада:	<p>Предмет овог истраживања представља анализу, теоријско и практично разматрање споразума о признању прекршаја као једног сасвим новог позитивноправног института у прекршајном законодавству Републике Србије.</p> <p>Проблематика овог истраживања биће анализирана са теоријског аспекта, са аспекта легислативног регулисања у прекршајном законодавству, првенствено у Републици Србији, али исто тако и у упоредном законодавству, као и са аспекта његове примене у судској пракси.</p> <p>Споразум о признању прекршаја први пут се законодавно уређује од ступања на снагу Закона о</p>

прекршајима из 2014. године. Претходно изнето, а које се односи управо на почетак законодавне примене овог института, потребно је прецизирати на следећи начин. Споразум о признању прекршаја, као правни институт, преузет је из Законика о кривичном поступку који је у својим изменама и допунама из 2009. године предвидео институт споразума о признању кривице. Исте године, овај институт, под истим називом (споразум о признању кривице), са минималним прецизирањима уведен је и у Закон о прекршајима, и то Законом о изменама и допунама Закона о прекршајима. Нови Закон о прекршајима ступио је на снагу почетком 2014. године. Садржао је више промена у односу на претходни, док се једна од њих односила и на институт споразума о признању кривице који је променио свој назив у споразум о признању прекршаја.

Значај овог истраживања је у томе што проблематика споразума о признању прекршаја није довољно разматрана у стручним и научним круговима. Стога је ово истраживање, од посебног значаја, али и због тога што ће се ова проблематика размотрити са више аспеката и кроз све специфичности овог позитивноправног института.

Истраживање је груписано у шест целина и свака од њих представља посебан допринос. Целине се односе на правна природа споразума о признању у казненом праву како би се указало на порекно овог института, затим посебна пажња је била усмерена ка материјалноправном и процесноправном аспекту. У засебној целини су размотрене одлуке суда поводом споразума, а на крају

	<p>истраживања начињен је компаративни преглед са другим законодавствима, али и анализа практичне примене споразума о признању прекршаја у Републици Србији.</p>
<p>Датум одбране: (Попуњава накнадно одговарајућа служба)</p>	
<p>Чланови комисије: (титула, име, презиме, звање, институција)</p>	<ol style="list-style-type: none">1. проф. др Божидар Бановић, редовни професор, Факултет безбедности, Универзитет у Београду – <i>председник Комисије</i>2. проф. др Милош Марковић, редовни професор, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитета Привредна академија у Новом Саду – <i>ментор</i>3. проф. др Жељко Бјелајац, редовни професор, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитета Привредна академија у Новом Саду - <i>члан Комисије</i>
<p>Напомена:</p>	

UNIVERSITY BUSINESS ACADEMY IN NOVI SAD
FACULTY OF LAW FOR COMMERCE AND JUDICIARY
IN NOVI SAD

KEY WORD DOCUMENTATION

Document type:	Doctoral dissertation
Author:	Slobodan Malešić
Menthor (title, first name, last name, position, institution)	Phd. Miloš Marković, associate professor, Faculty of Commerce and Justice in Novi Sad, University Business Academy in Novi Sad
Title:	Misdemeanor plea bargain
Language of text (script):	Serbian language
Physical description:	Number of: Pages: 294 Chapters: 6 References: 163 Tables: 6 Illustrations: 0 Graphs: 18 Appendices: 0
Scientific field:	Law (Specific field of science: <i>Criminal Law</i>)

<p>Subject, Key words:</p>	<p>Misdemeanor plea bargain, legal nature of the plea bargain, material provisions of the plea bargain, court decisions on the plea bargain</p>
<p>Abstract (or resume) in the language of the text:</p>	<p>The subject of this research is the analysis, theoretical and practical consideration of the plea agreement about the recognition of violations as a completely new positive law institute in the misdemeanor legislation of the Republic of Serbia.</p> <p>Problems of this study will be analyzed from the theoretical point of view, from the point of regulation in the offense legislative legislation, primarily in Serbia, but also in the comparative legislation, as well as in terms of its application in the judicial practice.</p> <p>The for the first time is regulated legally since the Law on Misdemeanors entered into force in 2014. Previously, referring to the beginning of the legislative implementation of this institute, it is necessary to specify in the following way. The agreement on the recognition of violations, as a legal institute, was taken from the Code of Criminal Procedure, which in its amendments and supplements from 2009 foresaw the institute of a plea agreement. That same year, this institute, under the same name (plea agreement), with minimal precision, was introduced into the Law on Misdemeanors, namely the Law on Amendments to the Law on Misdemeanors. The new Law on Misdemeanors came into force in early 2014. It contained several changes in relation to the previous one, while one of them also referred to the institute of a plea agreement that changed its name to plea</p>

	<p>bargain.</p> <p>The importance of this study is that the problem of plea agreement is not sufficiently addressed in professional and scientific circles. Therefore, this research is of special importance, but also because these issues will be considered from several aspects and through all the specifics of this positive law institute.</p> <p>The research is grouped into six parts and each of them represents a special contribution. Parts refer to the legal nature of the agreement on recognition in criminal law in order to indicate the origin of this institute, and then special attention was focused at the substantive and procedural aspects. In the separate part, the Court’s decisions regarding the agreement were reviewed, and at the end of the study a comparative review with other legislations was made, as well as an analysis of the practical application of the agreement on the recognition of violations in the Republic of Serbia.</p>
Defended: (The faculty service fills later.)	
Thesis Defend Board: (title, first name, last name, position, institution)	<ol style="list-style-type: none">1. Phd. Božidar Banović, full professor of the Faculty of Security, University of Belgrade - President of the Commission2. Phd. Miloš Marković, full professor, Faculty of Commerce and Justice in Novi Sad, University Business Academy in Novi Sad – mentor3. Phd. Željko Bjelajac, full professor, Faculty of Commerce and Justice in Novi Sad, University Business Academy in Novi Sad– member of the Commission

Note:	
-------	--

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ	10
УВОД	12
INTRODUCTION.....	19
Предмет рада	24
Циљ рада	28
Методе	32
Хипотезе	33
ГЛАВА I 1. ПРАВНА ПРИРОДА СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ У КАЗНЕНОМ ПРАВУ	34
1.1. Појам (дејство) споразума о признању	36
1.2. Оправдање и оспоравање споразума о признању.....	49
1.3. Развој споразума о признању	62
ГЛАВА II 2. МАТЕРИЈАЛНОПРАВНИ АСПЕКТ	87
2.1. Предмет споразума	91
2.2. Садржина споразума.....	104
2.3. Споразум и казна	118
ГЛАВА III 3. ПРОЦЕСНОПРАВНИ АСПЕКТ	132
3.1. Иницијатива	136
3.2. Преговор.....	149
3.3. Рокови	162

ГЛАВА IV	4. ОДЛУКЕ СУДА ПОВОДОМ СПОРАЗУМА	175
4.1.	Прихватање	179
4.2.	Одбацавање.....	187
4.3.	Одбијање	190
4.4.	Жалба против решења о споразуму о признању прекршаја	196
ГЛАВА V	5. КОМПАРАТИВНИ ПРЕГЛЕД.....	198
5.1.	Сједињене Америчке Државе.....	199
5.2.	Немачка.....	204
5.3.	Италија	208
5.4.	Словенија	213
5.5.	Македонија.....	218
5.6.	Босна и Херцеговина	221
5.7.	Хрватска.....	227
5.8.	Црна Гора.....	232
ГЛАВА VI	6. АНАЛИЗА ПРАКТИЧНЕ ПРИМЕНЕ	239
ЗАКЉУЧАК.....		269
ЛИТЕРАТУРА:.....		280

УВОД

Судска процесна ефикасност, уз потпуно поштовање принципа законитости, прихватање прекршајне одговорности за извршено дело за које се предвиђа прекршајна санкција и могућност договора о врсти и висини исте – у најкраћим цртама описује институт споразума о признању.

Овај амерички процесни институт који своје корене вуче из обичајног права последњу деценију се све више проширио и на континентално право, услед мешања ова два правна система.

Постоје многе варијације овог института ако се упоређује са његовим изворним обликом, али каква год да је специфичност у питању у зависности од државе до државе, јасно се може видети основна нит постојања овог института и циљ да се убрза судски поступак у сваком од законодавстава која су га имплементирала.

На тему споразума о признању кривице, односно кривичног дела, може се наћи мањи број радова домаћих аутора који су се углавном бавили процесноправним питањима и уз то указивали на актуелне статистичке показатеље из којих се може видети заступљеност примене овог института.

Могло би се рећи да не постоји рад који се бави овим институтом из угла прекршајног права, иако се никако не може оспорити да је споразум о признању прекршаја проистекао управо из процесног права.

Управо због поменутог, у овом истраживању биће сагледано питање споразума о признању прекршаја анализирањем теоријских и практичних аспеката, почевши од домаћих законодавних решења и стручних и научних расправа па све до сагледавања овог питања у страним законодавствима.

Споразум о признању прекршаја представља прилично нов позитивноправни институт у прекршајном праву, али и у кривичнопроцесном

законодавству Републике Србије, те је стога значајно прво размотрити његово законодавно одређење и евентуални развој појединих одредби, а све да би се првенствено боље упознали са овим институтом, али и да би се размотрила његова оправданост и степен постизања превенције у смислу оправдавања сврхе кажњавања.

Споразум о признању, прецизније речено – споразум о признању кривице као правни институт првобитно је уведен у кривичнопроцесно законодавство Републике Србије. Непосредно потом уведен је и у прекршајно законодавство Законом о прекршајима из 2010. године.

Његова примена није одмах ступила на снагу, иако је то било могуће, искључиво због одређеног степена недовољног познавања могућности овог института и од стране тужилаца а тако и од стране окривљених. Уз то се никако не може заборавити ни навика судова да раде по до тада једином моделу, односно да се води судски поступак предвиђен законом.

Отежан почетак примене овог института био је будући и да није ни постојала судска пракса на основу које би судије могле ближе да разматрају овај институт.

Подсећања ради, улога суда није од значаја за иницирање споразума, те се стога никако не може суд сматрати одговорним за непримењивање овог института. Другим речима, да је било више иницираних споразума, суд би по закону морао да се придржава примене овог института.

Неспорно је да је са претходно изнетим, акценат непримењивања овог института пребачен на овлашћеног подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка и јавног тужиоца када је реч о кривичним делима, али се не сме заборавити да се и овде може покренути питање њихове обучености у вези са применом овог института, посебно када се има на уму да у дотадашњем законодавству Републике Србије није постојао ниједан сличан институт који би се могао користити у одређеној мери као основа за споразум о признању.

У циљу едукације на ову тему организовано је више скупова. Иако је законодавац већ предвидео овај институт, права расправа о питању његове оправданости уследила је након његове имплементације.

Иако је назначено које су предности овог института, начелни став јесте да је основна предност пре свега у бржем и ефикаснијем прекршајном поступку. Његовом применом, поред процесне ефикасности у смислу краћег трајања судског поступка, често се може десити да се са једном пресудом реши више предмета, ако се узме за пример окривљени који је закључио споразум за више прекршаја. На овај начин суд се растерећује појединачног вођења сваког поступка, а ефикасност се подиже мањим бројем изнетих доказа, што неспорно утиче на временско трајање доказног поступка.

Питања која су у одређеној мери спорна односе се на одмеравање казне или друге прекршајне санкције и да ли се са одређивањем на овај начин, односно споразумом између овлашћеног тужиоца и окривљеног постиже адекватна индивидуализација казне, и наравно – да ли се постиже сврха кажњавања. Овај могући проблем је у одређеној мери превазиђен већ у самом тексту Закона, у којем се предвиђа да се стране не могу споразумети о висини и врсти прекршајне санкције која није предвиђена законом за тај прекршај. Иако постоји ово ограничење и даље се може поставити питање сразмерног одмеравања казне или друге прекршајне санкције управо због индивидуализације према извршиоцу дела и да ли овлашћени подносилац захтева може да процени која је то адекватна санкција јер је неспорно да ће окривљени приликом преговарања имати за циљ да договори најнижу законом предвиђену казну, односно санкцију, и по тежини, али и по њеној висини.

Поред изнетог, у раду ће се размотрити и друга питања која се односе на овај институт, а једно од њих јесте и питање јефтине судског поступка.

Приликом примене овог института, као што је већ речено, не спроводи се доказни поступак. Његовим изостајањем смањују се трошкови извођења доказа, посебно када се ради о трошковима вештачења, позивања окривљених и сведока, а смањују се и паушални трошкови поступка.

Доказни поступак се у одређеној мери спроводи приликом преговора за постизање споразума. Наравно, не ради се о потпуном поступку јер то онда не би било сврсисходно, али ипак, у зависности од преговарачких позиција прилажу се

одређени докази који могу да имају значаја за договор око висине и врсте казне или друге прекршајне санкције.

Значај споразума о признању не може се посматрати само из угла процесне ефикасности и мање растерећености суда и овлашћеног подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка. Неспоран је и његов значај за окривљеног.

У самом раду ће се посебно разматрати и овај аспект закљученог споразума о признању.

У основи посматрано, подносилац захтева за покретање прекршајног поступка са једне стране и окривљени и његов бранилац са друге стране, иницирају преговоре. Иницирање преговора представља значајно питање нарочито када се разматра боља преговарачка позиција. Посебан део рада биће посвећен само овом питању, које не представља процесно компликовани сегмент споразума.

Након иницирања преговора да би се постигао споразум, предности окривљеног јесу у томе што је извесно да ће, ако се споразум постигне, добити казну или другу прекршајну санкцију која и по својој врсти и по тежини може бити блажа од оне која би му била изречена пресудом након спроведеног судског прекршајног поступка.

Питање споразума о признању у раду ће се сагледати и из угла оштећеног, иако је Законом предвиђено да ће суд прихватити споразум само ако нису повређена права оштећеног. Иако се по службеној дужности води брига о заштити права оштећеног лица, потребно је детаљније размотрити ово питање и да ли и у којој мери оштећени може да има утицај на закључење споразума.

Без намере да се у овом уводном разматрању прошири претходно покренуто питање, потребно је назначити да је у појединим законодавствима улога оштећеног подигнута на посебно значајан ниво, те да се без његове сагласности споразум не може закључити.

Из овог краћег увода може се видети да је тема споразум о признању прекршаја прилично комплексна и да се може разматрати са више аспеката, при чему се не мисли само на теоријски и на процесни, у смислу примене свих правних начела и процесних решења, већ и из угла суда, овлашћеног подносиоца прекршајног захтева, окривљеног и наравно, оштећеног.

Да би се ова тема могла приближити и размотрити изношењем личних ставова, наравно, уз претходно сагледавање ставова стручне и научне јавности, истраживање је започето анализом правне природе споразума о признању у казненом праву.

У првом делу овог рада пажња ће се посветити основним разматрањима споразума о признању прекршаја, и то сагледавањем правне природе овог института кроз питање појма, односно дејства споразума о признању, затим кроз разматрање питања оправдања споразума о признању, и најзад, сагледаће се и питање развоја овог института.

У оквиру овог поглавља размотриће се многа теоријска и практична питања, а њихово сагледавање је неспорно нужно јер су нека у већој а нека у мањој мери утицала на то да споразум о признању буде онакав институт какав се сусреће у позитивном праву, без обзира на то да ли се ради о кривичнопроцесном или прекршајном праву.

По логичном следу разматрања ове проблематике, у наставку рада ће се начинити анализа и приказ материјалноправног аспекта споразума о признању прекршаја. Значај, али и обавеза овог дела разматрања јесте у његовом актуелном законодавном предвиђању. Другим речима, законодавац је под научним, стручним, историјским, али и практичним утицајима одредио позитивноправно предвиђање овог института. Посебан значај разматрања материјалноправног аспекта јесте у томе што када се узму у обзир све његове претходне промене и начини одређивања, он има значајан утицај и на нека од каснијих процесних питања.

Како би се постигла одређена свеобухватност ове проблематике, у оквиру овог другог поглавља засебно ће се разматрати три значајна питања, и то: предмет споразума, садржина споразума и питање споразума и казне.

Као што може да се види, на самом почетку рада акценат ће бити на материјалноправном аспекту, као основу овог института у позитивноправном законодавству, те ће након тога фокус истраживања бити на његовој процесној примени јер би без ње овај институт био неупотребљив у позитивном праву.

Значај материјалноправног дела овог рада јесте у томе да је законодавац под научним, стручним, историјским, али и практичним утицајима одредио

позитивноправно предвиђање овог института, те се стога може разумети и значајан утицај и на нека од процесних питања.

У оквиру трећег дела овог рада разматраће се питање процесноправног аспекта споразума о признању прекршаја. Циљ ће бити да се на што свеобухватнији начин приближе и сагледају значајна процесна питања овог института, што ће се постићи кроз сагледавање три засебне целине.

Првенствено ће бити размотрено питање иницијативе, односно начина покретања преговора око споразума о признању прекршаја, затим, по логичном следу биће размотрено питање преговора, док ће се на крају овог дела истраживања размотрити и питање рокова које је законодавац предвидео, а који се односе на проблематику истраживања.

Након процесноправних питања која се тичу споразума о признању прекршаја, у наставку ће се указати на више важних питања у вези са одлукама које могу да буду донете од стране суда, а које се односе на споразум о признању.

Узевши у обзир претходно указано, у наставку истраживања обрадиће се одлуке суда поводом поднетог споразума о признању прекршаја. У том смислу, након што су окривљени и подносилац захтева за вођење прекршајног поступка постигли споразум о признању прекршаја, неопходно је да сагласност на постигнути споразум да суд. Након што му је поднет предлог о признању прекршаја суд може донети једну од следећих одлука, и то: да одбаци споразум, одбије споразум или да усвоји споразум.

Свака од ових одлука суда биће засебно размотрена.

На крају овог истраживања посебна пажња ће бити посвећена компаративном приказу института споразума о признању прекршаја у другим законодавствима.

Компаративни део истраживања овог рада носи посебан значај и даје допринос истраживању ове проблематике са више аспеката, а највише у циљу указивања на позитивноправна законска решења и предвиђања института споразума о признању у страним законодавствима.

Приказ законодавног предвиђања овог института започеће законодавством Сједињених Америчких Држава, као његовом неспорном колевком.

Затим, указаће се на позитивноправно предвиђање споразума о признању и у немачком законодавству иако је ту овај институт доста касно уведен, но ипак постоји довољно простора за његово ближе разматрање.

Када је реч о европским законодавствима, размотриће се и начин на који је овај институт уређен у Италији јер она представља прву европску државу која је у своје законодавство увела овај споразум.

На крају овог компаративног истраживања указаће се на законодавна предвиђања овог института у бившим државама СФРЈ, односно у прекршајном законодавству Македоније, Словеније, Црне Горе, Хрватске и Босне и Херцеговине, у оквиру које ће се посебно размотрити законодавно решење у Федерацији Босне и Херцеговине и у Републици Српској.

Након свих ових сегмената истраживања који су од значаја за споразум о признању указаће се на закључке до којих се дошло током обрађивања ове тематике.

INTRODUCTION

The judicial process efficiency with full respect for the principles of legality and acceptance of responsibility for the committed misdemeanor offense which stipulates misdemeanor sanctions and the possibility of plea bargaining on the nature and amount thereof, in a nutshell describes the institute of plea.

This American institute that has its roots in common law last decade has increasingly spread to the civil law as a result of mixing the two legal systems.

There are many variations of this mechanism when compared to its original form, or whatever the specificity in question depending on the country, it can be clearly seen that the common reason for the existence and the aim of this doctrine is to speed up the judicial process in each of the laws that are implementing it.

On the subject of a plea agreement, ie a criminal offense, we can see a small number of works by local authors who are mainly engaged in procedural matters and with this pointed to the current statistical data from which we can see the representation of this institute.

It could be said that there is no work that deals with these institutes from the perspective of misdemeanor law, although it can not be disputed that the agreement on the admission of violations stemmed precisely from procedural law.

Because of what was said above, in this study will assess the issue of plea bargaining by analyzing theoretical and practical aspects, starting from the local legislative solutions and professional and scientific discussion until consideration of this issue in foreign jurisdictions.

The plea bargaining recognizing the violation constitutes a fairly new positive legal institute in the criminal law, as well as the criminal procedural legislation of the Republic of Serbia, and therefore it is important to consider its

legislative and to determine the possible development of particular provisions, all in order to better understand this institute, but also in order to consider its feasibility and degree of achieving prevention in terms of justifying the purpose of punishment.

Admission agreement, more precisely, the plea bargaining as a legal institution, was originally introduced in the criminal procedural legislation of the Republic of Serbia. Shortly afterwards it was introduced the legislation on penalties Misdemeanor Law in 2010.

Its use hasn't immediately entered into force, although that was possible, only because of a certain degree of lack of knowledge of the possibilities of this institute and by the prosecutors, and also by the defendants. With this fact, we can not forget the habits of the courts to work at until then the only one model, and that judicial proceedings are conducted as stipulated by law.

Difficult beginning of this institute was also the fact that there was no law practice on the basis that the judge could consider this institute.

We remind that the role of the court is irrelevant to the initiation of the plea bargaining, and therefore can not be regarded as the court responsible for the non-implementation of this institute. In other words, there was more initiated plea bargainings, the court would by law have to comply with the application of this institute.

It is indisputable that with the previously stated, the emphasis of non-application of this institute was transferred to the authorized applicant for the initiation of misdemeanor proceedings and the public prosecutor regarding the crimes, but should not be forgotten that here may raise the question of their training regarding the application of this instituta, especially when one bears in mind that in the earlier legislation of the Republic of Serbia there was not a similar institute that could be used to some extent as a basis for plea bargaining on the admission.

In order to educate on this subject, several meetings were organized. Although the legislator had already predicted the existence of this institute, the real debate on the question of its justification came after its implementation.

Although it is indicated that the benefits of this institute, principle position is that the fundamental advantage is primarily in faster and more efficient misdemeanor proceedings. By its application, beside efficiency in terms of shorter duration of court proceedings, can often happen that a single verdict solve more cases, if you take for example the defendant who has concluded an agreement for multiple violations. In this way, there is less burden on the court with the individual conduct of each procedure, then, efficiency is raised with the smaller number of presented evidence which directly affects the duration of the case.

Issues that are controversial to some extent related to the sentencing or other sanctions and whether to determining in this way, ie, by agreement between the authorized prosecutor and the defendant, achieved adequate individualization of punishment and of course you can achieve the purpose of punishment.

This potential problem is overcome to a certain extent in the text of the law which provides that the parties can not agree on the amount and type of sanctions that are not provided by law for that offense. Although there is this limit it may still be a question of proportional sentencing or other sanctions because of individuation towards the perpetrator and whether a claimant can estimate that it is an adequate sanction, because it is beyond doubt that the accused during negotiations aims for lowest law provided punishment or sanction and weight, but also at its length.

In addition to the above, the paper will also consider other issues related to this institute, and some of them is a question of less expensive judicial proceedings.

When applying this institute, as already mentioned, there is no need for evidence process. With its absenteeism costs are reduced and the presentation of evidence especially when it comes to the cost of expertise, calling the defendants and witnesses, as well as reducing the lump costs of the proceedings.

Evidentiary procedure is carried out to some extent in the negotiations for an plea bargaining. Of course, it's not the full procedure, because then it would not be practical, but depending on the negotiating positions, some evidence that may have significance for the agreement on the amount and type of penalties or other sanctions can be submitted.

The importance of plea bargaining can not be viewed only from the perspective of process efficiency and disburdening the Court and authorized applicant to institute court proceedings, it is also undeniable importance for the defendant.

In the paper a special consideration will be pointed toward aspect of the concluded agreements on admission.

Basically speaking, the applicant for initiating criminal proceedings on the one hand and the defendant and his counsel on the other hand, initiate negotiations. Initiation of negotiations is an important issue especially when you consider a better negotiating position. A section will be devoted solely to this issue, which does not represent a procedurally complicated segment of the agreement.

Following the initiation of negotiations to reach an agreement, the defendant advantages are that it is certain that if an agreement is reached, to get a penalty or another misdemeanor sanction for its type and weight can be more lenient than the one that would have been imposed judgment upon completion of the misdemeanor court proceedings.

The issue of agreements on recognition of the work we will consider from the perspective of the victim, although the law provides that the court will accept the agreement only if they have not violated the rights of the injured party. Although the ex officio taking care to protect the rights of the injured party, it is necessary to consider this issue in detail and whether the injured party may have an impact on the conclusion of the plea bargaining.

From this brief introduction, we can see that the theme of the plea bargaining on the admission violation is rather complex and can be considered from several aspects, where we are not only on the theoretical and the process, in terms of the application of legal principles and procedural solutions, but from the corner of the court, authorized the applicant's offense requires the defendant and of course, the victim.

To be able to approach this issue and consider presenting personal views, and of course with the prior understanding of the attitudes of professional and scientific community, research has begun with an analysis of the legal nature of plea in

criminal law. Then, according to a logical sequence consideration of this issue shall make the analysis and presentation of substantive and procedural aspects of aspects of the plea bargaining on the admission the offense and immediately afterwards will point out a number of important issues relating to the decisions that may be taken by the court, referring to the admission plea bargaining. At the end of this research, special attention will be devoted to a comparative view on the plea offenses in other jurisdictions.

After all these parts of research that are of importance to the admission plea bargaining, will point to the conclusions that have been reached during the processing of these topics.

Предмет рада

Предмет овог истраживања представља анализа, теоријско и практично разматрање **споразума о признању прекршаја**, као једног сасвим новог позитивноправног института у прекршајном законодавству Републике Србије. Поред наведеног, посебно ће се разматрати питање његове оправданости, али и улоге у превенцији. Сходно изнетом, споразум о признању прекршаја ће се анализирати са теоријског аспекта, са аспекта његовог легислативног регулисања у прекршајном законодавству, првенствено у Републици Србији, али исто тако и у упоредном законодавству, као и са аспекта његове примене у судској пракси.

Основна идеја истраживања овог института заснива се на потреби да се институт споразума о признању у прекршајном праву ближе одреди, а затим и да се боље разумеју могућности које се могу постићи његовом применом, при чему постоји јасна свест да ова област до сада у научној и стручној јавности није довољно разматрана и сагледавана, а посебно не са многих значајних аспеката, управо из разлога његовог релативно скоријег имплементирања у прекршајно законодавство Републике Србије, али и не тако давног имплементирања у кривичнопроцесно законодавство Републике Србије, односно позитивноправни систем.

Споразум о признању прекршаја први пут се законодавно уређује од ступања на снагу Закона о прекршајима из прве трећине 2014. године. Претходно изнето, а које се односи управо на почетак законодавне примене овог института, потребно је прецизирати на следећи начин. Споразум о признању прекршаја, као правни институт, преузет је из Законика о кривичном поступку који је у својим изменама и допунама из 2009. године предвидео институт споразума о признању кривице. Исте године, овај институт, под истим називом (споразум о признању кривице), са минималним

прецизирањима уведен је и у Закон о прекршајима, и то Законом о изменама и допунама Закона о прекршајима¹. Нови Закон о прекршајима ступио је на снагу почетком 2014. године. Садржао је више промена у односу на претходни, док се једна од њих односила и на институт споразума о признању кривице који је променио свој назив у споразум о признању прекршаја.

Као и сви други правни институти тако и овај има предвиђену процедуралну примену у смислу у којим околностима и под којим условима може доћи до његове примене. У разматрању ове теме истраживања, посебна пажња ће се посветити научној примени овог института. Приликом поменутог разматрања, поред указивања на начин на који је законодавац предвидео услове за примену и дејство овог института, истраживање ће бити подвргнуто критичком ставу и мишљењу аутора уз сагледавање и других ставова и мишљења која произилазе из стручне и научне сфере.

С обзиром на то да је законодавац предвидео да се споразум о признању прекршаја примењује тако што се учесници поступка – односно подносилац захтева са једне стране и окривљени и његов бранилац са друге стране – споразумевају о висини и врсти казне, а да након постигнутог договора, односно споразума суд доноси решење о усвајању ако су за то законом предвиђени услови испуњени. Већ се из поменутог може видети да је примена овог института од посебног значаја за окривљеног будући да предност примене представља корист окривљеног у смислу да ће на основу поменутог „добити“ казну која може бити и знатно повољнија по њега, и по врсти и по тежини, од оне која би можда била изречена од стране прекршајног суда након спроведеног поступка. Иако ће се и овде обавезно водити рачуна да се приликом постизања споразума не повреде права оштећеног, јасно се намеће питање да ли се овим споразумом може постићи сврха кажњавања и у којој мери. Другим речима, између осталог се може поставити питање степена постојања генералне и специјалне превенције казне. Позитиван ефекат примене института споразума о признању прекршаја – поред већ поменуте позитивне последице посматрано из угла окривљеног, односно прекршајно

¹ Закон о изменама и допунама Закона о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 47/2009.

одговорног лица – јесте и тај што се у знатној мери утиче на постизање бржег и процедурално ефикаснијег прекршајног поступка, што се директно манифестује на краће време вођења поступка пред судом, чиме се индиректно може утицати и на ефикасност судија који ће услед чешће примене овог института неспорно имати мањи број предмета у раду. Поред изнетог, применом овог института у поступцима у којима је то могуће, трошкови прекршајног поступка биће у знатној мери смањени.

Из до сада краћег осврта на предмет рада, односно истраживања, лако се може увидети која ће се све питања покренути, као и која ће бити разматрана са више аспеката. С обзиром на то да се ради о позитивноправном институту који је апликативне природе, нужно је његово разматрање и са тог становишта.

Иако је споразум о признању прекршаја законодавно предвиђен релативно скоро, тј. од почетка 2014. године, јасно је да се ради о новом законодавном решењу, те ће посебна пажња овог рада и истраживања бити посвећена анализи и сагледавању његове заступљености у пракси, и то кроз сагледавање статистичких података и њиховом анализом. Значај поменутог јесте управо у томе што ће се на тај начин моћи размотрити примена и степен функционисања многих теоријских питања која ће бити претходно обрађена и размотрена, а све како би се могло сагледати реално стање примене овог института. Прецизније речено, паралелно са теоријским разматрањем споразума о признању прекршаја, значајан део истраживања биће и уочавање предности и мана овог института, што ће управо моћи да се види кроз сагледавање судске праксе.

Да би био функционалан, институт споразума о признању прекршаја мора да, поред имплементације у законодавство, има и константну примену. Како би његова примена била ефикасна или чак могућа, неопходно је начинити одређене процедуралне помаке који би се односили на покретање споразумног поступка, али и на његово препознавање од стране суда. Предуслов за постизање устаљености у примени једино је могућ стварањем хармонизације између подносиоца захтева и суда, посебно код учесталијих, тј. карактеристичнијих облика прекршаја. Поред претходно изнетог, мора се

имати у виду оно о чему је већ било речи, односно да иако је значај примене овог института у краћем временском трајању прекршајног поступка, смањењу трошкова поступка и растерећењу, тј. смањењу оптерећења судија, ипак се мора разматрати питање постизања сврхе кажњавања законом предвиђеним санкцијама.

Из до сада изнетог указано је на то да је предмет овог истраживања анализа, теоријско и практично разматрање споразума о признању прекршаја као једног сасвим новог позитивноправног института у прекршајном законодавству Републике Србије. Посебан значај овог истраживања јесте у томе што проблематика споразума о признању прекршаја није довољно разматрана у стручним и научним круговима. Стога је предмет овог рада, односно истраживања, од посебног значаја управо због поменутог, а нарочито због тога што ће се ова проблематика размотрити са више аспеката и кроз све специфичности овог позитивноправног института, и то као што је већ назначено, почевши са указивањем његовог појма, тј. дејства, па све до степена његове оправданости, тј. потребе/значаја у примени.

На крају прецизирања и указивања на предмет рада, односно овог истраживања, потребно је истаћи следеће. Да би постојала свеобухватност свега до сада указаног, при чему се мисли на начин истраживања ове проблематике, институт споразума о признању прекршаја ће се размотрити првенствено са материјалноправног, па тек онда са процесноправног аспекта и становишта, у оквиру којег ће се посебна пажња усмерити ка разматрању одлука које доноси суд, а које се односе на овај институт.

Циљ рада

Циљ истраживања ове проблематике директно произилази из предмета истраживања, односно из анализе, теоријског и практичног разматрања споразума о признању прекршаја, као једног сасвим новог позитивноправног института у прекршајном законодавству Републике Србије.

Да би се циљ истраживања могао у потпуности остварити, морају се сагледати и други аспекти ове проблематике који се првенствено односе на питање оправданости постојања овог института, али и на питање његове улоге у превенцији.

Затим, циљ овог истраживања, поред већ изнетог, биће усмерен и на указивање и сагледавање најзаступљенијих стручних мишљења. Посебност овог дела истраживања јесте у томе што проблематика споразума о признању прекршаја није довољно разматрана у стручним и научним круговима.

Као што је већ и назначено, мали број аутора се бавио овом проблематиком. У овом делу рада, односно у делу дефинисања и прецизирања циља истраживања потребно је указати и на неке од ставова који се односе на питање споразума о признању прекршаја.

Аутор Љубинко Митровић указује да је, с обзиром на то да прекршаји представљају посебну категорију казних деликата којима се крши јавни поредак, предвиђен низ прекршајних санкција. Једну од прекршајних санкција представља и новчана казна. Неспорно је да се извршењем ове прекршајне санкције могу остварити значајна финансијска средства, те је стога потребно – али имајући у виду сва загарантована права, тј. поштовање закона – да се прекршајни поступак спроводи на што сврсисходнији, ефикаснији и економичнији начин, посебно ако се узме у обзир да ће се на тај начин постићи

и брже пуњење одговарајућег буџета. Овај аутор заступа став и мишљење да се поменуто може постићи управо споразумом о признању прекршаја.²

Истраживањем стручне и научне литературе могу се видети многи изнијансирани ставови који се односе на споразум о признању прекршаја.

Овај позитивноправни институт, тј. споразум о признању прекршаја покреће и многа питања која се темеље на теоријским, али и на практичним основама. Једно од тих питања односи се и на то да ли споразум о признању прекршаја мора да садржи споразум о свим прекршајним санкцијама прописаним за прекршај који је предмет споразума. Аутор који се бавио овим проблемом и његовим образложењем, али и покушајем његовог превазилажења, Зоран Пашалић³, наводи да када је за прекршај који је предмет споразума о признању прекршаја кумулативно приписано више прекршајних санкција, споразум мора да садржи споразум о свим прописаним санкцијама које морају бити изречене за конкретни прекршај, те закључен споразум који није у складу са одредбом члана 234 став 1 тачка 3 Закона о прекршајима⁴ – а којом се предвиђа да споразум о признању мора да садржи споразум о врсти и висини казне, односно другим прекршајним санкцијама – суд решењем одбија у складу са овлашћењима из члана 236 став 2 истог закона, тј. када није испуњен један или више услова из истог члана, суд ће донети решење којим се одбија споразум о признању, док признање окривљеног дато у споразуму који од суда није прихваћен, не може бити доказ у прекршајном поступку. Услови који се морају испунити предвиђени су истим чланом, ставом 1, а они су: 1) да је окривљени свесно и добровољно признао прекршај, односно прекршаје који су предмет захтева и да је искључена могућност признања окривљеног у заблуди; 2) да је споразум закључен у складу са одредбама члана 234 овог закона⁵; 3) да је окривљени потпуно свестан свих последица закљученог

² Митровић, Љ. (2013), Поједностављене форме поступања у прекршајним стварима у Републици Српској – прекршајни налог и споразум о санкцији, Страни правни живот, бр. 2, стр. 149–150.

³ Пашалић, З. (2015), Издвојено мишљење Судије Прекршајног апелационог суда у Београду, преузето са: http://www.pkp.sud.rs/sednica_2015_04_03_ps_lat.html, 10.10.2015.

⁴ Закон о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 65/2013 и 13/2016.

⁵ Члан 234 Закона о прекршајима предвиђа садржину која мора да постоји у споразуму о признању прекршаја.

споразума, а посебно да у потпуности разуме да се споразумом одриче права на суђење и улагање жалбе против пресуде суда донете на основу решења о усвајању споразума; 4) да споразумом о признању нису повређена права оштећеног.

У прилог даљем разматрању циља овог рада потребно је још навести и то да постоје и они аутори који се не слажу у потпуности са постојећим законским уређењем овог института, већ износе своје мишљење о знатно целисходнијем законодавном решењу. Они своју идеју заснивају на томе да је потребно да постоји могућност да странке у поступку могу да закључе споразум о признању прекршаја, при чему би се постигло да се не води судски прекршајни поступак, чиме се директно утиче на брзину, ефикасност и економичност кажњавања. Они своју идеју продубљују и прецизирају наводећи да би јавно тужилаштво требало да има могућност да закључи споразум за новчане казне и да на тај начин изостане улога суда, што би додатно могло да утиче на већ поменути ефикасност овог института.⁶ Не улазећи у дубљу анализу поменутог предлога претходно цитираних аутора, као и код других осврта на ову проблематику и овде се јављају многа питања која су подложна широј анализи, а једно од њих је сигурно и питање да ли се тужилаштву сме омогућити да посредно кажњава, што би био случај ако би дошло до искључења судске одлуке приликом постизања споразума о признању прекршаја.

Циљ рада који је јасно одредив из до сада изнетог мора бити поткрепљен оправданошћу и нужношћу истраживања. За дефинисање предмета и циља рада неопходно је првенствено начинити приказ најзаступљенијих ставова и гледишта о овој проблематици у домаћој и страниј литератури, о чему је већ и било речи, јер се ипак ради о новијем институту у позитивном законодавству Републике Србије. Затим, потреба за поменути истраживањем произилази и из лакшег сагледавања питања сврхе кажњавања, односно повезаности између казне и учиниоца дела, при чему ће се имати на уму да се сврха казне огледа у

⁶ Ђуричић, М. и Бејатовић, Г. (2015), Прекршајно право, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, стр. 98.

примени адекватне казне на учиниоца након извршеног прекршаја који се претходно предвиђа законом. Такође, нужно је све поменуто посматрати и са аспекта генералне и специјалне превенције, односно на који начин сразмерно кажњавање спрам извршеног прекршаја утиче на окривљеног, али и на друга лица.

Ако се поменуто разматрање започне од становишта да држава може да кажњава, тј. да је на државу пренето то право (*ius puniendi*)⁷, односно да постоји оправданост примене казне у смислу сврхе и циљева кажњавања, онда је јасно да поменуто представља једно од основних питања прекршајног права (и кривичног права, наравно), али и других наука. Постоје многобројне теорије које се баве питањем кажњавања и оправдавањем врсте и висине казне, односно праксе кажњавања кроз сврху казне, па је управо због овога од значаја размотрити који су то разлози којима се оправдава постојање споразума о признању прекршаја. Разматрање циља рада на овај начин је неопходно јер у одређеној мери институт споразума о признању прекршаја одступа од уобичајене сврхе кажњавања и санкција предвиђених законом.

Поред до сада изнетог, циљ истраживања ове дисертације јесте да се идентификују, анализирају и разјасне потенцијални правни изазови (теоријски изазови и они који су примећени у пракси) који произилазе применом споразума о признању прекршаја. Затим, наредни циљ овог истраживања јесте да се са теоријског и практичног аспекта овај нови институт приближи и разјасни нарочито у оним деловима где за то постоји посебна потреба, уз консултовање различитих ставова и приступа овој проблематици, како домаћих тако и страних аутора, узимајући у обзир податке из судске праксе, али и изношењем личних закључака и ставова.

⁷ Medina Mora, E. (2008), *Uso legítimo de la fuerza*, Inacipe, pp. 139–140.

Методe

Специфичност и сложеност предмета истраживања овог рада, тј. споразума о признању прекршаја захтева посебну пажњу. Свеобухватност и значај истраживања ове проблематике није било могуће без коришћења више метода које спадају у домен општих методолошких приступа, и то почевши од аналитичког и синтетичког метода којим ће бити разматране опште и специфичне карактеристике ове области истраживања. Затим, користиће се и нормативни метод, компаративни метод, метод квалитативне анализе садржаја и метода анализе и тумачења података, с тим да ће се посебно код анализирања података из судске праксе (већ поменутог тумачења података), користити и емпиријски и статистички метод. Потом ће се, како би се што боље сагледала ова проблематика, начинити анализа првенствено указивањем на позитивноправне ставове из савременог позитивног законодавства, те ће стога управо компаративни метод доћи до посебног изражаја.

Све ове поменуте методе ће се користити за разматрање многих ставова домаћих и страних аутора, али и друге литературе која се бави питањима од значаја за ово истраживање.

На самом почетку истраживања највише ће се користити нормативни метод јер постоји потреба за анализирањем законодавних решења из кривичног права. Подсећања ради, споразум о признању прекршаја као правни институт преузет је из Законика о кривичном поступку.

Хипотезе

Сагледавање, анализа и разматрање споразума о признању прекршаја треба да укажу на изузетну сложеност и актуелност ове проблематике. Ставови и подаци који ће бити прикупљени из релевантних извора, почев од научних чланака, закона и друге писане литературе, уз коришћење ажурираних података добијених истраживачким радом и након прикупљања и анализе судске праксе, биће систематски уређени, а уследиће приказ и критичка анализа прикупљеног материјала како би се на што бољи начин могла приказати и анализирати ова проблематика у прекршајном праву Републике Србије.

Основна хипотеза овог рада произилази управо из његовог наслова, односно она се односи на степен значаја споразума о признању прекршаја.

Посебна хипотеза овог истраживања односи се на утврђивање оправданости постојања овог новог института у позитивном законодавству Републике Србије.

Основна и посебна хипотеза рада ће се сагледавати почевши од дефинисања и описа проблема, па преко указивања и разматрања владајућих ставова и схватања у литератури, при чему ће се користити све методе из домена општег методолошког приступа.

ГЛАВА I

1. ПРАВНА ПРИРОДА СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ У КАЗНЕНОМ ПРАВУ

Прво поглавље овог рада нужно мора бити посвећено основним разматрањима споразума о признању прекршаја. Разумно је да се разматрања било које правне теме морају започети сагледавањем правне природе тематике која се ближе одређује, те стога у овој, првој глави под називом *Правна природа споразума о признању у казненом праву* постоје три основна значајна елемента без којих се не може наставити даље и конкретније разматрање теме овог рада.

У првом потпоглављу овог дела истраживања размотриће се питање појма, односно дејства споразума о признању. У другом потпоглављу размотриће се питање оправдања споразума о признању, док ће се треће потпоглавље бавити питањем развоја споразума о признању.

У оквиру првог поднаслова – *Појам (дејство) споразума о признању* размотриће се појам и дејство споразума о признању, што и произилази из самог поднаслова, и то почевши од неколико битних елемената. Елементи на које ће бити указано и који ће се детаљније размотрити јесу законско предвиђање одређеног дела или противправног понашања, постојање узрочне везе између извршиоца и тог противправног дела, а затим је потребно размотрити и питање признања извршеног дела од стране кривично или прекршајно одговорног лица. У оквиру поменутог, посебна пажња ће бити посвећена питању *ius puniendi* и односа овог института са споразумом о признању.

У оквиру другог поднаслова – *Оправдање и оспоравање споразума о признању* размотриће се разлози настанка овог института који би требало да буду и довољни елементи за оправдање његовог постојања.

С обзиром на то да је и овај институт настао као последица еволуције процесног права размотриће се његова законодавна оправданост.

У овом делу истраживања указаће се на многа позитивна, али и негативна сагледавања овог института како са теоријског, тако и са практичног аспекта.

У оквиру трећег поднаслова – *Развој споразума о признању* размотриће се питање развоја споразума о признању, и то из два угла. Првенствено ће се посматрати са аспекта првобитне имплементације у наше законодавство, а одмах затим и његов развој и даље ширење, док ће се након поменутог развој споразума о признању посматрати из угла његовог међународног настанка и његове прве примене у страним законодавствима.

Овај део истраживања представља одређену допуну претходном делу, али истовремено ће овај део разматрања споразума о признању представљати у одређеној мери и увод у каснију компаративну анализу.

С обзиром на то да је споразум о признању настао као институт кривичнопроцесног права, нужно је сагледати његов развој јер се једино на тај начин може посматрати развој и значај овог института и у прекршајном праву.

1.1. Појам (дејство) споразума о признању

Постојање споразума о признању директно је условљено са неколико битних елемената који не могу бити изостављени.

Први елемент јесте законско предвиђање одређеног дела или понашања за противправно дело. Затим, нужно је постојање узрочне везе између извршиоца и тог противправног дела. Након ова два суштински битна елемента, нужно је постојање признања извршеног дела од стране кривично или прекршајно одговорног лица, па се тек онда доводи у питање да ли за то дело закон предвиђа могућност споразума о признању. У околностима када закон то предвиђа, постоје прецизно одређене обавезе и претпоставке које се морају испунити како би се, иако се законом предвиђа (као што је већ и речено), могао применити овај институт.⁸

Из овог веома кратког и прилично површног указивања може се видети комплексност овог питања. Да би се могао разумети појам споразума о признању, а самим тим и његово дејство, у наставку истраживања ближе ће се размотрити сваки од претходно наведених елемената.

Право државе да кажњава вековима уназад више не представља основ за правну дискусију. Пут до постизања овог цивилизацијског стандарда, модерним речима изнето, није био једноставан.⁹ У правној теорији и у историји права ово питање је заузимало значајно место у тадашњим разматрањима.

Аутор Иван Симовић-Хибер ово питање сагледава са аспекта да када се посматра из историјског угла ретрибутивна правда настаје крајем XI века и то у Енглеској. Разлози за њено настајање повезују се са појавом државних претензија и непосредним циљем заштите владара, како то дефинише поменути аутор. До тог периода питање криминала се изједначавало са повредом и угрожавањем

⁸ Малеших, С. (2017). Споразум о признању прекршаја и његова имплементација у домаћем законодавству. *Право - теорија и пракса*, 34(7-9), стр.3.

⁹ *Ibid.*

безбедности појединца, док се након тог периода изједначавало са питањем од значаја за државу. Из тог разлога је и положај жртве битно промењен, у смислу да је она имала неки облик права на задовољење услед претрпљене повреде или штете. Реституција је, као врста остварења ресторативне правде, присутна и у најстаријим правним изворима, као што је Хамурабијев законик и Закон дванаест таблица.¹⁰

Преласком *ius puniendi* на државу централно питање постаје кажњавање учиниоца при чему исти аутор додаје да неминовност неолибералног концепта друштвених односа, који полако негира нужност социјалног карактера државе, утиче на то да се питање судбине и криминалца и жртве маргинализује у смислу обавезе друштва, државе.¹¹ У термилолошким дефинисањима и прецизирањима може се уочити и став да је од појма „казнене власти“ државе, боље одређење појам „репресивне власти“ државе јер се у кривичном праву, а тако је и са прекршајним правом, право на репресију остварује и другим санкцијама, а не само казнама. Такође, у прилог поменутом често се наводи да постоје државе које имају јурисдикцију, али не и казнену власт, а ово се односи на Кривични закон Швајцарске и то у ситуацији када се предвиђа примена страног кривичног права на швајцарског држављанина који у иностранству почини кривично дело, ако је закон земље у којој је кривично дело извршено за извршиоца блажи од швајцарског.¹²

Пре него што се настави са разматрањем начела *ius puniendi* потребно је прецизирати у краћим цртама сличности и разлике између ресторативне и ретрибутивне правде.

Многи аутори¹³ указују на то да је велика разлика између ресторативне и ретрибутивне правде и да се они налазе на различитим странама филозофских тумачења противправног понашања и односа друштва према лицу које чини то противправно понашање.

¹⁰ Симовић, М. (2016), Приказ: Оквири виктимологије од проф. др Ивана Симовић-Хибер, Годишњак Правног факултета Универзитета у Бањој Луци, бр. 38, стр. 305 и 315.

¹¹ *Ibid.*

¹² Munivrana, M. (2006), Univerzalna jurisdikcija, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 13, br. 1/2006, str. 191.

¹³ Поповић, П. (2014), Ресторативна правда, ПроБоно, преузето са: www.besplatnopravnapomoc.rs/tekstovi/krivicno-pravo/restorativna-pravda, 10.10.2015.

Како сагледавају поменути аутори, ретрибутивна правда има за циљ стварање сигурности, што се постиже издвајањем лица која чине противправне радње у посебне установе у којима ће издржавати казне. Негативна последица ретрибутивне правде јесте у стигматизацији тог лица након издржавања казне у тој посебној установи, а последице овога могу да трпе и чланови породице, што често доводи до ситуације да се та породица постепено и самостално удаљава од окружења, пријатеља, долази до прекидања односа и контакта са заједницом услед поменутих околности, што опет може да изазове појаву других негативних појава. Исти аутори још додају да је карактеристично за ретрибутивну правду непостојање директног контакта жртве и делинквента, односно тужилац заступа жртву док бранилац заступа оптуженог, па је на основу тога улога жртве „маргинализована“ и она се појављује само као сведок.

Потребно је још указати и на то да по појединим истраживањима ретрибутивна правда доводи до претварања љутње у горчину и додатно их појачава услед чега може доћи до нарастања сукоба, док ресторативна правда од љутње ствара тугу.¹⁴

С друге стране, аутори који су се ближе бавили овим питањем, указују на то да негативне стране ретрибутивне правде одстрањује ресторативна правда, и то кроз успостављање мира у заједници. Тај мир се постиже дијалогом из којег треба да проистекне разумевање и саосећање свих страна у процесу, при чему се избегава стигматизација појединаца, а омогућава развој срамоте, покајања и искреног жаљења код делинквента, за шта се сматра да има много ефикасније дејство на његову свест и разум од пенитенцијарних установа. Такође, исти аутори назначавашу да ресторативна правда не „постиге“ поделу друштва, већ тежи ка његовој интеграцији.¹⁵

У прилог до сада изнетом, мора се посебно назначити да *ius puniendi* има битну повезаност са другим институтима и начелима, а највише са *ne bis in idem* јер се ради о начелу судске заштите грађана од државног *ius puniendi* за које се сматра

¹⁴ Нилс, К. (2006), Одговори на губитке, Темида, бр. 1, стр. 9. Цитирано према: Поповић, П. (2014), Ресторативна правда, ПроБоно, преузето са: www.besplatnapravnapomoc.rs/tekstovi/krivicno-pravo/restorativna-pravda, 10.10.2015.

¹⁵ Поповић, П. (2014), Ресторативна правда, *op. cit.*

да припада начелима *due process* и правичног суђења, уз поштовање *res judicata* као одлике легитимности правне државе. Савремене државе изједначавају *ius puniendi* са њиховим суверенитетом, што се највише може видети на примеру Европске уније када је признање *res judicata* страном (кривичном) пресуди проблематично, посебно када се ради о делима почињеним на територији сопствене државе.¹⁶

Савремена законодавства под одређеним околностима предвиђају и одступање од начела *ius puniendi*. Када постоје обележја кривичног дела или прекршаја у стању неурачунљивости, то лице није кривично/прекршајно одговорно будући да услед примене субјективно-објективног појма дело не постоји јер не постоји субјективни елемент као нужно обележје дела. Као што се може видети, у овом случају, али и у случају саучесништва услед постојања лимитиране акцесорности када постоји исто одсуство кривице, постоји одступање од *ius puniendi*, тј. од права државе на кажњавање тих лица.¹⁷

Аутори који су се бавили питањем утврђивања истине у кривичном праву, тј. у кривичном поступку, изнели су своје мишљење да је општеприхваћено да је циљ кривичног или прекршајног поступка утврђивање истине, али да то није и једини циљ и да се управо на томе гради право државе на кажњавање, *ius puniendi*, уз неспорност да нико не може бити кажњен док се не утврди његова кривица, односно одговорност. У ово разматрање додатно укључују и питање да ако не постоји начело истине на чему се заснива право државе на кажњавање? У одређеној мери дају и коментар у којем они ово питање виде као фундаментално, правнотеоријско и правнополитичко, али и етичко и филозофско, из чега произилази ново питање које се односи на то да ли држава може поверити странкама утврђивање чињеница на којима се заснива јавни интерес кажњавања.¹⁸ Изнето се може односити и на институт споразума о признању јер се он базира на „договору“ странака.

¹⁶ Vervaele, J. (2005), *Europsko kazneno pravo i opća načela prava Unije*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 12, br. 2, str. 857 i 857.

¹⁷ Бабић, М. (2010), Значај кривичне одговорности у кривичном праву, Српска правна мисао, бр. 42–43, стр. 32.

¹⁸ Ђурђић, В. и Трајковић, М. (2013), О истини у кривичном поступку, Зборник радова Правног факултета у Нишу, бр. 65, стр. 124.

Наредни битни елемент који је неопходан како за постојање кривичног дела и прекршаја, тако и уопште за могућност сачињавања споразума о признању, односи се на узрочност.

Узрочност као елемент општег појма кривичног дела представља проузроковање последице неком радњом која долази од човека. Значај последице није споран, чак је и вишеструк. Поред тога што представља елемент за квалификацију и одређење дела, значајан је и по питању разликовања покушаја од свршеног дела, али значај има и код одређивања места, времена и стицаја дела.

Настајање последице односи се на радњу човека, као што је већ речено, али та радња мора да има за резултат последицу која је произишла из те радње, тј. последица мора проистећи из те радње.

Као што се може видети, узрочност представља однос између радње и последице и тај однос се назива узрочни однос, а радња која је изазвала ту последицу назива се узроком. Можда само делује да питање узрочности не представља неку посебну сложеност, али управо је супротно, јер често се са једном радњом може постићи више последица, или се са више радњи више лица може постићи једна последица и сл. Проблем се јавља управо у одређивању која је радња изазвала последицу која потпада у домен противправности. Овде се појављују и многа питања као што је питање да ли сваки услов изазване последице може да буде и њен узрок, те стога у овом разматрању постоје два правца – филозофски и кривичноправни.¹⁹

С обзиром на то да питање узрочности није централно питање овог истраживања, али да је било неопходно барем га поменути у краћим, али суштинским цртама, пре него што се настави даље са разматрањем основне проблематике овог поднасловa, потребно је још указати и на то да постоји више теорија које се баве питањем узрочности, тј. узрочног односа, а оне су: 1) формалне теорије; 2) теорије квалитативног разликовања услова; 3) теорија једнакости свих услова; 4) теорија адекватне узрочности; 5) теорија узрочног разликовања услова

¹⁹ Чејовић, Б. и Кулић, М. (2014), Кривично право, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, стр. 110 и 111.

према природи њихових последица и времену када су испуњени; б) теорија узрочног разликовања услова према могућности сазнања и наступања.²⁰

Постојање начела *ius puniendi*, али неспорно и узрочности, као што је већ и изнето, није могуће замислити без законског предвиђања дела на потпуни начин, у смислу одређивања бића и елемената тог дела па све до предвиђене санкције.

Поменута радња (уз постојање воље као каузалног агенса – покретача деловања), која је већ помињана код питања узрочности са којом се остварује промена у спољњем свету, мора се заснивати на противправности.²¹ Противправност представља друштвени и правни значај кривичног дела будући да последица не само да мора да буде физичка промена, већ са неким понашањем мора да настане и промена у друштву, односно у правном поретку тог друштва.²² Исто као и код узрочности и овде се јављају многа питања која је неопходно поменути у краћим и суштинским цртама због њиховог значаја, пре него што се настави даље са разматрањем основне проблематике овог поднаслова. Питања која се јављају у вези са противправношћу односе се на то да ли је потребно само одредити формалну дефиницију противправности или је потребно да се одреди и материјално значење противправности, те се стога у теорији права посебно разматра: 1) формални појам противправности; 2) материјални појам противправности; 3) материјално-формални појам противправности.²³

Питање од посебног значаја за споразум о признању јесте признање кривице, тј. одговорности. Једно од основних начела јесте *nulla poena sine culpa* – нема казне без кривице. Без одговорности искључује се облик кажњавања који се заснива на објективној одговорности. Одговорност представља субјективни део прекршаја, тј. субјективан однос према прекршају.

Чланом 18 Закона о прекршајима²⁴, у којем законодавац уређује одговорност физичког лица, предвиђа се да је оно одговорно за прекршај који му се може приписати у кривицу зато што је било урачунљиво и учинило прекршај са

²⁰ Више о овим теоријама у: *Ibid.*, стр. 112–115.

²¹ Вуковић, И. (2012), Кривичноправни појам и функције радње, *Crimen*, вол. 3, бр. 1, стр. 79.

²² Чејовић, Б. и Кулић, М. (2014), Кривично право, *op. cit.*, стр. 121.

²³ Више о појму противправности у: *Ibid.*, стр. 122–124.

²⁴ Закон о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 65/2013 и 13/2016.

умишљајем или из нехата, а било је свесно, или је било дужно и могло бити свесно да је такав поступак забрањен. Истим чланом, али ставом 2 предвиђа се и да се, ако прекршајним законом није другачије одређено, одредба из става 1 овог члана примењује и на одговорна лица у правном лицу, државном органу, органу територијалне аутономије и јединице локалне самоуправе или код предузетника.

Да би могла уследити примена прекршајних санкција или да би се могао применити институт споразума о признању када је то законом предвиђено, поред постојања прекршаја потребно је да постоји и прекршајна одговорност учиниоца дела. Прекршајна одговорност представља основ за примену санкција према физичком лицу као учиниоцу прекршаја, под којим се подразумева и одговорно лице у правном лицу и предузетник.²⁵ Прекршајна одговорност представља скуп субјективних услова којима се означава психичко стање учиниоца и његов однос према учињеном прекршају.²⁶ Прихватање прекршајне одговорности је од посебног значаја за споразум о признању прекршаја, не само из разлога да би могло доћи до примене овог новог института у прекршајном праву Републике Србије већ и због своје суштинске карактеристике, тј. да постоји свест код учиниоца прекршаја да је са својим деловањем одговоран за извршење прекршаја.

Као што се може закључити из до сада изнетог, неопходно је постојање много елемената како би уопште могла да се стави у разматрање „процесна радња“ какав је споразум о признању прекршаја.

Као и сви други правни институти и овај мора да буде предвиђен у закону. У неколико наврата је назначено да је овај институт прилично нов када је реч о Закону о прекршајима и да је преузет из Законика о кривичном поступку, што ни најмање не умањује његов значај. Могло би се рећи да је управо због тога што је и преузет из кривичног права, законодавац препознао његов значај.

Идеја споразума о признању прекршаја уведена је са циљем да странка споразумом може да оконча прекршајни (али и кривични) поступак. Опште је познато да овај начин завршетка поступка води порекло из англосаксонског права,

²⁵ Јовашевић, Д. (2013), Прекршајна одговорност у праву Републике Србије, Годишњак факултета правних наука, вол. 3, бр. 3, Бања Лука, стр. 47.

²⁶ Јовашевић, Д. (2012), Прекршајно право, Свен, Ниш, стр. 56–68.

али како поједини аутори указују, законодавац је разлоге за увођење овог института видео и као последицу подстицања признања (прихватања) одговорности, која се јавила из сасвим прагматичних разлога.²⁷

Као што је већ речено, основна идеја споразума о признању прекршаја јесте да се брже и ефикасније оконча процес. Примену института споразума о признању прекршаја поред позитивне последице – посматрано из угла окривљеног, односно прекршајно одговорног лица – карактерише и то што се у знатној мери процедурално ефикаснијим прекршајним поступком постиже не само повећање степена ефикасности суда јер ће неспорно имати мање покренутих прекршајних поступака, већ ће се утицати и на ефикасност судија који ће услед чешће примене овог института неспорно имати мањи број предмета у раду.

Примена споразума о признању прекршаја могућа је и када се води поступак за један прекршај, али је могућа и када се води и за више прекршаја у стицају.

Овлашћени подносилац захтева или окривљени (или његов бранилац) има могућност да усмено или писмено предложи закључење споразума о признању прекршаја, након чега започињу преговори око услова признања прекршаја за које се окривљени сматра одговорним.

У теорији, али и у пракси, поред изнетих позитивних карактеристика споразума о признању често се наводи и његова учесталост у примени, посебно у његовој колевци – Сједињеним Америчким Државама.

Показатељи који се односе на позитивне ефекте споразума о признању недвосмислено приказују податке по којима овај институт посебно погодује тужиоцу, односно овлашћеном подносиоцу захтева јер више нема потребе за детаљним и временски дужим припремама за процес у смислу прикупљања, извођења и образлагања доказа. Затим, додатне анализе показују да се у Сједињеним Америчким Државама чак 90% процеса заврши споразумом о признању.²⁸

²⁷ Бркић, С. (2013), Кривично процесно право II, Правни факултет Универзитета у Новом Саду, стр. 250.

²⁸ Бркић, С. (2004), Рационализација кривичног поступка и упрошћене процесне форме, Правни факултет Универзитета у Новом Саду, стр. 214.

Поред до сада изнетог, потребно је указати на то да поједини аутори праве разлику и препознају више врста овог института, које групишу према врсти обавеза и повластица кривичнопроцесних странака. Прва врста (први модалитет) јесте *plea bargaining* у којем јавни тужилац одустаје од гоњења за нека од извршених дела. Друга врста јесте *charge bargaining* у којем јавни тужилац врши преквалификацију дела, у замену за признање окривљеног. Трећа врста, *fact bargaining*, јесте она у којем се окривљени обавезује да не оспорава доказе којима располаже тужилац, док се тужилац обавезује да неће користити тачно одређени доказ. Последња врста јесте *crown witness* у којој се окривљени обавезује да сведочи у неком другом поступку за тешка кривична дела, док ће заузврат добити имунитет од кривичног гоњења.²⁹

По статистичким показатељима, као што је већ наведено, у Сједињеним Америчким Државама споразумно се заврши преко 90% кривичних поступака. Ако се посматра по врсти споразума, у смислу претходно изнетог, онда ту апсолутно доминира *plea bargaining*.³⁰ Поједини подаци пак показују да проценат споразума у кривичном поступку у Сједињеним Америчким Државама чак прелази 97%.³¹

Идеја за настајање, тј. потреба за настајањем овог правног института је сама по себи исто тако комплексна. Намеће се питање да ли је споразум о признању настао због подизања нивоа процесне ефикасности, смањења трошкова суда и оптерећења процесних субјеката, или је он настао како би се на ефикаснији начин постигло кажњавање лица која су неком својом радњом начинила прекршај, или кривично дело, а за које је могуће након признања тог извршења и одговорности применити овај институт. Који год да су разлози за његово настајање, а о њима ће бити више речи у наставку овог истраживања, произилази да је у сваком случају један од карактеристичних елемената – ефикасност.

²⁹ Илић, И. (2012), Споразум о признању кривице у теорији, легислативи и пракси, Зборник радова Правног факултета у Нишу, вол. 63, стр. 407.

³⁰ Seigel, T. (2016), Why do most criminal cases end with plea bargains?, Lawyers, преузето са: <http://criminal.lawyers.com/criminal-law-basics/plea-bargains-or-agreements-and-sentencing.html>, 17.10.2015.

³¹ Dervan, L. (2015), The Injustice of the plea-bargain system, The Wall Street Journal, преузето са: www.wsj.com/articles/the-injustice-of-the-plea-bargain-system-1449188034, 17.10.2015.

Реформе (процесног) законодавства нису нити лаке за спровођење нити су често праћене општом подршком, што не значи да нема и супротних примера. Многи аутори износе мишљење да када је реч о реформама законодавства у Републици Србији, да су начињене снажним кораком и то у више области права. Један од разлога за те реформе јесте усклађивање са стандардима Европске уније, али поред тога постоје и други разлози, а неспорно је да је један од њих и постизање ефикаснијег рада суда, односно ефикаснијих и бржих поступака. Разлог због којег су многи аутори сагласни са ставом да је потребан бржи и ефикаснији процес, поред већ указаних разлога, јесте да би такав процес био и успешан инструмент у борби против криминалитета, наравно, уз постизање циљева генералне и специјалне превенције. Из претходног произилази да се поменуто може постићи управо ефикасношћу и да краћим трајањем процеса не само да се поштује начело разумног суђења, већ се доприноси заштити основних људских права и слобода.³²

Да би се постигла ефикасност поступка, ниједан од наведених разлога за настајање овог института никако не сме да иде на штету законитости решења конкретне кривичне или прекршајне ствари и угрожавања загарантованих слобода и права учесника кривичног поступка.³³ Значај ефикасног поступка је посебно видљив у случајевима када се услед неефикасне примене мера принуде постижу супротни ефекти генералне и специјалне превенције јер се том неефикасношћу охрабрују нови потенцијални извршиоци дела, док се истовремено ствара, сасвим оправдано, и незадовољство шире јавности.³⁴

У прилог овоме, аутор Станко Бејатовић износи своје ставове по питању кривичнопроцесног права, али се реално могу односити и на питање процесних питања у прекршајном праву. Он истиче да ако се пође од чињенице да се у

³² Бејатовић, С. (2009), Споразум о признању кривичног дела и друге поједностављене форме поступања у кривичном процесном законодавству Србије као инструменти нормативне ефикасности кривичног поступка, у Зборнику „Правни систем Србије и стандарди Европске уније и Савета Европе“ којег је приредио Бејатовић, С., књига 4, Правни факултет у Крагујевцу, стр. 85–86.

³³ Бејатовић, С. (2009), Кривичнопроцесно законодавство као инструмент супротстављања криминалитету, у Зборнику „Контрола криминалитета и европски стандарди: стање у Србији“, ур. Крон, Л., Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 59.

³⁴ Бејатовић, С. (2002), Трајање кривичног поступка као квалитативна компонента његове ефикасности и његов утицај на превенцију криминалитета, у Зборнику „Деликти насиља“, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 210.

савременом кривичнопроцесном праву тражи такво решење којим се ствара нормативна основа за што ефикаснији кривични поступак, схваћен како у смислу времена његовог трајања тако и у смислу законитости пресуђења конкретне кривичне ствари, онда је јасно да је редовни кривични поступак који је пре постојао, као универзална форма поступања у кривичним стварима, са својом сложеном структуром која подразумева истрагу, оптужење, припремање главног претреса и главни претрес – оправдан само за теже кривичне случајеве. Ова некадашња форма кривичног поступка, када је реч о лакшим, мање сложеним кривичним случајевима показује се као сувишно, непотребно и криминалнополитички неоправдано расипање времена, труда, средстава, ресурса. У оваквим случајевима криминално-политички је не само оправдано већ и нужно одступање од тако предвиђене опште процедуре као правила и њено упрошћавање које има за циљ брз и кратак поступак, поступак прилагођен значају дела, личности извршиоца, околностима под којима је извршено дело и стању доказног материјала, али тако поједностављен да не ремети равнотежу између нужности заштите основних слобода и права окривљеног и потребе за ефикасношћу кривичног поступка, при чему још аутор додаје да за овако нешто није лако наћи праву меру.³⁵ Аутор Снежана Бркић указује на то да питање ефикасности поступка из угла кривичнопроцесног права намеће питање да ли се кривични поступак води увек онда када му по закону има места и да ли се током његовог трајања примењују предвиђене законске одредбе и одговарајуће кривичне санкције у случају њиховог непридржавања.³⁶

Споразум о признању прекршаја, као једна од „последница“ свега до сада изнетог, први пут се законодавно уређује од ступања на снагу Закона о прекршајима из прве трећине 2014. године. Потребно је поменути да је споразум о признању прекршаја, као правни институт, преузет из Законика о кривичном поступку, који је у својим изменама и допунама из 2009. године предвидео

³⁵ Бејатовић, С. (2009), Споразум о признању кривичног дела и друге поједностављене форме поступања у кривичном процесном законодавству Србије као инструменти нормативне ефикасности кривичног поступка, *op. cit.*, стр. 86–87.

³⁶ Бркић, С. (2009), Поједностављене форме кривичног поступања и поступак њиховог озакоњења у Републици Србији, у Зборнику „Законодавни поступак и казнено законодавство“, Правни факултет у Крагујевцу, стр. 163.

институт споразума о признању кривице. Исте године, овај институт, под истим називом (споразум о признању кривице), са минималним прецизирањима уведен је и у Закон о прекршајима, и то Законом о изменама и допунама Закона о прекршајима³⁷.

Законодавне промене које су имале као једну од идеја ефикаснији (кривични) поступак започеле су нешто раније. Закоником о кривичном поступку Републике Србије³⁸ из 2001. године започета је реформа кривичнопроцесног законодавства Републике Србије, а један од задатака је било и стварање нормативне основе за ефикаснији кривични поступак, уз истовремено вођење рачуна да то не утиче на међународним актима и националним законодавством загарантоване слободе и права човека и грађанина уопште.³⁹

На крају овог дела разматрања појма споразума о признању прекршаја, као једног сасвим новог позитивноправног института у прекршајном законодавству Републике Србије, може се видети да је овај институт преузет из кривичнопроцесног законодавства и да је његова основна намена била да се споразумом странака након прихватања прекршајне одговорности, или кривице од стране окривљеног, убрза и поједностави поступак пред судом. Иако, као што је већ речено, није најјасније да ли је споразум о признању настао због подизања нивоа процесне ефикасности, смањења трошкова суда и оптерећења процесних субјеката, или је он настао као би се на ефикаснији начин постигло кажњавање

³⁷ Закон о изменама и допунама Закона о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 47/2009.

³⁸ Законик о кривичном поступку, Сл. лист СРЈ, бр. 70/2001.

³⁹ Бејатовић, С. (2009), Споразум о признању кривичног дела и друге поједностављене форме поступања у кривичном процесном законодавству Србије као инструменти нормативне ефикасности кривичног поступка, *op. cit.*, стр. 91. Новине које су унете, а да се односе на ефикасност кривичног поступка између осталог су: проширивање могућности примене начела опортунитета кривичног гоњења и на пунолетне учиниоце кривичних дела, и то на два начина: могућношћу одлагања кривичног гоњења и могућношћу одбацивања кривичне пријаве у случају стварног кајања; увођење могућности изрицања кривичних санкција без главног претреса, и то такође на два начина: у поступку за кажњавање пре главног претреса и у поступку за кажњавање и изрицање условне осуде од стране истражног судије; проширивање функционалне надлежности судије појединца; проширивање могућности вођења скраћеног кривичног поступка и за кривична дела за која је предвиђена казна затвора до пет година; ограничавање укупног трајања притвора; одређивање рока за вештачење и прописивање последица пропуштања одређеног рока; одређивање процесног тренутка до којег се лице које ужива право имунитета може позвати на имунитет; ограничење броја бранилаца једног окривљеног лица; установа кривичног гоњења по предлогу оштећеног лица; нове мере према субјектима који својим понашањем онемогућавају или отежавају одржавање главног претреса; одређивање рока за повраћај привремено одузетих предмета и др.

лица која су неком својом радњом начинила прекршај, или кривично дело, неспорно је да је овај нови институт дефинитивно омогућио поменути ефикасност у законом предвиђеним оквирима.

Из свега до сада изнетог у овом делу разматрања проблематике истраживања који се односио на питање појма споразума о признању, иако логички произилази, назначићемо да значај овог института није само видљив у томе што је у наше законодавство преузет из страног, већ и што је започета његова шира примена како у кривичном, тако и у прекршајном праву. Дефинисањем појма споразума о признању упустили смо се у његово разматрање, као што је и предвиђено хипотезом овог рада.

1.2. Оправдање и оспоравање споразума о признању

У досадашњем истраживању питања споразума о признању прекршаја указивано је на нека основна питања која се директно или индиректно односе на питање самог појма овог института.

Основна идеја тог дела истраживања била је да се на што концизнији, али довољно прецизан и уверљив начин – при чему под уверљивим сматрамо логични, али и законодавно могућ и предвиђен начин – укаже на суштину проблематике овог истраживања и да се успоставе одређени темељи његовог настајања, а самим тим и примене.

На овај начин је било неопходно започети јер оно представља својеврстан основ тог института, а из којег се отварају и многа друга питања која је неопходно прецизирати и наравно, образложити.

Да би се циљ истраживања могао у потпуности остварити, морају се сагледати и други аспекти ове проблематике који се првенствено односе на питање оправданости постојања овог института, али и на питање његове улоге у превенцији.

Разлози настанка овог института треба да буду и довољни елемент и оправдање његовог постојања.

Као и многи други правни институти, тако је и овај настао као последица еволуције процесног права, а све како би се оно унапредило.

Овај институт, тј. споразум о признању, у српском кривичнопроцесном законодавству представља веома млад институт, док је из угла прекршајног права још млађи. У другим европским и светским законодавствима он има дужу примену, а самим тим и већу заступљеност, али ће о томе бити више речи у оквиру наредног поднаслова.

Дужина трајања неког правног института не мора нужно да буде пропорционална са његовом оправданошћу, али ако се тај институт препозна и прихвати од стране правног система друге земље у којем није постојао, то већ указује да постоји оправданост постојања таквог института.

Већ је изнето да је споразум о признању прекршаја преузет из Законика о кривичном поступку, што имплицира да је законодавац препознао значај овог института, а самим тим и његово оправдање чим је наставио са његовом даљом имплементацијом.

За једно од законодавних оправдања за постојање споразума о признању прекршаја узима се и чињеница да се брже и ефикасније окончава судски процес и да се на тај начин постиже процедурално знатно ефикаснији прекршајни поступак. Учесталом применом овог института постићи ће се смањење броја предмета у раду, што ће у знатној мери повећати ефикасност суда и у оним поступцима у којима закон није предвидео могућност споразума.

Указивањем на појам споразума о признању прекршаја лако се може видети његова комплексност из које произилази питање његове реалне оправданости. Поред процесне ефикасности, која је већ поменута, применом овог института дефинитивно ће се утицати и на смањење трошкова суда, али и на ниво оптерећења процесних субјеката. Затим, посебан значај ефикасног процеса огледа се и у правовременој борби против криминалитета. Ова борба заснива се, посматрано из угла споразума о признању прекршаја, на постизању циљева генералне и специјалне превенције, што се постиже ефикасношћу суда. Код процеса који дуго трају (и по више година), али не због своје комплексности већ због „судске загушености“ и великог броја предмета у раду, често се може чути код стручне јавности, а посебно код нестручне, односно код шире јавности, став да се неефикасним судовима дефинитивно не постиже сврха кажњавања, при чему се као додатни проблем јавља слабљење специјалне, а посебно генералне превенције. Применом института споразума о признању у законом предвиђеним случајевима, а индиректно услед његове примене у осталим судским процесима у којима законодавац не предвиђа његову примену, могу се очекивати приметни позитивни ефекти у смислу да ће се моћи посветити више пажње управо тим процесима, чиме

ће се дефинитивно постићи, на директан или индиректан начин, краће трајање процеса, а посебно ће до изражаја доћи начело разумног рока суђења.

У прилог поменутом, поједини аутори посебно истичу значај брзине поступка, али да се са том брзином, што уједно неспорно чини и један сегмент ефикасности, никако не сме ићи на штету загарантованих права окривљеног, односно у непоштовање принципа законитости. Начелно посматрано, трајање прекршајног поступка не спада у дуге, те због тога сами по себи већ имају предиспозицију да буду процесно кратки, али и ефикасни. Стога су аутори који су се бавили овом проблематиком (из угла кривичнопроцесног права) дошли до закључка да је ефикасан онај поступак који испуњава сва загарантована права странкама, односно који је законит, док је са друге стране онај који траје у разумном року.⁴⁰

Стручне полемике око правних института, посебно оних који су настали у околностима савремених законодавних решења, покрећу многе полемике око њихове оправданости. Тако је и са споразумом о признању.

Полемике које су настале на ову тему, реално, односе се на споразум о признању кривице, али не у смислу института из кривичнопроцесног права већ као општег питања оправдања споразума о признању.

Међу разлозима којима се оправдава постојање овог института наводи се бржи и ефикаснији поступак пред судом.

Из саме структуре овог института јасно је да је његово трајање у смислу окончања споразума знато краће од судског поступка. На тај начин, као што је већ више пута речено, постиже се већа ефикасност суда. Поред суда, знатно се смањује и време припреме странака у поступку у смислу прикупљања и извођења доказа. По појединим статистичким показатељима, смањење стопе признања кривице у Сједињеним Америчким Државама са 90% на 80% имало би за последицу удвостручење судског особља, а самим тим и капацитета, док би смањење за још 10%, односно на 70% – утростручило те потребе.⁴¹

⁴⁰ Радуловић, Д. (1997), Ефикасност кривичног поступка и њен утицај на сузбијање криминалитета, у Зборнику „Реалне могућности кривичног законодавства у сузбијању криминалитета“, Удружење за кривично право и криминологију Југославије, Београд, стр. 187.

⁴¹ Бркић, С. (2004), Рационализација кривичног поступка и упрошћене процесне форме, *op. cit.*

Поједини аутори указују на посебност правног система Сједињених Америчких Држава која се манифестује тако да тужилац има могућност да условљава своју одлуку о прихватању споразума о признању кривице, уколико окривљено лице, тј. лице које је предложило споразум не прихвати да у споразуму постоји члан којим се обавезује да буде нпр. сведок у неком другом поступку против других окривљених. На овај начин се једним споразумом може подићи степен ефикасности у минимално два судска процеса јер се посредно, једним споразумом, утиче на више предмета.⁴²

Слично законодавно решење постоји и у нашем кривичном законодавству, док га у прекршајном нема.

У Законик о кривичном поступку⁴³ чланом 320 предвиђа се споразум о сведочењу окривљеног и то на начин да споразум о сведочењу за кривично дело из члана 162 став 1 тачка 1 (а ово се односи на кривична дела у односу на која се могу применити посебне доказне радње) јавни тужилац и окривљени могу закључити од доношења наредбе о спровођењу истраге па до завршетка главног претреса. Споразум се може закључити са окривљеним који је у потпуности признао да је учинио кривично дело, под условом да је значај његовог исказа за откривање, доказивање или спречавање кривичног дела на која се могу применити посебне доказне радње претежнији од последица кривичног дела које је учинио (окривљени сарадник). Затим, истим чланом се још предвиђа да окривљени за кога постоји основана сумња да је организатор организоване криминалне групе не може бити предложен за окривљеног сарадника.

Наш Законик о кривичном поступку предвиђа и могућност споразума о сведочењу осуђеног и то чланом 327, по којем јавни тужилац и осуђени могу закључити споразум о сведочењу, ако је значај исказа осуђеног за откривање, доказивање или спречавање кривичних дела из члана 162 став 1 тачка 1 овог законика – односно за кривична дела у односу на која се могу применити посебне доказне радње – претежнији од последица кривичног дела за које је осуђен

⁴² Миловановић, М. (2010), Споразум о признању кривице – pro et contra, Анали Правног факултета у Београду, вол. 58, бр. 2, стр. 417–418.

⁴³ Законик о кривичном поступку, Сл. гласник РС, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014.

(осуђени сарадник). За осуђеног сарадника не може бити предложено лице које је осуђено као организатор организоване криминалне групе нити лице које је правоснажно осуђено на казну затвора од четрдесет година.

Као што је већ наглашено, поменуто законодавна решења не постоје у прекршајном праву, тј. не предвиђа се споразум о признању у претходно изнетим околностима, али ипак смо мишљења да је било нужно да се на поменуто укаже на наведени начин.

Наредно законодавно оправдање постојања споразума о признању прекршаја односи се на економску исплативост.

Поједини аутори износе своје мишљење и закључке и то на начин да се применом споразума о признању брже решавају судски поступци што директно утиче на уштеду финансијских средстава пореских обвезника кроз смањење трошкова поступка. Приликом примене споразума о признању не постоје трошкови заказивања поступка, трошкови вештачења и др. Поједине студије спроведене у Сједињеним Америчким Државама показале су да би у случају укидања постојања споразума о признању, трошкови судства били утростручени, при чему се рачунало и на повећање броја судија, али и судског особља.⁴⁴

Наредно законодавно оправдање постојања споразума о признању прекршаја односи се на то да се споразумом окривљеном може одредити санкција која може бити знатно повољнија по њега, и по врсти и по тежини, од оне која би можда била изречена од стране суда након спроведеног поступка.

Аутори који су се ближе бавили овом проблематиком указују на то да се у Сједињеним Америчким Државама у случају постизања споразума о признању казна може законски умањити за два степена, док се тако нешто не предвиђа у нашем законодавству. Исти аутори додају да је јасно да код нас постоји високи степен неизвесности код окривљеног будући да он не зна са сигурношћу шта ће споразумом постићи, али додају да је то због начела легалитета кривичног гоњења на основу којег је јавни тужилац дужан да предузме кривично гоњење увек када постоји основана сумња да је одређено лице извршило кривично дело за које се гони по службеној дужности, осим ако Закоником о кривичном поступку није

⁴⁴ Миловановић, М. (2010), Споразум о признању кривице – *pro et contra, op. cit.*

другачије прописано, а то се односи на могућност да се у споразуму о признању кривице окривљени и јавни тужилац сагласе о одустајању јавног тужиоца од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом о признању кривице, што се предвиђа чланом 314 став 2 тачка 1.⁴⁵

Закоником о кривичном поступку предвиђена је могућност ублажавања казне чланом 557, у којем се уређује питање поступка за ублажавање казне и то на начин да се поступак за ублажавање казне покреће на захтев јавног тужиоца посебне надлежности ако је осуђени сарадник, у складу са споразумом, дао исказ у поступку који је правоснажно окончан осуђујућом пресудом. Као што може да се види, могућност ублажавања казне је предвиђена овим чланом тек након сведочења и након правоснажног окончања поступка.

Постоји и неколико чињеница и разлога који се наводе приликом оспоравања постојања споразума о признању прекршаја.

Најчешћи разлог којим се оспорава овај институт односи се на назначаване да је он у супротности са споразумом Европске конвенције о људским правима. Аутори који су се бавили овом проблематиком указују на то да је управо ово разлог због којег споразум о признању није био усвојен у Енглеској 1991. године.⁴⁶ Аргументи који се наводе од стране оних који заступају овај став односе се на то да је споразум о признању у супротности са чланом 6 Европске конвенције о људским правима, који се односи на право на правично суђење.

Члан 6 Европске конвенције о људским правима⁴⁷ гласи: „1. Свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама, или о кривичној оптужби против њега, има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом, образованим на основу закона. Пресуда се мора изрећи јавно, али се штампа и јавност могу искључити с целог или с дела суђења у интересу морала, јавног реда или националне безбедности у демократском друштву, када то захтевају интереси малолетника или заштита

⁴⁵ *Ibid.*, стр. 419.

⁴⁶ Бајовић, В. (2008), Споразум о признању кривице, Магистарска теза, Правни факултет Универзитета у Београду, стр. 113–114. Цитирано према: Миловановић, М. (2010), Споразум о признању кривице – pro et contra, *op. cit.*, стр. 420.

⁴⁷ Европска конвенција о људским правима, Европски суд за људска права, превод на српском језику.

приватног живота странака, или у мери која је, по мишљењу суда, неопходно потребна у посебним околностима када би јавност могла да нашкоди интересима правде. 2. Свако ко је оптужен за кривично дело мора се сматрати невиним све док се не докаже његова кривица на основу закона. 3. Свако ко је оптужен за кривично дело има следећа минимална права: а) да без одлагања, подробно и на језику који разуме, буде обавештен о природи и разлозима оптужбе против њега; б) да има довољно времена и могућности за припремање одбране; ц) да се брани лично или путем браниоца кога сам изабере или, ако нема довољно средстава да плати за правну помоћ, бесплатно добије браниоца по службеној дужности када интереси правде то захтевају; д) да испитује сведоке против себе или да постигне да се они испитају и да се обезбеди присуство и саслушање сведока у његову корист под истим условима који важе за оне који сведоче против њега; е) да добије бесплатну помоћ преводиоца ако не разуме или не говори језик који се употребљава на суду.“

На основу овог члана аргументи који се наводе против споразума о признању јесу да се нарушава став 2, односно претпоставка невиности, и став 3 у делу који се односи на право на једнакост странака у коришћењу процесних права. У прилог овом разматрању аутори који су се бавили овом проблематиком указују и на став Европског суда за људска права у једном од поступака у којем је навео да нарушавање претпоставке невиности може постојати једино у случају иницирања преговора за закључење споразума о признању кривице од стране јавног тужиоца, јер принцип претпоставке невиности захтева, између осталог, да у вршењу своје дужности чланови суда не треба да почињу од става да је окривљено лице извршило дело за које се окривљује.⁴⁸

Када је реч о повреди права на једнакост странака најчешће се наводи пример у којем би постојало кршење једнакости у случају када два различита окривљена у идентичним околностима буду осуђена на различите казне у смислу да буду исте врсте, али да један буде блаже а други строже кажњен, а да при томе блаже кажњен буде онај окривљени који је закључио споразум о признању, док је други окривљени осуђен у редовном поступку. Овај пример изазива бројне полемике. По једном становишту, неспорно је постојање различите казне, али је та

⁴⁸ Миловановић, М. (2010), Споразум о признању кривице – *pro et contra, op. cit.*

разлика „казна“ окривљеном који се определио за судски поступак, односно оном који се није определио за закључење споразума о признању. Да ли се на овај начин „стимулише“ признање кривице, односно одговорности? Ако се ради о томе, онда се ипак може закључити да су ова два осуђена лица стављена у неравноправан положај. Такође, у овој полемици су се могли чути и ставови који су се односили на то да је строжа казна изречена као облик освете јер није прихваћен споразум, па је одбијањем закључења споразума окривљени прихватио могућност њеног изрицања.⁴⁹

У наставку приказа аргумената којима се указује на нарушавање принципа једнакости странака наводи се и пример у којем тужилац приликом преговарања о споразуму не упознаје одбрану са свим доказима којима располаже. Тужилац ће ово начинити у околностима када није постигнут споразум, те му је намера да те доказе изнесе током поступка и на тај начин постигне бољи положај. Поборници овог става наводе да ова могућност није дозвољена, посебно не код Европског суда за људска права, при чему истичу да постоји обавеза тужилаштва и истражних органа да изнесу окривљеном сав материјал којим располажу, или им може бити на располагању, а који би могао помоћи окривљеном да се ослободи кривице или постигне смањење казне.⁵⁰ С друге стране, наводе се примери из којих се може видети да Врховни суд Сједињених Америчких Држава одобрава тужилаштву да не прикаже сав доказни материјал окривљеном током преговора око закључења споразума о признању, односно да тужилаштво није дужно да у потпуности упозна одбрану са доказним средствима.⁵¹

Наредни разлог који се наводи у циљу оспоравања института споразума о признању односи се на повреду принципа једнакости пред законом, односно по некима једнакости грађана. Ову повреду принципа карактерише да се споразумом о признању не омогућава свим извршиоцима прекршаја, или кривичног дела, да иницирају тај споразум, услед чега долази до одступања од једнакости грађана. Законима је предвиђено за која дела се може применити споразум о признању и на

⁴⁹ Sandefur, T. (2003), In defense of plea bargaining, Law regulation, no. 3, pp. 28–31. Цитирано према: Миловановић, М. (2010), Споразум о признању кривице – pro et contra, *op. cit.*, стр. 420.

⁵⁰ Миловановић, М. (2010), Споразум о признању кривице – pro et contra, *op. cit.*, стр. 421.

⁵¹ *Ibid.*

тај начин да се уђе у поступак око договора са тужиоцем. Аутори ових теза указују на то да поменуто представља слободу законодавца да сам одређује ову могућност, исто као што се одређује за која дела је могуће ослобађање од казне. Могуће решење овог проблема, како кажу аутори који су се ближе бавили овим питањем, пронађено је у законодавству Сједињених Америчких Држава. Ту се предвиђа да се и за тежа кривична дела може начинити споразум о признању, с тим да је у тим случајевима – да не би дошло до могућих злоупотреба службеног положаја – примена овог института у овим околностима у надлежности више законодавне инстанце, у смислу надзора и одобравања. У Сједињеним Америчким Државама примену института о споразуму о признању одобрава Министарство правде.⁵²

Домаћи аутори који су се бавили овом проблематиком приметили су да у једном од закона постоје нелогични пропусти. Ради се о Закону о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине.⁵³ До његове измене, чланом 13б предвиђало се следеће:

„Кад се поступак води за кривично дело из члана 2 овог закона, споразум о признању кривице може се закључити без ограничења прописаних у члану 282а став 1 Законика о кривичном поступку.“

Члан 2 упућује на Кривични законик и то на дела из чланова 370–384 и из члана 385 и 386.⁵⁴ Другим речима, за нека од најтежих кривичних дела за која се предвиђају највеће кривичне санкције могуће је спровести споразум о признању кривице, док за кривична дела која су лакша од тих (осим за она лака за која се споразум о признању иначе предвиђа) или за многе прекршаје – то није законом

⁵² *Ibid.*

⁵³ Закон о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, Сл. гласник РС, бр. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007 и 104/2009.

⁵⁴ Ради се о делима: геноцид, злочин против човечности, ратни злочин против цивилног становништва, ратни злочин против рањеника и болесника, ратни злочин против ратних заробљеника, организовање и подстицање на извршење геноцида и ратних злочина, употреба недозвољених средстава борбе, недозвољена производња, промет и држање оружја чија је употреба забрањена, противправно убијање и рањавање непријатеља, противправно одузимање ствари од убијених, повреда парламентарара, сурово поступање с рањеницима, болесницима и ратним заробљеницима, неоправдано одлагање репатријације ратних заробљеника, уништавање културних добара, неспречавање вршења кривичних дела против човечности и других добара заштићених међународним правом, злоупотреба међународних знакова и агресиван рат.

предвиђено. Исто као и ови аутори,⁵⁵ очигледно је и законодавац приметио ову „нелогичност“, а решио ју је брисањем члана 13б изменама и допунама Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине.⁵⁶

Наредни разлог који се наводи у циљу оспоравања института споразума о признању односи се на питање признања кривице, тј. одговорности уместо неког другог лица.

Када је реч о оспоравању споразума о признању са овог аспекта, разматра се питање формалне и материјалне истине. Под материјалном истином сматра се оно што се десило, док се под формалном истином сматра оно што је суд утврдио на основу доказа. Поједини аутори посебно истичу да је један од циљева кривичног поступка утврђивање истине уз примену свих правних норми.⁵⁷

Код овог разматрања најчешће се може уочити став у којем се наводи могућност да без одговарајућих доказа, а само на основу признања окривљеног, могу настати злоупотребе у виду признања која могу дати лица која заиста нису учиниоци кривичних дела или прекршаја. Без потребе за дубљом анализом могућих мотива могу се за пример навести разни облици услуга, финансијска или друга материјална корист, заштита чланова фамилије, заштита лица из криминогене средине итд. Аутори који су ближе разматрали ову проблематику додатно наводе и могућност да лица из хијерархијски виших криминалних слојева приморавају или договоре прихватање признања са лицем које није извршило то дело.⁵⁸

У нашем законодавству могућност поменутог избегнута је тако што суд доноси коначну одлуку о признању. Посебно када је реч о кривичним делима, чланом 313 став 3 и 4 Законика о кривичном поступку, законодавац је предвидео да споразум о признању кривичног дела сачињен у писаном облику, јавни тужилац подноси до потврђивања оптужнице – судији за претходни поступак, а након потврђивања оптужнице – председнику већа. Ако је споразум о признању

⁵⁵ Више о овој проблематици видети у: Миловановић, М. (2010), Споразум о признању кривице – *pro et contra, op. cit.*, стр. 423.

⁵⁶ Закон о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, Сл. гласник РС, бр. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011 – др. закон и 6/2015.

⁵⁷ Шкулић, М. (2007), Кривично процесно право – општи део, Правни факултет Универзитета у Београду, стр. 100.

⁵⁸ Миловановић, М. (2010), Споразум о признању кривице – *pro et contra, op. cit.*, стр. 425.

кривичног дела закључен пре подизања оптужнице, јавни тужилац ће заједно са споразумом доставити суду и оптужницу која чини саставни део овог споразума.

Наредни разлог који се наводи у циљу оспоравања института споразума о признању односи се на питање признања кривице, тј. одговорности само за једно дело од стране лица које је извршило више дела.

За овај негативни аргумент најчешће се наводи пример кривичног законодавства Русије. Када једно лице изврши више кривичних дела, тј. када је оптужено за више кривичних дела у једном кривичном поступку, може се десити околност да је оно вољно да призна кривицу за једно дело и да жели да се начини споразум о признању кривице само за то дело. Ту ситуацију руски Законик о кривичном поступку није предвидео.⁵⁹

Наредни разлог који се наводи у циљу оспоравања института споразума о признању односи се на саму форму споразума.

Многи аутори наводе да споразум о признању по својој форми подсећа на уговоре из грађанског права. Разлог за то јесте што постоје две стране, и то са једне јавни тужилац или други овлашћени орган који нуди (или прихвата) споразум, који мора да садржи елементе који су предвиђени законом, док је са друге стране окривљени. Садржина уговора је ствар споразума те две стране у оквирима закона. Након постизања споразума, он се верификује од стране суда. Иако презентован на овај начин, споразум о признању заиста асоцира на класичан уговор, он се свакако не може тако посматрати, што сматрају бројнији други аутори, при чему додају да је јавни тужилац државни орган који штити уставност и законитост. Затим, окривљени је лице за које постоји процесно релевантан степен сумње да је извршило кривично дело или прекршај, а циљ споразума је да поступак оконча

⁵⁹ Турањанин, В. (2011), Увођење адверсарног система у Русији кроз приказ два најважнија института – пороту и споразум о признању кривице, Гласник права, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, преузето са: www.jura.kg.ac.rs/index.php/sr/615.htm 15.10.2015. Цитирано према: Chernyakov, D. (2010), Plea bargain as a tool to combat economic crime, Russian Law Online, преузето са: www.russianlawonline.com/content/plea-bargain-tool-combat-economic-crime, 15.10.2015.

признањем окривљеног, без одуговлачења и све то уз одређени степен судске контроле.⁶⁰

Последњи од најчешћих аргумената који се наводе у циљу оспоравања института споразума о признању је прилично специфичан, а односи се на лични интерес судије и тужиоца за потврђивање споразума.

За овај аргумент аутори наводе законодавне околности у Сједињеним Америчким Државама.⁶¹

Постојање споразума о признању гарантује судији да његова пресуда неће бити контролисана, односно да не може бити укинута у жалбеном поступку. Поборници овог става наводе да то може бити довољан разлог за судију да прихвати овај начин окончања поступка и да на тај начин смањи своје обавезе, али и да избегне могућност укидања пресуде, што утиче на његову процентуалну ефикасност у смислу потврђених пресуда.

Слично је и са тужиоцем у Сједињеним Америчким Државама јер и у његовом случају услед постизања споразума он има процентуално повећање успешности.

Поменуто се не може применити на све правне системе. Да се прецизира. Поменуто се највише односи на правне системе у којима постоји реизбор судија и тужилаца, а који се између осталог, спроводи периодично на основу њихове ефикасности рада.

На крају овог потпоглавља, односно дела разматрања питања споразума о признању и његових позитивних и негативних аспеката, може се рећи да је указано на многа и најчешћа питања и проблеме који су се појавили у теорији, али и у пракси.

Стручна јавност своје ставове о оправданости, али и о оспоравању овог института најчешће посматра из угла кривичног права, а много мање из угла прекршаја.

⁶⁰ Видић, М. (2013), Споразум о признању кривичног дела са освртом на упоредноправна решења, Институт за право и финансије, преузето са: <http://ipf.rs/sporazum-o-priznanju-krivichnog-dela-sa-osvrtom-na-uporednopravna-resenja/>, 15.10.2015.

⁶¹ Миловановић, М. (2010), Споразум о признању кривице – *pro et contra*, *op. cit.*, стр. 426.

У овом делу истраживања, као што је већ назначено, указано је на најчешћа и најзаступљенија мишљења стручне јавности о овом институту, што је било неопходно како би се он могао боље разумети, али и да би се могло оправдати његово постојање.

Иако је као и многи други правни институти и овај настао као последица еволуције процесног права, а све како би се оно унапредило, скоро сви позитивни, али и негативни аргументи који прате овај институт односе се и на његову примену у прекршајном праву.

Током ових разматрања најмање анализа се директно односило на питање оправданости овог института. У теоријском смислу он је оправдан, што се и може видети не само кроз то што је законодавац то препознао већ и по његовој дубљој анализи која је приказана.

Оправданост постојања овог института се у потпуности може сагледати након анализе статистичких података, посебно оних који се односе на поврат. О овоме ће бити више речи у наредним фазама истраживања.

1.3. Развој споразума о признању

Развој споразума о признању може се посматрати из више углова. Првенствено са аспекта првобитне имплементације у наше законодавство, а затим и његов развој и даље ширење.

С друге стране, развој споразума о признању може се посматрати из угла његовог међународног настанка и првих његових примена у страним законодавствима.

Развој споразума о признању прекршаја је за потребе овог истраживања нужно што више сагледати кроз његов настанак и развој у домаћем законодавству, највише како би се могао видети смер његовог развоја у смислу прилагођавања овог института реалним потребама, не само законодавства, већ и друштва.

Након поменутог разматрања, дефинитивно је потребно начинити и преглед развоја овог института у државама у којима се дужи временски период овај институт примењује, највише у циљу бољег сагледавања и разумевања потреба тамошњег његовог развоја. Разумевањем тих потреба и идеја може се постићи и бољи развој овог института у домаћој пракси. Мишљења смо да се са квалитетном имплементацијом постиже много бољи законодавни ефекат од оних промена за које се на основу искустава других држава не може у потпуности бити у уверењу да ће у домаћем законодавству имати позитивне ефекте.

Сагледавањем развоја било којег правног института, у одређеној мери се одговара и на питање потребе његовог настанка, али и на степен његовог реалног опстанка у позитивном праву. Стога, овај део разматрања може се посматрати у одређеној мери и као наставак претходно обрађиване теме, односно, питања која се односе на појам, али и на оправдање постојања овог правног института код нас, али и у страним законодавствима.

Као што овај део истраживања представља одређену допуну претходном делу, што је управо и наведено, тако ће и овај део разматрања питања споразума о признању представљати у одређеној мери увод у каснију компаративну анализу, у смислу прегледа позитивноправних решења овог института у другим европским и међународним законодавствима.

Споразум о признању у домаћем законодавству може се посматрати кроз кривично, али и кроз прекршајно законодавство.

Иако је тема истраживања овог рада првенствено фокусирана на споразум о признању прекршаја, овај самостални институт се не може посматрати у потпуности одвојено од истог института који се предвиђа у кривичном законодавству.

Споразум о признању прекршаја први пут се законодавно уређује од ступања на снагу Закона о прекршајима из прве трећине 2014. године.

У глави 26 Прекршајног закона из 2014. године⁶² под називом Споразум о признању прекршаја, са шест чланова, и то од члана 233 до члана 238 уређује се овај нови прекршајни институт.

Закључивање споразума предвиђа се првим чланом овог дела, тј. чланом 233. Овај члан уређује закључивање споразума у четири тачке, и то на следећи начин.

- 1) Када се прекршајни поступак води за један прекршај или за више прекршаја у стицају, овлашћени подносилац захтева, усмено или писано, може предложити окривљеном и његовом браниоцу закључење споразума о признању прекршаја, односно окривљени и његов бранилац могу овлашћеном подносиоцу захтева предложити закључење таквог споразума.
- 2) Када се упути предлог из става 1 овог члана, странке и бранилац могу преговарати о условима признања прекршаја који се окривљеном стављају на терет.
- 3) Споразум о признању се подноси судији до доношења првостепене одлуке.

⁶² Закон о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 65/13.

- 4) Споразум о признању се не може закључити у вези са прекршајем за који се издаје прекршајни налог.

По логичном следу, већ у наредном члану, односно у члану 234, прописује се садржина споразума о признању.

Законодавац је предвидео у првом ставу овог члана да споразум о признању прекршаја мора да садржи седам елемената, и то:

- 1) опис прекршаја који се окривљеном ставља на терет;
- 2) признање окривљеног да је учинио прекршај из тачке 1 овог става;
- 3) споразум о врсти и висини казне, односно о другим прекршајним санкцијама које ће окривљеном бити изречене;
- 4) изјаву овлашћеног подносиоца о одустајању од прекршајног гоњења за прекршаје који нису обухваћени споразумом о признању;
- 5) споразум о трошковима прекршајног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене прекршајем, о повраћају предмета прекршаја и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет;
- 6) изјаву о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке суда донесене на основу прихватања споразума о признању;
- 7) потпис странака и браниоца.

У другом ставу овог члана законодавац је прописао да се у споразуму о признању прекршаја овлашћени подносилац захтева и окривљени могу сагласити о изрицању казне окривљеном која, по правилу, не може бити испод законског минимума за прекршај који се окривљеном ставља на терет.

Наредни члан, односно члан 235, уређује питање одлучивања о споразуму о признању прекршаја које је законодавац прецизирао са пет ставова, и то на следећи начин.

- 1) О споразуму о признању одлучује суд, који споразум решењем може одбацити, усвојити или одбити.

- 2) Суд ће споразум о признању одбацити ако је поднет након доношења првостепене одлуке. Против решења о одбацивању споразума о признању жалба није дозвољена.
- 3) Суд о споразуму о признању одлучује на рочишту на које се позивају овлашћени подносилац захтева, окривљени и бранилац, а о рочишту се обавештавају оштећени и његов пуномоћник.
- 4) Рочиште из става 3 овог члана одржава се без присуства јавности.
- 5) Суд ће решењем одбацити споразум о признању ако на рочиште не дође уредно позвани окривљени и не оправда своје одсуство. Против решења о одбацивању споразума о признању жалба није дозвољена. Рочиште из става 3 овог члана може се одржати и без присуства уредно позваног овлашћеног подносиоца захтева.

Садржину и ближе законодавно одређивање решења о споразуму о признању прекршаја законодавац је предвидео чланом 236, којег чине четири става.

- 1) Суд ће решењем усвојити споразум о признању ако утврди:
 - (1) да је окривљени свесно и добровољно признао прекршај, односно прекршаје који су предмет захтева и да је искључена могућност признања окривљеног у заблуди;
 - (2) да је споразум закључен у складу са одредбама члана 234 Закона о прекршајима;
 - (3) да је окривљени потпуно свестан свих последица закљученог споразума, а посебно да у потпуности разуме да се споразумом одриче права на суђење и улагање жалбе против пресуде суда донете на основу решења о усвајању споразума;
 - (4) да споразумом о признању нису повређена права оштећеног или да он није противан разлозима правичности.
- 2) Када није испуњен један или више услова из овог члана, или када казна, односно друга прекршајна санкција утврђена у споразуму о признању очигледно не одговара тежини прекршаја који је окривљени

признао, суд ће донети решење којим се одбија споразум о признању. Признање окривљеног дато у споразуму који од суда није прихваћен, не може бити доказ у прекршајном поступку.

- 3) Када решење из претходног става овог члана постане правоснажно, споразум и сви списи који су са њим повезани издвајају се у посебне списе и уништавају пред судом, о чему се саставља службена белешка у том посебном предмету.
- 4) Решење суда о споразуму о признању доставља се овлашћеном подносиоцу захтева, окривљеном, браниоцу, оштећеном и његовом пуномоћнику.

Сасвим по логичном следу законодавац је чланом 237 предвидео могућност жалбе против решења о споразуму о признању прекршаја, које је прецизније одредио са шест ставова, и то на следећи начин.

- 1) Против решења суда о одбијању споразума о признању, жалбу у року од осам дана од дана када им је решење достављено могу изјавити овлашћени подносилац захтева, окривљени и његов бранилац.
- 2) Против решења суда о усвајању споразума о признању није дозвољена жалба окривљеног, његовог браниоца и представника подносиоца захтева, а у року из става 1 овог члана, жалбу могу изјавити оштећени и његов пуномоћник.
- 3) Благовремену и дозвољену жалбу суд ће доставити другостепеном прекршајном суду у року од три дана од дана пријема жалбе.
- 4) О жалби из става 1 и 2 овог члана одлучује другостепени прекршајни суд решењем у року од петнаест дана од дана пријема жалбе.
- 5) Веће које одлучује о жалби против решења о одбијању споразума о признању може жалбу одбацити ако је поднета по протеклу рока из става 1 овог члана, усвојити је и преиначити решење тако што ће споразум усвојити или одбити жалбу као неосновану и потврдити првостепено решење.
- 6) Против решења из става 4 овог члана жалба није дозвољена.

Последњим чланом, тј. чланом 238, законодавац је уредио питање пресуде на основу решења о усвајању споразума о признању прекршаја које је ближе одредио са четири става, и то на следећи начин.

- 1) Када решење о усвајању споразума постане правоснажно, суд без одлагања доноси пресуду којом окривљеног оглашава одговорним и изриче му казну, односно другу прекршајну санкцију и одлучује о осталим питањима предвиђеним у споразуму о признању.
- 2) Пресуда мора одговарати садржају споразума о признању и мора да садржи и податке из члана 251⁶³ Закона о прекршајима.
- 3) Пресуда из става 1 овог члана доставља се лицима из члана 256⁶⁴ Закона о прекршајима.
- 4) Ако је споразумом о признању предвиђено одустајање овлашћеног подносиоца захтева од прекршајног гоњења за прекршаје који нису обухваћени споразумом о признању, суд у односу на те прекршаје доноси пресуду из члана 253⁶⁵ Закона о прекршајима.

Указано законодавно решење споразума о признању прекршаја из Закона о прекршајима из 2014. године фактички представља наслеђени институт из Закона о прекршајима из 2009. године.

⁶³ Члан 251 Закона о прекршајима из 2014. године гласи: Садржај изреке пресуде којом се окривљени оглашава одговорним за прекршај 1) Ако се окривљени огласи одговорним за прекршај, изрека пресуде садржи: (1) прекршај за који се окривљени оглашава одговорним уз назначење чињеница и околности које чине обележја прекршаја и од којих зависи примена одређеног прописа о прекршају; (2) прописе који су примењени; (3) одлуку о изреченим санкцијама; (4) одлуку о одузимању имовинске користи; (5) одлуку о урачунавању задржавања у изречену казну; (6) одлуку о имовинскоправном захтеву; (7) одлуку о трошковима прекршајног поступка. 2) Ако је окривљени осуђен на новчану казну, у пресуди ће се назначити рок плаћања казне. 3) Ако је изречена заштитна мера одузимања предмета, у изреци пресуде ће се одредити и како ће се поступити са одузетим предметима. 4) Кад изреченом мером одузимања предмета нису обухваћени предмети привремено одузети по члану 231 овог закона, у изреци пресуде ће се одредити да се ти предмети врате власнику.

⁶⁴ Члан 256 Закона о прекршајима из 2014. године гласи: Достављање пресуде учесницима у поступку 1) Писано израђена пресуда доставља се подносиоцу захтева и окривљеном по одредбама о достављању овог закона. 2) Пресуда се доставља оштећеном који није подносилац захтева ако је одлучено о имовинскоправном захтеву, лицу чији је предмет одузет том пресудом, као и лицу против кога је изречена мера одузимања имовинске користи.

⁶⁵ Члан 253 Закона о прекршајима из 2014. године гласи: Пресуда за више прекршаја – ако се прекршајни поступак води због више прекршаја, у пресуди ће се навести за које се прекршаје окривљени оглашава одговорним, а за које се ослобађа одговорности или се поступак обуставља.

Закон о прекршајима из 2009. године⁶⁶ споразум о признању прекршаја дефинише као споразум о признању кривице.

У глави 27а под називом споразум о признању кривице Закона о прекршајима пет чланова уређује овај институт који до тада није био у примени у прекршајном законодавству.

С обзиром на то да је споразум о признању кривице представљао допуну постојећег Закона о прекршајима, у техничком смислу овај институт није могао да добије „самосталну“ главу и чланове.

По тадашњем Закону о прекршајима, у члану 206а предвиђа се да када се прекршајни поступак води за један прекршај или за више прекршаја у стицају, овлашћени подносилац захтева може предложити окривљеном и његовом браниоцу закључење споразума о признању кривице, односно окривљени и његов бранилац могу овлашћеном подносиоцу захтева предложити закључење таквог споразума.

Када се упуту предлог из става 1 овог члана, странке и бранилац могу преговарати о условима признања кривице за прекршај, односно прекршаје који се окривљеном стављају на терет.

Споразум о признању кривице мора бити у писаном облику и може се поднети најкасније до завршетка првог рочишта за одржавање претреса.

Споразум о признању кривице се подноси судији.

Мишљења смо да је овде потребно назначити да је поред неких прецизирања у смислу начина подношења захтева, најзначајнија промена у томе што је у Закону о прекршајима из 2009. године предвиђено да се споразум може поднети најкасније до завршетка првог рочишта за одржавање претреса, док је у Закону о прекршајима из 2014. године предвиђено да може до доношења првостепене одлуке.

Законодавац је предвидео закључење споразума о признању кривице чланом 206б на следећи начин.

Споразумом о признању кривице окривљени у потпуности признаје прекршај за који се терети, односно признаје један или више прекршаја

⁶⁶ Закон о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 101/2005, 116/2008 и 111/2009.

учињених у стицају, који су предмет захтева, а окривљени и овлашћени подносилац захтева се саглашавају о:

- 1) врсти и висини казне, односно о другим прекршајним санкцијама које ће окривљеном бити изречене;
- 2) одустајању овлашћеног подносиоца захтева од прекршајног гоњења за прекршаје који нису обухваћени споразумом о признању кривице;
- 3) трошковима прекршајног поступка и о имовинскоправном захтеву;
- 4) одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке суда донесене на основу споразума о признању кривице, када је суд у потпуности прихватио споразум.

У споразуму о признању кривице овлашћени подносилац захтева и окривљени могу се сагласити о изрицању казне окривљеном која по правилу не може бити испод законског минимума за прекршај који се окривљеном ставља на терет.

Изузетно, када је то очигледно оправдано значајем признања окривљеног за разјашњење прекршаја за који се терети, чије би доказивање без таквог признања било немогуће или знатно отежано, односно од значаја за спречавање, откривање или доказивање других прекршаја, овлашћени подносилац захтева и окривљени могу се сагласити да се окривљеном изрекне блажа казна, на начин прописан у члану 40 овог закона.

Окривљени може у споразуму о признању кривице прихватити обавезу да у одређеном року врати имовинску корист стечену извршењем прекршаја, односно да врати предмет прекршаја.

Одлуке које се могу донети и поједини поступци суда о споразуму о признању кривице предвиђени су чланом 206в. У овом члану законодавац је предвидео да о споразуму о признању кривице одлучује суд, који споразум решењем може одбацити, усвојити или одбити.

Судија ће споразум о признању кривице одбацити ако је поднет након што је завршено прво рочиште за одржавање претреса. Против решења о одбацивању споразума о признању кривице жалба није дозвољена.

Суд о споразуму о признању кривице одлучује на рочишту којем присуствују овлашћени подносилац захтева, окривљени и бранилац, а о рочишту се обавештавају оштећени и његов пуномоћник.

Рочиште из става 3 овог члана је јавно, а јавност се са целог тока рочишта или његовог дела решењем суда може искључити само ако постоји неки од разлога из члана 209 став 2 Закона о прекршајима⁶⁷.

Суд ће решењем одбацили споразум о признању кривице ако на рочиште не дође уредно позвани окривљени. Против решења о одбацивању споразума о признању кривице жалба није дозвољена. Рочиште из става 3 овог члана може се одржати и без присуства уредно позваног овлашћеног подносиоца захтева.

Суд ће образложеним решењем усвојити споразум о признању кривице и донети одлуку која одговара садржини споразума ако утврди:

- 1) да је окривљени свесно и добровољно признао прекршај, односно прекршаје који су предмет захтева и да је искључена могућност признања окривљеног у заблуди;
- 2) да је споразум закључен у складу са одредбама члана 206б овог закона;
- 3) да је окривљени потпуно свестан свих последица закљученог споразума, а посебно да у потпуности разуме да се споразумом одриче права на суђење и улагање жалбе против пресуде суда донете на основу решења о усвајању споразума;
- 4) да постоје и други докази који поткрепљују признање кривице окривљеног;
- 5) да споразумом о признању кривице нису повређена права оштећеног или да он није противан разлозима правичности.

Када није испуњен један или више услова из става 6 овог члана, или када казна, односно друга прекршајна санкција утврђена у споразуму о признању

⁶⁷ Члан 209 став 2 Закона о прекршајима из 2009. године гласи: Судија који води прекршајни поступак може искључити јавност за цео претрес или један његов део ако то захтевају општи интереси или разлози морала.

кривице очигледно не одговара тежини прекршаја који је окривљени признао, суд ће донети образложено решење којим се споразум о признању кривице одбија, а признање окривљеног дато у споразуму не може бити доказ у прекршајном поступку.

Када решење из става 7 овог члана постане правоснажно, споразум и сви списи који су са њим повезани, уништавају се пред судом, о чему се саставља службена белешка.

Решење суда о споразуму о признању кривице доставља се овлашћеном подносиоцу захтева, окривљеном, браниоцу, оштећеном и његовом пуномоћнику.

По логичном следу, у члану 206г законодавац је предвидео околности у којим се може изрећи жалба, и то на следећи начин.

Против решења суда о одбијању споразума о признању кривице, жалбу у року од осам дана од дана када им је решење достављено могу изјавити овлашћени подносилац захтева, окривљени и његов бранилац.

Против решења суда о усвајању споразума о признању кривице није дозвољена жалба окривљеног, његовог браниоца и представника подносиоца захтева, а у року из става 1 овог члана жалбу могу изјавити оштећени и његов пуномоћник.

Благовремену и дозвољену жалбу суд ће доставити Вишем прекршајном суду у року од три дана од дана пријема жалбе.

О жалби из става 1 и 2 овог члана одлучује Виши прекршајни суд у року од петнаест дана од дана пријема жалбе.

Веће које одлучује о жалби против решења о споразуму о признању кривице може жалбу одбацити ако је поднета по протеку рока из става 1 овог члана, усвојити је или је одбити као неосновану.

Против решења из става 4 овог члана жалба није дозвољена.

У последњем члану, 206д, који се односи на споразум о признању кривице, законодавац је предвидео да када решење о усвајању споразума о признању кривице постане правоснажно, судија без одлагања доноси пресуду којом окривљеног оглашава кривим и изриче му казну, односно другу

прекршајну санкцију и одлучује о осталим питањима предвиђеним у споразуму о признању кривице.

Поред садржаја из споразума о признању кривице пресуда из става 1 овог члана садржи и остале податке из члана 219 Закона о прекршајима.⁶⁸

Пресуда из става 1 овог члана доставља се лицима из члана 224 Закона о прекршајима.⁶⁹

Ако је споразумом о признању кривице предвиђено одустајање овлашћеног подносиоца захтева од прекршајног гоњења за прекршаје који нису обухваћени споразумом о признању кривице, суд у односу на те прекршаје доноси пресуду из члана 221 Закона о прекршајима.⁷⁰

Као што се може и видети, постоје велике сличности института споразума о признању кривице (из 2009. године) и споразума о прекршајима (из 2014. године).

Хронолошки посматрано, споразум о признању кривице који је био предвиђен у Закону о прекршајима из 2009. године преузет је из кривичног законодавства, прецизније речено, из Законика о кривичном поступку који је са изменама и допунама из 2009. године предвидео институт споразума о признању кривице.

Законодавац је споразум о признању кривице као кривичноправни институт – што уједно представља прву примену овог института у нашем законодавству – предвидео у Законнику о кривичном поступку из 2009. године.⁷¹

Споразум о признању кривице предвиђао се у глави 20а, и то са само пет чланова. У каснијим променама Законика о кривичном поступку знатно је проширено уређење овог института, па је чак и проширено на поједине друге сегменте, али о томе ће бити више речи у наставку овог рада.

⁶⁸ Члан 219 Закона о прекршајима из 2009. године односи се на садржај изреке пресуде којом се окривљени оглашава кривим за прекршај.

⁶⁹ Члан 224 Закона о прекршајима из 2009. године односи се на достављање пресуде учесницима у поступку.

⁷⁰ Члан 221 Закона о прекршајима из 2009. године односи се на пресуду за више прекршаја.

⁷¹ Законик о кривичном поступку из 2009. године, Сл. лист СРЈ, бр. 70/2001 и 68/2002 и Сл. гласник РС, бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 85/2005 – др. закон, 49/2007, 20/2009 – др. закон и 72/2009.

Законодавац је чланом 282а, прецизираним са пет ставова, предвидео следеће.

- 1) Када се кривични поступак води за једно кривично дело или за кривична дела у стицају за која је прописана казна затвора до дванаест година, јавни тужилац може предложити окривљеном и његовом браниоцу закључење споразума о признању кривице, односно окривљени и његов бранилац могу јавном тужиоцу предложити закључење таквог споразума.
- 2) Када се упути предлог из става 1 овог члана, странке и бранилац могу преговарати о условима признања кривице за кривично дело, односно кривична дела која се окривљеном стављају на терет.
- 3) Споразум о признању кривице мора бити у писаном облику и може се поднети најкасније до завршетка првог рочишта за одржавање главног претреса.
- 4) Споразум о признању кривице се, ако оптужница још није поднесена, подноси председнику већа, а након подношења оптужнице, споразум о признању кривице се подноси председнику већа.
- 5) Окривљени и његов бранилац се могу у приговору против оптужнице позвати на закључени споразум о признању кривице.

Прво што се може уочити јесте то да је у Законику о кривичном поступку предвиђено да се споразум о признању кривице предвиђа само за дела за која је прописана казна затвора до дванаест година, док се у Закону о прекршајима не ограничава само на одређене прекршаје по неком критеријуму. Иако је јасно да се овде ради о тежини дела и да је на основу тога законодавац и предвидео поменути разлику у истим институтима, било је потребно нагласити и указати на ово ограничење.

Затим, чланом 282б, који је исто прецизиран са пет ставова, уређује се питање закључења споразума, и то на следећи начин.

- 1) Споразумом о признању кривице окривљени у потпуности признаје кривично дело за које се терети, односно признаје једно или више од

кривичних дела учињених у стицају, која су предмет оптужбе, а окривљени и јавни тужилац се саглашавају о:

- (1) врсти и висини казне, односно о другим кривичним санкцијама које ће окривљеном бити изречене;
 - (2) одустајању јавног тужиоца од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом о признању кривице;
 - (3) трошковима кривичног поступка и о имовинскоправном захтеву;
 - (4) одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке суда донесене на основу споразума о признању кривице, када је суд у потпуности прихватио споразум.
- 2) У споразуму о признању кривице јавни тужилац и окривљени могу се сагласити о изрицању казне окривљеном која по правилу не може бити испод законског минимума за кривично дело које се окривљеном ставља на терет.
- 3) Изузетно, када је то очигледно оправдано значајем признања окривљеног за разјашњење кривичног дела за које се терети, чије би доказивање без таквог признања било немогуће или знатно отежано, односно за спречавање, откривање или доказивање других кривичних дела, односно због постојања нарочито олакшавајућих околности из члана 54 став 2 Кривичног законика, јавни тужилац и окривљени могу се сагласити да се окривљеном изрекне блажа казна у границама прописаним у члану 57 Кривичног законика.
- 4) Окривљени се споразумом о признању кривице може обавезати на испуњење обавеза из члана 236 став 1 Законика о кривичном поступку⁷² под условом да је с обзиром на природу обавеза могуће да

⁷² Члан 236 став 1 Законика о кривичном поступку из 2009. године предвиђа да: Јавни тужилац може одложити кривично гоњење за кривична дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до три године, ако осумњичени прихвати једну или више од следећих мера: 1) да отклони штетну последицу насталу извршењем кривичног дела или да накнади причињену штету; 2) да плати одређени новчани износ у корист хуманитарне организације, фонда или јавне установе; 3) да обави одређени друштвенкорисни или хуманитарни рад; 4) да испуни доспеле обавезе издржавања; 5) да се подвргне одвикавању од алкохола или опојних дрога; 6) да се подвргне психосоцијалној

их окривљени испуни до подношења споразума о признању кривице суду, односно да до подношења споразума о признању кривице суду започне са испуњавањем обавеза.

- 5) Окривљени може у споразуму о признању кривице прихватити обавезу да у одређеном року врати имовинску корист стечену извршењем кривичног дела, односно да врати предмет кривичног дела.

Одлуке које се могу донети и поједини поступци суда о споразуму о признању кривице предвиђени су чланом 282в. У овом члану законодавац је предвидео следеће.

- 1) О споразуму о признању кривице одлучује суд, који споразум решењем може одбацити, усвојити или одбити.
- 2) Када је споразум о признању кривице поднесен пре подношења оптужнице, о њему одлучује председник већа.
- 3) Када је споразум о признању кривице поднесен након подношења оптужнице, односно ако се у приговору против оптужнице на такав споразум позивају окривљени, односно његов бранилац, о њему одлучује председник већа.
- 4) Председник већа ће споразум о признању кривице одбацити ако је поднесен након што је завршено прво рочиште за одржавање главног претреса. Против решења о одбацивању споразума о признању кривице жалба није дозвољена.
- 5) Суд о споразуму о признању кривице одлучује на рочишту, којем присуствују јавни тужилац, окривљени и бранилац, а о рочишту се обавештавају оштећени и његов пуномоћник. Ако окривљени сам не узме браниоца, поставиће му га суд по службеној дужности, најкасније осам дана пре почетка рочишта, а тако постављени

терапији; 7) да изврши обавезу установљену правоснажном одлуком суда, односно поштује ограничење утврђено правоснажном судском одлуком; 8) да положи возачки испит, обави додатну возачку обуку или заврши други одговарајући курс.

бранилац ће своју дужност вршити док решење из става 9 овог члана не постане правоснажно, односно до доношења пресуда из члана 282д Законика о кривичном поступку.

- 6) Рочиште из става 5 овог члана је јавно (члан 291), а јавност се са целог тока рочишта или његовог дела, решењем суда може искључити само ако постоји неки од разлога из члана 292 овог законика, уз сходну примену одредаба члана 293 и члана 294 став 4 Законика о кривичном поступку.
- 7) Суд ће решењем одбацити споразум о признању кривице ако на рочиште није дошао уредно позвани окривљени. Против решења о одбацивању споразума о признању кривице жалба није дозвољена. Рочиште из става 5 овог члана може се одржати и без присуства уредно позваног јавног тужиоца, о чему суд обавештава непосредно вишег јавног тужиоца.
- 8) Суд ће образложеним решењем усвојити споразум о признању кривице и донети одлуку која одговара садржини споразума, ако утврди:
 - (1) да је окривљени свесно и добровољно признао кривично дело, односно кривична дела која су предмет оптужбе и да је искључена могућност признања окривљеног у заблуди;
 - (2) да је споразум закључен у складу са одредбама члана 282б став 2 и 3 Законика о кривичном поступку;
 - (3) да је окривљени потпуно свестан свих последица закљученог споразума (члан 282б став 1), а посебно да у потпуности разуме да се споразумом одриче права на суђење и улагање жалбе против одлуке суда донесене на основу споразума;
 - (4) да постоје и други докази који поткрепљују признање кривице окривљеног;
 - (5) да споразумом о признању кривице нису повређена права оштећеног или да он није противан разлозима правичности.

- 9) Када није испуњен један или више услова из става 8 овог члана, или када казна, односно друга кривична санкција утврђена у споразуму о признању кривице очигледно не одговара тежини кривичног дела које је окривљени признао, суд ће донети образложено решење којим се споразум о признању кривице одбија, а признање окривљеног дато у споразуму не може бити доказ у кривичном поступку.
- 10) Када решење из става 9 овог члана постане правоснажно, споразум и сви списи који су са њим повезани, уништавају се пред судом, о чему се саставља службена белешка, а судија који је донео решење из става 9 овог члана не може учествовати у даљем поступку.
- 11) Решење суда о споразуму о признању кривице доставља се јавном тужиоцу, окривљеном, браниоцу, оштећеном и његовом пуномоћнику.

По логичном следу, у члану 282г законодавац је предвидео околности у којима се може изрећи жалба, и то на следећи начин.

- 1) Против решења суда о одбијању споразума о признању кривице, жалбу у року од осам дана од дана када им је решење достављено, могу изјавити јавни тужилац, окривљени и његов бранилац.
- 2) Против решења суда о усвајању споразума о признању кривице, жалбу у року из става 1 овог члана, могу изјавити оштећени и његов пуномоћник.
- 3) О жалби из става 1 и 2 овог члана одлучује веће, у чијем саставу не може бити судија који је донео решење које се побија жалбом.
- 4) Веће које одлучује о жалби против решења о споразуму о признању кривице може жалбу одбацити ако је поднесена по протеку рока из става 1 овог члана, усвојити је или је одбити као неосновану.
- 5) Против решења из става 4 овог члана жалба није дозвољена.

Поред до сада указаног, законодавац је још предвидео чланом 282д следеће:

- 1) Када решење о усвајању споразума о признању кривице постане правоснажно, оно се сматра саставним делом оптужнице, ако је она већ поднесена, односно јавни тужилац у року од три дана саставља оптужницу у коју укључује споразум о признању кривице, ако оптужница претходно још није била поднесена, а председник већа без одлагања доноси пресуду којом окривљеног оглашава кривим и изриче му казну, односно другу кривичну санкцију и одлучује о осталим питањима предвиђеним у споразуму о признању кривице (члан 282б).
- 2) Поред садржаја из споразума о признању кривице (члан 282б), пресуда из става 1 овог члана, садржи и податке из члана 356 Законика о кривичном поступку.⁷³
- 3) Пресуда из става 1 овог члана доставља се лицима из члана 360 став 3 до 5 Законика о кривичном поступку⁷⁴, са поуком да против ње жалба није дозвољена.
- 4) Ако је споразумом о признању кривице предвиђено одустајање јавног тужиоца од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом о признању кривице (члан 282б став 1 тачка 2), суд у односу на та кривична дела, доноси пресуду из члана 354 Законика о кривичном поступку⁷⁵, а оштећени нема право из члана 61 Законика о кривичном поступку⁷⁶.

Може се видети да постоје многе сличности и сасвим оправдане разлике између истог института које се предвиђају у различитим законима.

Без улажења у дубљу анализу, потребно је у краћим цртама указати на то да је споразум о признању кривице, при чему се мисли на институт који је

⁷³ Члан 356 Законика о кривичном поступку из 2009. године односи се на садржај изреке пресуде којом се окривљени оглашава кривим за кривично дело.

⁷⁴ Члан 360 Законика о кривичном поступку из 2009. године односи се на достављање пресуде учесницима у поступку.

⁷⁵ Члан 354 Законика о кривичном поступку из 2009. године односи се на пресуду којом се оптужени ослобађа од оптужбе.

⁷⁶ Члан 61 Законика о кривичном поступку из 2009. године односи се на одузимање имовинске користи.

предвиђен Закоником о кривичном поступку, претрпео одређене промене у важећем Законик о кривичном поступку.

Споразум о признању кривице у актуелном Законик о кривичном поступку⁷⁷ предвиђа се у Глави 16 под називом *Истрага*, у оквиру тачке 2 под називом *Споразуми јавног тужиоца и окривљеног*.

Већ се из назива може видети да постоји више врста споразума, а првенствено је потребно указати на споразум о признању кривичног дела (некадашње кривице) и ближе га објаснити.

Законодавац је чланом 313 предвидео закључење споразума, и то на следећи начин.

Споразум о признању кривичног дела јавни тужилац и окривљени могу закључити од доношења наредбе о спровођењу истраге па до завршетка главног претреса.

Приликом закључења споразума из става 1 овог члана окривљени мора имати браниоца (члан 74 тачка 8).

Споразум о признању кривичног дела сачињен у писаном облику јавни тужилац подноси до потврђивања оптужнице – судији за претходни поступак, а након потврђивања оптужнице – председнику већа.

Ако је споразум о признању кривичног дела закључен пре подизања оптужнице, јавни тужилац ће заједно са споразумом доставити суду и оптужницу која чини саставни део овог споразума.

На оптужницу из става 4 овог члана не примењују се одредбе о испитивању оптужнице (чланови од 337 до 341).

Ако овлашћено лице (члан 253 став 1) није поставило имовинскоправни захтев, јавни тужилац ће га пре закључења споразума позвати да поднесе захтев.

Садржај споразума законодавац је предвидео чланом 314 и то на начин да споразум о признању кривичног дела садржи:

- 1) опис кривичног дела које је предмет оптужбе;

⁷⁷ Законик о кривичном поступку, Сл. гласник РС, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014.

- 2) признање окривљеног да је учинио кривично дело из тачке 1 овог става;
- 3) споразум о врсти, мери или распону казне или друге кривичне санкције;
- 4) споразум о трошковима кривичног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет;
- 5) изјаву о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке којом је суд у потпуности прихватио споразум, осим у случају из члана 319 став 3 Законика о кривичном поступку;
- 6) потпис странака и браниоца.

Поред података из става 1 овог члана, споразум о признању кривичног дела може садржати:

- 1) изјаву јавног тужиоца о одустајању од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом о признању кривичног дела;
- 2) изјаву окривљеног о прихватању обавезе из члана 283 став 1 Законика о кривичном поступку⁷⁸, под условом да природа обавезе омогућава да се започне са њеним извршењем пре подношења споразума суду;
- 3) споразум у погледу имовине проистекле из кривичног дела која ће бити одузета од окривљеног.

Одлучивање о споразуму уређено је чланом 315 и то на начин да о споразуму о признању кривичног дела одлучује судија за претходни поступак, а ако је споразум поднет суду након потврђивања оптужнице – председник већа.

Одлука о споразуму о признању кривичног дела доноси се на рочишту на које се позивају јавни тужилац, окривљени и његов бранилац.

Рочиште из става 2 овог члана држи се без присуства јавности.

⁷⁸ Члан 283 Законика о кривичном поступку односи се на одлагање кривичног гоњења.

Законодавац је предвидео одбацавање споразума чланом 316 и то на начин да ће суд решењем одбацити споразум о признању кривичног дела ако:

- 1) споразум не садржи податке предвиђене чланом 314 став 1 Законика о кривичном поступку;
- 2) на рочиште није дошао окривљени који је уредно позван, а који није оправдао изостанак.

Прихватање споразума уређено је чланом 317, а законодавац је поменути чланом предвидео да ће суд пресудом прихватити споразум о признању кривичног дела и огласити окривљеног кривим ако утврди:

- 1) да је окривљени свесно и добровољно признао кривично дело, односно кривична дела која су предмет оптужбе;
- 2) да је окривљени свестан свих последица закљученог споразума, а посебно да се одриче права на суђење и да прихвата ограничење права на улагање жалбе (члан 319 став 3) против одлуке суда донесене на основу споразума;
- 3) да постоје и други докази који нису у супротности са признањем окривљеног да је учинио кривично дело;
- 4) да је казна или друга кривична санкција, односно друга мера у погледу које су јавни тужилац и окривљени закључили споразум предложена у складу са кривичним или другим законом.

Поред елемената из члана 428 став 2, 3 и 5 Законика о кривичном поступку⁷⁹, пресуда из става 1 овог члана садржи и разлоге којима се суд руководио приликом прихватања споразума.

Одбијање споразума законодавац је предвидео чланом 318 и то на начин да ће суд решењем одбити споразум о признању кривичног дела ако утврди:

- 1) да постоје разлози из члана 338 став 1 Законика о кривичном поступку⁸⁰;

⁷⁹ Члан 428 Законика о кривичном поступку односи се на садржај писмено израђене пресуде.

⁸⁰ Члан 388 Законика о кривичном поступку односи се на обуставу поступка.

- 2) да није испуњен један или више услова из члана 317 став 1 Законика о кривичном поступку.

Када решење из става 1 овог члана постане правоснажно, споразум о признању кривичног дела и сви списи у вези са њим уништавају се у присуству судије који је донео решење и о томе се саставља записник, а поступак се враћа у фазу која је претходила закључењу споразума.

Судија из става 2 овог члана не може учествовати у даљем току поступка.

На крају, законодавац је предвидео жалбу против одлуке о споразуму и то чланом 319. Одлука суда о споразуму о признању кривичног дела доставља се јавном тужиоцу, окривљеном и његовом браниоцу.

Против решења којим се споразум о признању кривичног дела одбацује (члан 316) или одбија (члан 318), жалба није дозвољена.

Против пресуде којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела (члан 317) лица из става 1 овог члана могу у року од осам дана од дана достављања пресуде изјавити жалбу због постојања разлога из члана 338 став 1 Законика о кривичном поступку⁸¹ или ако се пресуда не односи на предмет споразума (члан 314).

Већ је назначено да се настанак института споразума о признању не може посматрати одвојено од кривичнопроцесног законодавства, па чак и када се посматра његов историјски развој.

Аутор Милан Шкулић⁸² у вези са претходно поменутиим истиче да је увођење споразума јавног тужиоца и окривљеног о признању кривице (односно кривичног дела) у кривичнопроцесно право 2009. године урађено у великој мери по узору на Законик о кривичном поступку из 2006. године⁸³, који никада није целовито примењиван. У Законик о кривичном поступку из 2011. године, институт је задржан уз одређене модификације и то да би се овим институтом

⁸¹ *Ibid.*

⁸² Шкулић, М. (2015), Кривично процесно право, Правни факултет Универзитета у Београду, стр. 332.

⁸³ Законик о кривичном поступку из 2006. године, Сл. гласник СРЈ, бр. 46/2006, чланови од 304 до 308.

стекла могућност да се у оквиру страначког споразумевања „заобиђу“ тзв. кооперативни сведоци (сведок-сарадник и окривљени сарадник) како су они регулисани у новом закону. Поред поменутог, овај аутор указује на то да је овај институт пореклом из неких адверзијалних, односно англосаксонских кривичних процедура, с тим да су ови облици процесног механизма присутни и у многим другим континенталним европским кривичним процедурама.

У појединим научним разматрањима овог питања може се уочити и став да је то била препорука Савета Европе која се односила на постојање потребе да се поједностави кривични поступак у континенталним кривичноправним системима и да окривљени који прихвати извршење кривичног дела не треба дуго да буде у неизвесности у погледу санкције.⁸⁴

Указано је на то да је овај институт преузет из светске законодавне праксе, те је стога потребно у концизнијим цртама представити развој овог института и у свету.

Историјски посматрано, споразум о признању настао је у законодавству Сједињених Америчких Држава. Изворни назив овог института јесте *plea bargaining*. У слободном преводу, по многим ауторима, поменути термин се изједначава са „ценкањем“ или „договарањем“ или „преговарањем“. Сматра се да је (у Сједињеним Америчким Државама) овај институт први пут примењен 1808. године, и то у случају када се окривљеном стављало на терет кривично дело незаконите продаје алкохола.⁸⁵

Поједини подаци указују на то да је институт условне осуде први пут коришћен у случају када се окривљеном стављало на терет кривично дело убиства 1848. године.⁸⁶ У неким сагледавањима о настанку института споразума о признању у Сједињеним Америчким Државама, поједини аутори сматрају да је он настао доста касније од већ указаног, и то 1970. године, при

⁸⁴ Трешњев, А. (2011), Дилеме у примени споразума о признању кривичног дела, Билтен Врховног касационог суда, бр. 2, стр. 243.

⁸⁵ Бајовић, В. (2009), Споразум о признању кривице – упоредноправни приказ, Правни факултет Универзитета у Београду, стр. 55–56.

⁸⁶ *Ibid.*, стр. 57.

чему се најчешће наводи пресуда Врховног суда Сједињених Америчких Држава.⁸⁷

Нужно је указати и на мишљење појединих аутора који наводе да нису увек закони у „књигама“ и они који су се спроводили били исти, при чему износе тврдњу и став да је тешко временски одредити настајање споразума о признању и да је врло вероватно да је он постојао одувек. У прилог поменутом често се наводи да је материјална надокнада штете оштећеном позната још из најстаријих времена и да се тај чин такође може сматрати за споразум страна. Исти ови аутори, поред указаног, никако не споре да су Сједињене Америчке Државе оне које су законодавно предвиделе овај институт у већ поменутом периоду, иако то није било једноставно за имплементирање услед снажне контрареакције.⁸⁸

Поједини аутори сматрају да је настанак споразума о признању заиста тешко одредити јер је овај институт представљао несудски облик, те је стога и разумно због чега не постоје писани трагови о томе све до средине XVIII века, наравно, у Сједињеним Америчким Државама.⁸⁹

Потребно је указати и на то да када је реч о покушају да се датира период настанка овог института неки од аутора који спадају у оне који „изузетно“ подржавају постојање овог института наводе да су његови корени видљиви још у Библији (приче о синовима Адама и Еве), док постоје и они који сматрају да је настао након Америчког грађанског рата.⁹⁰

За период XVIII и XIX века не постоје поуздани подаци у којој мери је коришћен споразум о признању у Сједињеним Америчким Државама, али се на основу савремених података може уочити његова учесталија примена, што данас износи значајних 90% до 95% код кривичних предмета.⁹¹

⁸⁷ Илић, И. (2012), Споразум о признању кривице у теорији, легислативи и пракси, *op. cit.*, стр. 405.

⁸⁸ Alschuler, A. (1979), Plea bargaining and its history, *Columbia law review*, vol. 79, pp. 5–6. и Feeley, M. (1982), Plea bargaining and the structure of the criminal process, *Berkeley Law Scholarship Repository*, p. 343.

⁸⁹ Langbein, J. (1979), Understanding the short history of plea bargaining, *Yale Law School*, p. 262.

⁹⁰ Sanborn, J. (1986), A historical sketch of plea bargaining, *Justice Quarterly*, vol. 3, no. 2, p. 112.

⁹¹ Кандић, Јб. (2014), Споразум о признању кривице, *Годишњак студената*, вол. 2, бр. 1, стр. 2.

Аутори који су се детаљније бавили овом проблематиком приметили су да је институт споразума о признању настао управо у Сједињеним Америчким Државама, а не у Енглеској, као колевци англосаксонског права. Они сматрају да је један од разлога и чињеница да је у Енглеској покретање кривичног поступка било у рукама оштећеног, а не тужиоца као државног органа.⁹²

У прилог поменутом, поједини аутори наводе да је непостојање институционализованог јавног тужилаштва у смислу државног органа, али и традиционално одређење да се судски поступак спроводи по скраћеном принципу, без пороте, спречавало појаву споразума о признању кривице управо због одређене, могло би се рећи „ефикасности“ поступка. У енглеском правном систему, по неким ауторима, није било „простора“ за преговоре и споразуме тужиоца и окривљеног.⁹³

Суштински посматрано, за овај позитивноправни институт није од већег значаја када је настао и који правни систем би се могао сматрати као његов родоначелни. Већи је значај да је он препознат као добро решење за окончање поступка и у англосаксонском и у европскоконтиненталном праву. Посебно ако се има на уму да се ова два правна система све више приближавају, на шта указује и Милан Шкулић. Најчешће се континенталноевропски систем означава као инквизиторски, а англосаксонски као акузаторски. Ово терминолошко одређење није у потпуности тачно јер као што континенталноевропски систем садржи одређене инквизиторске елементе, те стога представља мешовити систем, исто тако и бројни англосаксонски системи више нису чисто акузаторског типа. Може се рећи да већина држава континенталне Европе има мешовите кривичне поступке, са изузетком Италије која је након последње реформе свог кривичнопроцесног законодавства, кривични поступак уредила претежно на адверзијалним основама. Слично је и са државама које припадају тзв. енглеском говорном подручју, при чему се

⁹² *Ibid.*

⁹³ Бајовић, В. (2009), Споразум о признању кривице – упоредноправни приказ, *op. cit.*, стр. 133.

првенствено мисли на Енглеску и Велс, али и на Сједињене Америчке Државе, које имају типичне адверзијалне кривичне поступке.⁹⁴

⁹⁴ Шкулић, М. (2013), Доминантне карактеристике основних великих кривичнопроцесних система и њихов утицај на реформу српског кривичног поступка, *Стимен*, вол. 4, бр. 2, стр. 177.

ГЛАВА II

2. МАТЕРИЈАЛНОПРАВНИ АСПЕКТ

Први део разматрања теме овог рада односио се на правну природу споразума о признању, у оквиру којег су разматрана многа теоријска и практична питања.

Разумна је нужност поменутих разматрања, будући да су она сигурно – нека у већој, а нека у мањој мери – утицала на то да споразум о признању буде онакав институт какав се сусреће у позитивном праву, небитно да ли се ради о кривичнопроцесном или прекршајном праву.

По логичном следу разматрања ове проблематике, потребно је начинити анализу и приказ материјалноправног аспекта споразума о признању прекршаја. Значај, али и обавеза овог дела разматрања јесте у његовом актуелном законодавном предвиђању. Другим речима, законодавац је под научним, стручним, историјским, али и практичним утицајима одредио позитивноправно предвиђање овог института. Посебан значај разматрања материјалноправног аспекта јесте у томе што када се узму у обзир све претходне његове промене и начини одређивања, он има значајан утицај и на нека од каснијих процесних питања.

У оквиру другог поглавља овог истраживања, под називом *Материјалноправни аспект*, како би се постигла одређена свеобухватност ове проблематике засебно ће се разматрати три значајна питања, и то: *предмет споразума, садржина споразума и питање споразума и казне*.

У првом потпоглављу разматрања материјалноправног аспекта споразума, као што је већ наведено, фокус ће бити на предмету споразума.

Када се предмет споразума о признању прекршаја посматра из материјалноправног угла онда се ово питање односи се на постизање споразума између овлашћеног подносиоца захтева и окривљеног за прекршај или за више прекршаја за које се води прекршајни поступак.

Из претходно реченог може се видети да је основни предмет споразума о признању прекршаја управо тај споразум између овлашћеног подносиоца захтева и окривљеног. Ово питање се може посматрати и из угла да је суштински предмет споразума прихватање прекршајне одговорности од стране окривљеног за прекршај или за више прекршаја.

У овом делу истраживања биће првенствено размотрено питање значаја и утицаја воље странака за закључење споразума, затим ће се указати и на сегмент који је много мање неизвеснији од претходног јер се ради о законодавним претпоставкама, односно на који начин је законодавац предвидео предмет споразума. Ова питања покренуће и разматраће о могућности да неко лице преузме прекршајну одговорност за дело које није извршило, тј. о могућој злоупотреби овог института.

Посебна пажња ће се посветити и прекршајном налогу као једном сасвим другом процесном институту, али кроз указивање на одређене сличности јер мишљења смо да имају неколико додирних тачака.

У другом потпоглављу разматрања материјалноправног аспекта споразума биће указано на његову садржину, а сагледаће се и поједина питања од значаја која се односе на поменуто.

С обзиром на то да је законодавац предвидео да споразум о признању има обавезну форму, односно садржину, она управо произилази из предмета споразума о признању.

Иако ће акценат бити на садржини споразума о признању прекршаја, потребно је ради прецизнијег и свеобухватнијег сагледавања садржаја овог института указати и на садржину споразума коју је законодавац предвидео у кривичнопроцесном праву.

Током разматрања садржине споразума, отвориће се и питање форме споразума о признању, у смислу да ли је боља писана или усмена форма, а указаће се и на поједина стручна разматрања око претходно поменутог.

На крају, биће сагледано и питање утицаја на вољу приликом предлога окривљеном за закључење споразума. Воља за постизање споразума оптуженог и овлашћеног подносиоца захтева мора бити ненарушена од супротне стране, или од неких других лица. Значај поменутог питања у овом сегменту рада јесте у томе што се та воља констатује у споразуму.

У трећем потпоглављу овог дела истраживања размотриће се питање односа споразума и казне.

Из досадашњег сагледавања и анализе споразума о признању прекршаја, лако се могло видети да је сваки елемент неизоставан и да је сам по себи од значаја, као и то да би се довела у питање одрживост овог института уколико би неки од њих изостао.

За окривљеног, посматрано из његовог угла, постоје само два проблема када се разматра могућност овог института. Први је да ли ће му споразум о признању бити понуђен од стране овлашћеног подносиоца захтева, односно, да ли ће овлашћени подносилац захтева прихватити предлог да се постигне споразум, а други проблем је, с тим да је он условљен првим, која ће се казна „договорити“ у споразуму.

Већ из изнетог може се видети значај овог дела разматрања у којем ће се покренути многа питања која се односе на казну или другу прекршајну санкцију која се може одредити споразумом о признању прекршаја.

Нека од питања о којима ће бити речи више се односе на сагледавање ове проблематике са теоријског аспекта, док ће се друга питања односити на само одређивање казне и на нека процедурална питања која претходе одмеравању и која утичу на одмеравање казне у смислу постизања сврхе кажњавања, али и њене сразмерности.

Посебан акценат разматрања овог питања тицаће се и степена у којем суд може да утиче на одмеравање казне, али и на његов утицај на висину и врсту казне приликом закључења споразума, и то почевши од тога да суд има законску обавезу

да мора да утврди да ли је договорена казна или друга санкција у оквиру законског минимума и максимума, али и да би се постигла, односно задржала сврха кажњавања у смислу остварења генералне и специјалне превенције.

На крају овог дела разматрања, које уједно представља и последње разматрање материјалноправног аспекта споразума о признању прекршаја, указаће се на прекршајне и кривичне санкције о којима се преговара током постизања споразума о признању прекршаја или кривичног дела.

2.1. Предмет споразума

Овај део разматрања споразума о признању односи се на питање предмета споразума и то првенствено из угла прекршајног права, али ће се начинити и осврт на кривичнопроцесно право.

У материјалноправном смислу предмет споразума о признању прекршаја односи се на постизање споразума између овлашћеног подносиоца захтева и окривљеног за прекршај или за више прекршаја за који се води прекршајни поступак.

Јасно је да је основни предмет споразума о признању прекршаја управо тај споразум између овлашћеног подносиоца захтева и окривљеног, али суштински посматрано, предмет споразума је прихватање прекршајне одговорности од стране окривљеног за прекршај или за више прекршаја.

Поред овог услова, односно прихватања одговорности окривљеног за прекршај, неопходно је постојање воље овлашћеног подносиоца захтева, с тим да је нужно да се Законом о прекршајима предвиђа и могућност постизања споразума.

Из претходног се може уочити одређени ниво комплексности. Од поменутих три елемента, при чему се мисли на прихватање одговорности, вољу овлашћеног подносиоца захтева и законодавно предвиђање, најизвеснији елемент је управо последњи, односно законодавно предвиђање. Код, условно речено, прва два елемента мора постојати воља. Та воља може се посматрати из угла да окривљени има вољу да прихвати прекршајну одговорност, али и да овлашћени подносилац захтева има вољу да прихвати споразум, тј. да га предложи.

Иако ће о томе бити више речи у другим деловима разматрања проблематике истраживања овог рада, потребно је указати на то да Закон о прекршајима предвиђа да се споразум о признању прекршаја може предложити окривљеном или његовом браниоцу, односно да окривљени или његов бранилац

могу овлашћеном подносиоцу захтева да предложи закључење споразума.⁹⁵ Може да се види да је законодавац оставио могућност предлагања споразума у оба смера.

Из саме законске регулативе може се јасно видети предвиђање постојања воље окривљеног да прихвати прекршајну одговорност и то се посебно назначавала и предвиђа у садржини споразума где се, између осталог, управо претходно види на начин да мора да постоји признање окривљеног да је учинио прекршај.⁹⁶

Воља овлашћеног подносиоца захтева се такође може видети кроз садржину самог споразума која је Законом предвиђена и то на начин да мора постојати потпис странака.⁹⁷

Последњи елемент који се овом приликом истиче јесте законодавно предвиђање споразума о признању прекршаја. Мишљења смо да није нужно посебно указивати зашто је ово најнеспорнији елемент, али назначавало да на њега не утиче воља странака. На вољу странака могу да утичу многи субјективни и објективни елементи који ће имати утицаја на доношење одлуке о могућности постизања споразума.

Закон о прекршајима предвидео је само једно ограничење које се односи на могућност постизања споразума о признању прекршаја. Оно се односи на прекршаје за које се издаје прекршајни налог.

Законодавац је предвидео чланом 233 став 4 да се споразум признања прекршаја не може закључити у вези са прекршајем за који се издаје прекршајни налог.

Потребно је ближе одредити прекршајни налог. Законодавац је предвидео да се он издаје када је за прекршај законом или другим прописом од прекршајних санкција предвиђена само новчана казна у фиксном износу. Поменуто је предвиђено у Закону о прекршајима, члан 168 став 1.

Истим се чланом још предвиђа да се за поменуте прекршаје не може поднети захтев за покретање прекршајног поступка. Затим, да се за сваког

⁹⁵ Закон о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 65/2013 и 13/2016, члан 233 став 1.

⁹⁶ *Ibid.*, члан 234 став 1 тачка 2.

⁹⁷ *Ibid.*, члан 234 став 1 тачка 7.

учиниоца прекршаја издаје посебан прекршајни налог и да се прекршајни налог не може издати малолетнику.

Прекршајни налог и споразум о признању прекршаја су два различита института. Мишљења смо да имају неколико додирних_тачака, те ћемо стога у краћим цртама ближе одредити прекршајни налог.

С обзиром на то да је већ наведено шта је прекршајни налог, потребно је указати на начин његовог издавања. Закон о прекршајима предвидео је начин издавања прекршајног налога у члану 169, и то на следећи начин.

Овлашћени орган, односно овлашћено лице издаће прекршајни налог уколико је прекршај из његове надлежности открио на један од следећих начина:

- 1) непосредним опажањем полицијског службеника или овлашћеног службеног лица приликом контроле, надзора и прегледа, као и увидом у службену евиденцију надлежног органа;
- 2) увидом у податке који су добијени уз помоћ уређаја за надзор или мерење;
- 3) приликом инспекцијског или другог надзора прегледом документације, просторија и робе или на други законом прописан начин.

Затим, прекршајни налог, исто као и споразум о признању прекршаја има законом предвиђену форму и садржину. Садржина прекршајног налога уређује се чланом 170, и то на начин да се издаје у писаној форми и да мора да садржи:

- 1) назив: прекршајни налог;
- 2) назив овлашћеног органа који га је издао;
- 3) идентификациони број прекршајног налога одређен од стране овлашћеног органа;
- 4) лично име и својство службеног лица које га је издало;
- 5) датум издавања и датум уручења;
- 6) лично име физичког лица учиниоца прекршаја, његову адресу пребивалишта, односно боравишта, јединствени матични број, податке о запослењу, за странце број пасоша, односно личне карте, а за одговорно

- лице у правном лицу и функцију коју обавља у том правном лицу, а за предузетника и назив и седиште радње;
- 7) назив и седиште правног лица против кога је издат прекршајни налог, као и његов порески идентификациони број и матични број;
 - 8) чињенични опис радње из које произилази правно обележје прекршаја, као и време и место извршења прекршаја;
 - 9) правну квалификацију прекршаја;
 - 10) изречену новчану казну;
 - 11) упутство о начину плаћања новчане казне са одговарајућим рачуном на који треба да се уплата изврши;
 - 12) потпис службеног лица и печат овлашћеног органа;
 - 13) место за потпис, односно потпис и печат лица против кога је издат прекршајни налог;
 - 14) поуке и упозорења лицу против кога је издат прекршајни налог;
 - 15) да ли се поводом истог прекршаја издаје другом лицу прекршајни налог;
 - 16) место за забелешке.

Затим, ако је прекршај учињен моторним возилом у саобраћају, прекршајни налог садржи и:

- 1) регистарски број возила и број саобраћајне дозволе;
- 2) број возачке дозволе возача, уколико је познат.

Поред указаног, законодавац је предвидео да се прекршајни налог може издати и у електронској форми.

Законодавац је још предвидео и Поуке и упозорења у прекршајном налогу (члан 171), Достављање прекршајног налога (члан 172), Поступак по захтеву за одлучивање од стране суда (члан 174), Одустанак окривљеног од захтева за судско одлучивање (члан 175), Испитивање захтева за судско одлучивање (члан 176), Покретање поступка на основу издатог прекршајног налога (члан 177) и Лица која немају пребивалиште на територији Републике Србије (члан 178), али с обзиром на

то да ово није од посебног значаја за ово истраживање, задржаћемо се само на њиховом помињању.

Од значаја је ближе указати на још један члан који се односи на прекршајни налог, а то је члан 173. Овим чланом којег чине четири става уређује се питање прихватања одговорности, и то на следећи начин.

Лице против кога је издат прекршајни налог прихвата одговорност за прекршај плаћањем половине изречене казне у року од осам дана од дана пријема прекршајног налога, чиме се ослобађа плаћања друге половине изречене казне.

Ако лице против кога је издат прекршајни налог у року од осам дана од дана пријема прекршајног налога не плати изречену казну или не поднесе захтев за судско одлучивање о издатом прекршајном налогу, сматраће се да је прихватило одговорност пропуштањем, а прекршајни налог ће постати коначан и извршан.

Прекршајни налог са констатацијом коначности и забелешком да новчана казна није плаћена овлашћени орган доставља надлежном прекршајном суду да изречену новчану казну унесе у регистар и спроведе поступак извршења у складу са овим законом.

Лице против кога је издат прекршајни налог може прихватити одговорност за прекршај и након истека рока од осам дана од пријема прекршајног налога ако пре поступка извршења добровољно плати целокупан износ изречене новчане казне.

Потребно је још назначити да лице против кога је издат прекршајни налог није у обавези да прихвати одговорност и самим тим да прихвати прекршајни налог. Тада то лице може у року од осам дана да поднесе прекршајном суду на чијој је територији издат прекршајни налог захтев за судско одлучивање. Законом се ближе одређује ова околност, али с обзиром на то да није нужна за истраживање, на ово неће бити посебно указивано.⁹⁸

Због чега сматрамо да у одређеној мери постоји сличност између прекршајног налога и споразума о признању прекршаја?

⁹⁸ USAID (2014), Шта је прекршајни налог?, Прекршајни суд, преузето са: http://www.pkp.sud.rs/documents/sta_je_preksajni_nalog.pdf, 18.10.2015.

Као што је већ речено, неспорно је да се ради о две различите ствари, али мишљења смо да се у прекршајном налогу са признањем одговорности ипак постиже привилегованији положај. То се може сматрати и за споразум о признању прекршаја.

Законодавац је предвидео указаним чланом 173 став 1 да, парафразирано – ако лице против кога је издат прекршајни налог прихвата одговорност за прекршај, биће ослобођено плаћања половине предвиђене новчане казне.

Не може се сматрати да се овде ради о споразуму, али неспорно је да се ради о повлашћеном положају окривљеног који прихвати прекршајну одговорност, исто као и код института споразума о признању. Код споразума о признању прекршаја, Законом се не предвиђа умањење новчане казне у износу од 50%, већ је то остављено странкама на договор, што се и види из члана 234 став 1 тачка 3, и то тако да споразум мора да садржи део о врсти и висини казне, с тим што се истим чланом, само у ставу 2, предвиђа и да се у споразуму о признању овлашћени подносилац захтева и окривљени могу сагласити о изрицању окривљеном казне која не може бити испод предвиђеног законског минимума.

По појединим статистичким подацима, прекршајни налог има веома велике успехе у примени. Може се навести податак да је на територији Прекршајног суда у Новом Саду током прве половине 2016. године око 52.000 прекршајних налога плаћено у року од осам дана. По тим подацима види се да се ради највише о казнама које су у висини до 5.000 динара, односно услед признања прекршаја и плаћања новчане казне у поменутом року окривљени су платили новчану казну у висини од 2.500 динара. Поред поменутог, подаци указују на то да се веома мали, незнатни проценат окривљених ипак упушта у судски поступак јер сматрају да нису учинили прекршај који им се ставља на терет.⁹⁹

Из горенаведеног, може се видети да могућност „сигурног“ умањења новчане казне представља довољни мотив да се прихвати одговорност за извршени прекршај што има последице и у погледу брзине завршетка процеса и много мањег оптерећења суда.

⁹⁹ Инг-про (2016), Споразум о признању прекршаја, преузето са: <http://propisi.net/v/a2ffa405-5cb4-4fac-83e5-d626f7cb2b2b>, 18.10.2015.

С обзиром на то да је споразум о признању у Закону о прекршајима преузет из Законика о кривичном поступку, у краћим цртама биће изнет начин на који је законодавац у том закону предвидео споразум о признању и која су његова ограничења.

На основу члана 282а Законика о кривичном поступку из 2001. године, законодавац је предвидео да се споразум о признању кривице може предложити када се кривични поступак води за једно кривично дело или за кривична дела у стицају за која је прописана казна затвора до дванаест година. Поменуто је представљало једино ограничење.¹⁰⁰

Са Закоником о кривичном поступку од 2011. године ово ограничење више не постоји, односно, споразум о признању кривичног дела могуће је закључити за било које кривично дело, тј. проширен је опсег примене овог института и на најтежа кривична дела.

Законик о кривичном поступку који је и даље на снази не предвиђа никакво ограничење у смислу за која дела је могуће, а за која није могуће закључити споразум.

Из овога произилази да могућност постизања и закључења споразума искључиво зависи од воље јавног тужиоца и окривљеног, наравно, ако је споразум у законским оквирима у смислу садржине и да је казна или друга кривична санкција, односно друга мера у погледу које су јавни тужилац и окривљени закључили споразум предложена у складу са кривичним или другим законом, што се и предвиђа Закоником о кривичном поступку.

Законодавац је предвидео Закоником о кривичном поступку у члану 313 закључење споразума о признању кривичног дела између јавног тужиоца и окривљеног. Споразум се може закључити од доношења наредбе о спровођењу истраге па до завршетка главног претреса.

Поред тога што је законодавац одредио да окривљени мора имати браниоца и да споразум мора бити сачињен у писаном облику са предвиђеном садржином,

¹⁰⁰ Више јавно тужилаштво у Нишу (2015), Шта је споразум о признању кривице?, преузето са: <http://www.ni.vj.jt.rs/pitanja-i-saveti/sta-je-sporazum-o-priznanju-krivice>, 18.10.2015.

као и коме се закључен споразум подноси¹⁰¹, види се да нема додатних ограничења као што је већ назначено, што директно указује на то да значајну улогу има воља јавног тужиоца и окривљеног.

Нужно је указати на поједине статистичке податке у вези са применом овог института како би се могао видети степен неговне примене, а као пример се могу користити подаци Републичког јавног тужилаштва.

По подацима Републичког јавног тужилаштва¹⁰², који су доступни за период од 2010. до 2014. године, може се видети да је 2010. године постигнуто 12 споразума о признању кривице, 2011. године 23, 2012. године 64, 2013. године 412, а 2014. године 332 – када се посматра по предметима. У истом периоду, али када се посматра са колико је лица закључен споразум о признању кривице, онда су статистички показатељи следећи: 2010. године 22, 2011. године 30, 2012. године 87, 2013. године 476, а 2014. године 382.

У истом овом периоду предмета у раду је било: 2010. године 18.732, 2011. године 43.559, 2012. године 44.645, 2013. године 58.865, а 2014. године 35.425, док је окривљених лица 2010. године било 24.166, 2011. године 52.242, 2012. године 52.553, 2013. године 69.299, а 2014. године 39.190.

Поменути податке можемо допунити подацима Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду за 2015. годину.

По њима, од укупног броја предмета, који износи 4.365, начињено је 142 споразума о признању кривичног дела¹⁰³, а на поменути податак додајмо информацију да је током 2013. године Више јавно тужилаштво у Новом Саду имало само 2 закључена споразума о признању кривичног дела.

Ови подаци указују на степен заступљености овог института између тужилаштва и лица окривљених за кривична дела.

Када је реч о статистичким подацима који се односе на споразум о признању прекршаја може се навести податак да је на територији Прекршајног суда у Новом

¹⁰¹ Споразум о признању кривичног дела јавни тужилац подноси до потврђивања оптужнице судији за претходни поступак, а након потврђивања оптужнице председнику већа

¹⁰² Републичко јавно тужилаштво, Статистички подаци за период 2010–2014. године, преузето са: www.rjt.gov.rs/sr/informacije-o-radu/statistika, 18.10.2015.

¹⁰³ Више јавно тужилаштво у Новом Саду (2015), Информатор о раду за 2015. годину, стр. 7.

Саду током прве половине 2016. године било закључено око 5.000 споразума. До пре свега неколико месеци број закључених споразума о признању прекршаја је био око 1.000. По анализи података који се односе на споразум о признању прекршаја на овом подручју, може се видети да је на самом почетку примене овог споразума на годишњем нивоу било око 1.000 закључених споразума, док се у последње време недељно закључи око 100 споразума. Они који су анализирали ове податке наводе да се ради о томе да су грађани овај институт прихватили са „ззором“ али да су касније схватили да закључењем споразума ипак имају посебне погодности, те је стога и разумљив разлог због којег се све више закључују споразуми о признању прекршаја.¹⁰⁴

Исто истраживање је показало да када је реч о споразуму о признању прекршаја, по показатељима и анализи, окривљени се опредељују на закључење споразума о признању прекршаја јер се добија минимална новчана казна, изричу се казнени поени, док се заштитна мера забране управљања моторним возилом у неким случајевима не изриче или се знатно смањује, и то када се ради о забрани од тридесет дана онда се не изриче, док се изриче на два месеца у случајевима када је законом прописано да забрана буде четири месеца. Споразум о признању прекршаја у највећој мери се закључује услед кршења Закона о безбедности саобраћаја на путевима, те су стога подаци и најцелисходнији за обраду и анализу.

На основу истих показатеља може се видети да су разлози за опредељење окривљеног да закључи споразум о признању, поред већ указаних погодности у смислу смањења новчане казне и другог – да не постоји суђење, да нема судских трошкова и да се све завршава једном посетом полицијској управи. Значајан разлог за опредељење за закључење споразума јесте и тај што се споразум може сачинити и у месту где није настао, те и на тај начин долази до смањења трошкова за окривљеног.¹⁰⁵

Споразум о признању прекршаја, а посебно предмет споразума, што се и може видети из досадашњег разматрања, има одређену комплексност.

¹⁰⁴ Инг-про (2016), Споразум о признању прекршаја, *op. cit.*

¹⁰⁵ *Ibid.*

Изнето је мишљење да је један од најзначајнијих елемената предмета споразума, дефинитивно, признање одговорности за прекршај, без којег се не може остварити закључење споразума, наравно, ако је то законски уопште предвиђено и ако постоји воља овлашћеног подносиоца захтева.

Постоје многи прекршаји у којима се и законска регулатива и воља овлашћеног подносиоца апсолутно подразумевају и „једина“ могућност да не дође до закључења споразума јесте уколико се не постигне договор о висини и врсти казне, а с обзиром на то да се ради о прекршајима, мишљења смо да је, процентуално посматрано, веома мали број таквих окривљених, што доводи до закључка да је ипак воља окривљеног да призна одговорност за прекршај нешто значајнији елемент предмета споразума.

Прихватање одговорности за прекршај или за кривично дело повлачи одређене законске последице. Прва и најважнија последица признања прекршаја јесте да окривљени заиста прихвата да је прекршај и начинио, тј. он не оспорава његово извршење. Будући да постоји признање јасно је да је процес утврђивања истине сигурно „једноставнији“, те је због тога између осталог и настао овај институт, о чему је и било речи у претходним деловима истраживања.

Код прихватања одговорности за прекршај или за кривично дело од стране окривљеног, а услед убрзаног и реално површног поступка у процесном смислу, може се поставити питање злоупотребе признања, тј. да лице прихвати одговорност за нешто што није извршило због неких мотива који могу бити финансијски или емотивни и др.

У појединим стручним разматрањима овог могућег проблема, аутори који су се ближе бавили овим питањем из кривичнопроцесног угла наводе да је споразум о признању (кривичног дела) законит правни посао и да се може поредити са законским послом у којем без сагласности власника неко друго лице хоће да прода његову кућу или да преузме обавезу на његов рачун. Као и код поменутог, тако и код споразума о признању, тужилац и окривљени не би могли овим споразумом „у четири ока“ да утичу на права и обавезе других учесника у поступку. Другим речима, када окривљени реши да призна, он то може учинити само у погледу

својих радњи и у погледу свог кривичног дела јер се туђе кривично дело не може признати.¹⁰⁶

Иако смо свесни да ће у широј јавности увек бити полемике око тога да ли је неко други преузео туђу прекршајну или кривичну одговорност, мишљења смо да се та могућност може скоро у потпуности дистанцирати од реалности, под претпоставком да овлашћени подносилац захтева, као државни орган, обавља своје послове и обавезе савесно и без могућности подлегања појединим утицајима као што су мито и корупција, политички притисци или било који други притисци. Ако се рад тужилаштва или овлашћеног подносиоца прекршајног захтева доведе у питање, онда у таквом (не)правном друштву постоје много већи проблеми и законске несигурности од признања туђе одговорности приликом закључења споразума.

Како би могућност прихватања туђе одговорности за извршен прекршај или кривично дело онемогућио, законодавац је предвидео одређену, већ више пута предвиђану комплексност, те ћемо се поново у краћим цртама вратити на то.

Споразум о признању прекршаја може бити поднет и од стране окривљеног или његовог браниоца овлашћеном подносиоцу захтева. Самим тим што лице има статус „окривљеног“ указује на то да овлашћени подносилац захтева сматра лице на основу одређених доказа одговорним за извршење прекршаја. Окривљени се на основу члана 118 Закона о прекршајима одређује као лице против кога се води прекршајни поступак. Истим чланом се такође предвиђа и да окривљени има право да подноси доказе, ставља предлоге и користи правна средства предвиђена овим законом, затим да за окривљеног који није пословно способан радње у поступку предузима законски заступник и да окривљени има право да се брани сам или уз стручну помоћ браниоца.

Већ се из поменутог може видети да је могућност прихватања туђе одговорности сведена на минимум управо због сазнања које има овлашћени подносилац захтева. У теоријском смислу је ипак могуће покренути закључење о прихватању прекршајне одговорности услед недовољних или непотпуних сазнања,

¹⁰⁶ Мајић, М. (2014), Признање туђег кривичног дела, преузето са: <http://misamajic.com/2014/09/17/priznanje-tudjeg-krivichnog-dela>, 19.10.2015.

али с обзиром на то да је споразум само један од видова могућег окончања прекршајног поступка, мишљења смо да у могућим деликатнијим случајевима до њега не би ни дошло. Овде је поменута могућност која је заиста мало вероватна, а то је да овлашћени подносилац захтева са несигурношћу предложи закључење споразума окривљеном.

С обзиром на то да окривљени такође може да предложи закључење споразума о признању прекршаја, на овлашћеном подносиоцу захтева је хоће ли га прихватити на основу њему доступних доказа, те се заиста може сматрати да је могућност прихватања туђе прекршајне одговорности сведена на минимум.

Предмет споразума о признању прекршаја поред указаних теоријских и практичних претпоставки носи са собом још нека питања и могуће проблеме у вези са законодавним одређењем.

Подсетићемо да је основни предмет споразума о признању прекршаја управо споразум између овлашћеног подносиоца захтева и окривљеног, али суштински посматрано, предмет споразума је прихватање прекршајне одговорности од стране окривљеног за прекршај или за више прекршаја.

Такође, потребно је подсетити на то да је поред прихватања одговорности окривљеног за прекршај неопходно постојање воље овлашћеног подносиоца захтева, али нужно је да се Законом о прекршајима предвиђа и могућност постизања споразума.

Предмет споразума о признању кривице, поред указаног, има још елемената који га неспорно чине, а они се односе на споразум, односно на договор о појединим битним пропратним елементима као што су врста и висина казне или о другим прекршајним санкцијама, затим, споразум, односно договор о трошковима прекршајног поступка, али и о елементима који се односе на одузимање имовинске користи, повраћаја предмета, имовинском захтеву и др. Код споразума о признању кривичног дела постоје још нека процесна питања која се односе на предмет споразума и на овај део разматрања, али о њима ће бити више речи у наставку истраживања.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Министарство правде Црне Горе (2015), Споразум о признању кривице – Предмет и процедура закључивања Споразума о признању кривице, стр. 7.

Законодавац је на себи својствен начин предвидео елементе који чине предмет споразума.

У Закону о прекршајима они су предвиђени чланом 234, под називом *Садржина споразума*.

У оквиру овог члана законодавац је одредио које све елементе споразум о признању прекршаја мора да садржи.

Када овај институт посматрамо из угла кривичнопроцесног предвиђања, онда је законодавац у Законику о кривичном поступку предвидео те елементе на нешто другачији начин.

Садржина споразума о признању кривичног дела предвиђена је чланом 314 Законика о кривичном поступку, у смислу навођења свих елемената споразума који морају бити садржани. За разлику од ових елемената из Закона о прекршајима, у Законику о кривичном поступку законодавац је те елементе груписао.

Споразум о признању кривичног дела законодавац је груписао у две категорије елемената, и то:

- 1) обавезне елементе, који морају да буду садржани у сваком споразуму и ако неки од њих недостаје онда нема ни споразума и
- 2) необавезне елементе, које споразум може да садржи, али и не мора.

У наставку истраживања ближе ће се размотрити поменута питања, посебно са аспекта разлога њихове нужности.

2.2. Садржина споразума

Законодавац је предвидео да споразум о признању има обавезну форму, односно садржину. Та садржина произилази управо из предмета споразума о признању.

Ради прецизнијег и свеобухватнијег сагледавања садржаја споразума у смислу његових елемената потребно је указати и на садржину споразума коју је законодавац предвидео у кривичнопроцесном праву, а затим и у прекршајном праву, због више пута помињаног преузимања института.

Пре него што се укаже и ближе одреди предвиђена садржина потребно је указати на пар елемената који можда делују као сасвим логични, па самим тим и непотребни за дубљу анализу.

Договор и преговори око споразума о признању воде се усменим путем. Фактички посматрано, споразум се формално постиже усменим путем, а постигнути споразум тек онда добија и свој писани облик. С друге стране, прекршајни налог, што и произилази из назива, нема усмене сегменте већ само писану форму.

Иако се преговори о споразуму воде усменим путем законодавац је предвидео елементе о којима је нужно расправити. Управо ти елементи представљају и обавезну садржину писаног споразума.

Преговори, а мисли се на усмене преговоре, представљају посебан сегмент споразума о признању између овлашћеног подносиоца захтева и окривљеног. У појединим законодавствима (у неким од савезних држава у Сједињеним Америчким Државама), када је реч о споразуму о признању прекршаја за

саобраћајне прекршаје, довољно је само постизање усменог споразума који се заједнички, од стране овлашћеног подносиоца захтева и окривљеног износе суду.¹⁰⁸

У пракси, а посебно у законодавству Сједињених Америчких Држава, често се покреће полемика око постизања усмених споразума о признању, али и око утицаја на доношење одлуке о споразуму. Поједини аутори наводе пример у којем је лице оптужено да је извршило кривично дело покушаја убиства (*assault with intent to murder* – напад са намером да убије). Наиме, тужилац и окривљени су постигли усмени договор у којем је окривљени признао кривицу и прихватио извршење кривичног дела. Споразумно је договорена казна затвора у распону од 51 до 85 месеци. Бранилац окривљеног није био сагласан са квалификацијом дела јер је сматрао да не може бити осуђен за то дело будући да је оштећеног упуцао испод струка, те стога није постојала намера убиства. Иако је постојала воља окривљеног и тужиоца за постизање споразума о признању кривичног дела, окривљени је због сугестија браниоца ипак одбио закључени споразум, што је имало за последицу редовно суђење на којем је окривљени проглашен кривим и изречена му је казна затвора у висини од 185 до 360 месеци. На овом примеру, аутори који су разматрали питање психологије споразума о признању, указују на специфично стање окривљеног приликом преговора око постизања споразума о признању, али и на велики степен привржености ауторитету. Код оваквог психичког стања окривљеног могуће је доношење одлуке под утицајем. Управо је поменуто и указано у жалбеном поступку. Окривљени је у својој жалби навео да је својом вољом првобитно постигао договор са тужиоцем о споразуму о признању кривичног дела, али да је под утицајем браниоца своју одлуку променио, услед чега се покренуло питање класичне психолошке теорије о утицају на вољу од стране ауторитета.¹⁰⁹

Усмено постигнути споразуми о признању кривичног дела чести су и за нека лакша кривична дела (крађе, уништавање имовине и сл.) у неким од савезних

¹⁰⁸ Stim, R. (2015), Making a DUI Plea Deal: 8 Things Every Driver Should Know, преузето са: <http://dui.drivinglaws.org/resources/dui-and-dwi/dui-plea-bargain.htm>, 19.10.2015.

¹⁰⁹ Brank, E. and Scott, L. (2012), Let's make a deal: The psychology of plea agreements, American Psychological Association, vol 43, no. 4, преузето са: <http://www.apa.org/monitor/2012/04/jn.aspx>, 20.10.2015.

држава Сједињених Америчких Држава. Споразум који се усменим путем постигне мора да има све елементе као и писани споразум да би био валидан. Поједини судови имају праксу да усмено постигнуте споразуме ипак званично забележе или да се, ако затреба, странке касније позивају на званичне стенограме како не би дошло до неспоразума око постигнутог договора. Постоји чак и могућност да писани споразум о признању кривичног дела буде у некој слободнијој форми, али са свим потребним елементима.¹¹⁰

На реалном примеру из праксе може се видети посебан значај писаног споразума у смислу да када се постигне усмени договор између странака, тај договор „пренесе и на папир“. Истраживања су показала да човек боље разуме и схвата поједине ствари када их прочита или види (види фотографије и сл.) него када их чује, а ради се о перцепцији ствари.¹¹¹ На основу овога, мишљења смо да када оптужени „на папиру“ види оно што је договорио са овлашћеним подносиоцем захтева, има много већу свест о томе, за разлику од усменог договора код којег може постојати непотпуна свест о постигнутом споразуму услед непажње окривљеног, односно смањене концентрације или немогућности потпуног и ефикасног разумевања.

Воља за постизање споразума оптуженог и овлашћеног подносиоца захтева мора бити ненарушена од друге стране или од неких других лица. У претходном примеру је указано на то како је бранилац утицао на вољу окривљеног да одустане од своје воље за постизањем споразума.

У овом сегменту истраживања потребно је указати на још један пример из судске праксе, из којег се може видети да на вољу окривљеног утиче судија.

Судија једног основног суда у Босни и Херцеговини оптуженог је поучила и предложила му закључивање споразума о признању кривице са тужиоцем, иако је

¹¹⁰ Hall, S. (2014), Verbal plea agreements causes problems for local case, Gillette news record, p. 2. и Shannon, D. (2007), Making your deal with the devil, Federal sentencing guidelines and department of justice policies, p. 13.

¹¹¹ Davies, J. (2013), How much of what you believe did you hear from other people?, Psychology today, преузето са: www.psychologytoday.com/blog/the-science-imagination/201304/how-much-what-you-believe-did-you-hear-other-people, 20.10.2015. и посредно: Davies, J. and Matheson, D. (2012), The cognitive importance of testimony, Principia: The International Journal of Epistemology, vol. 16, no. 2, pp. 297–318. и Cicchini, M. (2008), Broken government promises: a contract-based approach to enforcing plea bargains, New Mexico Law Review, vol. 38, p. 170.

оптужени више пута јасно поновио да не сматра да је крив и да не жели да преузме одговорност за кривично дело. Судија га је ипак покушала у више наврата убедити да прихвати кривицу указујући на чињеницу да му је то најједноставнији начин да се оконча поступак, а ако прихвати кривицу, да ће споразумом о признању бити одређена условна осуда. Судија је чак прочитала изјаву једног од сведока оптужбе и окривљеном је указала да ће га суочити и да ако буде тражио судски поступак да ће му највероватније бити изречена казна затвора. Под овим околностима, окривљени је ипак прихватио споразум на основу којег је добио условну осуду на годину дана.¹¹²

Може се видети да је у претходном делу разматрања питања садржине споразума фокус био на вољи странака да се постигне споразум о признању дела, као и на могућности да у појединим законодавствима тај споразум буде у усменом облику.

Елемент воље за постизањем споразума о признању прекршаја или кривичног дела јесте предуслов за започињање преговора. У одређеној мери, овај елемент се и види из саме предвиђене садржине споразума и то код потписивања споразума, о чему ће бити више речи у наставку.

Када је реч о облику споразума у домаћем прекршајном и кривичном законодавству, у смислу да ли је предвиђена писана или усмена форма, законодавац је предвидео да се ради о писаној форми.

У Закону о прекршајима не предвиђа се на директан начин да споразум о признању прекршаја мора да буде у писаној форми, већ то произилази из законске формулације члана 233 став 3 у којем се наводи да се споразум о признању прекршаја може закључити и доставити до доношења првостепене пресуде. У првом ставу истог члана предвиђа се могућност да предлог закључења споразума може да буде у писаној или усменој форми. Наравно, из саме законом предвиђене садржине, о којој ће бити више речи у наставку овог дела истраживања, такође произилази да се ради о писаној форми.

¹¹² Мисија ОСЦЕ-а у Босни и Херцеговини (2013), Претпоставка невиности: Примјери непоштовања међународно признатих стандарда у области заштите људских права пред судовима у Босни и Херцеговини, стр. 4.

У Законнику о кривичном поступку законодавац на директан начин предвиђа да споразум о признању кривичног дела мора бити у писаној форми, што се и види у члану 313 став 3 у којем се предвиђа да споразум о признању кривичног дела сачињен у писаном облику јавни тужилац подноси до потврђивања оптужнице судији за претходни поступак, а након потврђивања оптужнице председнику већа. Исто као и код Закона о прекршајима, из законом предвиђене садржине споразума произилази да се ради о писаној форми.

За разлику од Закона о прекршајима у Законнику о кривичном поступку се не предвиђа форма предлога закључења споразума.

Законодавац је у Закону о прекршајима предвидео у члану 234 садржину споразума о признању коју чини седам елемената, и то:

- 1) опис прекршаја који се окривљеном ставља на терет;
- 2) признање окривљеног да је учинио прекршај из тачке 1;
- 3) споразум о врсти и висини казне, односно о другим прекршајним санкцијама;
- 4) изјаву овлашћеног подносиоца о одустајању од прекршајног гоњења за прекршаје који нису обухваћени споразумом о признању;
- 5) споразум о трошковима прекршајног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене прекршајем, о повраћају предмета прекршаја и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет;
- 6) изјаву о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке суда донесене на основу прихватања споразума о признању;
- 7) потпис странака и браниоца.

У истом члану се још предвиђа да се у споразуму о признању овлашћени подносилац захтева и окривљени могу сагласити о изрицању окривљеном казне која не може бити испод законског минимума прописаног чланом 39 став 1 Закона о прекршајима.¹¹³

¹¹³ Члан 39 став 1 Закона о прекршајима предвиђа да се законом или уредбом новчана казна може прописати у распону: 1) од 5.000 до 150.000 динара за физичко лице или одговорно лице; 2) од 50.000 до 2.000.000 динара за правно лице; 3) од 10.000 до 500.000 динара за предузетника.

Такође, истим чланом се још предвиђа и да се окривљени и подносилац захтева могу споразумети да се заштитна мера прописана за прекршај за који се окривљени терети изрекне у мањем обиму или да се не изрекне.

Поједини аутори указују на то да када су у питању прекршајне санкције, а посебно заштитне мере и казнени поени, Закон о прекршајима не предвиђа конкретно ограничење када је реч о постизању споразума о признању прекршаја, осим што се чланом 236 у ставу 2 предвиђа да ће суд донети решење којим се одбија споразум о признању ако казна, односно друга санкција утврђена у споразуму о признању, очигледно не одговара тежини прекршаја који је окривљени признао. Управо на основу поменутог, ови аутори долазе до закључка да ће суд приликом одлучивања о споразуму о признању прекршаја водити рачуна како о специјалној тако и о генералној превенцији.¹¹⁴

Законодавац је, као што се и може видети, предвидео седам елемената које мора да садржи споразум о признању прекршаја. О сваком овом елементу посебно се преговара пре закључења споразума, осим о последњој тачки која се односи на потписе странака и браниоца. О значају потписа је већ било речи, те ће се стога само поновити да они представљају вољу овлашћеног подносиоца захтева и окривљеног да се договорени споразум реализује.

Први део споразума односи се на опис прекршаја који се окривљеном ставља на терет. У овом делу се наводи прво прекршај за који се терети окривљени, са његовом правном квалификацијом, све са чланом и законом којим се тај прекршај предвиђа. Након тога се наводе околности и чињенично стање настанка прекршаја у смислу времена и места.

Поједини аутори наводе да чињенични опис мора да буде што свеобухватнији и да садржи потпуни опис догађаја из којег се могу утврдити сви елементи бића прекршаја или кривичног дела, односно, више дела уколико се ради о стицају.¹¹⁵ Утврђивање поменутог не представља „једноставан“ задатак и то

¹¹⁴ Николић, М., Петровић, Ж., Башић, С. *et al.* (2014), Приручник за примену споразума о признању прекршаја, Удружење судија прекршајних судова Републике Србије, стр. 17.

¹¹⁵ Николић, Д. (2013), Споразуми о признавању кривичног дела као репрезентативна форма поједностављеног поступања у кривичним стварима, Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, ур. Јовановић, И. и Станисављевић, М., Мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 135.

најчешће када се ради о преговорима о закључењу споразума будући да се он може закључити у прилично широком временском периоду, што имплицира да и овлашћени подносилац захтева у различитим временским периодима има различита сазнања и доказе који се односе на прекршај или кривично дело, што наравно утиче и на чињенични опис дела.

У споразуму се затим наводи признање окривљеног да је учинио претходно указани прекршај, као и то да је оно добровољно и свесно изнето. Након признања, ближе се одређује субјективни однос између окривљеног и извршеног прекршаја, у смислу прецизирања радње и последице.

Иако је о томе већ било речи, на овом месту је потребно нагласити да овлашћени подносилац захтева када је реч о прекршајима, или тужилац када је реч о кривичном делу, лажно признање не сме прихватити, без обзира на мотиве и разлоге које је имало лице које лажно признаје дело, при чему се мотиви односе на то да ли окривљени признаје из различитих ниских или можда племенитих побуда.¹¹⁶

Наредни део споразума односи се на споразум о врсти и висини казне, односно о другим прекршајним санкцијама. Може се сматрати да је ово други сегмент који је подложен провери суда, односно да суд може да не прихвати закључење споразума о признању прекршаја у случају да врста и висина казне није предвиђена на начин на који је то законодавац омогућио.

Следећи сегмент споразума односи се на изјаву овлашћеног подносиоца о одустајању од прекршајног гоњења за прекршаје који нису обухваћени споразумом о признању, ако овакве околности постоје.

У наредном делу споразума о признању прекршаја мора се предвидети споразум о трошковима прекршајног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене прекршајем, о повраћају предмета прекршаја и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет. Трошкови прекршајног поступка најчешће се одређују у паушалном износу и падају на терет окривљеног коме се одређује рок у којем он има обавезу да их плати. Ако је прекршајем прибављена имовинска корист, онда се

¹¹⁶ Бејатовић, С. (2014), Кривично процесно право, Службени гласник, стр. 301.

у складу са чланом 68 Закона о прекршајима¹¹⁷ предвиђа одузимање те имовинске користи, док се чланом 69¹¹⁸ истог закона предвиђа начин одузимања имовинске користи.

Наредни сегмент споразума о признању прекршаја односи се на изјаву о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке суда донесене на основу прихватања споразума о признању. Ближе одређивање овог дела споразума није потребно будући да би се могло сматрати и логичним. Наиме, ако постоји воља овлашћеног подносиоца захтева и окривљеног да постигнути споразум о признању прекршаја буде спроведен и постане правоснажан, не постоји логично утемељење због чега би нека од страна након што суд прихвати споразум уложила жалбу на такав споразум. Сва могућа мимоилажења током преговора око постизања споразума о признању треба да буду превазиђена пре потписивања, тј. закључења споразума.

Као што се може видети, законодавац је прецизно одредио целокупну садржину споразума о признању. Генерално посматрано, споразум садржи и све битније елементе које садржи и осуђујућа пресуда, а није потребно подсећати на већ више пута указане позитивне стране овог института, у смислу процесне ефикасности и мањих трошкова.

Пре него што се настави са даљим разматрањем споразума о признању прекршаја, биће приказан пример садржине о којој је до сада било речи. Ради се о официјелном примеру споразума о признању који је могуће пронаћи на интернет презентацији Министарства правде Републике Србије, а на основу назива (споразум о признању кривице) може се закључити да се ради о примеру из периода важења Закона о прекршајима из 2009. године. Пример споразума у наставку је фотографска копија оригинала са претходно замаркираним подацима.

¹¹⁷ Члан 68 Закона о прекршајима предвиђа да нико не може задржати имовинску корист која је прибављена прекршајем и да се та корист одузима пресудом којом су утврђени прекршај и одговорност за њега, под условима који су предвиђени овим законом.

¹¹⁸ Члан 69 Закона о прекршајима предвиђа да ће се од учиниоца прекршаја одузети новац, хартије од вредности, предмети од вредности и свака друга имовинска корист која је прибављена извршењем прекршаја. Ако такво одузимање није могуће, учинилац ће се обавезати да плати новчани износ који одговара прибављеној имовинској користи. Ако окривљени у одређеном року не плати новчани износ, наплата ће се извршити принудним путем. Имовинска корист прибављена извршењем прекршаја може се одузети од лица на које је пренесена без накнаде или уз накнаду која не одговара стварној вредности.

Пример 1: Садржина споразума о признању кривице.¹¹⁹

Овлашћени подносилац захтева комунални инспектор // и окривљени //, од оца //, рођен у Бечеју // године, ЈМБГ // са пребивалиштем у Бечеју у ул. // бр. //, у присуству браниоца адвоката // из Бечеја ул. //, у просторијама Општинске управе Бечеј у Бечеју на основу чл.206а Закона о прекршајима, закључују

СПОРАЗУМ О ПРИЗНАЊУ КРИВИЦЕ

за прекршаје из чл.16.ст.1.т.2. у вези ст.3. Одлуке о радном времену угоститељских, трговинских и занатских објеката на територији Општине Бечеј за које се окривљени терети захтевима за покретање прекршајних поступака по предметима број // од 12.08.2013.године, број // од 15.08.2013.године, број // од 15.08.2013.године, број // од 05.09.2013.године и број IV // од 05.09.2013.године и за прекршај из чл.106.ст.1.т.1. у вези ст.2. Одлуке о постављању и уклањању монтажних објеката привременог карактера за који се окривљени терети на основу захтева број // од 15.08.2013.године.

Овај споразум о признању кривице заснива се на потпуној сагласности овлашћеног подносиоца захтева комуналног инспектора // и окривљеног // и његовог браниоца о свим законом предвиђеним елементима за закључење споразума.

¹¹⁹ Николић, М., Петровић, Ж., Башић, С. *et al.* (2014), Приручник за примену споразума о признању прекршаја, *op. cit.*, стр. 38–40.

Члан 1

Окривљени *██████████* свесно и добровољно признаје да је

1) дана 28.07.2013.године у 23,00 часова у Бечеју у *██████████* на делу шеталишта поред реке Тисе и на делу тротоара испред угоститељског објекта „Пиварац“ ван пословног седишта, поставио ограду без одобрења надлежног органа,

чиме је учинио прекршај из чл.106.ст.1.т.1. у вези ст.2. Одлуке о постављању и уклањању монтажних објеката привременог карактера,

2) дана 18.08.2013.године (недеља) у 04,00 часова у Бечеју у *██████████* у угоститељском објекту под интерним називом *██████████* односно у пословном простору ван пословног седишта СЗР „Дрво стил“ са седиштем у Бечеју у *██████████* који је у његовом власништву радио два сата дуже од дозвољеног радног времена,

чиме је учинио прекршај из чл.16.ст.1.т.2. у вези ст.3. Одлуке о радном времену угоститељских, трговинских и занатских објеката на територији Општине Бечеј,

3) дана 10.08.2013.године (субота) у 04,20 часова у Бечеју у *██████████* у угоститељском објекту под интерним називом *██████████* односно у пословном простору ван пословног седишта *██████████* са седиштем у Бечеју у *██████████* који је у његовом власништву радио два сата и двадесет минута дуже од дозвољеног радног времена,

чиме је учинио прекршај из чл.16.ст.1.т.2. у вези ст.3. Одлуке о радном времену угоститељских, трговинских и занатских објеката на територији Општине Бечеј,

4) дана 09.08.2013.године (петак) у 00,45 часова у Бечеју у *██████████* у угоститељском објекту под интерним називом *██████████* односно у пословном простору ван пословног седишта *██████████* са седиштем у Бечеју у *██████████* који је у његовом власништву радио четрдесетпет минута дуже од дозвољеног радног времена,

чиме је учинио прекршај из чл.16.ст.1.т.2. у вези ст.3. Одлуке о радном времену угоститељских, трговинских и занатских објеката на територији Општине Бечеј,

5) дана 03.08.2013.године (субота) у 04,45 часова у Бечеју у *██████████* у угоститељском објекту под интерним називом *██████████* односно у пословном простору ван пословног седишта *██████████* са седиштем у Бечеју у *██████████* који је у његовом власништву радио два сата и четрдесетпет минута дуже од дозвољеног радног времена,

чиме је учинио прекршај из чл.16.ст.1.т.2. у вези ст.3. Одлуке о радном времену угоститељских, трговинских и занатских објеката на територији Општине Бечеј,

б) дана 04.08.2013.године (недеља) у 04,10 часова у Бечеју у **////**
//////// у угоститељском објекту под интерним називом **////////**
односно у пословном простору ван пословног седишта СЗР „Дрво стил“ са
седиштем у Бечеју у **////////**. који је у његовом власништву радио
два сата и десет минута дуже од дозвољеног радног времена,

чиме је учинио прекршај из чл.16.ст.1.т.2. у вези ст.3. Одлуке о радном
времену угоститељских, трговинских и занатских објеката на територији
Општине Бечеј.

Члан 2

Овлашћени подносилац захтева комунални инспектор **////////**
//////// окривљени **////////** су сагласни да Прекршајни суд у Бечеју
као стварно и месно надлежни суд окривљеном **////////** по поднетим
захтевима за покретање прекршајног поступка због прекршаја из чл.16.
ст.1.т.2. у вези ст.3. Одлуке о радном времену угоститељских, трговинских
и занатских објеката на територији Општине Бечеј и чл.10б.ст.1.т.1. у вези
ст.2. Одлуке о постављању и уклањању монтажних објеката привременог
карактера на основу овог споразума изрекне новчану казну у износу од
//////// динара, а за чега се окривљени обавезао да ће да плати у року
од 15 дана од дана правоснажности пресуде.

Члан 3

Овлашћени подносилац захтева комунални инспектор Илчешин
Драган и окривљени **////////** су постигли договор да све трошкове
прекршајног поступка који су до сада настали у поступку сноси окривљени
који у паушалу износе 500,00 динара, а за које се окривљени обавезао да ће
платити у року од 15 дана од дана правоснажности пресуде.

Члан 4

Овлашћени подносилац захтева комунални инспектор **////////**
и окривљени **////////** и бранилац **////////** сагласно изјављују
да се одричу од права на жалбу против одлуке суда којом би у потпуности
био прихваћен овакав споразум.

Члан 5

Овај споразум о признању кривице је закључен дана 20.11.2013.године
у 12,00 часова и сачињен је у пет примерка од којих по један задржава
окривљени, бранилац и овлашћени подносилац захтева, а остали примерци
ће бити достављени Прекршајном суду у Бечеју на даље поступање.

ОКРИВЉЕНИ

ОВЛ. ПОДНОСИЛАЦ ЗАХТЕВА

БРАНИЛАЦ

Садржина споразума о признању прекршаја није се умногоме мењала током законодавног развоја овог института.

У Закону о прекршајима из 2009. године¹²⁰, законодавац је садржину споразума предвидео у члану 206б у првом ставу са тачкама од 1 до 4, и то на начин да се „окривљени и овлашћени подносилац захтева саглашавају“ о:

- 1) врсти и висини казне, односно о другим прекршајним санкцијама које ће окривљеном бити изречене;
- 2) одустајању овлашћеног подносиоца захтева од прекршајног гоњења за прекршаје који нису обухваћени споразумом о признању кривице;
- 3) трошковима прекршајног поступка и о имовинскоправном захтеву;
- 4) одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке суда донесене на основу споразума о признању кривице, када је суд у потпуности прихватио споразум.

У Закону о прекршајима из 2014. године¹²¹, у члану 234 став 1 законодавац је предвидео садржину споразума о признању, и то:

- 1) опис прекршаја који се окривљеном ставља на терет;
- 2) признање окривљеног да је учинио прекршај из тачке 1;
- 3) споразум о врсти и висини казне, односно о другим прекршајним санкцијама које ће окривљеном бити изречене;
- 4) изјаву овлашћеног подносиоца о одустајању од прекршајног гоњења за прекршаје који нису обухваћени споразумом о признању;
- 5) споразум о трошковима прекршајног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене прекршајем, о повраћају предмета прекршаја и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет;
- 6) изјаву о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке суда донесене на основу прихватања споразума о признању;
- 7) потпис странака и браниоца.

¹²⁰ Закон о прекршајима из 2009. године, Сл. гласник РС, бр. 101/2005, 116/2008 и 111/2009.

¹²¹ Закон о прекршајима из 2014. године, Сл. гласник РС, бр. 65/13.

Као што може да се види, законодавац је све елементе садржаја споразума из претходног закона задржао и у актуелном закону.

Из досадашњег разматрања у довољној мери је указано на питање садржине споразума о признању прекршаја. Мишљења смо да је потребно у краћим цртама указати и на садржину споразума о признању кривичног дела због великих сличности, али опет и због појединих специфичности.

Садржина споразума о признању кривичног дела предвиђена је чланом 314 Законика о кривичном поступку, у смислу навођења свих елемената споразума који морају бити садржани. За разлику од Закона о прекршајима, у Законнику о кривичном поступку законодавац је груписао елементе у две категорије, и то:

- 1) обавезне елементе, који морају да буду садржани у сваком споразуму и ако неки од њих недостаје онда нема ни споразума и
- 2) необавезне елементе, које споразум може да садржи, али и не мора.

Законодавац је у поменутом члану предвидео да споразум о признању кривичног дела садржи:

- 1) опис кривичног дела које је предмет оптужбе;
- 2) признање окривљеног да је учинио кривично дело из тачке 1;
- 3) споразум о врсти, мери или распону казне или друге кривичне санкције;
- 4) споразум о трошковима кривичног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет;
- 5) изјаву о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке којом је суд у потпуности прихватио споразум, осим у случају из члана 319 став 3 овог законика;
- 6) потпис странака и браниоца.

Поред указаних података, законодавац је предвидео да споразум о признању кривичног дела може садржати и:

- 1) изјаву јавног тужиоца о одустајању од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом о признању кривичног дела;

- 2) изјаву окривљеног о прихватању обавезе из члана 283 став 1 Законика о кривичном поступку¹²², под условом да природа обавезе омогућава да се започне са њеним извршењем пре подношења споразума суду;
- 3) споразум у погледу имовине проистекле из кривичног дела која ће бити одузета од окривљеног.

Из приказа садржине споразума на први поглед се може видети да поред разлике у обавезним и необавезним елементима, постоји и разлика у томе што споразум о признању кривичног дела има шест (обавезних) елемената, док споразум о признању прекршаја има седам елемената. Потребно је нагласити да се тај један елемент разлике који постоји – такође предвиђа, али као необавезни елемент споразума о признању кривичног дела, а ради се о изјави јавног тужиоца о одустајању од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом о признању кривичног дела.

Садржина споразума о признању неспорно је један од битнијих сегмената не само да би се задовољила писана форма коју је законодавац предвидео, већ како би сви елементи од значаја за постизање споразума били утврђени.

Када је реч о материјалноправном аспекту споразума о признању прекршаја, нужно је размотрити и питање односа споразума и казне.

¹²² Чланом 283 став 1 Законика о кривичном поступку предвиђа се да јавни тужилац може одложити кривично гоњење за кривична дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до пет година ако осумњичени прихвати једну или више од следећих обавеза: 1) да отклони штетну последицу насталу извршењем кривичног дела или да накнади причињену штету; 2) да на рачун прописан за уплату јавних прихода уплати одређени новчани износ који се користи за хуманитарне или друге јавне сврхе; 3) да обави одређени друштвенкорисни или хуманитарни рад; 4) да испуни доспеле обавезе издржавања; 5) да се подвргне одвикавању од алкохола или опојних дрога; 6) да се подвргне психосоцијалном третману ради отклањања узрока насилничког понашања; 7) да изврши обавезу установљену правоснажном одлуком суда, односно поштује ограничење утврђено правоснажном судском одлуком.

2.3. Споразум и казна

Сваки елемент у споразуму о признању прекршаја неизоставан је сам по себи и без једног од њих одрживост овог института би се довела у питање. Неки од елемената делују значајније од других, посебно ако их сагледава шира (нестручна) јавност, али потребно је имати свест о томе да је споразум о признању, као и сви други правни институти, намењен сваком грађанину и предвиђен не само да симболизује једнакост пред законом, већ и да постигне оно што му је у циљу.

Ако се споразум о признању прекршаја или кривичног дела посматра из угла окривљеног, пред њим се реално јављају два проблема уколико је одговоран за дело које му се ставља на терет.

Први је да ли ће овлашћени подносилац захтева предложити преговоре за закључење споразума или ће прихватити преговоре о закључењу споразума ако су они иницирани од стране окривљеног, док се други проблем односи на то која ће се казна или санкција „договорити“ ако постоји воља обе стране за закључење споразума.

Мишљења смо да управо део преговора око казне представља најтежи део и у формалном и у психолошком смислу за окривљеног. Иако се кроз статистичке податке то не може видети, верујемо да услед постојања овог института одређени проценат окривљених који не би пред судом прихватили прекршајну одговорност или одговорност за кривично дело, то ипак учини због могућности преговора око висине и врсте казне или друге санкције, а неспорно је да пред судом не би имали ту могућност.

За окривљеног је могућност преговора око казне и свест да ће му са великом сигурношћу бити одређена блажа казна него да је одреди и изрекне суд након поступка, највећи мотив да се заинтересује за могућност споразума и да отпочну преговори.

За договор око врсте и висине казне или неке друге санкције заинтересован је и суд не само због законске обавезе да мора да утврди да ли је договорена казна или друга санкција у оквиру законског минимума и максимума, већ и како би се постигла, односно задржала сврха кажњавања у смислу остварења генералне и специјалне превенције.

Пре него што се уђе у прецизније разматрање ове теме потребно је подсетити се да је законодавац предвидео да се споразум о признању прекршаја не може закључити за оне прекршаје за које је предвиђена новчана казна у фиксном износу. Законодавац је предвидео да се прекршајни налог издаје када је за прекршај законом или другим прописом од прекршајних санкција предвиђена само новчана казна у фиксном износу, а то се и предвиђа Законом о прекршајима у члану 168 став 1.

С друге стране, иако то произилази из претходно реченог, могуће је закључити споразум о признању прекршаја за дело за које је законодавац законом или другим прописом предвидео новчану казну у одређеном распону.

Без улажења у дубљу анализу поменутог сматрамо да је овај резон законодавца оправдан будући да ако суд има могућност да на основу прекршаја, степена одговорности, степена воље, понашања пре и након извршеног прекршаја окривљеног одреди прекршајну санкцију у распону који је предвидео закон, тада је и оправдано да постоји могућност закључења споразума о признању. У случајевима када је законодавац одредио да се за неки прекршај изриче новчана казна у фиксном износу, заиста сматрамо да би услед преговора о висини казне, у смислу закључења споразума о признању прекршаја, дошло до нарушавања сврхе кажњавања. Подсетићемо и на то да су током преговора о висини казне или неке друге санкције приликом закључења споразума, преговори ограничени законским минимумом и максимумом, те се стога не нарушава сврха кажњавања у смислу постизања генералне и специјалне превенције, што је и став појединих аутора, а о чему је већ било речи.

Закон о прекршајима¹²³ предвиђа пет прекршајних санкција:

- 1) казне;

¹²³ Закон о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 65/2013 и 13/2016, члан 32.

- 2) казнени поени;
- 3) опомена;
- 4) заштитне мере;
- 5) васпитне мере.

У краћим цртама је потребно указати на основне карактеристике сваке од прекршајних санкција.

Закон о прекршајима предвиђа три казне:

- 1) казна затвора;
- 2) новчана казна;
- 3) рад у јавном интересу.

Казна затвора (члан 37) не може се прописати у трајању краћем од једног ни дужем од шездесет дана. Затим, законодавац је предвидео да се казна затвора не може изрећи трудној жени после навршена три месеца трудноће, нити мајци док дете не наврши једну годину живота, а ако је дете мртворођено или ако је умрло после порођаја, док не прође шест месеци од дана порођаја.

Друга казна предвиђена Законом о прекршајима јесте рад у јавном интересу, а уређује се чланом 38.

Рад у јавном интересу представља, како је то законодавац одредио, неплаћени рад у корист друштва који се не обавља под принудом, којим се не вређа људско достојанство и не остварује профит.

Када је реч о дужини трајања, предвиђено је да рад у јавном интересу не може трајати краће од 20 часова нити дуже од 360 часова.

Законодавац је још предвидео да приликом изрицања казне рада у јавном интересу, суд мора имати у виду врсту извршеног прекршаја, узраст, физичку и радну способност, психичка својства, образовање, склоности и друге посебне околности које се односе на личност учиниоца.

Предвиђена је и замена казне рада у јавном интересу за казну затвора у случајевима да кажњено лице не обави део или све часове изречене казне рада у јавном интересу. Тада ће суд заменити казну рад у јавном интересу казном затвора,

тако што ће за сваких започетих осам часова рада у јавном интересу одредити један дан затвора.

Трећа казна предвиђена Законом о прекршајима јесте новчана казна, а уређује се чланом 39.

Законодавац је предвидео да се новчана казна може прописати на основу закона или уредбе у распону:

- 1) од 5.000 до 150.000 динара за физичко лице или одговорно лице;
- 2) од 50.000 до 2.000.000 динара за правно лице;
- 3) од 10.000 до 500.000 динара за предузетника.

Затим, законодавац је предвидео да се новчана казна може прописати у фиксном износу (не у распону као што је већ указано), и то:

- 1) од 1.000 до 50.000 динара за физичко лице и одговорно лице;
- 2) од 5.000 до 150.000 динара за предузетника;
- 3) од 10.000 до 300.000 динара за правно лице.

Истим чланом законодавац прецизира да се одлукама скупштине аутономне покрајине, скупштине општине, скупштине града или скупштине града Београда, могу прописати новчане казне само у фиксном износу, и то од минималног до половине највишег фиксног износа, као што је претходно и наведено.

Подсећамо да за управо поменуте фиксне износе новчане казне, законодавац не предвиђа могућност споразума о признању прекршаја.

На крају овог члана, законодавац је још предвидео да постоји могућност одступања од изрицања новчане казне. Тако се за прекршаје из области јавних прихода, јавног информисања, царинског, спољнотрговинског и девизног пословања, животне средине, промета роба и услуга и промета хартијама од вредности законом могу прописати казне у сразмери са висином причињене штете или неизвршене обавезе, вредности робе или друге ствари која је предмет прекршаја, али не више од двадесетоструког износа тих вредности с тим да не прелази петоструки износ највећих новчаних казни.

Наредна прекршајна санкција коју је предвидео законодавац јесу казнени поени који су ближе одређени чланом 48 Закона о прекршајима.

Закон одређује казнене поене као прекршајне санкције које су предвиђене искључиво за прекршаје против безбедности саобраћаја на путевима и који се могу прописати у распону од 1 до 25.

Затим, законодавац је предвидео да се они изричу уз казну или опомену, под условима који су предвиђени Законом о прекршајима, осим ако другим законом није другачије прописано.

Поред казних поена, предвиђена је и могућност да учиниоцу могу бити изречене и допунске обавезе у циљу едукације возача или праћења његовог понашања у саобраћају. Врсте допунских обавеза и услови за њихово изрицање прописују се посебним законом.

На крају, законодавац је предвидео да се казнени поени могу изрећи возачу који у време извршења прекршаја поседује возачку дозволу издату у Републици Србији или возачу коме је правоснажном одлуком забрањено управљање моторним возилом.

Трећа прекршајна санкција предвиђена Законом о прекршајима јесте опомена. Опомена се предвиђа чланом 50 Закона о прекршајима.

Законом о прекршајима предвиђа се да се уместо новчане казне за прекршај може изрећи опомена у случајевима ако постоје околности које у знатној мери умањују одговорност учиниоца. Наравно, опомена ће се поред изнетог изрећи само у случајевима ако се може очекивати да ће она тако утицати на окривљеног да се убудуће клони вршења прекршаја и без изрицања казне.

Законом је још предвиђено да се опомена може изрећи и ако се прекршај огледа у неиспуњавању прописане обавезе или је прекршајем нанесена штета, а учинилац је после покретања поступка, а пре доношења пресуде, испунио прописану обавезу, односно отклонио или надокнадио нанесену штету.

Наредна, четврта прекршајна санкција коју је предвидео законодавац јесу заштитне мере. Законом о прекршајима ближе су одређене чланом 51.

Законодавац је предвидео да се сврха и прописивање заштитних мера једино може посматрати кроз генералну (општу) сврху прекршајних санкција, односно да

је сврха примене заштитне мере да отклони услове који омогућавају или подстичу учиниоца на извршење новог прекршаја. Затим, законодавац је предвидео да се заштитне мере могу прописати и законом и уредбом.

Законом о прекршајима предвиђено је дванаест заштитних мера које се могу прописати лицу које је извршило прекршај, и то:

- 1) одузимање предмета;
- 2) забрана вршења одређених делатности;
- 3) забрана правном лицу да врши одређене делатности;
- 4) забрана одговорном лицу да врши одређене послове;
- 5) забрана управљања моторним возилом;
- 6) обавезно лечење зависника од алкохола и психоактивних супстанци;
- 7) обавезно психијатријско лечење;
- 8) забрана приступа оштећеном, објектима или месту извршења прекршаја;
- 9) забрана присуствовања одређеним спортским приредбама;
- 10) јавно објављивање пресуде;
- 11) удаљење странца са територије Републике Србије;
- 12) одузимање животиња и забрана држања животиња.

Законодавац је додатно предвидео да се заштитне мере одузимања предмета, обавезног лечења зависника од алкохола и других психоактивних супстанци, обавезно психијатријско лечење, забрана приступа оштећеном, објектима или месту извршења прекршаја и удаљење странаца са територије Републике Србије могу изрећи под условима прописаним Законом о прекршајима и када нису предвиђене прописом којим је одређен прекршај.

Поред поменутог, предвиђа се и да се заштитне мере забране вршења одређених делатности и јавно објављивање пресуде не могу изрећи малолетнику.

Законодавац је још предвидео да када постоје законски услови за изрицање заштитних мера, учиниоцу прекршаја се може изрећи једна или више заштитних мера. Затим, заштитне мере се изричу уз изречену казну, опомену или васпитну меру, али се могу изрећи и самостално ако је таква могућност прописана законом.

Пета прекршајна санкција коју је предвидео законодавац јесу васпитне мере, које ближе одређује члан 73 Закона о прекршајима.

Васпитне мере представљају прекршајне санкције према малолетницима. Законодавац је предвидео да се малолетнику који је у време извршења прекршаја навршио четрнаест, а није навршио шеснаест година (млађи малолетник) могу изрећи само васпитне мере, као што је већ и изнето. Затим, малолетнику који је у време извршења прекршаја навршио шеснаест година, а није навршио осамнаест година (старији малолетник) могу се изрећи васпитна мера, казнени поени или казна. Ако је због природе прекршаја неопходно, поред поменутог предвиђа се још и могућност изрицања заштитне мере малолетнику уз васпитну меру или казну. У Закону о прекршајима посебно се назначавача да само суд може малолетнику изрећи васпитну меру, новчану казну, казнене поене, казну малолетничког затвора и заштитну меру.

Малолетнику се на основу Закона о прекршајима могу изрећи следеће васпитне мере:

- 1) мере упозорења и усмеравања: укор и посебне обавезе¹²⁴;
- 2) мере појачаног надзора.

Законодавац је предвидео да се мере упозорења и усмеравања изричу када је таквим мерама потребно утицати на личност малолетника и његово понашање и када су оне довољне да се постигне сврха ових мера.

¹²⁴ Члан 76 Закона о прекршајима предвиђа да уколико суд оцени да је одговарајућим захтевима и забранама потребно утицати на малолетника и његово понашање, може малолетнику одредити једну или више посебних обавеза: 1) да се извини оштећеном; 2) да у оквиру својих могућности, поправи или надокнади штету коју је проузроковао; 3) да не посећује одређена места и избегава друштво одређених лица која на њега негативно утичу; 4) да се подвргне одвикавању и лечењу од зависности од алкохола и других психоактивних супстанци; 5) да се ради учења или провере знања саобраћајних прописа упуту у надлежну установу за оспособљавање возача; 6) да се, без накнаде, укључи у рад хуманитарних организација или у послове еколошког, социјалног или локалног значаја; 7) да се укључи у рад спортских и других секција у школи уз педагошки надзор наставника. Обавезе наведене од тачке 2 до 7 не могу трајати дужи од шест месеци и не смеју ометати малолетничкошколовање или запослење. У оквиру обавезе из тачке 2 овог члана суд ће одредити висину, облике и начин поправљања штете, при чему лични рад малолетника на поправљању штете може трајати највише до 20 часова у периоду од месец дана и мора бити тако распоређен да не смета редовном школовању или запослењу малолетника. Суд ће приликом изрицања посебних обавеза упозорити малолетника да се због неиспуњења одређених обавеза, оне могу заменити другом обавезом или васпитном мером. Извршење посебних обавеза спроводи се уз надзор органа надлежног за послове старатељства који о извршавању обавеза обавештава суд.

Затим, предвиђа се да се мере појачаног надзора изричу када за васпитавање и развој малолетника треба предузети трајније васпитне мере уз одговарајући стручни надзор и помоћ.

Из до сада изнетог може се видети које је све прекршајне санкције предвидео законодавац. С обзиром на то да договор о висини и врсти прекршајне санкције представља један од најзначајнијих делова споразума о признању, јасан је степен важности указаног.

Приликом договора између овлашћеног подносиоца захтева и окривљеног у вези са висином и врстом казне или неке друге прекршајне санкције услед закључења споразума о признању прекршаја, постоје два ограничења.

Иако је о овим ограничењима већ било речи, нужно је нагласити да се ради о ограничењу постизања договора који мора бити у распону између законом предвиђеног минимума и максимума, док се друго ограничење односи на то да се споразум о признању прекршаја не може закључити у вези са прекршајем за који се издаје прекршајни налог.

Приликом преговора у вези са висином и врстом казне или друге прекршајне санкције, често се дешава – у неформалним или већ започетим преговорима – да се пре прихватања кривице окривљеног разговара о питањима у вези са смањењем казне. Неспорно је да је за окривљеног то најзначајније питање и основни мотив преговора, односно закључења споразума, али у овим ситуацијама се често занемарује принцип претпоставке невиности.

Поједини аутори указују на то да је „обећано умањење казне“ у почетној фази преговора о споразуму компатибилно са претпоставком невиности, гарантованом Европском конвенцијом о људским правима и слободама.¹²⁵

Одмеравање казне представља веома сложен процес у којем морају да се сагледају многобројни аспекти, почевши од дела које је извршено, насталих последица, разлога због којих је то дело извршено, околности које су претходиле извршењу, али и понашања окривљеног након извршења и др. Наравно, посебан

¹²⁵ Spencer, J. (2002), *The English System*, ed Delmas-Marty, M. and Spencer, J., *European Criminal Procedures*, Cambridge University Press, p. 164.

значај сразмерног одмеравања казне јесте и у постизању сврхе кажњавања, односно, у постизању специјалне и генералне превенције.

Одмеравање казне, под чиме се подразумева утврђивање врсте и висине казне учиниоцу кривичног дела или прекршаја¹²⁶, посматрано из теоријског угла, може бити судско или законско.

Многи савремени аутори указују на то да је у модерним законодавствима прихваћен систем релативно одређених казни, према коме законодавац одређује врсту и распон казне за свако кривично дело или прекршај. С друге стране, потребно је разумети да одредбе кривичног законодавства које се односе на одмеравање казне остављају распон за судско одмеравање казне. Аутори који су се више бавили овим питањем указују на то да се ради о одредбама које усмеравају суд, али не диктирају резултат.¹²⁷ На суду је слобода да утврди врсту и висину казне учиниоцу кривичног дела или прекршаја на основу законских одредби, те се због тога у литератури најчешће проналази мишљење да „само судско одмеравање казне представља одмеравање казне у правом смислу те речи”.¹²⁸

Да би постојао принцип индивидуализације казне за кривично дело или прекршај, неопходно је да постоји прилагођавање казне учиниоцу, али и конкретним околностима дела, а све како би се постигла сврха кажњавања. Поједини аутори наглашавају да су основни елементи, односно полазна основа за судско одмеравање казне – кривично дело и степен кривице, односно прекршај и степен прекршајне одговорности. Из претходног произилази да суд приликом одмеравања казне има првенствено у виду кривично дело или прекршај, кривицу или прекршајну одговорност, али и учиниоца, при чему је учинилац елемент који битно утиче на одмеравање казне.¹²⁹

Сви ови аспекти одмеравања казне или друге прекршајне санкције битни су и приликом преговора о висини и врсти казне током закључивања споразума о признању прекршаја.

¹²⁶ Срзентић, Н., Стајић, А. и Лазаревић, Јб. (1995), Кривично право Југославије – општи део, Савремена администрација, стр. 307.

¹²⁷ Ваџић, Ф. (1995), *Krivično pravo – opći dio*, Informator, str. 364–365.

¹²⁸ Рисимовић, Р. и Коларић, Д. (2016), Редовно одмеравање казне, ТЕМЕ, вол. 40, бр. 1, стр. 2.

¹²⁹ Јанковић, Д. (2010), Одмеравање и индивидуализација казне у кривичном законодавству и судској пракси Републике Србије, *Анали Правног факултета у Београду*, вол. 58, бр. 2, стр. 372.

Јасно је да се морају узети у обзир сви поменути критеријуми и околности када суд одређује санкцију, посебно када се ради о њеном одмеравању. С друге стране, приликом преговора о висини и врсти санкције код споразума о признању неспорно је да постоје одређена ограничења, али пошто се споразум закључује између овлашћеног подносиоца захтева и окривљеног може се довести у питање у којем степену се приликом одмеравања казне или друге прекршајне санкције они заиста „придржавају“ правила, потребних услова и околности које претходе одмеравању казне. Више је вероватно да све те околности представљају само оријентациони критеријум. Разлози због којих поменуто постоји једним делом је управо због неутврђивања свих околности и доказа услед скраћеног поступка и воље окривљеног да призна кривичну или прекршајну одговорност.

Приликом преговора о висини и врсти казне или друге прекршајне санкције, овлашћени подносилац захтева пред окривљеног излази са одређеним доказима и тврдњама. Неспорно је да су управо они значајан део за започињање преговора о признању дела, али реално, споразум се ипак постиже признањем одговорности, те се у формалном смислу неће заснивати на свим доказима и околностима, већ само на признању, што се најбоље може видети и из садржине споразума.

Законодавац је ипак предвидео да у одређеној мери суд има индиректну и пасивну улогу приликом одмеравања казне.

Суд има могућност да не прихвати верификацију споразума о признању у случајевима које је предвидео Закон о прекршајима. Суд неће прихватити споразум о признању прекршаја ако није испуњен један или више услова који се предвиђају чланом 236 став 1, а то су:

- 1) да је окривљени свесно и добровољно признао прекршај, односно прекршаје који су предмет захтева и да је искључена могућност признања окривљеног у заблуди;
- 2) да је споразум закључен у складу са одредбама члана 234 Закона о прекршајима;
- 3) да је окривљени потпуно свестан свих последица закљученог споразума, а посебно да у потпуности разуме да се споразумом одриче права на

суђење и улагање жалбе против пресуде суда донете на основу решења о усвајању споразума;

4) да споразумом о признању нису повређена права оштећеног.

Из овог произилази да се суд не може бавити питањем генералне и специјалне превенције, већ да једино има могућност да не прихвати споразум ако договорена казна није у законском распону између минимума и максимума, што произилази из тачке 2 која се односи на садржину споразума, а на коју је претходно указано.

Индијектно, може се закључити да суд неће прихватити споразум о признању ако је договорена казна или друга прекршајна санкција која није предвиђена за извршено дело. Такође, може се сматрати да ће у одређеној мери суд водити рачуна о свим доказима и одлучујућим чињеницама које су довеле до признања прекршајне одговорности, а самим тим и до постизања споразума. Потребно је имати на уму да ће суд располагати само оним доказима који су иницијални, у смислу довољни за покретање поступка против окривљеног, односно довољни за постизање споразума ако за тим постоји воља, а не и свим доказима и околностима, јер се ипак ради о скраћеном поступку и вољи окривљеног да призна прекршајну одговорност.

Поједини аутори указују на то да када се ради о поменутом, у кривичнопроцесном законодавству је настао правни акт под називом Обавезно упутство о примени и закључењу Споразума о признању кривице, у којем се дају смернице за одређивање казне и кривичне одговорности системом апсолутног одређивања. У новом Обавезном упутству о примени и закључењу Споразума о признању кривице директно се не предвиђа апсолутно одређивање, али се препоручује.¹³⁰

Разматрање апсолутног одређивање казне заснива се на идеји да суд само верификује споразум и да не изводи никакве доказе који се односе на потврђивање кривице или прекршајне одговорности.

¹³⁰ Пантелић, Н. (2015), Споразум о признању кривице, Параграф, преузето са: www.paragraf.rs/100pitanja/krivicno_pravo/sporazum_o_priznanju_krvice.html, 21.10.2015.

Аутор Милан Шкулић износи становиште да је потребно да постоји јасна, прецизирана и апсолутно одређена казна јер се намеће питање како ће суд прецизирати казну или другу санкцију у случају њеног релативног одређења када не изводи доказе од којих зависи висина казне?¹³¹

Поједини аутори, када је реч о апсолутном одређивању казни, наводе да се апсолутно одређеном казном у споразуму о признању кривице уводи тзв. „административна правда“ од стране тужиоца, који може злоупотребљавати то овлашћење и утврђивати мање казне само да би што пре окончао случај. Поред поменутог, исти аутори предлажу и да би било добро да се споразумом о признању одреди нпр. казна затвора у распону од једне до три године, а да се остави суду њено апсолутно одређивање у оквиру поменутог распона, тј. договора.¹³² Разлози за овакав став код одмеравања казне приликом закључења споразума о признању заснивају се на чињеници да је за релативно одређивање казне у виду одређеног казненог распона једино суд компетентан.¹³³

Аутори који су се бавили овим питањем указују на то да, посматрано из угла индивидуализације казне, законодавно одређивање казне у апсолутном износу представља захтеван задатак за тужиоца, односно, овлашћеног подносиоца захтева, те се може поставити питање у којој би мери у овом случају заиста и постојало договарање око висине и врсте казне приликом закључења споразума, јер ако би законодавац предвидео апсолутно одређене казне онда не би постојала могућност споразума, а самим тим онда се овај институт не би разликовао од класичног судског одмеравања казне. У прилог поменутог, ови аутори наводе и подсећају да постоје законска ограничења, а о којима је већ било речи, те управо због тога договорена казна или друга санкција у споразуму мора бити у складу са законом, а у случају да није, суд има могућност неприхватања споразума.¹³⁴

¹³¹ Шкулић, М. (2010), Споразум о признању кривице, Правни живот, бр. 10, стр. 295.

¹³² Бајовић, В. (2015), Одмеравање казне и споразум о признању кривичног дела, Журнал за криминалистику и право, вол. 20, бр. 2, стр. 188. и Николић, Д. (2006), Споразум о признању кривице, Правни факултет у Нишу, стр. 160.

¹³³ Бајовић, В. (2015), Одмеравање казне и споразум о признању кривичног дела, *op. cit.*

¹³⁴ *Ibid.*, стр. 189.

Исти аутори наводе и указују на још један могући проблем који се јавља код одмеравања казне и споразума о признању, а ради се о олакшавајућим и отежавајућим околностима.

Олакшавајуће и отежавајуће околности суд узима у обзир приликом одмеравања казне и оне се сматрају веома битним и одлучним чињеницама које суд користи у доношењу одлуке о врсти и висини казне, наравно, све у складу са начином на који је то законодавац предвидео. Значај ових околности видљив је и приликом писања образложења пресуде у којој судија аргументује разлоге због којих је и на који начин је вредновао олакшавајуће и отежавајуће околности. С друге стране, приликом закључења споразума о признању прекршаја или кривичног дела, не утврђују се олакшавајуће и отежавајуће околности, те се самим тим ове околности и не узимају у обзир приликом договора о казни, осим ако тужилац или овлашћени подносилац захтева приликом преговора увиди неке од ових околности. Затим, аутори наводе и да се у споразуму само наводи предлог казне, а да тај предлог није пропраћен образложењем из којих разлога је та мера договорена од стране странака.¹³⁵

Проблематика која је у овом делу рада разматрана, а тиче се односа споразума о признању и казне, не представља значајно питање само из угла прекршајног права већ се односи и на кривичнопроцесно право.

Ради свеобухватности овог дела истраживања, само ће се у краћим цртама указати на то да су кривичне санкције предвиђене чланом 4 Кривичног законика и да постоје четири врсте: казне, мере упозорења, мере безбедности и васпитне мере.

Кривични законик чланом 43 предвиђа следеће казне:

- 1) казна затвора;
- 2) новчана казна;
- 3) рад у јавном интересу;
- 4) одузимање возачке дозволе.

Наредна кривична санкција јесу мере упозорења, а Законик чланом 64 предвиђа две: условну осуду и судску опомену.

¹³⁵ *Ibid.*

Мере безбедности, као наредна кривична санкција предвиђена је чланом 79. Закоником је предвиђено једанаест мера безбедности, и то:

- 1) обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи;
- 2) обавезно психијатријско лечење на слободи;
- 3) обавезно лечење наркомана;
- 4) обавезно лечење алкохоличара;
- 5) забрана вршења позива, делатности и дужности;
- 6) забрана управљања моторним возилом;
- 7) одузимање предмета;
- 8) протеривање странца из земље;
- 9) јавно објављивање пресуде;
- 10) забрана приближавања и комуникације са оштећеним;
- 11) забрана присуствовања одређеним спортским приредбама.

Последња кривична санкција јесу васпитне мере и оне се уређују под условима прописаним посебним законом из разлога што се могу изрећи малолетнику, а што се предвиђа чланом 4 тачком 3 Кривичног законика.

Завршетком разматрања односа споразума и казне завршено је и сагледавање материјалноправног аспекта споразума о признању прекршаја и тиме су се створили услови да се настави са даљим разматрањем теме овог рада.

ГЛАВА III

3. ПРОЦЕСНОПРАВНИ АСПЕКТ

Досадашње истраживање и разматрање показало је сву комплексност изучаване теме, првенствено са теоријског, а затим и са материјалноправног аспекта.

У претходном делу, акценат истраживања је био управо на материјалноправном аспекту, као основи овог института у позитивноправном законодавству. Јасно је да процесна примена било којег института, па тако и споразума о признању – није могућа без његове материјалне уређености, али мора бити јасно да би без процесноправне примене овај и многи други институти били практично неупотребљиви у позитивном праву.

Значај материјалноправног дела овог рада јесте у томе што је законодавац под научним, стручним, историјским, али и практичним утицајима одредио позитивноправно предвиђање овог института, те се стога може разумети знатан утицај и на нека од процесних питања.

У оквиру трећег дела овог рада разматраће се управо питање *процесноправног аспекта* споразума о признању прекршаја. Циљ ће бити да се на свеобухватнији начин приближе и сагледају значајна процесна питања овог института, и то кроз три засебне целине.

Првенствено ће бити размотрено питање *иницијативе*, односно начина покретања преговора око споразума о признању прекршаја, а затим ће, по логичном следу, бити размотрено питање *преговора*, док ће се на крају размотрити и питање

рокова које је законодавац предвидео, а да се односе на споразум о признању прекршаја.

Као што је већ наведено, у оквиру првог потпоглавља разматрања процесноправног аспекта споразума о признању прекршаја фокус ће бити на иницијативи за покретање преговора, односно споразума.

Питање иницијативе законодавац је различито решио у Закону о прекршајима и Законику о кривичном поступку. У Закону о прекршајима иницијатива за отпочињање преговора може бити од стране овлашћеног подносиоца захтева, а и од стране окривљеног или његовог браниоца, односно двосмерна, и не представља ексклузивно право једне од странака у поступку.

С друге стране, Законик о кривичном поступку не спомиње и не уређује питање иницијативе за започињање преговора. Законодавац у тексту Законика не спомиње ништа што се односи на иницијативу, чак се на директан начин не спомиње ни обостраност, као што је то уређено код Закона о прекршајима.

Питање иницијативе најчешће се посматра као успостављање контакта са другом страном услед чега ће тек започети разматрање о прихватању преговора који може да доведе до закључења споразума о признању прекршаја или кривичног дела.

Приликом истраживања ове проблематике у стручној и научној литератури сусрели смо се са многобројним ставовима од којих су се неки односили и на то да страна која иницира преговоре може себе да постави у ослабљени положај у односу на другу страну.

У овом делу истраживања размотрено је и питање да ли би законодавац требало да предвиди која би страна требало да иницира преговоре, тј. да ли би овлашћени подносилац захтева или јавни тужилац требало да буде тај који ће иницирати преговоре или би иницирање требало да буде на страни окривљеног и његовог браниоца.

У потрази за одговорима на ова питања указаће се и на поједине статистичке податке који се односе на боље сагледавање тога која страна и у којим околностима чешће иницира преговоре.

У другом потпоглављу разматрања процесноправног аспекта споразума о признању прекршаја фокус ће бити на преговорима који претходе закључењу споразума.

Преговори о закључењу споразума започињу одмах након иницијативе. С обзиром на то да иницијатива представља само успостављање контакта са другом страном неспорно је да је главна специфичност споразума о признању управо у њима.

Преговоре о постизању споразума о признању прекршаја, исто као и код споразума о признању кривичног дела, карактерише одређени степен неизвесности. Неизвесност преговора првенствено се односи на то да се приликом започињања преговора и постојања воље обе стране да се постигне споразум о признању, не зна да ли ће доћи до успешног закључења споразума.

Иако ток и форма преговора нису законодавно предвиђени, а постоје пак многа законодавна ограничења, сасвим је логично да страна која иницира преговоре износи свој предлог споразума, док супротна страна даје своје мишљење на предложено. У случајевима када се тај иницијални предлог не може прихватити, преговори се настављају све док се не постигне компромис или се не одлучи да се одустане од даљих преговора, а самим тим и од закључења споразума о признању.

Кроз садржину споразума која је Законом предвиђена и утврђена јасно произилази о којим чињеницама и елементима ће се водити преговори, те ће се у наставку рада томе посветити посебна пажња.

Након што се питање преговора сагледа кроз анализу Закона о прекршајима, али и Законика о кривичном поступку, овај сегмент истраживања биће посвећен и указивању на поједина теоријска питања која су од значаја за питање преговора.

У трећем потпоглављу разматрања процесноправног аспекта споразума о признању прекршаја фокус ће бити на роковима које законодавац предвиђа, а који се односе на споразум о признању прекршаја.

С обзиром на то да код свих процесноправних радњи постоје одређени рокови, тако их је и код споразума о признању прекршаја законодавац предвидео.

Приликом разматрања овог питања првенствено ће се указати на рокове које је законодавац предвидео за закључење споразума о признању прекршаја у

актуелном Закону о прекршајима, али ће се указати и на начин на који је ово питање законодавац уредио у законима и прекршајима који су претходили.

Затим, размотриће се и питање института враћање у пређашње стање и његов однос са споразумом о признању прекршаја.

У овом потпоглављу размотриће се питање рокова и у Законнику о кривичном поступку, а који се односе на споразум о признању кривичног дела, првенствено са циљем да се начини упоредни приказ, али и да се размотре сличности и разлике које је законодавац предвидео у ова два закона.

3.1. Иницијатива

Да би се могло започети са иницијативом за преговоре око споразума о признању прекршаја неопходно је да постоји прекршајна одговорност за дело које се ставља окривљеном на терет. Затим, нужно је да за тај прекршај не буде предвиђена могућност издавања прекршајног налога.

Законодавац је предвидео у Закону о прекршајима, у члану 233 став 1, да када се прекршајни поступак води за један прекршај или за више прекршаја у стицају, овлашћени подносилац захтева, усмено или писано, може предложити окривљеном или његовом браниоцу закључење споразума о признању прекршаја, односно окривљени или његов бранилац може овлашћеном подносиоцу захтева предложити закључење таквог споразума.

Из законске формулације се може видети да иницијатива за отпочињање преговора може бити од стране овлашћеног подносиоца захтева а и од стране окривљеног или његовог браниоца. Другим речима – двосмерна.

Иницијатива, као битан део за започињање преговора око споразума, сама по себи по Закону о прекршајима не представља ексклузивно право једне од странака у поступку, те се стога умањује њен значај.

Површно посматрано, иницијатива у овом случају представља само успостављање контакта са другом страном услед чега започиње разматрање прихватања преговора.

Временски посматрано, од иницијативе до постигнутог споразума дуг је пут, уједно и неизван, посебно ако се посматра из угла да је иницијативу започео окривљени. У овом случају окривљени не само да нема могућност да зна да ли ће се постићи споразум о признању прекршаја чак и ако прихвати прекршајну одговорност, него и само започињање преговора представља неизвесност у одређеном степену.

Мишљења смо да је ова неизвесност нешто мања ако је иницијатива покренута од стране овлашћеног подносиоца захтева јер у том случају мотиви за окончање судског поступка нису исти у односу на окривљеног, о чему је већ било речи.

Иако иницијатива представља један од првих корака у примени овог правног института, „иницијатор“ већ у овој фази мора да има припремљене аргументе којима ће започети преговоре, а ако се ради о окривљеном, онда мора да постоји и воља да прихвати прекршајну одговорност.

Из законске формулације се може видети да иницијатива може започети усменим или писаним путем, при чему се не уређује и не предвиђа њена садржина.

Поједини аутори истичу да законодавац не одређује форму и садржину иницијативе за разлику од споразума, којем је одређена и форма и садржина. Они сматрају да иницијатива, односно предлог, треба да буде у писаној форми и у правном смислу у виду понуде. Основ за овакву идеју проналазе у томе да иницијатива, односно понуда, која се може посматрати као садржина предлога, представља једнострану изјаву слободне и добровољне воље упућене другој страни у циљу закључења споразума о признању кривице или прекршаја. Ови аутори не споре да предлог као понуда може да буде дат само као иницијатива да се приступи преговарању, али може одмах да садржи и неке или све услове под којима је предлагач спреман да закључи споразум о признању.¹³⁶ У прилог поменутом, потребно је скренути пажњу и на став ових аутора о нужности писане форме споразума о признању, а која се огледа у практичним разлозима, почевши од завођења споразума у тужиочеве и судске уписнике па до претходног упознавања судије са тачном садржином споразума и оцене испуњености формалних законских услова. Затим, писана форма обезбеђује оцену исправности његовог доношења, оцену поступка за доношење, оцену садржине и, на крају, одлучивање о споразуму.¹³⁷

¹³⁶ Радуловић, Д. (2013), Поједностављене форме поступања у новом кривичнопроцесном законодавству Црне Горе, Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, ур. Јовановић, И. и Станисављевић, М., Мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 54.

¹³⁷ *Ibid.*

Прецизнијих и потпунијих података о томе која странка најчешће иницира преговоре нема, али по доступним подацима које је прикупио Апелациони суд Црне Горе током прве године примене овог института у кривичним поступцима, иницијативу за закључење споразума знатном већином започиње окривљени и његов бранилац. Узорак је обухватио укупно 29 предмета, од којих су у 23 предмета окривљени или његов бранилац били иницијатори закључења споразума о признању кривичног дела, док је у само 6 предмета иницијатива била од стране тужилаштва. Изражено у процентима, у 79,3% случајева иницијатива је уследила од окривљеног и његовог браниоца.¹³⁸

На почетку примене института споразума о признању кривичног дела статистичким показатељима се није посвећивала посебна пажња, с тим да је постојао одређени „логични“ став праксе који је указивао на то да, иако иницијатива за закључење споразума према Законикау о кривичном поступку може потећи и од јавног тужиоца и од окривљеног или његовог браниоца, а с обзиром на то да се радило о тада новом институту, неопходно је да ова иницијатива потекне од јавног тужиоца у свим ситуацијама где су испуњени услови за закључење споразума.¹³⁹

Истраживање које су обавили страни аутори показује да на почетку примене овог института није постојала његова учесталија примена, што је и за очекивати. Значајно је поменути овом приликом то да су се овлашћени државни органи који су имали могућност да иницирају споразум ретко када за то опредељивали, посебно када су имали „јаке“ доказе против окривљеног. По овим ауторима, а на основу њиховог истраживања, када је реч о кривичном поступку, јавни тужиоци су се одлучивали на иницирање преговора о споразуму о признању кривице само у оним случајевима када би због одређених околности, недовољних или неквалитетних доказа, био доведен у питање њихов успех пред судом.¹⁴⁰ Подсећамо да се овде

¹³⁸ Вујановић, С. (2012), Споразум о признању кривице у пракси судова Црне Горе, Савремене тенденције у кривичном процесном законодавству у земљама региона, ОЕБС, стр. 2.

¹³⁹ Нешић, С. (2010), Споразум о признању кривице, Билтен, Република Србија Апелационо јавно тужилаштво, бр. 10, стр. 14.

¹⁴⁰ Green, T., Ward, J. and Arcuri, A. (1975), Plea bargaining – fairness and inadequacy of representation, Columbia Human Rights Law Review, vol. 7, p. 501. и Cade, J. (2013), The plea bargain crisis for noncitizens in misdemeanor court, Cardozo Law Review, vol. 34, p. 1753.

ипак ради о ситуацијама из периода када је овај институт тек уведен у позитивно право и да тада није постојала објективна свест о свим могућим позитивним ефектима овог института.

Иако је законска формулација јасна када је реч о томе ко може да иницира преговоре, потребно је указати и на став из којег се јасно види да иницијатива „представља заједнички акт тужиоца и оптуженог (и његовог браниоца) који су онемогућени у вођењу казнене политике“.¹⁴¹

Када неко од процесних субјеката иницира преговоре о споразуму, поједини аутори наглашавају да се подразумева да је окривљени иницирајући или прихватајући иницијативу овлашћеног подносиоца захтева или јавног тужиоца да закључе споразум о признању прекршаја или кривичног дела – дао сагласност да преговори о томе и започну. Иако постоји воља, уколико се у току преговарања странке не договоре о свим елементима које треба да садржи споразум, преговарање није успело, а поступак ће имати облик редовног, судског поступка.¹⁴²

Закон о прекршајима децидно назначавача ко може да иницира споразум, те се стога не оставља простора за шире тумачење и нагађање. Иницијатива за закључење мора потећи од стране овлашћеног подносиоца захтева или од стране окривљеног, односно његовог браниоца, а не од неког другог лица, нпр. сродника окривљеног, који могу у његово име да поднесу жалбу.¹⁴³

Када је реч о сродницима, поједини аутори подсећају на то да предлог за закључење споразума о признању кривице или прекршаја, што је више пута и назначено, може да поднесе јавни тужилац или овлашћени подносилац захтева с једне стране, односно окривљени и његов бранилац с друге стране, а да Законом није предвиђено да сродници окривљеног који у његово име и за његов рачун могу да врше поједине процесне радње, то не могу да ураде.¹⁴⁴

С друге стране посматрано, на питање ко може да иницира преговор, један од аутора који се бавио овом проблематиком напомиње да ће споразум бити

¹⁴¹ Зовко, М., Решење Уставног Суда У-12/09, Бања Лука, преузето са: www.ustavisud.org/OdlukeTxt.aspx?id=1008, 21.10.2015.

¹⁴² Вујановић, С. (2012), Споразум о признању кривице у пракси судова Црне Горе, *op. cit.*, стр. 5–6.

¹⁴³ Нешић, С. (2010), Споразум о признању кривице, *op. cit.*

¹⁴⁴ Радуловић, Д. (2013), Поједностављене форме поступања у новом кривичнопроцесном законодавству Црне Горе, *op. cit.*

одбачен од стране суда ако не садржи „облигаторне елементе“ који су прописани чланом 314 ставом 1, али да споразум који је поднет од стране трећих лица, при чему наводи пример родитеља, брачног друга или других блиских сродника, не може бити одбачен, него ће суд заказати рочиште на којем ће се одлучивати о таквом споразуму у присуству странака. На основу овога, исти аутор додаје и да је ирелевантно ко је закључени споразум доставио суду ради доношења одлуке по истом.¹⁴⁵

Мишљења смо да је претходну тврдњу потребно анализирати у одређеној мери. Аутор који ју је претходно изнео, између осталог наводи да ако родитељи, брачни друг или блиски сродник поднесу споразум, он неће бити одбијен. На основу члана 313 Закона о кривичном поступку или на основу члана 233 Закона о прекршајима, претходно изнето пак не произилази. На основу члана 313 став 2 и 3 Закона о кривичном поступку јасно се предвиђа да споразум о признању кривичног дела сачињен у писаном облику јавни тужилац подноси до потврђивања оптужнице судији за претходни поступак, а након потврђивања оптужнице председнику већа, а ако је споразум о признању кривичног дела закључен пре подизања оптужнице, јавни тужилац ће заједно са споразумом доставити суду и оптужницу која чини саставни део овог споразума. На основу члана 233 став 3 Закона о прекршајима јасно се види да се споразум о признању може закључити и доставити суду до доношења првостепене одлуке. Из ове законске формулације не предвиђа се ко може доставити споразум о признању прекршаја. Ако се вратимо на разматрање тврдње аутора на коју смо указали, може се видети да у једном делу он указује на неодбацивање споразума ако је поднет од стране трећих лица, док у другом делу он наводи да је ирелевантно ко га доставља суду. Ако се овде ради о терминолошкој омашки, онда је претходна тврдња донекле тачна, при чему се мисли на ирелевантност ко доставља суду споразум, док остале тврдње не произилазе из позитивноправних одредби поменута два закона. С друге стране, аутор поменуте тврдње можда износи своја сазнања о судској пракси неког од судова.

¹⁴⁵ Николић, Д. (2013), Споразуми о признању кривичног дела као репрезентативна форма поједностављеног поступања у кривичним стварима, Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, ур. Јовановић, И. и Станисављевић, М., Мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 141–142.

Дубље анализирање поменутог није потребно за овај део рада, те ће се стога наставити са разматрањем питања иницијативе.

С обзиром на то да је институт споразума о признању преузет из кривичнопроцесног права, потребно је указати и на неке његове карактеристике које се односе управо на питање иницијативе за покретање преговора.

Прво што се мора нагласити јесте да у односу на Закон о прекршајима, Законик о кривичном поступку не спомиње и не уређује иницирање.

Закон о прекршајима директно назначавача у члану 233 став 1 иницирање преговора на начин да „...овлашћени подносилац захтева, усмено или писано, може *предложити* окривљеном или његовом браниоцу закључење споразума о признању прекршаја“.

У Законнику о кривичном поступку закључење споразума предвиђа се чланом 313 ставом 1, у којем се наводи да споразум о признању кривичног дела јавни тужилац и окривљени могу закључити од доношења наредбе о спровођењу истраге па до завршетка главног претреса.

Као што се може видети, законодавац у тексту Законика не спомиње ништа што се односи на иницијативу, чак се на директан начин не спомиње ни обостраност, као што је то уређено код Закона о прекршајима.

Занимљиво је то да у ранијим законцима о кривичном поступку није постојала та неодређеност. Када се погледа претходно законско одређење јасно се види да је формулација у Закону о прекршајима као таква управо преузета из Законика о кривичном поступку.

Законодавац је чланом 282а ставом 1 Законика о кривичном поступку из 2009. године предвидео да када се кривични поступак води за једно кривично дело или за кривична дела у стицају за која је прописана казна затвора до дванаест година, јавни тужилац може предложити окривљеном и његовом браниоцу закључење споразума о признању кривице, односно окривљени и његов бранилац могу јавном тужиоцу предложити закључење таквог споразума.

Ова законска формулација је знатно јаснија и у погледу страна и у погледу иницирања споразума. Из којих разлога је законодавац одустао од ове законске формулације, није остало познато.

Иако је језичко тумачење значајно, приликом логичког тумачења решавају се чак и могуће недоумице за које верујемо да их нема. Из претходног законског текста јасно се може видети да су регулисана права и дужности странака. Исто произилази и из нове законске формулације.

Претпостављамо да законодавац више не спомиње иницијативу на директан начин само из разлога што је фокусиран на уређење питања постизања споразума о признању кривичног дела и на садржину споразума, а да када је споразум постигнут у форми која је предвиђена, није више од значаја ко је иницирао преговоре. По логици ствари, с обзиром на то да другачије није Законом одређено, неко од странака заиста и мора да иницира покретање преговора око постизања споразума о признању.

Иницијатива, као сегмент споразума о признању, сама по себи не представља ништа више од јасно исказане воље једне стране. Током иницирања преговора не постоје никакве назнаке да ли ће преговори успети и да ли ће се постићи споразум о признању. Једина сигурност приликом иницирања јесте воља само оне стране која иницира.

Поједини аутори указују и на проблем који се може јавити случајно или „намерно“ приликом иницирања преговора од стране окривљеног или његовог браниоца. Када постоји писана иницијатива за закључење споразума од стране одбране, могу се јавити одређени проблеми. Наводе пример у којем овлашћени подносилац захтева или јавни тужилац не прихватају иницијативу окривљеног или његовог браниоца. У том случају јасно је да постоји јака индиција кривице, односно прекршајне одговорности, те овлашћени подносилац захтева или јавни тужилац имају знатно бољи положај ако ипак дође до преговора или током судског поступка.¹⁴⁶

Иницирање преговора не може се сматрати у потпуности једнаким ако је од стране окривљеног или његовог браниоца, односно ако је потекло од стране овлашћеног подносиоца захтева.

¹⁴⁶ Делибашкић, В. (2014), Plea Agreement, Archibald Reiss Days, vol. 3, Police academy, Belgrade, p. 264.

Закон о прекршајима не прави разлику у томе. Наиме, у већ поменутом члану предвиђа се да овлашћени подносилац захтева, усмено или писано, може предложити окривљеном или његовом браниоцу закључење споразума о признању прекршаја, односно, окривљени или његов бранилац може овлашћеном подносиоцу захтева предложити закључење таквог споразума.

Иако смо већ више пута указали на то да није од пресудног значаја ко је иницијатор преговора, посебно ако се постигне споразум о признању прекршаја, ипак сматрамо да је потребно указати на извесну разлику.

Ако окривљени иницира покретање преговора, поред тога што прихвата прекршајну одговорност, усменим или писаним путем ће предложити покретање преговора о закључењу споразума. С обзиром на то да се најчешће ради о неукој странци, иницирање се завршава само на поменутом.

Ако иницирање преговора започиње бранилац окривљеног, у зависности од степена упознатости са доказима овлашћеног подносиоца захтева он тада може предложити и казну или другу прекршајну санкцију или једноставно само да иницира преговоре.

Сличне околности има и овлашћени подносилац захтева с тим да он може да иницира само преговоре или да одмах предложи казну или другу прекршајну санкцију.

На први поглед, када је реч искључиво о иницијативи, изгледа као да су стране у потпуном егалитету, али када се боље сагледају околности – нису, посебно када се узме у разматрање све оно што указује на бољу позицију овлашћеног подносиоца захтева или јавног тужиоца, јер ипак се ради о државним органима који имају знатно веће могућности и ингеренције, а на крају, и финансијске могућности, посебно када је реч о извођењу појединих доказа.

Поједини аутори разматрају питање иницијативе и са другог аспекта. Оно се заснива на сагледавању да ли долази до промене у „преговарачким позицијама“ након иницирања преговора. Овде се ради о фактичком питању јер, наравно, законодавац не предвиђа никакав другачији однос осим егалитета. Истраживање и ближе разматрање овог проблема подстакло је ове ауторе – услед њиховог непосредног искуства из праксе – на закључак да се овде не ради о теоријском

питању, већ о реалном, односно могућем проблему. Наиме, у поступку преговарања, односно код иницијативе за преговоре, један од проблема који се може појавити на самом почетку односи се на чињеницу да се свака страна уздржава од тога да прва приступи супротној страни са својом понудом о споразуму о признању, односно са иницијативом за преговарање. Основни разлог, по овим ауторима, јесте тај што би страна која је иницирала преговоре могла да сматра да ће услед давања понуде, супротна страна ту њихову иницијативу тумачити као „слабост“. Тумачење слабости услед успешног постизања споразума и договора око висине и врсте казне се чак може сматрати и неважним уколико се он постигне, али проблем који се односи на поменуто слабост је тај што настаје ослабљена почетна преговарачка позиција. Ови аутори се одмах и ограђују наводећи да поменуто нужно не мора да буде тачно, при чему наводе да се овлашћени подносилац захтева или јавни тужилац може уздржати од иницијативе за преговарање и од своје понуде због неких других процесних разлога.¹⁴⁷

С обзиром на то да поменуто може представљати проблем приликом иницијативе за преговоре, тј. да утиче на отпочињање преговора или онемогућава поступак преговарања, потребно је пронаћи мере, односно механизме који би поменуто спречили. Ови аутори предлажу да овлашћени подносилац захтева или јавни тужилац буде страна која ће иницирати преговоре јер они по службеној дужности имају обавезу да прихвате преговоре ако су иницирани од стране окривљеног или његовог браниоца, а да је, наравно, у законом предвиђеним случајевима то дозвољено. Затим, указују и на то да би могућа добра мера била то да се законом предвиди ко има могућност да иницира преговоре. На овај начин би се избегла ситуација настајања могућег слабијег преговарачког положаја, а иницирање преговора би се тумачило као испуњење законом предвиђене могућности.¹⁴⁸

Поједина друга разматрања, а која се индиректно односе на поменути могући проблем, указују на то да би можда најцелисходније било да суд буде тај

¹⁴⁷ Kadiev, D. (2013), *Postupak dogovora o krivici s aspekta branioca, Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima*, ur. Jovanović, I. i Stanisavljević, M., OSCE, str. 221.

¹⁴⁸ *Ibid.*

орган који ће иницирати покретање споразума о признању прекршаја или кривичног дела, али с обзиром на то да се ради о институту којим се вансудским путем утврђује одговорност и предвиђа казна или друга санкција у законом предвиђеном распону и околностима, суд нема никаква права у погледу иницијативе нити у погледу преговарања.¹⁴⁹

У стручним и научним разматрањима приметан је још један став из којег се јасно може закључити да је овлашћени подносилац захтева или јавни тужилац она страна која би требало да иницира преговоре. С обзиром на то да иницијативу за покретање преговора, а касније и поступак преговора, законодавац није ближе одредио, што је и разумљиво, многи аутори су посебно у првим годинама постојања овог института сматрали да је иницијатива требало да буде покренута од стране овлашћеног подносиоца захтева или јавног тужиоца, иако је неспорно да постоји једнакост страна. Разлози којима се правдао поменути став и мишљење засновани су на теоријском разматрању по којем би овлашћени подносилац захтева или јавни тужилац требало да буду иницијатори споразума о признању прекршаја или кривичног дела јер су они државни органи који морају да буду активнији у односу на окривљеног, а не сме се занемарити ни чињеница да они располажу са више информација које су релевантне или пресудне за склапање споразума.¹⁵⁰

Исти ови аутори покушали су да потврде своје становиште анализирањем статистичких података на основу којих су установили да када је реч о споразуму о признању кривичног дела, у првим месецима примене овог института у Републици Словенији поменута претпоставка се није обистинила јер су иницијативу за покретање преговора чешће имали окривљени или његов бранилац него овлашћени подносилац захтева или јавни тужилац.¹⁵¹

У оквиру разматрања питања иницијативе потребно је указати на још једно запажање. У више наврата је указано на то да иницијатива за закључење споразума

¹⁴⁹ Бејатовић, С. (2013), Поједностављене форме поступања као битно обележје реформи кривичног процесног законодавства земаља региона, Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, ур. Јовановић, И. и Станисављевић, М., Мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 19.

¹⁵⁰ Фишер, З. (2013), Државни тужилац као субјект скраћених и поједностављених кривичних поступака у Словенији, Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, ур. Јовановић, И. и Станисављевић, М., Мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 97.

¹⁵¹ *Ibid.*

о признању кривичног дела може потећи како од јавног тужиоца тако и од окривљеног. Затим, било је речи и о томе ко би у одређеним околностима можда требало да први иницира преговоре иако законодавац предвиђа потпуни егалитет међу странама, али и егалитет у смислу положаја након иницијативе. У наставку ће се указати на поједина запажања која су уочена приликом примене института споразума о признању кривичног дела у пракси Тужилаштва за организовани криминал.

Подаци из праксе Тужилаштва за организовани криминал, а који се односе на овај правни институт, воде до закључка да су током периода непосредно након законодавног предвиђања овог института, иницијативу за закључење споразума о признању кривичног дела износили искључиво окривљени, али да је та пракса задржана и у каснијем периоду, односно да су сви споразуми закључивани по иницијативи окривљених и њихових бранилаца до 2013. године. Аутори који су анализирали ове податке указују на то да постоји више разлога због којих је постојала оваква пракса.¹⁵²

Међу првим разлозима за поменуто наводи се чињеница да су кривична дела за која је Тужилаштво за организовани криминал надлежно да покреће поступак – у већини случајева кривична дела са високом горњом границом предвиђене казне, те стога окривљени страхују од изрицања високих затворских казни. Свест о могућој високој изреченој затворској казни представља довољан мотив окривљеном да иницирањем, односно закључењем споразума о признању кривичног дела избегне судски изречену меру која би са сигурношћу гравитирала ка максимуму. Примена овог института представља једини законити начин да се утиче на висину казне, наравно, кроз преговарање са тужилаштвом, ако за тим постоји воља. Током анализираниог периода, у поступцима које је водило Тужилаштво за организовани криминал пред Посебним одељењем Вишег суда у Београду, казне које су изрицане по правилу су биле затворске. Исти аутори су приметили занимљив податак који се односи на Основно јавно тужилаштво. Наиме, пракса поступања код закључења

¹⁵² Радисављевић, М. и Ђетковић, П. (2013), Искуства Тужилаштва за организовани криминал у припреми института споразума о признању кривичног дела, Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, ур. Јовановић, И. и Станисављевић, М., Мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 165.

споразума о признању кривичног дела пред основним тужилаштвима је битно другачија. Ако се узме за пример Прво основно јавно тужилаштво у Београду, може се видети да је често тужилац тај који иницира преговоре и нуди закључење споразума о признању кривичног дела, као и да је знатан број закључених споразума по иницијативи тужиоца.

Још један разлог због којег су иницијативу за закључење споразума о признању кривичног дела износили искључиво окривљени јесте тај што Тужилаштво за организовани криминал често поседује доказни материјал којим може да докаже кривицу окривљеног и у случају да се иде у редовни кривични поступак, па нема потребе, како то наводе аутори ове анализе, да „исхитрено“ улази у преговоре. Они такође подсећају на то да се доказни материјал обезбеђује на класичан начин, односно уобичајеним доказним радњама, али и посебним доказним радњама, које основна тужилаштва не могу да користе. Основано се сматра да управо ова доказна средства и могућности доводе до тога да у пракси Тужилаштва за организовани криминал иницијатива за закључење споразума долази од стране окривљеног и његовог браниоца.

Као што се може видети из досадашњег излагања, питање иницијативе и започињање преговора о споразуму о признању прекршаја или кривичног дела представља веома комплексно питање, посебно са практичног аспекта.

Иако иницијатива, посматрано у најширем смислу, представља само успостављање контакта са другом страном услед чега ће се тек започети разматрање о прихватању преговора који могу да доведу до закључења споразума о признању, овај сегмент може једну од страна да постави у неравноправан положај, односно, како су то неки од аутора навели, слабији преговарачки положај.

Законодавац није препознао могући проблем, тј. законом је предвидео егалитет страна приликом иницијативе. Верујемо да у највећем броју случајева из праксе овај егалитет и постоји, али је ипак нужно обрадити ово питање и са критичког аспекта, не само да би се створила свест о томе да може доћи до уздржавања од коришћења овог института због већ поменутог, већ и да би се утицало на законодавца да у будућности посвети овом могућем проблему више пажње.

3.2. Преговор

Након што се створе услови неопходни за иницијативу – а при чему се мисли на то да постоји прекршајна одговорност за дело које се ставља окривљеном на терет и да за тај прекршај не буде предвиђена могућност издавања прекршајног налога – започиње једна од најважнијих фаза споразума о признању прекршаја.

Када постоји иницијатива за започињање преговора, а она не представља ексклузивно право само једне од странака у поступку, и наравно, уз испуњење указаних предуслова, нужно је постојање воље обе стране да се започну преговори о закључењу споразума.

Иако иницијатива представља само успостављање контакта са другом страном како би се могло започети са разматрањем прихватања преговора, неспоран је њен значај.

Приликом започињања преговора неке околности су јасне и већ окончане и са њима више нема неизвесности, док су многе прилично неизвесне, те стога иако преговори о споразуму представљају најбитнији сегмент и у одређеној мери и успех и неопходност за закључење споразума о признању, не представљају нимало једноставну фазу.

Оно што је извесно код започетих преговора о закључењу споразума о признању прекршаја јесте да постоји прекршајна одговорност, да за то дело, односно прекршај, законодавац није предвидео издавање прекршајног налога, да окривљени прихвата прекршајну одговорност за тај прекршај, да има вољу за закључење споразума о признању прекршаја, да постоји и воља овлашћеног подносиоца захтева да се закључи споразум о признању и да је неко од странака иницирао преговоре.

Поред ових извесних и неспорних чињеница, постоји и неколико које су до самог закључења споразума неизвесне, а чак има и оних које су и након закључења

споразума неизвесне будући да суд треба да верификује закључен споразум о признању прекршаја након што се увери да је споразум сачињен и закључен у складу са Законом о прекршајима, а посебно у складу са члановима 235¹⁵³ и 236¹⁵⁴.

Неизвесност преговора првенствено се односи на то да се приликом започињања преговора и постојања воље обе стране да се постигне споразум, не зна да ли ће до закључења споразума и доћи. С обзиром на то да је законодавац предвидео око чега се све мора постићи договор, по логици ствари највећа неизвесност је у томе да ли ће се постићи договор о врсти и висини казне, односно о некој другој прекршајној санкцији.

У одређеној мери, приликом преговора се може јавити проблем када је реч о опису прекршаја, посебно када се ради о више извршених прекршаја. Ипак је за окривљеног најзначајније питање споразума са овлашћеним подносиоцем захтева око казне, у смислу њене врсте и висине. Сматрамо да је управо овај део специфичан јер су висина и врста казне најчешће и основни мотиви за окривљеног да иницира или прихвати преговоре у вези са закључењем споразума о признању. Неспорно је да ће Законом предвиђена казна или друга прекршајна санкција приликом закључења споразума о признању прекршаја бити мања него она која би била изречена од стране суда након целокупног поступка, па се ту може поставити и питање око чега је неизвесност када се зна да ће бити блажа. Неизвесност је када окривљени или његов бранилац предлажу врсту и висину казне или друге прекршајне санкције која ће по логици ствари бити веома блиска законском минимуму за то дело, а од овлашћеног подносиоца захтева зависи да ли ће се тај предлог прихватити. Као што смо већ назначили, и када се постигне договор између овлашћеног подносиоца захтева и окривљеног, и даље постоји неизвесност да ли ће договор око врсте и висине казне или неке друге санкције суд прихватити, не само због законске обавезе што мора да утврди да ли је договорена казна или друга санкција у оквиру законског минимума и максимума, већ и како би се постигла, односно задржала сврха кажњавања у смислу остварења генералне и специјалне превенције.

¹⁵³ Члан 235 Закона о прекршајима односи се на одлучивање о споразуму.

¹⁵⁴ Члан 236 Закона о прекршајима односи се на одлуку о споразуму о признању прекршаја.

Законом о прекршајима предвиђене су и правне последице по окривљеног ако се не постигне договор око споразума о признању прекршаја. Поменуто се предвиђа у члану 236 став 2 и 3 и то на начин да када није испуњен један или више услова које предвиђа Закон о прекршајима, суд ће донети решење којим се одбија споразум о признању. Признање окривљеног дато у споразуму који од суда није прихваћен, не може бити доказ у прекршајном поступку. Када ово решење постане правоснажно, споразум и сви списи који су са њим повезани издвајају се у посебне списе и уништавају пред судом, о чему се саставља службена белешка у том посебном предмету.

Као што може да се види, законодавац је заштитио окривљеног у случају да не дође до закључења споразума тако што његово признање не може бити доказ у прекршајном поступку и да се буквалним, физичким уништавањем списка преговора постиже посебно уверење код окривљеног да неће доћи до злоупотребе исказа и признања. Посебан значај наведеног је што се на овај начин не повређује институт претпоставке невиности.

Поступак преговора није законодавно уређен. Ово је у потпуности и разумно јер када су законом предвиђене околности када се може закључити споразум, у смислу за која дела и које претпоставке морају да постоје, целокупна воља за закључењем споразума, па самим тим и ток, почевши од иницијативе па све преко преговора – налази се „у рукама“ овлашћеног подносиоца захтева и окривљеног и његовог браниоца.

Иако поступак и ток преговора нису законодавно уређени, као што смо и навели, законодавац је предвидео одређена ограничења, али и обавезне елементе које закључени споразум мора да има. Управо због тога се о тим обавезним елементима и преговара током закључења споразума, а најзначајније питање, посебно за окривљеног, јесте споразум око врсте и висине казне или друге прекршајне санкције.

Законодавац је предвидео у члану 233 став 1¹⁵⁵ да када се прекршајни поступак води за један прекршај или за више прекршаја у стицају, и након што се

¹⁵⁵ Члан 233 став 1 Закона о прекршајима предвиђа да када се прекршајни поступак води за један прекршај или за више прекршаја у стицају, овлашћени подносилац захтева, усмено или писано,

упути предлог (иницијатива) једне од странака за закључење споразума о признању прекршаја, (став 2) странке или бранилац могу преговарати о условима признања прекршаја који се окривљеном стављају на терет.

Услови признања фактички се односе на Законом предвиђену садржину споразума из члана 234 став 1.

Закон о прекршајима предвиђа садржину споразума по којој се реално и воде преговори. Иако је о томе било речи, потребно је подсетити на то да споразум о признању прекршаја садржи:

- 1) опис прекршаја који се окривљеном ставља на терет;
- 2) признање окривљеног да је учинио прекршај;
- 3) споразум о врсти и висини казне, односно о другим прекршајним санкцијама;
- 4) изјаву овлашћеног подносиоца о одустајању од прекршајног гоњења за прекршаје који нису обухваћени споразумом о признању;
- 5) споразум о трошковима прекршајног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене прекршајем, о повраћају предмета прекршаја и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет;
- 6) изјаву о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке суда донесене на основу прихватања споразума о признању;
- 7) потпис странака и браниоца.

Када се стриктно посматра садржина споразума из угла преговора, може се видети да стране највише преговарају само о следеће три тачке: тачка 3 – о врсти и висини казне, односно о другим прекршајним санкцијама; тачка 4 – ако постоје такве околности, о одустајању од прекршајног гоњења за прекршаје који нису обухваћени споразумом о признању; тачка 5 – о трошковима прекршајног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене прекршајем, о повраћају предмета прекршаја и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет.

може предложити окривљеном или његовом браниоцу закључење споразума о признању прекршаја, односно окривљени или његов бранилац може овлашћеном подносиоцу захтева предложити закључење таквог споразума.

Наравно, овде се ради о претпоставци да окривљени прихвата прекршајну одговорност за прекршаје који му се стављају на терет ако их има више. Ако постоји само један прекршај који се окривљеном ставља на терет и за тај прекршај окривљени не жели да прихвати прекршајну одговорност, а иницијатива за покретање преговора о споразуму о признању прекршаја је покренута од стране овлашћеног подносиоца захтева, јасно је да до преговора неће доћи јер не постоји воља једне од страна, па самим тим неће доћи ни до закључења споразума о признању.

Када је реч о споразуму о врсти и висини казне, односно о другим прекршајним санкцијама, тј. о преговорима, законодавац је предвидео у члану 234 став 2 да се овлашћени подносилац захтева и окривљени могу сагласити о изрицању окривљеном казне која не може бити испод законског минимума прописаног чланом 39 став 1¹⁵⁶ Закона о прекршајима.

Законодавац још предвиђа чланом 234 став 3 да се окривљени и подносилац захтева могу споразумети да се заштитна мера прописана за прекршај за који се окривљени терети изрекне у мањем обиму или да се не изрекне.

Као што може да се види, и законодавац је у одређеној мери акценат ставио управо на споразум о висини и врсти казне, односно друге прекршајне санкције.

До сада је указано на који начин је законодавац предвидео преговоре у Закону о прекршајима. Мишљења смо да је потребно у краћим цртама указати и на то како је то предвиђено у Законнику о кривичном поступку.

У Законнику о кривичном поступку закључење споразума предвиђа се чланом 313 ставом 1 у којем се одређује да споразум о признању кривичног дела јавни тужилац и окривљени могу закључити од доношења наредбе о спровођењу истраге па до завршетка главног претреса.

Из овога се може видети да законодавац не спомиње нити уређује питање преговора, што је слично и код питања иницијативе.

¹⁵⁶ Члан 39 став 1 Закона о прекршајима предвиђа да се законом или уредбом новчана казна може прописати у распону: 1) од 5.000 до 150.000 динара за физичко лице или одговорно лице; 2) од 50.000 до 2.000.000 динара за правно лице; 3) од 10.000 до 500.000 динара за предузетника.

Из текста Закона може се посредно видети да је законодавац одредио временски период од доношења наредбе о спровођењу истраге па до завршетка главног претреса за постизање споразума, што имплицира да током овог периода морају бити започети и завршени преговори.

Поред поменутог, законодавац директно предвиђа да окривљени током преговора мора имати браниоца јер се у члану 313 став 2 предвиђа да приликом закључења споразума окривљени мора имати браниоца и упућује на члан 74 тачку 8.

Овим чланом (члан 74 тачка 8) законодавац предвиђа да од почетка преговора са јавним тужиоцем о закључењу споразума о признању кривичног дела, споразума о сведочењу окривљеног и споразума о сведочењу осуђеног, па све до доношења одлуке суда о споразуму, окривљени мора имати браниоца.

Када је реч о току преговора, као ни код Закона о прекршајима, законодавац га није предвидео.

С обзиром на то да је Законом предвиђена садржина споразума, из тога произилази да ће се преговори водити око тих питања. О томе је било речи, али би ради свеобухватности било потребно подсетити се да споразум о признању кривичног дела садржи:

- 1) опис кривичног дела које је предмет оптужбе;
- 2) признање окривљеног да је учинио кривично дело;
- 3) споразум о врсти, мери или распону казне или друге кривичне санкције;
- 4) споразум о трошковима кривичног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет;
- 5) изјаву о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке којом је суд у потпуности прихватио споразум, осим у случајевима које предвиђа члан 319 став 3 Законика о кривичном поступку;
- б) потпис странака и браниоца.

Законодавац још предвиђа да поред приказаних података, споразум о признању кривичног дела може садржати:

- 1) изјаву јавног тужиоца о одустајању од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом о признању кривичног дела;
- 2) изјаву окривљеног о прихватању обавезе из члана 283 став 1¹⁵⁷ Законика о кривичном поступку, под условом да природа обавезе омогућава да се започне са њеним извршењем пре подношења споразума суду;
- 3) споразум у погледу имовине проистекле из кривичног дела која ће бити одузета од окривљеног.

Када се стриктно посматра обавезна садржина споразума из угла преговора, може се видети да стране највише преговарају само о три тачке: тачка 3 – о врсти, мери или распону казне или друге кривичне санкције; тачка 4 – ако постоје такве околности, о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке којом је суд у потпуности прихватио споразум; тачка 5 – о трошковима кривичног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет. Ако се посматрају и необавезни елементи споразума о признању кривичног дела из угла преговора, може се видети да стране могу да преговарају о свим тим елементима уколико их има. Подсећамо на то да ови необавезни, а могли би се назвати и додатни елементи садржине споразума, нису предвиђени у Закону о прекршајима, али је о томе било више речи у делу рада у којем је обрађивано питање садржине споразума о признању.

Наравно, овде се ради о претпоставци да окривљени прихвата кривичну одговорност за кривична дела која му се стављају на терет ако их има више. Ако постоји само једно кривично дело које се окривљеном ставља на терет и за то дело окривљени не жели да прихвати кривичну одговорност, а иницијатива за покретање

¹⁵⁷ Чланом 283 став 1 Законика о кривичном поступку предвиђа се да јавни тужилац може одложити кривично гоњење за кривична дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до пет година, ако осумњичени прихвати једну или више од следећих обавеза: 1) да отклони штетну последицу насталу извршењем кривичног дела или да накнади причињену штету; 2) да на рачун прописан за уплату јавних прихода уплати одређени новчани износ, који се користи за хуманитарне или друге јавне сврхе; 3) да обави одређени друштвенкорисни или хуманитарни рад; 4) да испуни доспеле обавезе издржавања; 5) да се подвргне одвикавању од алкохола или опојних дрога; 6) да се подвргне психосоцијалном третману ради отклањања узрока насилничког понашања; 7) да изврши обавезу установљену правоснажном одлуком суда, односно поштује ограничење утврђено правоснажном судском одлуком.

преговора о споразуму о признању кривичног дела је покренута од стране јавног тужиоца, јасно је да до преговора неће доћи јер не постоји воља једне од страна, па самим тим неће ни доћи до закључења споразума о признању, што је исти случај као и код Закона о прекршајима.

Када је реч о споразуму, о врсти, мери или распону казне или друге кривичне санкције, тј. о преговорима, законодавац је предвидео у члану 317 став 1 тачка 4 да казна или друга кривична санкција, односно друга мера у погледу које су јавни тужилац и окривљени закључили споразум мора бити предложена у складу са кривичним или другим законом. Из овога јасно произилази ограничење које је законодавац предвидео током преговора о висини и врсти казне приликом закључења споразума.

Исто као и код Закона о прекршајима, законодавац је и код Законика о кривичном поступку предвидео да суд има верификациону функцију, односно да је на суду да верификује закључен споразум о признању кривичног дела након што се увери да је споразум сачињен и закључен у складу са Закоником о кривичном поступку, а посебно у складу са чланом 315¹⁵⁸.

Закоником о кривичном поступку предвиђене су и правне последице по окривљеног ако се не постигне договор око споразума о признању кривичног дела. Законодавац то уређује на начин предвиђен чланом 318 став 2 и то да када решење о одбијању споразума постане правоснажно, споразум о признању кривичног дела и сви списи у вези са њим уништавају се у присуству судије који је донео решење и о томе се саставља записник, а поступак се враћа у фазу која је претходила закључењу споразума. Признање окривљеног дато у споразуму који од суда није прихваћен не може бити доказ у кривичном поступку, што се за разлику од Закона о прекршајима директно предвиђа, док се овде то посредно одређује управо кроз поменуту законску формулацију.

¹⁵⁸ Чланом 315 законодавац уређује питање одлучивања суда о споразуму на начин да о споразуму о признању кривичног дела одлучује судија за претходни поступак, а ако је споразум поднет суду након потврђивања оптужнице – председник већа. Одлука о споразуму о признању кривичног дела доноси се на рочишту на које се позивају јавни тужилац, окривљени и његов бранилац, које ће се одржати без присуства јавности.

Одлуке које суд може да донесе приликом одлучивања о закљученом споразуму између окривљеног и јавног тужиоца ближе су уређене члановима: 316 – одбацивање споразума, 317 – прихватање споразума и 318 – одбијање споразума.

Потребно је још назначити и да у односу на Закон о прекршајима, Законик о кривичном поступку чланом 318 ставом 3 предвиђа да судија који је донео решење о одбијању споразума и који је касније учествовао у уништавању списа у вези са тим споразумом не може учествовати у даљем току поступка.

Као што може да се види, законодавац је заштитио окривљеног у случају да не дође до закључења споразума, почевши од уништавања списа преговора, али и онемогућавања да поступак води судија који је ипак био упознат са споразумом приликом доношења одлуке о њему, чиме се постиже посебно уверење код окривљеног да неће доћи до злоупотребе и да неће бити у неповољном положају приликом судског поступка. Поменуто посебно има значаја јер се на овај начин не повређује институт претпоставке невиности.

Поред свега до сада указаног, може се закључити да окривљени може да уђе у преговоре око признања прекршајне одговорности или кривичног дела без посебног страха за свој положај, што представља веома добро законодавно решење. Наиме, ако се постигне споразум између окривљеног и овлашћеног подносиоца захтева или у кривичном поступку окривљеног и јавног тужиоца, преговори су били успешни и може се рећи да постоји одређено задовољство страна услед постигнутих компромиса, односно успешног закључења споразума о признању. У супротном, након завршетка преговора и непостизања договора, а самим тим и незакључивања споразума, списи предмета, тј. материјал који је коришћен у преговорима – биће уништен.

Закон о прекршајима и Законик о кривичном поступку не предвиђају где се воде преговори о закључењу споразума о признању. Приручник за примену споразума о признању прекршаја такође не сугерише где би преговори требало да се спроведу, али на основу примера судске праксе прекршајних судова¹⁵⁹, може се видети да су споразуми вођени у просторијама овлашћеног подносиоца захтева („...у просторијама Општинске управе...“, „...у просторијама Полицијске станице...“), што може да имплицира да су и преговори тамо вођени.

¹⁵⁹ Николић, М., Петровић, Ж., Башић, С. *et al.* (2014), Приручник за примену споразума о признању прекршаја, *op. cit.*, стр. 38 и 58.

Када је реч о Законнику о кривичном поступку, у њему се такође не предвиђа место где би требало да се воде преговори о закључењу споразума о признању. У Обавезном упутству о примени и закључењу Споразума о признању кривице из 2009. године, издато од стране Републичког јавног тужилаштва, наводи се да би преговори требало да буду спроведени у просторијама тужилаштва.¹⁶⁰

Приликом преговора, неспорно је да ће основни акценат бити на висини и врсти казне или друге прекршајне санкције када је реч о споразуму о признању прекршаја и на то је више пута и указано у овом делу истраживања. Ове околности су сасвим очекиване јер је један од циљева споразума да окривљени буде блаже кажњен него што би то било након судског поступка.

Током преговора, овлашћени подносилац захтева има обавезу да поучи окривљеног о појединостима које се односе на закључење споразума. На основу члана 233, 234, 235, 236 став 1 и члана 237 Закона о прекршајима може се видети да овлашћени подносилац захтева мора да поучи окривљеног о следећем:

- 1) да има право да одустане од закључења споразума до доношења првостепене одлуке;
- 2) ако постоји више прекршаја који се стављају окривљеном на терет, да се споразум о признању прекршаја не може закључити у вези са прекршајем за који се издаје прекршајни налог;
- 3) да има право да преговара о условима признања прекршајне одговорности;
- 4) да има право да преговара о висини и врсти прекршајне санкције;
- 5) да је окривљени потпуно свестан да ће суд одбацити споразум о признању ако је поднет након доношења првостепене одлуке и да против решења о одбацивању споразума о признању жалба није дозвољена;
- 6) да на његову вољу и свест о признању прекршаја не сме нико да утиче;
- 7) да одлука о признању није донета у заблуди;
- 8) да је окривљени потпуно свестан свих последица закљученог споразума;

¹⁶⁰ Основно јавно тужилаштво У Нишу (2015), Споразум о признању кривице, преузето са: <http://www.ni.os.jt.rs/sta-je-sporazum-o-priznanju-krivice>, 21.10.2015.

- 9) да окривљени у потпуности разуме да се споразумом одриче права на суђење;
- 10) да се окривљени одриче права на улагање жалбе против пресуде суда донете на основу решења о усвајању споразума;
- 11) да је окривљени потпуно свестан да против решења суда о одбијању споразума о признању, жалбу у року од осам дана од дана када им је решење достављено могу изјавити овлашћени подносилац захтева, окривљени и његов бранилац.

Слично се предвиђа и у Законику о кривичном поступку. На основу члана 313 став 2, члана 314 став 1, члана 316 и 317 може се видети да јавни тужилац мора да поучи окривљеног о следећем:

- 1) да приликом закључења споразума о признању кривичног дела окривљени мора да има браниоца;
- 2) да на његову вољу и свест о признању кривичног дела не сме нико да утиче;
- 3) да окривљени у потпуности разуме да се споразумом одриче права на жалбу против одлуке којом је суд у потпуности прихватио споразум, осим у случајевима које предвиђа члан 319 став 3;
- 4) да има право да одустане од закључења споразума до завршетка главног претреса;
- 5) да има право да преговара о условима признања кривичног дела;
- 6) да има право да преговара о висини и врсти кривичне санкције;
- 7) да након што се закључи споразум ако окривљени не дође на рочиште, а да је притом уредно позван и да није оправдао изостанак, суд ће решењем одбацити споразум о признању кривичног дела;
- 8) да ће јавност бити искључена са рочишта на којем се одлучује о споразуму о признању кривичног дела;
- 9) да је окривљени потпуно свестан свих последица закљученог споразума;
- 10) да окривљени у потпуности разуме да се споразумом одриче права на суђење;

- 11) да ће споразум бити сачињен у писаној форми;
- 12) да ће у случају непостизања споразума, списи који су коришћени током преговора бити уништени;
- 13) да се у случају непостизања споразума, признање кривице не може користити против њега.

Многи аутори указују на бројне специфичности које одликују ток преговора о закључењу споразума о признању кривичног дела или прекршаја.

Поред тога што постоји степен неизвесности у вези са тим да ли ће се постићи споразум и да ли ће предложена казна или друга санкција бити у неком распону са којим ће се окривљени сагласити, преговоре карактерише и одсуство јавности, па чак и суда. У широј јавности се увек може јавити сумња на који начин је постигнут споразум и да ли је можда било одређених злоупотреба службеног положаја.¹⁶¹

Преговори о споразуму о признању кривичног дела представљају једно од најкомплекснијих питања током целог процеса закључења споразума.¹⁶² О самим преговорима, али и о обећањима која су дата током преговора на основу само одређених доказа, постоји много полемике међу немачким правним теоретичарима, управо из разлога што је концепт њиховог законодавства такав да суд треба да истражи све чињенице које ће довести до истине¹⁶³, до чега реално и не долази приликом закључења споразума.

Поред изнетог, поједини аутори указују и на проблем „веровања на реч“ приликом преговора, а које се манифестује тиме да се окривљеном верује на реч да је извршио кривично дело (неспорно је да постоје одређене индиције и докази за тако нешто, али у раду је помињано питање лажног признања), док с друге стране

¹⁶¹ Tulkens, F. (2002), *Negotiated Justice*, ed. Delmas-Marty, M. and Spencer, J., *European Criminal Procedures*, Cambridge, p. 680. и Adelstein, R. (1978), *The Negotiated Guilty Plea: A Framework for Analysis*, *New York University Law Review*, vol. 53, no. 4, p. 783.

¹⁶² *Ibid.*, стр. 661.

¹⁶³ Kuhne, H. (1993), *Germany*, ed. Wyngaert, V., *Criminal procedure system in the European Community*, p. 145.

окривљени све до коначне одлуке суда верује да ће постигнути споразум са јавним тужиоцем бити прихваћен од стране суда.¹⁶⁴

Овом проблематиком су се бавили и домаћи аутори, који су истакли да постоји специфичност европске правне традиције по овом питању. Наиме, европска судска пракса, како наводе, јесте таква да судови немају „навику“ да заснивају своје одлуке на основу чињеница (значајних чињеница) које је прикупио неко изван суда и независно од суда.¹⁶⁵

На крају овог дела истраживања, нужно је назначити да преговори представљају једну од одлика института споразума о признању и да без њих овај институт никако не би могао да постоји нити да опстане.

Квалитетни и ефикасни преговори између окривљеног и овлашћеног подносиоца захтева – када се ради о споразуму о признању прекршаја, или са јавним тужиоцем – када се ради о споразуму о признању кривичног дела, имају за резултат споразум који има минимално компромиса и у потпуности или у већој мери задовољне обе стране. Приликом преговора, начин и потенцирање одређених чињеница представљају окосницу за постизање споразума, наравно, у законодавним оквирима.

¹⁶⁴ Tulkens, F. (2002), *Negotiated Justice*, *op. cit.*, p. 663.

¹⁶⁵ Симоновић, Б., Турањанин, Б. (2013), Споразум о признању кривице и проблеми доказивања. у: Криминалистички и кривичнопроцесни аспекти доказа и доказивања, Интернационална асоцијација криминалиста, стр. 22. и Бановић, Б. и Турањанин, В. (2014), Споразум о сведочењу осуђеног у кривичном процесном законодавству Републике Србије, *Безбедност*, вол. 56, бр. 2, стр. 79.

3.3. Рокови

Последње питање које ће се обрађивати у оквиру процесноправног аспекта споразума о признању прекршаја односи се на рокове.

Као и код свих процесноправних радњи тако је и код споразума о признању прекршаја законодавац предвидео одређене рокове.

Током досадашњег разматрања процесноправних питања анализирана је проблематика иницијативе преговора, а касније и преговора између окривљеног и овлашћеног подносиоца захтева.

Приликом разматрања ових питања, посредно је указано и на постојање одређених рокова које је законодавац предвидео у случајевима закључења споразума о признању, али се није поклонила посебна пажња.

Питање рокова представља једно од значајнијих питања код процесноправних радњи, као што смо већ и навели, а приликом протеча рока за поједине процесне радње, под одређеним околностима могућа је примена института враћање у пређашње стање.

У циљу целисходности, у краћим цртама ће се указати на који начин Закон о прекршајима предвиђа овај значајан институт који се користи када се пропусти извршење одређене процесне радње услед протеча рока.

У Закону о прекршајима, чланом 138 уређује се рок за враћање у пређашње стање тако што је законодавац предвидео да ће окривљеном који из оправданих разлога пропусти рок за изјављивање жалбе на одлуку, суд, који води прекршајни поступак, решењем дозволити враћање у пређашње стање ради изјављивања жалбе, ако у року од осам дана од дана престанка узрока због којег је пропуштен рок поднесе молбу за враћање у пређашње стање и ако истовремено с молбом преда жалбу.

Затим, истим чланом законодавац је још предвидео да се после протеча месец дана од дана пропуштеног рока не може тражити враћање у пређашње стање.

Молба за враћање у пређашње стање подноси се прекршајном суду који је донео првостепену одлуку.

Потребно је још нагласити да молба за враћање у пређашње стање не задржава извршење одлуке, али суд којем је предата молба може, према околностима, одлучити да се са извршењем застане до доношења одлуке по молби.

Одлучивање о враћању у пређашње стање предвиђено је чланом 139 Закона о прекршајима.

Законодавац је предвидео да о враћању у пређашње стање одлучује првостепени прекршајни суд.

Овим чланом се још предвиђа да када суд дозволи враћање у пређашње стање због пропуштеног рока за жалбу, жалбу са списима предмета доставља на решавање другостепеном прекршајном суду.

Затим, против решења којим се дозвољава враћање у пређашње стање није дозвољена жалба.

У случајевима када је изјављена жалба против решења којим није дозвољено враћање у пређашње стање, првостепени прекршајни суд ће ту жалбу против решења на одлуку и остале списе предмета доставити на решавање другостепеном прекршајном суду.

На крају, истим овим чланом законодавац је још предвидео да ако другостепени прекршајни суд дозволи враћање у пређашње стање због пропуштеног рока за жалбу, истом пресудом ће одлучити о жалби изјављеној против првостепене одлуке.

Овај институт, тј. враћање у пређашње стање, не може се користити у случају пропуста рока за споразум о признању прекршаја. Разлози су прилично логични, али прецизираћемо их у наставку овог разматрања, када се буде указивало на рок за постизање и закључење споразума о признању прекршаја.

Када је реч о роковима, најопштије посматрано, они се дефинишу као протек времена у којем се одређена права стичу или губе.¹⁶⁶ Рокови се дефинишу и на начин да представљају одређени временски период у којем се поједина процесна радња може или мора предузети или у којем се радња не сме предузети.¹⁶⁷ Поједини аутори напомињу да је потребно разликовати појам *рок* и појам *термин*. Термин, у смислу рочишта, нарочито када је реч о кривичном поступку, одређују као тачно одређено време у смислу дана, сата и места где ће се предузети одређена процесна радња или ће се учествовати у тој процесној радњи. С друге стране, рок се односи на права или обавезе предузимања неке процесне радње од стране више лица у одређеном периоду, али не и у истом тренутку, док је за термин карактеристично да се истовремено предузимају одређене процесне радње од стране више процесних субјеката и то на једном месту. Најчешће се за пример термина наводи одржавање главног претреса.¹⁶⁸

Исти аутори указују на то да постоји више критеријума на основу којих се може извршити њихова класификација у (кривичном) поступку.¹⁶⁹

- 1) Класификација према критеријуму дејства рока у односу на предузимање радње:
 - перемпторни рок – рок у којем се одређена процесна радња мора или може извршити; протеком овог рока губи се одређено процесно право (жалба на првостепену пресуду);
 - дилаторни рок – рок у којем се одређена процесна радња не може или не сме извршити; након протеча овог рока могуће је извршити те одређене процесне радње.
- 2) Класификација према критеријуму органа који одређује рок разликује:
 - законски рок – трајање овог рока је одређено законом и није га могуће мењати, при чему се мисли да ни суд ни странке споразумом немају ту могућност; у оквиру овог рока, поменути

¹⁶⁶ Ђуричић, М. и Бејатовић, Г. (2015), Прекршајно право, *op. cit.*, стр. 105.

¹⁶⁷ Милошевић, М. и Стевановић, Ч. (1997), Кривично процесно право, Полицијска академија, стр. 177.

¹⁶⁸ Бејатовић, С. (2010), Кривично процесно право, Службени гласник, стр. 246.

¹⁶⁹ *Ibid.*, стр. 246–247.

- аутори праве разлику између оног који је одређеног трајања (осам дана, петнаест дана) и оног чије трајање није временски ограничено, већ је условљено наступањем неког процесног тренутка;
- судски рок – трајање овог рока одређује суд; суд ову могућност има на основу законског овлашћења или дискреционо, на основу општег овлашћења у закону; у оквиру овог рока постоји додатна подела на прави и неправи судски рок.
- 3) Класификација према критеријуму правнотехничког начина утврђивања временског размака разликује:
- фактички рок – рок који има почетак или крај, односно укупно трајање;
 - формални рок – у оквиру овог рока постоји прецизирање које се одређује у сатима, данима, месецима и годинама.
- 4) Класификација према критеријуму последице која је наступила услед пропуштања рока разликује:
- преклузивни рок – пропуштање радње доводи до губитка права на предузимање одређене процесне радње;
 - инструктивни рок – пропуштање радње не доводи до губитка права на предузимање одређене процесне радње већ је овај рок више оријентационог карактера.
- 5) Класификација према критеријуму аспекта кривичноправних наука разликује:
- материјални рок – рок који се односи на настанак материјалноправног права (застарелост итд.);
 - процесни рок – рок који се односи на процесне радње процесних субјеката и као такав предвиђен је у (процесном) закону.

Законодавац је предвидео у Закону о прекршајима у члану 136 да се предвиђени рокови не могу продужити, осим кад је то законом изричито дозвољено.

Затим, када је изјава везана за рок, сматра се да је дата у року ако је пре него што рок истекне предата оном ко је овлашћен да је прими.

Када је изјава упућена преко поште препорученом пошиљком или телеграфским путем, дан предаје пошти сматра се даном предаје онеме коме је упућено.

Истим чланом законодавац још предвиђа и да окривљени који се налази у заводу за извршење казне затвора или малолетничког затвора може изјаву која је везана за рок дати и на записник или предати управи завода. Дан када је састављен такав записник, односно кад је изјава предата управи завода сматра се даном предаје органу који је надлежан да је прими.

На крају, предвиђа се још и ако је поднесак који је везан за рок због незнања или очигледне омашке подносиоца предат или упућен ненадлежном органу пре истека рока, а стигне надлежном органу после истека рока, сматра се да је поднет на време.

Након што смо указали на који начин је законодавац уредио питање рокова, потребно је указати и начин на који је предвидео њихово рачунање, које је од посебне важности нарочито када се ради о процесним питањима.

Рачунање рокова предвиђено је чланом 137 Закона о прекршајима и то на начин да се рокови рачунају на часове, дане, месеце и године.

Час или дан када је достављање или саопштење извршено, односно у који пада догађај од када треба рачунати трајање рока не урачунава се у рок, већ се за почетак рока узима први наредни час, односно дан. У један дан рачуна се 24 часа, а месец се рачуна по календарском времену.

Рокови одређени по месецима, односно годинама завршавају се протеком оног дана последњег месеца, односно године, који по свом броју одговара дану када је рок отпочео. Ако нема тог дана у последњем месецу, рок се завршава последњег дана тог месеца.

Ако последњи дан рока пада на државни празник или у недељу или у неки други дан када суд не ради, рок истиче протеком наредног радног дана.

Питање рокова и њихово рачунање и даље покреће многе стручне расправе, док је, с друге стране, познато да браниоци често праве грешке управо у

одређивању последњег дана који је предвиђен да се може изјавити жалба или нека друга процесна радња.

Без намере да се дубље разматра питање рачунања рокова, указаћемо само на једну од бројних полемика и дискусија.

Рокови имају своју специфичност која се огледа у њиховој детерминисаности, тј. у постојању одређености почетка: *terminus a quo* – рок од којег се нешто рачуна, и постојања завршетка временског периода у којем се извесне законом предвиђене радње морају извршити: *terminus ad quem* – рок до којег се нешто мора извршити, а све како би се могле спровести процесне радње и да не би дошло до одступања од начела економичности и ефикасности. Једно од честих питања када је реч о рачунању рокова односи се на рачунање рокова на дане у околностима када је последњи дан рока субота. Дан почетка рачунања рока неспорно је важан, али за овај пример (пример последњег дана рока када је то субота) није од значаја. Дан субота, за разлику од дана недеље, није изричито законом дефинисан и регулисан као нерадни дан. Ова проблематика често доводи до забуне приликом рачунања рокова, посебно када се поднесци упућују поштом, препоручено, телеграфски или телефаксом, с обзиром на то да је субота радни дан поште.¹⁷⁰

На претходно изнето додали бисмо још следеће. Законодавац у Закону о прекршајима не одређује да ли се субота рачуна као радни или нерадни дан, што се може видети у члану 137 став 4, који предвиђа да ако последњи дан рока пада на државни празник или у недељу или у неки други дан када суд не ради, рок истиче протеклом наредног радног дана. Из овога се може видети да дан субота може и не мора да буде радни дан. С друге стране, законодавац у Законнику о кривичном поступку суботу директно предвиђа као нерадни дан чланом 224 ставом 5, у којем се наводи да ако последњи дан рока пада на државни празник или у суботу или у недељу или у неки други дан када државни орган не ради, рок истиче протеклом првог наредног радног дана.

¹⁷⁰ Дрча, И. (2015), Утицај суботе на завршетак рока, Правни портал, преузето са: www.pravniportal.com/uticaj-subote-na-zavrsetak-roka, 22.10.2015.

Досадашњим указивањем на рачунање рокова намера је била да се укаже на комплексност овог питања које је од посебног значаја за све процесне радње.

Законодавац је на сличан начин уредио питање рокова и у Законнику о кривичном поступку, али постоје одређене специфичности.

Рачунање рокова у Законнику о кривичном поступку уређује се чланом 224 и то на начин да се они не могу продужити, осим када то Законик изричито дозвољава. Ако је у питању рок који је овим закоником одређен ради заштите права одбране и других процесних права окривљеног, тај рок се може скратити ако то захтева окривљени, писмено или усмено, на записник пред органом поступка.

Законодавац је исто као и у Закону о прекршајима предвидео да се рокови рачунају на часове, дане, месеце и године.

Час или дан када је достављање или саопштење извршено, односно у који пада догађај од када треба рачунати трајање рока, не урачунава се у рок, већ се за почетак рока узима први наредни час, односно дан. У један дан рачуна се 24 часа, а месец се рачуна по календарском времену.

Рокови одређени по месецима, односно годинама, завршавају се протеком оног дана последњег месеца, односно године, који по свом броју одговара дану када је рок отпочео. Ако нема тог дана у последњем месецу, рок се завршава последњег дана тог месеца.

Ако последњи дан рока пада на државни празник или у суботу или у недељу или у неки други дан када државни орган не ради, рок истиче протеком првог наредног радног дана.

Враћање у пређашње стање, као правни институт, у Законнику о кривичном поступку не одступа умногоме од већ указаног из Закона о прекршајима. Наравно, он има своје специфичности, али се њима нећемо бавити јер није од посебног значаја за овај део истраживања.

Потребно је указати и на то да је код института враћање у пређашње стање у Законнику о кривичном поступку законодавац предвидео у члану 226 став 1 тачка 1 да се повраћај у пређашње стање може тражити када окривљени из оправданог разлога није могао да дође на рочиште на којем се одлучује о

споразуму из члана 313 став 1¹⁷¹ и члана 320 став 1¹⁷² Законика о кривичном поступку или када пропусти рок за изјаву жалбе против пресуде или решења које одговара пресуди.

Као што се може видети, законодавац је, за разлику од Закона о прекршајима, приликом предвиђања института враћање у пређашње стање у Законнику о кривичном поступку предвидео и околности када се овај институт може применити у случајевима споразума о признању кривичног дела.

Када се стриктно посматра питање рокова у вези са споразумом о признању прекршаја законодавац је приликом првог предвиђања овог института у Закону о прекршајима уредио ово на један начин, док је у каснијим изменама и допунама закона, а и у новом закону – начинио одређене промене.

У наставку рада указаће се на то како је законодавац предвиђао рокове у вези са споразумом о признању прекршаја.

У Закону о прекршајима из 2009. године¹⁷³ рок који се односи на споразум о признању предвиђа се у члану 206а став 3, и то на начин да споразум о признању кривице мора бити у писаном облику и да се може поднети најкасније до завршетка првог рочишта за одржавање претреса.

Поред овог рока, чланом 206г предвиђен је још један рок који се односи на споразум о признању кривице. Поменути чланом предвиђа се да против решења суда о одбијању споразума о признању кривице, жалбу у року од осам дана од дана када им је решење достављено могу изјавити овлашћени подносилац захтева, окривљени и његов бранилац.

Законодавац је у Закону о прекршајима из 2014. године¹⁷⁴ предвидео чланом 233 став 3 да се споразум о признању подноси судији до доношења првостепене одлуке.

¹⁷¹ Члан 313 став 1 Законика о кривичном поступку предвиђа да споразум о признању кривичног дела јавни тужилац и окривљени могу закључити од доношења наредбе о спровођењу истраге па до завршетка главног претреса.

¹⁷² Члан 320 став 1 Законика о кривичном поступку предвиђа да споразум о сведочењу за кривично дело из члана 162 став 1 тачка 1 овог законика јавни тужилац и окривљени могу закључити од доношења наредбе о спровођењу истраге па до завршетка главног претреса.

¹⁷³ Закон о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 101/2005, 116/2008 и 111/2009.

¹⁷⁴ Закон о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 65/13.

Поред овог рока, чланом 237 став 1 предвиђен је још један рок који се односи на споразум о признању кривице. Поменути чланом законодавац је предвидео могућност жалбе против решења о споразуму о признању прекршаја и то на начин да се против решења суда о одбијању споразума о признању, може изрећи жалба у року од осам дана од дана када им је решење достављено, а могу је изјавити овлашћени подносилац захтева, окривљени и његов бранилац.

Код актуелног Закона о прекршајима¹⁷⁵ законодавац је задржао исто, горепоменуто предвиђање рокова.

Као што се може уочити, законодавац не уређује питање од када се може закључити споразум о признању прекршаја, већ уређује рок до када се може постићи споразум и самим тим и његово закључење. Другим речима, не одређује се *terminus a quo*, али се зато законом предвиђа *terminus ad quem*.

На основу овог упоредног приказа рокова који се односе на питање споразума о признању прекршаја може се видети да је законодавац, реално, проширио рок за закључење споразума, и то од завршетка првог рочишта до доношења првостепене одлуке. С обзиром на то да до доношења првостепене одлуке може проћи више рочишта, јасно је да је рок значајно повећан.

Дужи рок за постизање споразума о признању оставља више времена да се окривљени и овлашћени подносилац захтева одлуче за иницирање преговора, а касније и да воде преговоре. С обзиром на то да је законодавац оставио заиста довољно времена, а реално посматрано, дужи рок од предвиђеног, тј. од доношења првостепене пресуде је и немогуће предвидети, сматрамо да се странама које се одлуче да започну преговоре о споразуму о признању прекршаја заиста „изашло у сусрет“.

Законодавац је предвидео још један рок који се односи на споразум о признању прекршаја. Ради се о року који је предвиђен за жалбу против одлуке о споразуму о признању прекршаја. Овај рок је законодавац предвидео у члану 237 став 1, у којем се наводи да против решења суда о одбијању споразума о признању, жалба може да се поднесе у року од осам дана од дана када је решење достављено,

¹⁷⁵ Закон о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 65/2013 и 13/2016.

а жалбу могу да изјаве овлашћени подносилац захтева, окривљени и његов бранилац.

У краћим цртама, указаће се на законодавно предвиђање рокова за споразум о признању кривичног дела, тј. како је законодавац предвидео рокове у Законнику о кривичном поступку.

Иако су законодавне промене које су имале као једну од идеја ефикаснији кривични поступак започеле Закоником о кривичном поступку из 2001. године, ове реформе – уз вођење рачуна да се не утиче на међународне акте и националним законодавством загарантоване слободе и права човека и грађанина уопште – нису обухватиле увођење института споразума о признању, о чему је већ било речи.

Законодавац је у Законнику о кривичном поступку из 2006. године,¹⁷⁶ који по аутору Милану Шкулићу никада није целовито примењиван,¹⁷⁷ у члану 304 став 3 предвидео да споразум о признању кривице мора бити у писаном облику и да се може поднети најкасније на првом рочишту за одржавање главног претреса.

Може се видети да је законодавац ово питање уредио на исти начин као и у Закону о прекршајима из 2009. године, с тим да је тамо предвидео „најкасније до завршетка првог рочишта за одржавање претреса“, за шта се, језички посматрано, може рећи да има исто значење.

Законодавац је у Законнику о кривичном поступку из 2009. године¹⁷⁸ на исти начин уредио питање рокова који се односе на споразум о признању кривице као и у Законнику о кривичном поступку из 2006. године, и то чланом 282а став 3. Овим чланом, као што је већ и речено, законодавац је предвидео да споразум о признању кривице мора бити у писаном облику и да се може поднети најкасније на првом рочишту за одржавање главног претреса.

Из претходног се види да је, исто као и код Закона о прекршајима, и код претходних законика о кривичном поступку законодавац предвиђао рок до када се може постићи споразум а самим тим и његово закључење, односно *terminus ad quem*.

¹⁷⁶ Законик о кривичном поступку из 2006. године, Сл. гласник СРЈ, бр. 46/2006.

¹⁷⁷ Шкулић, М. (2015), Кривично процесно право, *op. cit.*, стр. 332.

¹⁷⁸ Законик о кривичном поступку из 2009. године, Сл. лист СРЈ, бр. 70/2001 и 68/2002 и Сл. гласник РС, бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 85/2005 – др. закон, 49/2007, 20/2009 – др. закон и 72/2009.

У актуелном Законнику о кривичном поступку законодавац је предвидео рокове који се односе на споразум о признању кривичног дела у члану 313 став 1 и то на начин да споразум о признању кривичног дела јавни тужилац и окривљени могу закључити од доношења наредбе о спровођењу истраге па до завршетка главног претреса.

Може се видети да је овде законодавац предвидео и од када се може закључити споразум о признању кривичног дела, што у претходним законима о кривичном поступку није било, а предвиђа се и рок до када се може постићи споразум.

Поједини аутори о претходно указаном још додају и да је посебно значајно што се законодавац определио за продужење рока у односу на раније законско решење на основу којег се споразум могао склопити најкасније до изјашњења оптуженог о оптужби на главном претресу. Рок је значајно продужен, односно проширен све до завршетка главног претреса. Разматрајући ово питање, исти аутори назначавачу и да се *ratio legis* измене дужине рока темељи на тенденцији да се створе шире могућности за закључење споразума о признању кривичног дела, као облику поједностављеног и сумарног облика за решавање предмета кривичног поступка.¹⁷⁹

У већ поменутом члану 313 законодавац је у ставу 4 додатно одредио поједине процесне радње које се односе на рокове из става 1, и то на начин да ако је споразум о признању кривичног дела закључен пре подизања оптужнице, јавни тужилац ће заједно са споразумом доставити суду и оптужницу која чини саставни део овог споразума.

Поред поменутих рокова, постоје још и рокови који се односе на одлучивање о споразуму о признању кривичног дела. Чланом 315 ставом 1 законодавац је предвидео да о споразуму о признању кривичног дела одлучује судија за претходни поступак, а ако је споразум поднет суду након потврђивања оптужнице, онда о споразуму одлучује председник већа.

Потребно је још указати и на рок за жалбу против одлуке о споразуму, што је законодавац предвидео чланом 319 ставом 3, и то на начин да против пресуде

¹⁷⁹ Шкулић, М. (2015), Споразум о признању кривичног дела, Адвокатска канцеларија, стр. 18.

којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела, јавни тужилац, окривљени и његов бранилац могу у року од осам дана од дана достављања пресуде изјавити жалбу због постојања разлога из члана 338 став 1¹⁸⁰ овог законика, или ако се пресуда не односи на предмет споразума.

Из до сада свега изнетог, може се јасно видети да је законодавац приликом одређивања рокова који се односе на споразум о признању прекршаја у првом плану имао предвиђање рока до када се може закључити споразум о признању прекршаја између окривљеног и овлашћеног подносиоца захтева, за разлику од споразума за признање кривичног дела.

Разматрањем питања значаја, али и законодавног предвиђања рокова који се односе на закључење споразума о признању прекршаја и упоредне краће анализе рокова који се односе на закључење споразума о признању кривичног дела, може се закључити да је веома широким временским распоном законодавац пасивно стимулисао могућност закључења споразума ако за коришћење овог позитивноправног института постоји воља страна уз, наравно, постојање законодавног утемељења.

Поред стимулисања споразума на већ поменути начин, законодавац фактички оставља могућност да се поједностави судски поступак у смислу процесне ефикасности, што за последицу има брже решавање предмета, ефикаснији рад суда, смањење трошкова поступка и др., о чему је већ било речи.

Када би ово питање посматрали из другог угла – да је законодавац предвидео краће рокове за закључење споразума о признању прекршаја или кривичног дела – основано би се довели у питање ефикасност и могућност искоришћавања овог правног института. Разлози за ово су првенствено у томе што нарочито код споразума о признању прекршаја не постоји обавеза да окривљени мора да има браниоца, те стога мора да постоји свест о нестручности странке. Затим, потребно је имати на уму да преговори који претходе закључењу споразума такође морају да трају одређени временски период, посебно када је потребно постићи споразум о комплекснијим прекршајима, или ако их има више, па самим

¹⁸⁰ Члан 388 Законика о кривичном поступку односи се на обуставу поступка.

тим законодавно предвиђање дужег рока за постизање и закључење споразума о признању прекршаја иде у прилог окривљеном и овлашћеном подносиоцу захтева.

Изнесеним ставовима и размишљањима окончаћемо разматрање питања рокова који се односе на закључење споразума о признању прекршаја.

Након што су анализирана многа питања која се односе на процесноправни аспект споразума о признању прекршаја, у наставку овог истраживања потребно је размотрити и сагледати одлуке које суд може да донесе, а које се односе на овај споразум.

ГЛАВА IV

4. ОДЛУКЕ СУДА ПОВОДОМ СПОРАЗУМА

По логичном следу, у наставку овог истраживања потребно је указати на више важних питања која се односе на одлуке које могу да буду донете од стране суда, а односе се на споразум о признању.

Иако иницијатива за закључење споразума о признању прекршаја долази од стране подносиоца захтева за вођење прекршајног поступка или пак од стране окривљеног и његовог браниоца, ипак је суд тај који даје последњу „реч“ када је у питању само закључење споразума. Дакле, иако је законодавац оставио могућност евентуалног споразумевања окривљеног и његовог браниоца и подносиоца захтева о признању прекршаја, као и о врсти и висини санкције која треба да се изрекне окривљеном, суд је ипак тај који доноси коначну одлуку о споразуму који је постигнут између окривљеног и његовог браниоца са једне стране, и подносиоца захтева са друге стране.

Када се прекршајни поступак води за један прекршај или за више прекршаја у стицају, овлашћени подносилац захтева може предложити окривљеном и његовом браниоцу закључење споразума о признању. Исто тако, окривљени и његов бранилац могу овлашћеном подносиоцу захтева предложити закључење споразума о признању прекршаја. Иницијатива за закључење споразума о признању прекршаја може доћи од било које странке у поступку. Предлог се може поднети или усмено или писмено. Ако је учинилац извршио више прекршаја у стицају, споразум би требало да садржи и изјаву овлашћеног подносиоца да

одустаје од прекршајног гођења за прекршаје који нису обухваћени споразумом о признању.¹⁸¹

Споразум о признању прекршаја није грађанскоправни уговор, мада садржи признање које обухвата не само признање чињеница, него и правне закључке, по чему је близак акту признања тужбеног захтева у грађанској парници.¹⁸² То није обичан уговор који би након закључења у законом прописаној форми производио дејство сам по себи, већ је он само основ за судску одлуку којом се пресуђује прекршајна ствар, под условом да га суд, након оцене, претходно прихвати посебном одлуком. Отуда је његово дејство на прекршајну ствар посредно.¹⁸³

Сходно томе, у овој глави ће се обрадити одлуке суда поводом поднетог споразума о признању прекршаја. У том смислу, након што су окривљени и подносилац захтева за вођење прекршајног поступка постигли споразум о признању прекршаја, неопходно је да сагласност на постигнути споразум да и суд. Према томе, суд након што му је поднет предлог о признању прекршаја може донети једну од следећих одлука:

- одбацити споразум;
- одбити споразум;
- усвојити споразум.

Суд о споразуму одлучује на рочишту на којем је искључена јавност. Овом рочишту присуствују, односно позивају се – овлашћени подносилац захтева, окривљени и његов бранилац, а оштећени и његов пуномоћник се обавештавају о одржавању рочишта. Обавештавање оштећеног и његовог пуномоћника је од велике важности ако је постављен имовинскоправни захтев, а самим тим и присуство оштећеног има додатну тежину. Другим речима, јасно је да ће рочишту на којем се одлучује о споразуму о признању прекршаја већи правни интерес да

¹⁸¹ Иако законодавац овај услов сматра обавезним, више смисла има тумачење да се ради о факултативном услову, односно да се окривљени и подносилац захтева не морају споразумети о одустанку од прекршајног гођења за друге прекршаје необухваћене споразумом. Цитирано према: Вуковић, И. (2015), Прекршајно право, Правни факултет Универзитета у Београду и Досије студио, Београд, стр. 181.

¹⁸² Ђурђић, В. (2011), Кривично процесно право – посебни део, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, стр. 248.

¹⁸³ *Ibid.*, стр. 245.

присуствује имати оштећени који има имовинскоправни захтев, јер се на том рочишту одлучује и о њему.

Одсуство позваних и обавештених лица о одржавању рочишта, са самог рочишта, повлачи различите последице. Недолазак на рочиште окривљеног који је уредно позван, а који притом није ни оправдао изостанак, за последицу ће имати одбацивање споразума, док изостанак подносиоца захтева не повлачи за собом одбацивање споразума. Различито третирање изостанка странака са рочишта на којем се одлучује о споразуму своје оправдање налази у томе што је споразум о прекршају *in favorem* окривљеног.¹⁸⁴ Како се оштећени и његов пуномоћник „само“ обавештавају о одржавању рочишта о одлучивању о споразуму о признању прекршаја, јасно је да њихово присуство није обавезно, те ће се у случају њиховог одсуства рочиште одржати.

Поставља се питање шта се дешава ако на рочиште на којем се одлучује о споразуму о признању прекршаја приступи окривљени, али не и његов бранилац? Оваква ситуација је у пракси реална и врло могућа. У оваквим случајевима, рочиште ће се одржати јер није неопходно присуство браниоца будући да од самог почетка преговора па до закључења споразума, окривљени у прекршајном поступку може али не мора имати браниоца. Насупрот томе, у кривичном поступку је ситуација другачија јер окривљени мора имати браниоца од почетка преговора с јавним тужиоцем о закључењу споразума, до доношења одлуке суда о споразуму.¹⁸⁵ Будући да је овде реч о обавезној одбрани, недолазак браниоца на рочиште на којем се одлучује о споразуму није разлог да се споразум одбаци, већ да се рочиште одложи.¹⁸⁶

Како је на рочишту о одлучивању о споразуму о признању прекршаја јавност искључена, донекле је искључена и контрола јавности по питању његове примене. Дакле, овакво решење које искључује јавност на рочишту на којем се одлучује о споразуму се критикује, јер споразум на тај начин не подлеже никаквој јавној контроли. Наиме, истиче се да је јавност поступка један од темељних

¹⁸⁴ Мрвић-Петровић, Н. (2014), Коментар новог Закона о прекршајима, Параграф, Београд, стр. 165.

¹⁸⁵ Законик о кривичном поступку, Сл. гласник РС, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/2014, члан 74 тачка 8.

¹⁸⁶ Више у: Делибашић, В. (2014), *Plea agreement, op. cit.*, стр. 266.

принципа Европске конвенције о људским правима од 4. новембра 1950, као и то да је јавност темељни предуслов за правичан поступак, што је Европски суд за људска права и потврдио у својим бројним одлукама. Уз констатацију да се не може пренебрегнути чињеница да се не могу баш сви детаљи поступка учинити доступним јавности на овом рочишту, заузима се став да би оно ипак требало да буде отворено за јавност.¹⁸⁷ Основна критика одсуства јавности у овом случају се свакако односи на мањак контроле јавног мњења и грађана по питању самог споразума. Наиме, истиче се могућност различитих злоупотреба по питању потписивања споразума о признању прекршаја.

Начело јавности је и начело које је зајемчено и Уставом Републике Србије¹⁸⁸ и представља једно од основних темеља права на правично суђење. Стога сматрамо сасвим оправданим што искључење јавности приликом одлучивања о споразуму о признању прекршаја подлеже честим критикама.

Правно дејство споразума о признању условљено је одлуком суда којом се потврђује споразум. На тај начин споразумевање странака добија карактер формално склопљеног судског поравнања којим се окончава спор.¹⁸⁹ Дакле, као што можемо видети, ипак је суд, односно прекршајни судија који је водио поступак, тај који суштински одлучује о самом споразуму. Суд ће о самом споразуму одлучити решењем.

¹⁸⁷ Jurgen, D. (2012), Убрзање поступка насупрот начела истине, Како је пропала реформа / Шта да се ради?, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Београд, стр. 9. Цитирано према: Делибашић, В. (2015), Споразуми јавног тужиоца и окривљеног, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, Нови Сад, стр. 51.

¹⁸⁸ Устав Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 83/06.

¹⁸⁹ Мрвић-Петровић, Н. (2014), Коментар новог Закона о прекршајима, *op. cit.*, стр. 165.

4.1. Прихватање

Прва одлука која ће се овде навести, а која може бити донета од стране суда у вези са постизањем споразума о признању прекршаја јесте прихватање споразума.

Суд ће решењем усвојити споразум о признању ако на основу споразума утврди:

- 1) да је окривљени свесно и добровољно признао прекршај, односно прекршаје који су предмет захтева и да је искључена могућност признања окривљеног у заблуди;
- 2) да споразум садржи све обавезне елементе, а то је опис прекршаја који се окривљеном ставља на терет, затим признање окривљеног да је учинио прекршај, споразум о врсти и висини казне, односно о другим прекршајним санкцијама, изјаву овлашћеног подносиоца о одустајању од прекршајног гоњења за прекршаје који нису обухваћени споразумом о признању, споразум о трошковима прекршајног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене прекршајем, о повраћају предмета прекршаја и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет, изјаву о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке суда донесене на основу прихватања споразума о признању, потпис странака и браниоца;
- 3) да је окривљени потпуно свестан свих последица закљученог споразума, а посебно да у потпуности разуме да се споразумом одриче права на суђење и улагање жалбе против пресуде суда донете на основу решења о усвајању споразума;
- 4) да споразумом о признању нису повређена права оштећеног.

Када није испуњен један или више услова из овог члана, суд ће донети решење којим се одбија споразум о признању. Признање окривљеног дато у споразуму који од суда није прихваћен, не може бити доказ у прекршајном поступку.

Када решење којим се одбија споразум о признању постане правоснажно, споразум и сви списи који су са њим повезани издвајају се у посебне списе и уништавају пред судом, о чему се саставља службена белешка у том посебном предмету.

Одлука суда о споразуму о признању доставља се овлашћеном подносиоцу захтева и окривљеном, односно браниоцу, ако га има.¹⁹⁰

Као што се може видети из претходно изложеног, у члану 236 прописане су ситуације у којима ће суд донети решење о усвајању споразума о признању, односно решење којим се одбија споразум о признању. Такође, у поменутом члану су прописане и даље активности у случају одбијања или усвајања самог споразума. Да би суд донео решење којим усваја споразум о признању прекршаја неопходно је најпре да утврди испуњење услова који су кумулативно постављени. Односно, неопходно је да суд утврди да је окривљени свесно и добровољно признао прекршај, да споразум садржи све обавезне елементе, да споразумом о признању нису повређена права оштећеног, да је окривљени потпуно свестан свих последица закљученог споразума, а посебно да у потпуности разуме да се споразумом одриче права на суђење и улагање жалбе против пресуде суда донете на основу решења о усвајању споразума.

Суд мора прво проверити да ли је споразум постигнут уз сагласност странака, односно да је окривљени добровољно признао извршење прекршаја и да код њега нема никакве заблуде. Дакле, посебно се мора учинити несумњивим слободна воља окривљеног у погледу признања извршеног прекршаја и одрицања од права на суђење и права на жалбу на судску одлуку којом ће споразум бити усвојен.¹⁹¹

¹⁹⁰ Закон о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 65/2013 и 13/2016, члан 236.

¹⁹¹ Мрвић-Петровић, Н. (2014), Коментар новог Закона о прекршајима, *op. cit.*, стр. 165.

Сврха судске провере у односу на окривљеног јесте да он буде заштићен и да се у случају постојања заблуде или принуде, које искључују добровољност, и непостојања довољно јасне свести о свим елементима споразума, он не прихвати, чак ни онда када окривљени и његов бранилац остају при закљученом споразуму. Овде је улога суда да оценом постојања услова за закључење споразума заштити окривљеног од било какве злоупотребе других учесника у поступку,¹⁹² будући да признање окривљеног ни на који начин не би смело да буде резултат уцене, обмане или принуде не само државних органа него ни било ког другог лица.¹⁹³

Поставља се питање на који начин суд утврђује постојање слободне воље за потписивање споразума о признању прекршаја код окривљеног. Наиме, о овоме закон не даје никакве одговоре, већ само прописује обавезу суду/судији да то утврди. На ово питање судска пракса свакако треба да да одговор. Сигурно да је један од начина на основу којег суд може доћи до уверења о слободном пристанку окривљеног на споразум, као и одсуства било какве заблуде – кроз постављање одређених питања која се односе на извршење самог прекршаја и на услове који су постојали за време споразумевања о признању прекршаја.

Оно што свакако треба нагласити јесте то да је тежина постигнутог споразума у прекршајном поступку знатно мања неголи у кривичном, а да су законска решења махом преузимана из Законика о кривичном поступку. У том смислу, свакако да је непостојање било какве заблуде, присиле, принуде и сл. неопходно и у прекршајном поступку приликом постизања споразума, али ово је много више изражено у кривичном поступку, када су саме санкције које се изричу много теже, а комплексност поступка много већа. Дакле, чини се да је посао по питању провере слободне воље окривљеног и одсуство било какве заблуде у прекршајном поступку много једноставнији неголи у кривичном.

Такође, пре прихватања споразума, суд се мора уверити да је окривљени свестан последица датог признања и закљученог споразума. Основно право којег се окривљени на овај начин одриче представља право на суђење и право на улагање

¹⁹² Николић, Д. (2009), Споразум о признању кривице и његов допринос ефикасности поступања у кривичним стварима, Алтернативне кривичне санкције и поједностављене форме поступања, Београд, стр. 163.

¹⁹³ Илић, П. Г. *et al.* (2014), Коментар Кривичног законика, ЈП Службени гласник, Београд, стр. 674.

жалбе против пресуде суда донете на основу решења о усвајању споразума. Склапањем споразума окривљени се одриче ових права и, уместо тога, предлаже суду да по скраћеном поступку, мимо редовне доказне процедуре, донесе пресуду.

Поред тога, суд мора пре усвајања споразума о признању прекршаја проверити да ли у самом споразуму постоје сви обавезни елементи, као и да ли се уважавају права оштећеног.

Чињенице на којима се темељи процена суда о испуњености законских услова морају бити образложене у решењу. По правоснажности решења које се доставља странкама, браниоцу, оштећеном и његовом пуномоћнику, суд ће одлучити о самој прекршајној ствари пресудом.¹⁹⁴

Када решење о усвајању споразума постане правоснажно, суд без одлагања доноси пресуду којом окривљеног оглашава одговорним и изриче му казну, односно другу прекршајну санкцију и одлучује о осталим питањима предвиђеним у споразуму о признању (имовинскоправном захтеву, трошковима поступка и слично).

Пошто ће споразум у пракси, по правилу, садржати конкретну кривичну санкцију а не распон казне, онда ће таква санкција бити изречена пресудом која се доноси. Због таквог решења извлачи се закључак да је у тој ситуацији суд сведен на улогу нотара, а да овлашћени подносилац захтева, због улоге коју има у уговарању казне, добија моћ која га по том питању готово изједначава са судијом. Сматра се да казна, која је резултат договора и као таква не подлеже контроли јавности и судије, пуким прихватањем судије добија једну врсту „потврде квалитета“.¹⁹⁵ Иако овакви приговори нису без основа, треба рећи да контрола споразума од стране суда ипак није сведена само на потврђивање споразума већ се на тај начин проверава и уједно гарантује законитост приликом примене овог института, што је свакако од великог значаја.¹⁹⁶

Када је реч о казни или другој кривичној санкцији, односно другој мери о којој су подносилац захтева и окривљени закључили споразум, и обавези суда да

¹⁹⁴ Мрвић-Петровић, Н. (2014), Коментар новог Закона о прекршајима, *op. cit.*, стр. 165.

¹⁹⁵ Jurgен, D. (2012), Убрзање поступка насупрот начела истине, Како је пропала реформа / Шта да се ради?, *op. cit.*, стр. 9–10.

¹⁹⁶ Делибашић, В. (2015), Споразуми јавног тужиоца и окривљеног, *op. cit.*, стр. 57.

провери да ли је она у складу са законом, поставља се питање да ли је суд овлашћен и да проверава висину договорене казне, односно друге кривичне санкције. Имајући у виду да суд не изводи доказе, па ни оне којима се утврђују олакшавајуће и отежавајуће околности, суд није овлашћен да одбије споразум уколико је кривична санкција која се налази у споразуму у складу са законом.¹⁹⁷ Дакле, суд овде води рачуна само о томе да ли је у конкретном случају изречена кривична санкција у опсегу који прописује закон.

Након што се решењем усвоји споразум о признању прекршаја, суд мора одлучити о главној прекршајној ствари. Сходно томе, суд доноси пресуду која по својој садржини не одступа од било које друге осуђујуће пресуде. У том смислу, пресуда треба да садржи:

- 1) прекршај за који се окривљени оглашава одговорним уз назначење чињеница и околности које чине обележја прекршаја и од којих зависи примена одређеног прописа о прекршају;
- 2) прописе који су примењени;
- 3) одлуку о изреченим санкцијама;
- 4) одлуку о одузимању имовинске користи;
- 5) одлуку о урачунавању задржавања у изречену казну;
- 6) одлуку о имовинскоправном захтеву;
- 7) одлуку о трошковима прекршајног поступка.

Ако је окривљени осуђен на новчану казну, у пресуди ће се назначити рок плаћања казне.

Такође, у пресуди суд одлучује и о обустави прекршајног поступка према окривљеном у погледу оних прекршаја за које се по споразуму о признању прекршаја подносилац захтева обавезао да ће одустати од гоњења.

Када је реч о одлучивању о споразуму о признању кривичног дела, ситуација је доста слична. Односно, суд ће прихватити споразум ако утврди:¹⁹⁸

¹⁹⁷ *Ibid.*

¹⁹⁸ Види члан 317 Законика о кривичном поступку, Сл. гласник РС, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14.

- 1) да је окривљени свесно и добровољно признао кривично дело, односно кривична дела која су предмет оптужбе;
- 2) да је окривљени свестан свих последица закљученог споразума, а посебно да се одриче права на суђење и да прихвата ограничење права на улагање жалбе против одлуке суда донесене на основу споразума;
- 3) да постоје и други докази који нису у супротности са признањем окривљеног да је учинио кривично дело;
- 4) да је казна или друга кривична санкција, односно друга мера о којој су јавни тужилац и окривљени закључили споразум предложена у складу са кривичним или другим законом.

Као што смо и напоменули, приликом одлучивања, односно прихватања споразума, кривични суд треба да води рачуна о испуњењу истих оних услова као и прекршајни, с тим што је неопходно да се у кривичном поступку утврди и постојање других доказа који нису у супротности са признањем окривљеног да је учинио кривично дело. С тим у вези, поставља се питање како суд треба да поступи уколико постоје докази који су у супротности са датим признањем. Овај проблем би се решавао у зависности од сваког конкретного случаја, с тим што би, по правилу, суд у таквој ситуацији требало да одбије споразум, па чак и ако постоји само један доказ који је у супротности са датим признањем.¹⁹⁹

Када је реч о кривичном поступку, суд ће пресудом прихватити споразум о признању кривичног дела и огласити окривљеног кривим ако утврди.²⁰⁰

- 1) да је окривљени свесно и добровољно признао кривично дело, односно кривична дела која су предмет оптужбе;
- 2) да је окривљени свестан свих последица закљученог споразума, а посебно да се одриче права на суђење и да прихвата ограничење права на улагање жалбе против одлуке суда донесене на основу споразума;

¹⁹⁹ Делибашић, В. (2015), Споразуми јавног тужиоца и окривљеног, *op. cit.*, стр. 57.

²⁰⁰ Законик о кривичном поступку, Сл. гласник РС, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14, члан 317.

- 3) да постоје и други докази који нису у супротности са признањем окривљеног да је учинио кривично дело;
- 4) да је казна или друга кривична санкција, односно друга мера у погледу које су јавни тужилац и окривљени закључили споразум предложена у складу са кривичним или другим законом.

Пре него што прихвати споразум о признању кривичног дела, суд мора да утврди да је окривљени свесно и добровољно признао кривично дело, односно кривична дела која су предмет оптужбе. Признање окривљеног ни на који начин не би смело да буде резултат уцене, обмане или преваре. Дакле, признање треба да буде слободна одлука окривљеног.

Затим, пре него што прихвати споразум о признању кривичног дела, суд треба да се увери да је окривљени свестан свих последица закљученог споразума, а посебно да се одриче права на суђење и да прихвата ограничење права на улагање жалбе против одлуке суда донесене на основу споразума. Склапањем споразума, окривљени се одриче права на суђење и предлаже суду да по скраћеном поступку донесе пресуду.

Да би прихватио споразум о признању кривичног дела, суд треба да се увери да постоје и други докази који нису у супротности са признањем окривљеног да је учинио кривично дело. Дакле, не смеју да постоје други докази који су у супротности са признањем окривљеног, али исто тако не морају да постоје докази који ће поткрепити његово признање, како је то ранијим законским решењима било прописано.

На крају, да би суд могао да прихвати споразум о признању кривичног дела неопходно је да је казна или друга кривична санкција, односно друга мера у погледу које су јавни тужилац и окривљени закључили споразум, предложена у складу са кривичним или другим законом. Суд овде првенствено проверава да ли се предложена санкција уопште може изрећи за конкретну врсту кривичног дела. Поред тога, суд проверава да ли се конкретна мера кривичне санкције налази у

оквирима законског минимума или максимума који је предвиђен за конкретно кривично дело поводом којег је окривљени признао кривицу.²⁰¹

Поред обавезних елемената које садрже увод и изрека пресуде којом се окривљени оглашава кривим, пресуда донета на основу потврђеног споразума о признању кривичног дела садржи и разлоге којима се суд руководио приликом прихватања споразума. Дакле, суд ће образложити испуњеност сваког од напред поменутих услова који су неопходни да постоје да би суд прихватио споразум о признању кривичног дела.

²⁰¹ Илић, П. Г. *et al.* (2014), Коментар Кривичног законика, ЈП Службени гласник, Београд, стр. 677.

4.2. Одбацивање

Наредна одлука која може бити донета од стране суда у вези са постизањем споразума о признању прекршаја јесте одбацивање споразума.

Након што је суду поднет споразум о признању прекршаја, поред тога што га може прихватити, о чему је било више речи у ранијем излагању, суд га такође може и одбацивати. До одбацивања споразума доћи ће у два случаја која су прописана у члану 235 став 2 и 5 Закона о прекршајима, и то:

- 1) ако је споразум поднет након доношења првостепене одлуке (став 2);
- 2) ако на рочиште није дошао уредно позвани окривљени и није оправдао своје одсуство.

У две претходно поменуте ситуације суд је у обавези да донесе решење о одбацивању споразума о признању прекршаја.

У првој ситуацији, најопштије посматрано, суд ће одбацивати споразум јер није благовремено поднет. Другим речима, подношење споразума о признању прекршаја након доношења првостепене одлуке је потпуно неоправдано и сасвим је разумљиво да у таквој ситуацији суд исти и одбаци. Сам смисао споразума јесте да растерети судски систем и максимално афирмише начела економичности и процесне економије, што би у случају да се споразум може поднети и након доношења првостепене одлуке било сасвим обрнуто. Стога, овакво законско решење је сасвим оправдано и логично.

У другој ситуацији, суд ће донети решење о одбацивању споразума о признању прекршаја онда када окривљени не дође на рочиште, а свој изостанак не оправда. Дакле, онда када окривљени не дође на рочиште, а свој изостанак не оправда, суд треба да донесе решење о одбацивању споразума о признању прекршаја.

Сматрамо да је овакво решење логично јер ако окривљени није приступио рочишту, а притом није ни оправдао свој изостанак, сасвим је логично да је он одустао од потписивања споразума. Дакле, законодавац сматра да у случају недоласка на рочиште окривљени суштински показује да није заинтересован за споразум, те се намеће закључак да је од споразума одустао.

Такође, у случају недоласка окривљеног на рочиште суд нема могућност да испита и утврди решеност окривљеног да призна прекршај и да је у потпуности свестан свих последица закључења споразума, а посебно да у потпуности разуме да се споразумом одриче права на суђење и улагање жалбе против пресуде суда донете на основу решења о усвајању споразума. Напред изнето додатно поткрепљује нужност доношења решења којим се одбацује споразум о признању прекршаја.

Када је реч о кривичном поступку, до одбацивања споразума о признању кривичног дела доћи ће такође у два случаја:

- 1) ако споразум не садржи податке који су предвиђени као обавезни елементи споразума (опис кривичног дела које је предмет оптужбе, признање окривљеног да је учинио кривично дело, споразум о врсти, мери или распону казне или друге кривичне санкције, споразум о трошковима кривичног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет, изјаву о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке којом је суд у потпуности прихватио споразум, потпис странака и браниоца);
- 2) ако на рочиште није дошао окривљени који је уредно позван, а који није оправдао изостанак.²⁰²

До одбацивања споразума о признању кривичног дела доћи ће у случају алтернативног испуњења једног од напред поменутих разлога. У случају да споразум не садржи неки од обавезних елемената или пак у случају недоласка

²⁰² Види више у: Бејатовић, С. (2016), Кривично процесно право, ЈП Службени гласник, Београд, стр. 340–341.

окривљеног на главни претрес, а да притом није оправдао изостанак, постоји основ за доношење решења о одбацивању споразума о признању кривичног дела.

Ако окривљени који је уредно позван из оправданих разлога није могао да дође на рочиште на којем се одлучује о споразуму о признању кривичног дела, може у року од осам дана од дана када је престала сметња због које није могао да дође, поднети молбу за повраћај у пређашње стање.²⁰³

²⁰³ Делибашић, В. и Лохари, Р. (2016). Вештине заступања у кривичним поступцима – приручник за адвокате, American Bar Association Rule of Law Initiative и Партнери за демократске промене Србије, Београд, стр. 22–23.

4.3. Одбијање

Наредна одлука која може бити донета од стране суда у вези са постизањем споразума о признању прекршаја јесте одбијање споразума.

Поред тога што суд споразум о признању прекршаја може да прихвати и одбаци, суд исти може и да одбије. До одбијања споразума о признању прекршаја доћи ће у следећим ситуацијама:

- ако суд утврди да окривљени није свесно и добровољно признао прекршај, односно прекршаје који су предмет захтева, или ако утврди да је окривљени признања дао у заблуди;
- ако је споразум закључен противно одредбама члана 234 Закона о прекршајима, односно ако не садржи све обавезне елементе који су прописани у поменутом члану;
- ако суд утврди да окривљени није потпуно свестан свих последица закључења споразума, а посебно ако утврди да окривљени није био у потпуности свестан да се споразумом одриче права на суђење и улагање жалбе против пресуде суда донете на основу решења о усвајању споразума;
- ако суд утврди да су споразумом о признању прекршаја повређена права оштећеног или да је споразум противан разлозима правичности;
- када казна или друга прекршајна санкција утврђена у споразуму о признању очигледно не одговара тежини прекршаја који је окривљени признао.

У случају да на рочишту суд дође до уверења да окривљени није самовољно прихватио споразум о признању прекршаја, односно да је на исти пристао услед принуде, претње или силе, донеће решење о одбијању споразума о признању

прекршаја. Исто тако, ако суд дође до уверења да је окривљени у заблуди, те да је услед тога пристао на споразум о признању прекршаја, донеће решење о одбијању споразума о признању прекршаја. Дакле, суд је у обавези да на рочишту утврди да код окривљеног нема заблуде и да је добровољно прихватио споразум о признању прекршаја. Уколико и најмање посумња у одсуство добровољности на споразум код окривљеног или пак да је окривљени у заблуди, у обавези је да решењем споразум одбаци.

Ако суд утврди да је споразум закључен противно одредби члана 234 Закона о прекршајима, донеће решење о одбијању споразума о признању прекршаја, односно, донеће решење о одбијању споразума о признању прекршаја уколико утврди да споразум не садржи:

- 1) опис прекршаја који се окривљеном ставља на терет;
- 2) признање окривљеног да је учинио прекршај;
- 3) споразум о врсти и висини казне, односно о другим прекршајним санкцијама;
- 4) изјаву овлашћеног подносиоца о одустајању од прекршајног гоњења за прекршаје који нису обухваћени споразумом о признању;
- 5) споразум о трошковима прекршајног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене прекршајем, о повраћају предмета прекршаја и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет;
- 6) изјаву о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке суда донесене на основу прихватања споразума о признању;
- 7) потпис странака и браниоца.

Суд је у обавези да приликом одлучивања о споразуму о признању прекршаја детаљно прегледа сам споразум и утврди постојање свих напред наведених елемената, а у случају одсуства једног, има обавезу да донесе решење о одбијању споразума о признању прекршаја.

Такође, ако на рочишту суд дође до уверења да окривљени није потпуно свестан свих последица закључења споразума, а посебно ако утврди да окривљени није био у потпуности свестан да се споразумом одриче права на суђење и улагање

жалбе против пресуде суда донете на основу решења о усвајању споразума, донеће решење којим ће одбити споразум о признању прекршаја. Интенција законодавца је овде била да се у потпуности искључи могућност да окривљени потпише споразум а да није свестан његовог правног дејства. Овакве ситуације ма колико у први мах изгледале тешко реалне, у пракси су могуће, посебно ако се узме у обзир да у прекршајном поступку окривљени не мора да има браниоца приликом закључивања споразума о признању прекршаја. Дакле, у прекршајном поступку је окривљени који потписује и закључује споразум неука странка, те је самим тим и могућа ситуација по којој није свестан какво правно дејство производи закључени споразум. Управо да би се избегле овакве ситуације, обавеза суда је да окривљеном објасни и предочи правна дејства споразума и отклони све недоумице о евентуалном непостојању свести код окривљеног о последицама закљученог споразума.

До одбијања споразума о признању прекршаја доћи ће и у случају ако суд утврди да су споразумом о признању прекршаја повређена права оштећеног или да је споразум противан разлозима правичности. Дакле, суд овде пре свега штити права оштећеног као лица којем је повређено неко право извршењем прекршаја. Такође, поред заштите права оштећеног, суд је у обавези да штити и води рачуна о правичности. Стога, ако суд дође до уверења да су нарушени принципи правичности или да је угрожено неко право оштећеног, у обавези је да донесе решење којим ће одбити споразум о признању прекршаја.

Најзад, суд ће донети решење којим ће одбити споразум о признању прекршаја и онда када утврди да казна или друга прекршајна санкција утврђена у споразуму о признању очигледно не одговара тежини прекршаја који је окривљени признао. Дакле, овде суд води рачуна и о могућим злоупотребама потписивања споразума који је много повољнији за учиниоца. Другим речима, води рачуна о томе да се окривљеном споразумом не предвиди мања или већа кривична санкција од оне која одговара и која је у складу са учињеним прекршајем који је предмет споразума. Дакле, овде у потпуности долази до изражаја контролна функција суда, и то у оној сфери која је искључиво његова, а то је изрицање кривичне санкције. Дакле, иако у споразуму суд изриче санкцију коју по правилу није он утврдио и

одмерио, ипак има последњу реч када је сама санкција у питању, односно потребна је његова сагласност. Сагласност суда треба да се базира на принципу правичности, односно на уверењу да је предложена санкција у споразуму заиста одговарајућа и правична за конкретни прекршај који је предмет споразума. У случају да суд дође до уверења да предложена санкција није одговарајућа и да не одговара учињеном прекршају, донеће решење којим се споразум о признању прекршаја одбија.

Након што суд донесе решење о одбијању споразума о признању прекршаја, исто се доставља овлашћеном подносиоцу захтева, окривљеном, браниоцу, оштећеном и његовом пуномоћнику.

Када решење којим се одбија споразум о признању прекршаја постане правоснажно, споразум и сви списи који су са њим повезани издвајају се у посебне списе и уништавају пред судом, о чему се саставља службена белешка у том посебном предмету.²⁰⁴ Издвајање списка и њихово уништавање се чини да би се спречило коришћење незаконитог доказа при доношењу касније мериторне судске одлуке, јер се признање окривљеног садржано у споразуму који је суд одбио правоснажном одлуком изједначава са другим незаконитим доказима на којима се судска одлука не сме заснивати.²⁰⁵

У случају да дође до одбијања споразума о признању прекршаја од стране суда, поступак се враћа у ону фазу која је претходила закључењу споразума. Судија који је одбио споразум о признању прекршаја мора се обавезно изузети, за разлику од кривичног поступка где је забрањено да он учествује у даљем току поступка. Основ за изузеће у овом случају базира се на сумњи у непристрасност судије који је одбио споразум.

Када је реч о кривичном поступку, до одбијања споразума о признању кривичног дела долази у случају ако суд утврди постојање неког од следећих разлога:²⁰⁶

- 1) да постоје разлози због којих би поступак након оптужења иначе требало обуставити, што значи, уколико постоји неки од алтернативно

²⁰⁴ Закон о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 65/13 и 13/16, члан 236 став 3.

²⁰⁵ Мрвић-Петровић, Н. (2014), Коментар новог Закона о прекршајима, *op. cit.*, стр. 166.

²⁰⁶ Шкулић, М. (2015), Кривично процесно право, *op. cit.*, стр. 341.

прописаних разлога (ако дело које је предмет оптужбе није кривично дело, а нема услова за примену мере безбедности, уколико је кривично гоњење застарело или је дело обухваћено амнестијом или помиловањем, односно постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење, или нема довољно доказа за оправдану сумњу да је окривљени учинио дело које је предмет оптужбе);

- 2) да није испуњен један или више услова који су потребни да суд прихвати споразум о признању кривичног дела.

Суд ће одбити споразум о признању кривичног дела након што утврди да нису испуњени услови за његово пуноважно закључивање као и у случају да утврди да постоје одређене околности које трајно искључују кривично гоњење. Напослетку, суд може одбити споразум и када процени да у конкретном случају постоји доказни дефицит који је у тој мери изражен да, и поред признања окривљеног онемогућава прихватање споразума.²⁰⁷

У случају да суд донесе решење о одбијању споразума о признању кривичног дела, по његовој правоснажности сви списи који се односе на споразум уништавају се у присуству судије који је донео решење и о томе се саставља записник, а поступак се враћа у фазу која је претходила закључењу споразума. Основни циљ уништавања свих списа јесте онемогућавање сазнања чињеница које су откривене у поступку који није довршен прихватањем споразума и доношењем осуђујуће пресуде. Односно, уколико би овакве чињенице биле доступне учесницима у поступку у његовим даљим фазама, права окривљеног би била озбиљно нарушена.²⁰⁸ Овакво законско решење је сасвим оправдано јер су мотив и разлози због којих је окривљени изнео одређене чињенице били усмерени на постизање споразума о признању кривичног дела. Како до тога није дошло, неопходно је сав материјал и списе који се односе на фазу постизања споразума уништити из разлога правичности и целисходности, као и заштите права окривљеног.

²⁰⁷ Илић, П. Г. *et al.* (2014), Коментар Кривичног законика, *op. cit.*, стр. 677.

²⁰⁸ *Ibid.*, стр. 678.

На крају је потребно навести и то да судија који је учествовао у поступку одлучивања о споразуму о признању кривичног дела, не може учествовати у даљој процедури, односно у некој од следећих фаза кривичног поступка.

4.4. Жалба против решења о споразуму о признању прекршаја

На крају овог дела истраживања потребно је још указати и на значајно питање које се односи на жалбу против решења о споразуму о признању прекршаја.

Већ је раније изнето да суд споразум о признању прекршаја може прихватити, одбити и одбацити. У случају да суд донесе решење којим одбацује споразум о признању прекршаја, жалба није дозвољена. У два преостала случаја (у случају прихватања споразума и у случају одбијања споразума) жалба је дозвољена, али су титулари права за подношење жалбе различити. Различитост лица која могу поднети жалбу у случају прихватања или одбијања споразума о признању прекршаја вуче корене из правног интереса лица за подношење жалбе. У том смислу, против решења суда о одбијању споразума о признању, жалбу у року од осам дана од дана када им је решење достављено могу изјавити овлашћени подносилац захтева, окривљени и његов бранилац.²⁰⁹ Против решења суда о усвајању споразума о признању прекршаја, жалбу у року од осам дана од дана када им је решење достављено могу изјавити оштећени и његов пуномоћник.

Када је реч о поступку по жалби, првостепени прекршајни суд прво контролише благовременост и дозвољеност жалбе, а након тога у року од три дана жалбу са целокупним предметом доставља другостепеном прекршајном суду, односно суду који је надлежан да одлучује по жалби. Након што Прекршајни апелациони суд прими жалбу, о њој одлучује у колегијалном саставу. Након што је примио жалбу, другостепени суд је у обавези да о жалби одлучи у року од петнаест дана и против његовог решења жалба није дозвољена.

Сходно томе, другостепени прекршајни суд може донети следеће одлуке:

1. решење о одбацивању жалбе ако је жалба поднета неблаговремено или од стране лица које нема право да изјави жалбу;

²⁰⁹ Закон о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 65/13 и 13/16, члан 237 став 1.

2. решење којим се усваја жалба и преиначује првостепено решење на начин да се споразум странака усваја;
3. решење којим се одбија жалба као неоснована и потврђује решење које је донео првостепени суд.

Када је реч о кривичном поступку, ситуација је врло слична. Одлука суда којом се споразум прихвата или пак одбацује или одбија, доставља се странкама и браниоцу окривљеног. У случају да је суд донео решење којим се споразум о признању кривице одбија или одбацује, жалба није дозвољена. Међутим, Законик у оваквим случајевима не поставља било какву препреку поновном подношењу споразума. Дакле, јавни тужилац и окривљени би накнадно, након одбачаја или одбијања споразума, могли суду доставити нови споразум у којем су претходно уочени недостаци уклоњени.²¹⁰

Против пресуде којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела јавни тужилац, окривљени и његов бранилац могу у року од осам дана од дана достављања пресуде изјавити жалбу уколико дело које је предмет споразума није кривично дело, а нема услова за примену мера безбедности, ако је кривично гоњење застарело, или је дело обухваћено амнестијом или помиловањем, или постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење. Такође, жалба је дозвољена и када нема довољно доказа за оправдану сумњу да је окривљени учинио кривично дело које је предмет оптужбе или када се пресуда не односи на предмет споразума.

²¹⁰ Илић, П. Г. *et al.* (2014), Коментар Кривичног законика, *op. cit.*, стр. 678.

ГЛАВА V

5. КОМПАРАТИВНИ ПРЕГЛЕД

Компаративни део истраживања овог рада има посебан значај и даје допринос овој студији са више аспеката, а понајвише указујући на позитивноправна законска решења и предвиђања института споразума о признању у страним законодавствима.

Приказ законодавног предвиђања овог института сматрамо да треба почети законодавством Сједињених Америчких Држава, као његовом неспорном колевком. Затим, биће указано и на позитивноправно предвиђање споразума о признању у немачком законодавству, иако је ту овај институт доста касно уведен, што даје довољно простора за његово прецизније разматрање. Када је реч о европским законодавствима, размотриће се и начин на који је овај институт уређен у Италији јер она представља прву европску државу која је у своје законодавство увела овај споразум.

На крају овог компаративног истраживања указаће се на законодавна предвиђања овог института у бившим државама СФРЈ, односно у прекршајном законодавству Македоније, Словеније, Црне Горе, Хрватске и Босне и Херцеговине, у оквиру које ће се посебно размотрити законодавно решење у Федерацији Босне и Херцеговине и у Републици Српској.

5.1. Сједињене Америчке Државе

Током досадашњег разматрања споразума о признању више пута је поменуто да је његова „колевка“ управо у Сједињеним Америчким Државама.

Многи аутори указују на то да је један од најпрепознатљивијих елемената кривичног поступка управо споразум о признању кривичног дела, иако се ради о институту, тј. процесном механизму који не постоји изворно у америчкој кривичној процедури. Исти аутори истичу да је јасно да кривични поступак Сједињених Америчких Држава проистиче из *common law* система, тј. из Енглеске, али је посебност у томе што тај правни систем не познаје могућност споразумевања тужиоца и окривљеног, а и признање се у Енглеској сматра и третира као доказ од врхунске важности (*regina probationem*) услед чега се не морају изводити други докази или није потребно извођење свих доказа током поступка.²¹¹

Разумевање за постојање и широко примењивање овог института у Сједињеним Америчким Државама произилази из инквизиторског поступка. Када је реч о распрострањености његове примене, исти аутори наводе да се на нивоу држава, али и на савезном нивоу, најмање 90% кривичних случајева заврши споразумом о признању, тј. не буду процесуирана пред судом, услед постигнутог договора између браниоца и оптуженог.²¹²

Као што се може видети, статистике које се тичу постизања споразума најчешће се односе само на кривична дела, а у знатно мањој мери су доступни подаци за прекршаје.

Пре него што се ближе укаже на питање споразума о признању прекршаја у Сједињеним Америчким Државама, потребно је назначити да свака држава има своје законе (педесет и две савезне државе) и да Вашингтон Д. Ц. има посебне

²¹¹ Шкулић, М. (2015), Кривично процесно право, *op. cit.*, стр. 332–333.

²¹² *Ibid.*, стр. 334–335.

законе, док наравно, постоје и савезни. Када је реч о кривичном и прекршајном поступку постоје велике сличности између њих.

Споразум о признању који се односи на прекршаје у држави Њу Џерси предвиђа се Правилем 7:6-2 под називом Споразуми и Споразуми о признању пред прекршајним судовима.²¹³

Овим правилом, у тачки А1, предвиђа се да се може прихватити кривица (прекршајна одговорност) и да се на основу тога може постићи споразум о признању прекршаја. Затим, предвиђа се још да када окривљени није прихватио кривицу или и у одређеним околностима када је прихваћена, суд може одбити прихватање споразума о признању прекршаја.

У истој тачки, а на основу Правила 7:6-2, 7:6-3 и 7:12-3 предвиђа се да суд неће прихватити признање кривице без претходног личног обраћања оптуженог и без његовог саслушања, приликом којег он мора бити свестан да прихватањем кривице разуме оптужницу и дело које му се ставља на терет, али и све законске последице које произилазе из прихватања кривице.

Када окривљени прихвата кривицу без присуства браниоца, суд је у обавези да му предочи законске последице и могућност да ангажује браниоца, о чему се саставља записник.

Истом тачком Правила предвиђа се да на захтев оптуженог, суд може, у тренутку прихватања потврдног изјашњавања о кривици одредити да се изјашњавање о кривици не може користити и у другим поступцима. У случајевима када оптужени одбије да се изјасни о својој кривици, односно о њеном прихватању или се брани ћутањем, или ако суд одбије да прихвати прихватање кривице, суд ће сматрати да се окривљени изјаснио да није крив, односно да не прихвата прекршајну одговорност. Поред поменутог, у овој тачки се још предвиђа и могућност да суд може да саслуша сведоке на околности о постојању прекршајне одговорности, односно кривице, те након тога ако заузме став да прихватање кривице није основано, суд ће одбити да прихвати споразум о признању прекршаја пре него што дође до одлучивања о врсти и висини казне.

²¹³ Закони и правила државе Њу Џерси о споразуму о признању прекршаја, преузето са: https://www.judiciary.state.nj.us/2007_rules/rule7-06-02.pdf, 22.10.2015.

Правилем 7:6-2, у тачки А2, предвиђа се да у споразуму за признање прекршаја за правна лица, и то на начин да ако је окривљени корпорација, партнерство или неакционарско удружење, о својој одговорности се мора изјаснити преко овлашћеног лица или агента или да се одреди правни заступник у случајевима када није обавезно присуство браниоца. У случајевима када се правно лице на поменути начин не изјасни о својој прекршајној одговорности, суд ће сматрати да се правно лице изјаснило да не прихвата кривицу.²¹⁴

Правилем 7:6-2, у тачки Б, предвиђа се повлачење предлога споразума о признању прекршаја и то на начин да се повлачење предлога може извршити до изрицања пресуде. У посебним околностима суд може дозволити да је повлачење предлога могуће и након поменутог и то како би се исправила очигледна „неправда“.

Правилем 7:6-2, у тачки Ц, предвиђа се условни споразум о признању.²¹⁵ Овим институтом предвиђа се могућност да окривљени резервише или задржава право на жалбу за поједина правна питања пре него што се споразум о признању потврди. О примени овог облика споразума одлуку доноси суд, а окривљени добија могућност да повуче предлог за постизање споразума о признању.

Правилем 7:6-2, у тачки Д, предвиђају се услови споразума о признању. На првом месту истиче се да се споразум може закључити само у складу са Смерницама и Коментарима који су издати од стране Врховног суда²¹⁶ и под условом:

- 1) да је захтев за покретање поступка поднет од стране тужилаштва;²¹⁷
- 2) да окривљени има браниоца или да се одрекао права на браниоца;
- 3) да је оштећени упознат о споразуму;
- 4) да одлука о споразуму о признању прекршаја не утиче на одлуке кривичног суда без сагласности надлежног тужилаштва;

²¹⁴ New Jersey Judiciary, Rule 7:6. Arraignment, Pleas, преузето са: www.judiciary.state.nj.us/2007_rules/rule7-06-02.pdf, 22.10.2015.

²¹⁵ Conditional guilty pleas (1980), Harvard Law Review, vol. 93, no. 3, p. 564.

²¹⁶ Више о Смерницама и Коментарима Врховног суда видети у: Appendix To Part VII Guidelines for operation of plea agreements in the municipal courts of New Jersey Guideline, преузето са: www.judiciary.state.nj.us/rules/plea.pdf, 22.10.2015.

²¹⁷ Municipal prosecutor, the County prosecutor, or the Attorney General.

- 5) да приликом одређивања санкције она не може бити мања од предвиђеног минимума за тај прекршај.

На крају овог правила предвиђено је још да ће суд извршити надзор над споразумом о признању како не би били нарушени „интереси правде“.

У поменутих смерницама, између осталог, предвиђају се одређена ограничења која се углавном односе на саобраћајне прекршаје, па се тако наводи да се споразум о признању прекршаја не може закључити за возњу под утицајем алкохола или одређених лекова (дроге).²¹⁸

Из претходно изнетог произилази да иако је споразум о признању прекршаја најчешће инициран од стране тужиоца, уз сагласност полиције, коначна одлука о прихватању споразума зависи од суда. Суд споразум не мора да прихвати ни када је он постигнут између тужиоца и окривљеног. Од 2000. године у Њу Џерсију су донети нови закони који су додатно убрзали могућност закључења споразума, посебно оних који се односе на саобраћајне прекршаје.²¹⁹

У прилог поменутом, потребно је још навести да у појединим америчким савезним државама, као што је то Калифорнија, а конкретно се мисли на град Сан Дијего, прекршајни судови имају много активнију улогу приликом закључења споразума о признању – не само што се преговори одвијају у судским просторијама него се током пред-преговора одређује судија који их надзире.²²⁰

Познато је да је споразум о признању веома заступљен у Сједињеним Америчким Државама, али и данас се могу чути поједине расправе на ову тему. Најчешће се може чути став да се услед непостојања судског поступка не стиче утисак задовољења правде. Одговори на ове ставове односе се на то да када прекршајни суд спроводи суђење за релативно мањи саобраћајни прекршај, оно у одређеним случајевима захтева суђење пред поротом, укључујући осам поротника и неколико сведока. Такво суђење може трајати један или више дана, што повећава

²¹⁸ Appendix To Part VII Guidelines for operation of plea agreements in the municipal courts of New Jersey Guideline, Guideline 4. Limitation.

²¹⁹ Municipal Court Administrative Offices, преузето са: www.hasbrouck-heights.nj.us/general/court1.html, 22.10.2015.

²²⁰ McCoy, C. (1993), Politics and Plea Bargaining: Victims' Rights in California, University of Pennsylvania Press, p. 114.

трошкове дневница пороте, али и трошкове суда и судије, тужиоца и полиције. Ови трошкови се додатно могу повећати, посебно када се ради о прековременом раду. Мањи судови могу да имају и преко 120.000 поступака годишње, а ако се узме за пример Прекршајни суд из Френклина у савезној држави Охајо, који има само 15 судија и око 30 тужилаца који руководе и грађанском парницом, јасно је да се овим ресурсима никако не би могла постићи одговарајућа ефикасност суђења.²²¹

²²¹ Ohio State Bar Association, Plea Bargains in Criminal and Traffic Cases, преузето са: www.ohiobar.org/ForPublic/Resources/LawYouCanUse/Pages/LawYouCanUse-587.aspx, 22.10.2015.

5.2. Немачка

Немачко законодавство, као једно од значајнијих европских законодавстава, у својој пракси препознаје систем преговора и договора изван суда. Конкретно, институт споразума о признању кривице формално је уведен у немачко кривично законодавство тек средином 2009. године. По појединим ауторима, а на основу статистичких података, око 50% предмета решава се неком врстом договора.²²²

Потребно је назначити да се у литератури указује и на то да је почевши од 1980. године споразум о признању постепено почео да „улази на задња врата“ у правни систем Немачке. Његове одлике нису биле сличне споразуму о признању који је постојао у Сједињеним Америчким Државама, јер признање није „заменењивало“ суђење, већ га је само скраћивало. За разлику од законодавства Сједињених Америчких Држава, у којем тужилац може да не покрене суђење услед признања одговорности, у тадашњем немачком законодавству судски поступак се покретао и суд је доносио коначну одлуку.²²³

Постоје многа мишљења која указују на то да је управо у Немачкој започела прва примена овог до тада искључиво америчког института, али постојала је правна празнина – споразум о признању није био законски регулисан иако је био примењиван.²²⁴ Поједини аутори указују на то да је поменуто законско нерегулисање овог института било због изузетно снажног „утицаја“ начела легалитета, посебно када је у питању кривично гоњење, јер није било могуће

²²² Николић, М., Петровић, Ж., Башић, С. *et al.* (2014), Приручник за примену споразума о признању прекршаја, *op. cit.*, стр. 14.

²²³ Cheesman, S. (2014), Comparative perspectives on plea bargaining in Germany and the U.S.A., Faculty of Law and Political Science, University of Szeged, pp. 133–134. и Langbein, J. (1979), Land without plea bargaining: how the Germans do it, *Michigan Law Review*, vol. 78, p. 206.

²²⁴ Шкулић, М. (2011), Основи упоредног кривичног процесног права и проблеми реформе кривичног поступка, у Зборнику: Казнена реакција у Србији, први део, ур. Игњатовић, Ђ., *Crimen*, стр. 108.

уопште узети у разматрање могућност признања кривице уз договор са оптуженим.²²⁵

У прилог поменутом, а првенствено се мисли на споразуме који су постизани без законског утемељења, потребно је још навести и податак да је тада спроведено истраживање које се односило управо на ово питање. Резултати су показали да у кривичним поступцима за тешка кривична дела „неформалне“ споразуме о признању подржава 77% судија, 72% тужилаца и 51% бранилаца. Током истраживања, разматрани су и они поступци у којима је постојање доказа отежано или доведено у питање. У овим случајевима, резултати истраживања показују да је споразум о признању подржало 91% судија, 90% тужилаца и 53% бранилаца. Када је реч о оптуженима, из истраживања се може видети да споразум подржава 76% оптужених малолетника, 89% пунолетних и 91% оптужених који су први пут извршили неко кривично дело.²²⁶

У немачком законодавству је предвиђено више врста споразума. Поред споразума о признању кривице, односно одговорности и споразума о висини казне, предвиђа се и споразум о одлагању гоњења (члан 153а Законика о кривичном поступку), али тај споразум није од посебног значаја за овај сегмент истраживања. Најсврсисходније је разматрање споразума о признању посматрати управо кроз кривичнопроцесно законодавство, као што је то рађено и током разматрања овог института у домаћем законодавству.

У Закону о кривичном поступку, у члану 257ц, предвиђа се споразум о признању. Овим чланом се предвиђа да се споразумом могу постићи правне последице које би могла да има и пресуда, а да се ове правне последице односе и на касније одлуке и учеснике у поступку. Основна карактеристика овог споразума јесте та да мора да садржи признање о извршењу дела, док се о осуђујућој пресуди, али и о превентивним мерама не може преговарати. Затим, законодавац је

²²⁵ Langer, M. (2004), From Legal Transplants to Legal Translations: The Globalization of Plea Bargaining and the Americanization Thesis in Criminal Procedure, Harvard International Law Journal, vol. 45, no. 1, p. 39.

²²⁶ Турањанин, В. (2016), Споразум о признању кривице у кривичном процесном праву Немачке, Педесето саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, ур. Бејатовић, С., Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, стр. 303–304.

предвидео да ће суд одлучити о могућем споразуму о признању, при чему такође може да укаже на распон казне који је законом предвиђен за дело за које се закључује споразум. Споразум ће се сматрати закљученим када предлог који износи суд прихвати и окривљени и државни тужилац. Поред поменутог, овим чланом се још предвиђа да суд не мора да прихвати споразум о признању ако нису узете одређене околности у разматрање или ако су се појавиле нове чињенице које могу да утичу на врсту и висину казне, односно санкције. Неприхватање споразума је такође могуће и у случајевима када се током поступка утврди да је било неосновано признање.²²⁷

Наредни споразум који се предвиђа јесте споразум о висини казне, и то чланом 407 Закона о кривичном поступку.

Поменути чланом предвиђа се да тужилац може, када се ради о блажим прекршајима, поднети писмени захтев суду пред којим се води поступак. Поднесак суду представља казнени налог који садржи опис извршеног дела и предлог санкције. Закон предвиђа да то могу да буду следеће санкције: новчана казна; условна осуда до једне године; одузимање возачке дозволе до две године; забрана професионалног бављења животињама, њихово држање или трговина њима у трајању од једне до три године; одузимање предмета; онеспособљавање предмета и јавно објављивање пресуде. Да би се казнени налог могао спровести и да би био валидан, мора бити одобрен од стране суда и прихваћен од стране окривљеног.²²⁸

У случајевима када оптужени не прихвати казнени налог, наставиће се редовни судски поступак у којем суд може изрећи знатно теже санкције од првобитно „понуђених“ од стране тужилаштва.

Поједини аутори указују на то да се у стручним разматрањима често може чути питање које се односи на то да ли тужилац користи у одређеном степену усмено присиљавање оптуженог да прихвати казнени налог, управо због чињенице да је вероватно да и ако буде био кажњен, да ће то бити са тежом санкцијом. Исти аутори напомињу и да „полазна тачка заснивања правог споразума о признању“

²²⁷ Strafprozeßordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 7. April 1987 (BGBl. I S. 1074, 1319), die zuletzt durch Artikel 4 Absatz 5 des Gesetzes vom 11. Oktober 2016 (BGBl. I S. 2226) geändert worden ist.

²²⁸ *Ibid.*

представља управо споразум о казни. По статистичким показатељима, у немачком законодавству се овај споразум закључује у око 35% случајева.²²⁹

Из претходно изнетог може да се види да суд у Немачкој има нешто активнију улогу приликом закључења споразума у односу на друге земље. Поред тога што врши надзор над законодавном оправданошћу сваког предлога споразума понаособ, његова друга улога је страначка.²³⁰

Аутори који су се ближе бавили проблематиком споразума о признању у немачком законодавству назначили су његове основне карактеристике, а то су: да оптужени признаје дело и одговорност на главном претресу, да у процесу преговарања учествују све стране које учествују и у поступку и да се не предвиђа тачно одређена казна, већ горња граница коју иста неће прећи.²³¹

²²⁹ Турањанин, В. (2016), Споразум о признању кривике у кривичном процесном праву Немачке, *op. cit.*, стр. 306.

²³⁰ Више о томе у: Turner, J. (2006), Judicial Participation in Plea Negotiations: A Comparative View, *The American Journal of Comparative Law*, vol. 54, pp. 518–519.

²³¹ Kerscher, M. (2013), Plea Bargaining in South Africa and Germany, Stellenbosch, p. 5. и Турањанин, В. (2016), Споразум о признању кривике у кривичном процесном праву Немачке, *op. cit.*, стр. 307.

5.3. Италија

За разматрање питања споразума о признању прекршаја у упоредном приказу посебно је значајно сагледати и законодавно решење у Италији.

Специфичност која италијанско законодавство, када је реч о овом институту, издваја од других држава Европе – а самим тим и намеће нужност барем њеног помена – јесте у томе да је управо Италија прва европска држава која је у своје законодавство увела овај споразум (споразум о признању кривице, односно договора око санкције).²³²

Најчешће се у стручној литератури назначава да је у Италији разлог за увођење овог института у законодавство био искључиво висок степен криминалитета и прилична немоћ постојећих законодавних решења да се адекватно спречи или барем да се постигне постепено сузбијање криминалитета.²³³

Споразум о признању, односно споразум о врсти и висини казне у италијанском законодавству, поред скраћеног поступка и још неких других, представља специјални поступак.²³⁴

Потребно је указати и на мишљење појединих страних аутора који сматрају да америчко законодавство, које има једну од значајнијих карактеристика, при чему се мисли на тужилачки карактер, последњих двадесетак година има све доминантнији утицај на законодавства европских земаља, која иако имају многе сличности међусобно ипак не представљају јединствени законодавни систем. Ови аутори управо у споразуму о признању увиђају тај снажан амерички законодавни

²³² Николић, М., Петровић, Ж., Башић, С. *et al.* (2014), Приручник за примену споразума о признању прекршаја, *op. cit.*, стр. 14.

²³³ *Ibid.*

²³⁴ European justice (2016), Rights of defendants in criminal proceedings in Italy, преузето са: https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_defendants_in_criminal_proceedings_-169-it-en.do?member=1, 25.10.2015.

утицај на континентално право, а посебно у италијанском законодавству, из већ указаних разлога.²³⁵

Многи страни аутори заступају тезу да је „американизација“ европског права посебан утицај имала на немачко законодавство, али да је на одређени начин још јачи утицај имала на италијанско законодавство. Та већ поменути „американизација“ права ових европских држава са потпуно другачијим законодавним системима никако се не може порећи, с тим да ови аутори назначавају да споразум о признању какав постоји у америчком законодавству, ове државе, а посебно Италија, нису преузеле „дословно“, тј. институт као модел је преузет, али његово законодавно прецизирање има поједина одступања која су настала као нужна потреба у хармонизацији постојећих правних навика и законодавних решења. Ако се начини краћа компарација америчког, немачког и италијанског модалитета споразума о признању, може се видети да је италијански знатно „доследнији“ америчком изворном институту. Исти аутори као разлог због којег је поменуто тако наводе политичку настројеност Италије ка Америци током периода реформи законодавства.²³⁶

Потребно је још додати, у контексту претходно изнетог, да се првобитно законодавно предвиђање овог института у италијанском праву, у односу на амерички институт, разликовало у мањој „флексибилности“. Затим, могуће га је било применити само у случајевима за које је предвиђена казна затвора у трајању до пет година након скраћења казне, затим, предвиђало се да је преговарање о висини казне могуће само у распону до једне трећине смањења у односу на законом предвиђену казну. Последња специфичност овог института у Италији односи се на случајеве када тужилац не прихвати споразум, те окривљени има право да од суда тражи да размотри разлоге које је тужилац навео приликом неприхватања споразума. Када је суд другачијег становишта у односу на тужиоца, у тим случајевима, суд је могао да умањи предвиђену казну до једне трећине. Управо из поменутог, а то истичу и аутори који су се посебно бавили овим

²³⁵ Yue, M. (2002), Prosecutorial Discretion and Plea Bargaining in the United States, France, Germany, and Italy: A Comparative Perspective, *International Criminal Justice Review*, vol. 12, no. 1, p. 30.

²³⁶ Langer, M. (2004), From legal transplants to legal translations: the globalization of plea bargaining and the americanization thesis in criminal procedure, vol. 45, no. 1, p. 3 and 49.

питањем, јасно се може видети не само значај суда приликом практичне примене споразума већ и његова законодавна моћ.²³⁷

Законодавно решење овог института у Италији је по домаћим ауторима веома слично законодавству у Србији. Да би споразум о признању могао да се постигне и спроведе, нужно је да постоји предлог странака, али и да постоји и прихватање правне квалификације дела. Затим, потребно је да постоји и постигнут договор о висини и врсти санкције. Када је све претходно постигнуто, тада суд доноси осуђујућу пресуду. Поред изнетог, аутори који су се ближе бавили овим питањем у италијанском законодавству истичу да је споразум могуће закључити само за лакша дела.²³⁸

Из до сада изнетог може да се види да институт споразума о признању има доста специфичности, али и неспорних сличности у смислу законодавних решења у поређењу са другим државама.

Потребно је указати на још једну нарочиту карактеристику споразума о признању, а ради се, могло би се рећи – о „контрадикторности“. Наиме, италијанско законодавство у ствари не предвиђа конкретно прихватање кривице, односно прекршајне одговорности, већ се ради више о договору (споразуму) о висини и врсти санкције. Поред већ помињаног законског ограничења могућег смањења висине казне, ова два сегмента и данас представљају повод за многе научне и стручне полемике.²³⁹

Оправдање за одсуство елемента признања кривице произилази из презумције невиности – у случају да постоји признање кривице или прекршајне одговорности, тада би дошло до одступања овог битног елемента. У супротном, да би се доказала кривица или прекршајна одговорност, нужно је да се спроведе потпуни судски поступак. Иако се преговором о висини и врсти санкције посредно прихвата кривица или прекршајна одговорност за извршено дело, сасвим логично, стручна јавност у Италији је заузела став да се на тај начин, при чему се има на уму

²³⁷ *Ibid.*, стр. 50.

²³⁸ Николић, М., Петровић, Ж., Башић, С. *et al.* (2014), Приручник за примену споразума о признању прекршаја, *op. cit.*

²³⁹ Iovene, F. (2013), Plea bargaining and abbreviated trial in Italy, Warwick School of Law Research Paper No. 2013/11, ed. Hodgson, J., pp. 4–5.

законско ограничење смањења казне, ради о претпоставци стварне одговорности мањег интензитета. С друге стране посматрано, законодавац је неспорно предвидео да окривљени има могућност да докаже још мањи степен своје одговорности или да у потпуности докаже своју невиност кроз судски поступак. Управо због изнетог, а имајући на уму и значајну улогу судије, о чему је већ било речи, многи аутори и сматрају да је овај облик споразума посебно значајан по питању обезбеђивања и заштите људских права која се односе на ова питања.²⁴⁰

У позитивнопроцесном законодавству Италије питање споразума о признању уређује се на следећи начин. Законодавац је ближе одредио овај институт чланом 444²⁴¹, којим се предвиђа да окривљени – којем на основу дела које му се ставља на терет може да буде изречена казна затвора у трајању до пет година или само новчана казна – може покренути поступак договора око висине казне. Када је постигнут споразум, казна се може умањити за једну трећину од законом предвиђене казне за то дело.

Већ се из ове законске претпоставке може видети да је споразум могуће водити о висини и врсти санкције, а не и о квалификацији дела које се ставља на терет окривљеном.

Поред јасно видљивих могућих користи по окривљеног услед постизања споразума, посебна предност јесте и у томе што је време трајања поступка краће, што директно утиче на трошкове истог.²⁴²

Постигнут споразум има правне последице и на друге или касније поступке који се воде против окривљеног. Судска пракса показује да тужилац може да одустане од оптужнице за нека лакша дела приликом постизања споразума о

²⁴⁰ Iovene, F. (2013), Plea bargaining and abbreviated trial in Italy, *op. cit.*, pp. 4–5 and p. 8. и Tonini, P. (2012), I riti di impronta angloamericana na: patteggiamento e giudizio abbreviato, Associazione tra glistudiosi del processo penale. Il rito accusatorio a vent'anni dalla grande riforma. Continuità, fratture, nuovi orizzonti, Giuffrè, p. 293.

²⁴¹ Codice di procedura penale Italiano, aggiornato, da ultimo, con le modifiche apportate, da ultimo, dalla L. 21 luglio 2016, n. 149, dal D.Lgs. 15 settembre 2016, n. 184 e dalla L. 29 ottobre 2016, n. 199.

²⁴² Borasi, I. (2013), Patteggiamento, AltalexPedia, преузето са: www.altalex.com/documents/altalexpedia/2013/10/25/patteggiamento, 23.10.2015.

признању. Ово се најчешће дешава када је предлог за покретање споразума о признању уследио од стране тужиоца.²⁴³

Када се о самој процедури ради, она је следећа. Када тужилац и окривљени постигну договор, предлог споразума о признању се доставља суду. Суд на основу приложених доказа разматра околности које су претходиле преговорима и доноси своју одлуку. Закон предвиђа могућност да суд заузме становиште по којем сматра да окривљени није крив за дело које му се ставља на терет, те стога неће прихватити споразум о признању, док ће окривљеног ослободити. Поједини аутори назначавају да иако постоји ова законска могућност, у пракси се то никада не дешава. У супротном случају, суд ће прихватити споразум о признању. Предвиђа се још једна могућност, а то је када суд сматра да је окривљени крив и начелно је мишљења да је постигнут споразум у складу са законом, али да је договорена казна превише блага, суд ипак може да одбије да прихвати споразум и да спроведе судски поступак.²⁴⁴

На одлуку суда о прихватању споразума о признању који је постигнут између тужиоца и окривљеног могуће је уложити жалбу, и то пред Врховним судом Италије (*Corte di Cassazione*) који не преиспитује одлуку мериторно већ искључиво по питању кршења одредаба поступка и правилног тумачења материјалног права.²⁴⁵

²⁴³ Studio Legale Canestrini (2016), The Italian criminal trial, преузето са: www.hg.org/article.asp?id=26794, 23.10.2015.

²⁴⁴ *Ibid.*

²⁴⁵ Studio Legale Canestrini (2016), The Italian criminal trial и Pagano, F. (2015), La revisione della sentenza di patteggiamento, *op. cit.*, преузето са: www.iclouvell.com/la-revisione-della-sentenza-di-patteggiamento, 23.10.2015.

5.4. Словенија

У наставку разматрања питања института споразума о признању потребно је, као што је већ и речено, начинити компаративни приказ овог института у прекршајним законодавствима бивших држава СФРЈ.

Након распада СФРЈ, по природи ствари, Словенија је задржала постојеће законодавство с тим да су убрзо уследиле промене.

Споразум о признању своје прво предвиђање има у Кривичном законик, али је потребно истаћи да је његова примена веома ограничена и то свега на неколико кривичних дела. Такође, могућност споразума је скоро потпуно искључена у случајевима када је дело пријављено и процедурално покренут поступак на предлог оштећеног. Поједини аутори управо због поменутих специфичности које произилазе из кривичног законодавства назначавачу да у Словенији не постоји класичан облик споразума о признању, али због тенденције да поступак постане све више адверзиони, верује се да ће уследити приметне промене по питању примене овог института.²⁴⁶

На основу многих стручних и научних разматрања овог питања у Словенији може се видети да је препознат значај овог америчког института, посебно кроз његову имплементацију у законодавство, а све како би се утицало на брзину и ефикасност решавања предмета. Такође, ови аутори истичу да иако се ради о признању кривице од стране окривљеног и да се споразум закључује између државног тужиоца и већ поменутог окривљеног, очекивања која су планирана у пракси не одступају од већ поменутих, односно од уобичајених и у свим другим

²⁴⁶ Markelj, T. (2008), Plea bargaining and the role of the layer, преузето са: www.ecba.org/extdocserv/conferences/brat2008/PleaBarg_Markelj.pdf, 27.10.2015.

земљама у којима се предвиђа овај институт, док је с друге стране, очекивано покретање питања оправданости овог института са теоријског аспекта.²⁴⁷

У Закону о кривичном поступку Словеније²⁴⁸, у члану 450а, предвиђа се споразум о признању кривице.

У првом ставу поменутог члана предвиђа се да оптужени, бранилац и јавни тужилац могу у кривичном поступку да постигну споразум о признању кривице оптуженог за кривично дело. Закључивање таквог споразума може бити предложено тужиоцу и пре почетка кривичног поступка ако постоји основана сумња да је осумњичени извршио кривично дело које ће бити предмет поступка. У овом случају, како се предвиђа у овом члану, осумњиченом ће у писаном облику бити предочен опис кривичног дела и правна класификација.

Ако је споразум постигнут те је стога потребно да се кривични поступак прекине, а оптужени нема браниоца, председник суда на захтев јавног тужиоца поставља браниоца по службеној дужности. У случају да се не постигне договор, трошкови настали током преговора такође се регулишу овим законом (члан 92 став 3).

Затим, приликом преговора о признању кривице са јавним тужиоцем воде се разговори и о условима признања кривице за дело које је у предкривичном или кривичном поступку, али и о садржају споразума.

У истом овом члану, прецизније речено, у члану 450а, још се предвиђа и да споразум о признању кривице мора бити у писаној форми и потписан од стране странака и браниоца. Затим, да кривично дело за које је постигнут споразум мора да буде предочено и описано на исти начин као и у оптужници. Постигнут споразум се „везује“ за оптужницу или предлог оптужнице. Споразум се може закључити најкасније до почетка суђења.

На крају овог члана уређује се и могућност да се споразум не постигне, и у тим околностима постоји обавеза да се уклоне из списка предмета сви документи који се односе на процес преговора.

²⁴⁷ Kostanjšek, S. (2016), *Miranda vs plea bargaining sporazum o krivdi kot negacija pravice do molka*, преузето са: <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=57651>, 10.01.2016.

²⁴⁸ *Zakon o kazenskem postopku Republike Slovenije*, Uradni list RS, št. 32/2012.

Већ у наредном члану (450б) законодавац је предвидео да споразум којим је оптужени признао кривицу за једно или више кривичних дела, а која су предмет оптужбе, оптужени и јавни тужилац могу постићи договор о: 1) казни или другој санкцији и начину извршења исте; 2) одустајању јавног тужиоца од кривичног гоњења за дела која нису покривена признањем; 3) трошковима кривичног поступка; 4) испуњењу других обавеза.

Истим чланом, законодавац је још предвидео да предмет споразума не може бити правно квалификовање дела, мере безбедности и одузимање имовинске користи проистекле од извршења кривичног дела.

Чланом 450ц законодавац је предвидео да споразум о признању мора да садржи део о врсти и висини, тј. о трајању казне или друге санкције, а која мора бити у законом предвиђеном распону. Затим, споразумом се може предвидети да тужилац одустане од кривичног гоњења за дела која нису обухваћена споразумом о признању, ако је то у складу са законом. Законодавац је такође предвидео да мора да постоји и пристанак окривљеног у овом случају. Поред поменутог, овим чланом се предвиђа и могућност да под одређеним условима оптужени буде ослобођен свих трошкова кривичног поступка, а који у том случају падају на терет буџета суда.

На крају поменутог члана још се предвиђа и то да се споразумом о признању кривичног дела оптужени обавезује да најкасније до закључења споразума оштећеној страни надокнади штету насталу извршењем дела.

Последњи члан који уређује ово питање јесте члан 450ч, који поред упућивања на претходне чланове додатно уређује и питање могућности да ако суд утврди да не постоје околности за закључење споразума о признању или да оптужени није испунио своје споразумом договорене и утврђене обавезе, онда се споразум одлуком одбија и наставља се са поступком. Признање дела се неће узети као отежавајућа околност. На ову одлуку суда законодавац је предвидео да не постоји право на жалбу.

Као што може да се види, разматрање овог института учињено је само са аспекта признања кривичног дела. Основни разлог за поменуто јесте тај што се по

актуелном Закону о прекршајима Словеније²⁴⁹, чије су последње измене биле 2016. године, споразум о признању (прекршаја) не предвиђа.

У предлогу закона из 2015. године може се видети да је постојала иницијатива да се споразум о признању прекршаја предвиди, и то чланом 107б.²⁵⁰

Овим чланом требало је да се предвиди да се споразум закључује и преговара без присуства судије, а окривљени је у обавези да прихвати прекршајну одговорност и да се након тога може преговарати о садржини споразума. Затим, споразум се мора постићи у вези са врстом санкције, начином њеног извршења и другим питањима од значаја о којима се тада може преговарати, а да је у складу са законом, и на крају, у вези са трошковима и начином плаћања трошкова прекршајног поступка.

У наставку овог предлога члана предвиђа се и да споразум о признању одговорности за прекршај мора да буде у писаној форми и да буде потписан од стране оптуженог, његовог браниоца ако га има, и подносиоца захтева. Затим, у споразуму мора прецизно да буде предвиђено за који прекршај се споразум о признању закључује, како би прекршајна санкција могла бити договорена, али у границама прописаним за то дело. Поред поменутог, ако за то постоје законске претпоставке, уместо санкције може бити договорена и мера упозорења.

Ако није постигнут писани споразум, не постоји обавеза изношења детаља споразума и постигнутих договора суду. Када се постигне писани споразум, подносилац захтева мора да поднесе суду и доказе да је признање било добровољно, да је окривљени разумео за које дело се постиже споразум и све последице тога.

У случајевима када суд утврди да недостаје неки од поменутих услова, споразум ће се одлуком суда одбити и наставиће се поступак, а постигнут споразум се неће узети у обзир.

На крају овог члана који представља предлог допуне Закона о прекршајима, предвиђа се и могућност да приликом преговора о постизању споразума може бити

²⁴⁹ Закон о prekrških Republike Slovenije, (Uradni list RS, št. 29/11 – uradno prečiščeno besedilo, 21/13, 111/13, 74/14 – odl. US, 92/14 – odl. US in 32/16.

²⁵⁰ Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o prekrških (ZP-1J), redni zakonodajni postopek – predlog za obravnavo, Številka: 007-212/2015.

присутан и бранилац и да оптужени давањем сагласности може овластити браниоца да закључи споразум са подносиоцем захтева.

У многим коментарима овог предлога закона јасно се види да не постоји воља законодавца да се овај институт уврсти у позитивно прекршајно законодавство при чему се не улази у конкретније разлоге за доношење такве одлуке.²⁵¹

Сматрамо да је потребно указати на један од најчешћих разлога који сугерише увођење овог института у прекршајно право, а то је да поменути институт већ постоји у кривичном законодавству Словеније,²⁵² те стога не би било потребно посебно развијање овог института, већ његово преузимање, уз наравно, сва потребна усклађивања.

²⁵¹ Више о томе у: Vlada Republike Slovenije, Državni zbor 00720-3/2016/6 преузето са: <http://imss.dz-rs.si/imis/9b56d55ee9454bd97f8e.pdf>, 10.01.2016.

²⁵² Fatur, A i Djalič, H. (2015), Ustreznost varstva pravic kršiteljev v postopkih o prekrških s področja varstva konkurence, *Odvetnik – Revija Odvetniške zbornice Slovenije*, Leto XVII, št. 5 (73) – zima 2015, str. 12.

5.5. Македонија

Упоредни приказ института споразума о признању настављамо законодавним предвиђањем у македонском законодавству.

Као и словеначко законодавство, тако и македонско има своје специфичности када се ради о поменутом институту, ако се прави поређење са законодавним предвиђањем у америчком или чак у српском позитивном праву.

Увођење овог института, као и у другим земљама које су га инкорпорирале у своје законодавство, започиње његовим предвиђањем у кривичнопроцесном законодавству.

Реформа македонског кривичног законодавства започета је 1995. године управо доношењем новог Законика о кривичном поступку, а радило се о хитним и нужним променама које су представљале тадашњу „прву фазу“ осавремењивања законодавства које је и касније настављено.²⁵³

Приликом увођења и законодавног предвиђања споразума о признању кривичног дела није се радило о класичном преузимању из неког другог законодавства, иако су коришћена искуства других држава, и то Немачке, Холандије, Италије, Хрватске, Босне и Херцеговине и Србије. Поједини аутори истичу да се тражио модел који највише одговара постојећем законодавству и судској пракси, али наравно, све са основном жељом да се имплементацијом овог института постигну сви познати позитивни ефекти, почевши од убрзавања и поједностављења кривичног поступка. Додатни разлог због којег није било могуће „просто“ прихватање и преузимање овог института из другог законодавства јесте и снажан утицај правне културе, али и менталитета грађана, као и могућност да такав један, по свему судећи, савремени и ефикасни институт буде одбачен, тј.

²⁵³ Matovski, N. (2001), Sustav kaznenog postupka u Republici Makedoniji, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 8, br. 2, str. 208.

непримењиван у пракси, само из разлога што би се сматрао страном „наметнутом“ правном тековином.²⁵⁴

Током досадашњег истраживања указано је на то да постоји више врста споразума о признању кривице. У македонском законодавству се определило за прихватање само једне врсте, и то оне која се односи само на преговоре о висини и врсти казне, односно кривичне санкције.

Разлог за прихватање само овог облика споразума о признању, по мишљењу појединих аутора, јесте у неопходности задржавања принципа обавезног покретања кривичног поступка од стране јавног тужилаштва против лица за које се основано сумња да је извршило неко кривично дело. Управо због овог принципа није могуће у потпуности применити институт споразума о признању какав је познат у неким другим европским државама. Потребно је назначити да један од разлога због којих не постоји потпуна примена поменутог института јесте и ускраћивање могућности злоупотребе службеног положаја од стране тужиоца.²⁵⁵

Из претходног се могло закључити да споразумевање о кривичној санкцији представља процес договора између јавног тужиоца и окривљеног, приликом чега не постоји могућност споразумевања око садржаја оптужнице. С обзиром на то да је у захтеву за покретање истражног поступка тужилац дужан да наведе опис чињеничног стања и квалификацију кривичних дела за која се спроводи истрага, постизање споразума је могуће за сва кривична дела или само за нека. Предмет споразума јесу врста и висина кривичне санкције. С обзиром на то да се кривична санкција може споразумно одредити, она може бити у законом предвиђеном распону.²⁵⁶

Још једна од специфичности овог споразума јесте и то што постигнути споразум нема правне последице, те се стога и користи термин „предлог – споразум“. Када се споразум закључи (потпише) он представља писани документ који је основ за покретање поступка оцене предмета споразумевања од стране суда.

²⁵⁴ Buzarovska, G. and Misoski, B. (2011), Plea Bargaining in the New Law on Criminal Procedure in Republic of Macedonia, *Iustinianus Primus Law Review*, vol. 2, no. 1, p. 3.

²⁵⁵ *Ibid.*

²⁵⁶ Бужаровска, Г. и Мисоски, Б. (2013), Поступак споразумевања према ЗКП Републике Македоније, Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, ур. Јовановић, И. и Станисављевић, М., ОЕБС Србија, стр. 208.

Могло би се рећи да посредно може да има правне последице када га суд прихвати.²⁵⁷

Према одредбама Законика о кривичном поступку²⁵⁸, споразум има неколико елемената који су уобичајени за овај институт, а то су: део који обухвата податке о странкама и браниоцима, опис чињеничног стања кривичног дела и правну квалификацију, затим, део који садржи предмет споразумевања, односно предложену кривичну санкцију, имовинскоправни захтев, изјаву осумњиченог да је свестан и да добровољно прихвата споразум и изјаву странака да се одричу права подношења жалбе ако споразум буде прихваћен. У последњем делу наводе се трошкови поступка и начин њихове накнаде и потписи странака и бранилаца.

Потребно је указати на још једну специфичност споразума о признању кривичног дела. Она се огледа у томе што је у македонском законодавном предвиђању споразума о признању обухваћено оштећено лице. Иако не учествује у процесу споразума, предвиђено је да се води рачуна о заштити интереса оштећеног и тужилац је дужан да обезбеди његову писану изјаву. Поред поменутог, тужилац има обавезу да обавести оштећено лице да је покренут процес споразума са осумњиченим те да је стога од важности да оштећени поднесе писмени имовинскоправни захтев, ако га има.²⁵⁹

Када је реч о споразуму о признању прекршајне одговорности, Закон о прекршајима²⁶⁰ уређује ово питање на веома дискретан начин.

Нужно је указати на то да се све претходно изнето које се односи на овај институт, а што је предвиђено у Закону о кривичном поступку, односи и на примену овог института у прекршајном праву. Поменуто предвиђање се директно црпи из самог Закона о прекршајима у којем се већ у члану 2 предвиђа да се примењују и одредбе Кривичног законика и Законика о кривичном поступку. Управо се на основу овога може јасно видети да се ово питање фактички на исти начин уређује код прекршаја и код кривичних дела.

²⁵⁷ *Ibid.*

²⁵⁸ Законот за кривичната постапка, Службен весник на Република Македонија, бр. 150/10.

²⁵⁹ Бужаровска, Г. и Мисоски, Б. (2013), Поступак споразумевања према ЗКП Републике Македоније, *op. cit.*

²⁶⁰ Закон за прекршоците, Службен весник на Република Македонија, бр. 62/06, исп. бр. 69/06, Одлука на Уставниот суд У. Број: 21/2009-0-1 бр. 157/09 и бр. 51/11.

5.6. Босна и Херцеговина

Опште је познато да је законодавство Босне и Херцеговине сложено и да га чини више законодавстава, и то Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине, Републике Српске и Брчко Дистрикта. Овде ћемо размотрити законодавно решење споразума о признању у законодавствима на нивоу Босне и Херцеговине и Републике Српске.

Институт споразума о признању кривице уведен је у кривични поступак у Босни и Херцеговини 2003. године. На основу већег броја научних и стручних полемика на ову тему може се доћи до закључка да овај институт представља један од значајнијих и да у одређеној мери симболизује део свеобухватне реформе кривичног поступка.

У стручној и научној јавности,²⁶¹ исто као и код других држава које су увеле овај институт по узору на англосаксонско обичајно право, постојале су многе дискусије о оправданости његовог имплементирања, посебно ако се узме у обзир да постизању споразума претходи не само договор око висине и врсте кривичне санкције, већ и да се признањем кривичне одговорности оптужени одриче одређених основних права, а првенствено права на јавну расправу пред судом, јавног судског поступка и права на жалбу.

На основу истих разматрања могу се увидети и поједине специфичности овог института, не толико по питању његовог предвиђања, већ у смислу разлога за његову имплементацију.

Један од разлога за примену овог института у БиХ је био да се боље искористе недовољни судски ресурси и да се на тај начин постигне остваривање правде у складу са начелима правичности. Поједини аутори примену овог

²⁶¹ Kantonalno tužilaštvo, Sporazum o priznanju krivnje, преузето са: <http://pravosudje.ba/vstv/faces/vijesti.jsp?id=29395>, 23.10.2015.

института називају и „скраћени поступак” због омогућавања убрзавања поступка, што доприноси већој ажурности судова, њиховој ефикасности и економичности, а осумњиченима, односно оптуженима, омогућава право на суђење без одлагања у разумном року и смањење трошкова кривичног поступка.²⁶²

Током досадашњег истраживања ове проблематике више пута је указано на то да постоје различити облици споразума о признању.

Овај институт, на начин на који га је законодавац предвидео, представља врсту преговарања о кривичној санкцији. По многим стручним лицима из ове области позитивноправне одредбе Закона о кривичном поступку онемогућавају преговарања о правној квалификацији дела и преговарања о чињеничном опису кривичног дела. С друге стране, постоје и они који сматрају да поменуто законом није онемогућено и наводе да преговарање о правној квалификацији дела тумаче из самог текста закона.²⁶³

Пре него што се упустимо у законодавни приказ, мишљења смо да је потребно указати и на став који се односи на то да споразуми о признању кривице склопљени пред Одељењем за ратне злочине суда БиХ, према мишљењу појединих стручних лица, не доприносе задовољењу правде јер су права оштећених „занемарена”, а смисао признања „нејасан” будући да неки од споразума о признању кривице не доносе ништа што већ није утврђено.²⁶⁴

Закон о кривичном поступку БиХ предвиђа у члану 246 споразум о признању кривице (односно преговарање о кривњи).²⁶⁵

Законодавац је предвидео да осумњичени, односно оптужени и његов бранилац могу преговарати са тужиоцем о условима признања кривице за дело за које се осумњичени, односно оптужени терети. Приликом преговарања са осумњиченим, односно оптуженим и браниоцем о признању кривице, тужилац може предложити изрицање казне испод законом одређеног минимума казне

²⁶² *Ibid.*

²⁶³ Више о томе у: OSCE, Sporazum o priznanju krivice: primjena pred sudovima BiH i usklađenost sa međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava, OSCE, str. 8.

²⁶⁴ Више о томе у: Alić, A. (2008), Kratica do pravde – sporazum o priznanju krivice, преузето са: www.justice-report.com/bh/sadr%C5%BEaj-%C4%8Dlanci/kratica-do-pravde-sporazum-o-priznanju-krivice, 23.10.2015.

²⁶⁵ Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Sl. novine Federacije BiH, br. 35/03, 37/03, 56/03.

затвора за то кривично дело, односно блажу санкцију за осумњиченог, односно оптуженог.

Затим, истим чланом се још предвиђа да се споразум о признању кривице сачињава у писаном облику и судија за претходно саслушање, судија, односно веће могу га усвојити или одбацити.

Приликом разматрања споразума о признању кривице суд има обавезу да провери: 1) да се споразум о признању кривице добровољно закључио, свесно и са разумевањем, и са свешћу о правним последицама, укључујући и последице које се односе на имовинскоправни захтев и трошкове кривичног поступка; 2) да постоји довољно доказа о кривици осумњиченог, односно оптуженог; 3) да осумњичени, односно оптужени разуме да се споразумом о признању кривице одриче права на суђење и да не може уложити жалбу на кривичну санкцију која ће му се изрећи.

Поред поменутог, предвиђено је још да ако суд прихвати споразум о признању кривице, у записник ће се унети изјава осумњиченог, односно оптуженог и одредиће се време одржавања претреса за изрицање санкције која је договорена споразумом, у року од најкасније три дана.

У случају да суд одбаци споразум о признању кривице, тада ће обавестити странке и браниоца и о томе сачинити записник. Када је признање кривице дато пред судијом за претходни поступак, пред судијом за претходно саслушање, судијом или већем, не може се користити као доказ у кривичном поступку, ако до њега дође.

На крају, предвиђа се и обавеза суда да о резултатима преговарања о споразуму о признању кривице обавести оштећеног.

Када је реч о предвиђању овог института у прекршајном праву, Закон о прекршајима БиХ предвиђа у члану 63 споразум о санкцији.²⁶⁶

Законодавац је предвидео да овлашћени орган уз захтев за покретање прекршајног поступка може приложити понуду окривљеном да прихвати предложено санкцију која може бити новчана казна и/или предложена заштитна мера.

²⁶⁶ Закон о прекршајима Федерације Босне и Херцеговине, *Sl. novine Federacije BiH*, br. 63/14.

У случају да окривљени прихвати предложену санкцију или ако се овлашћени орган и окривљени споразумеју о другој санкцији пре доношења одлуке о прекршају, овлашћени орган може поднети суду на одобрење писани споразум. Предвиђена је садржина споразума и то да су обавезни елементи они који се односе на питање о санкцији, затим потписи окривљеног и представника овлашћеног органа.

Истим чланом је још предвиђено да се у оправданим случајевима споразумом о санкцији може предвидети и плаћање новчане казне у ратама у року до шест месеци.

Законодавац је предвидео да ће суд одобрити споразум између окривљеног и овлашћеног органа ако утврди да су испуњени законски услови.

Од посебног је значаја поменути да Закон о прекршајима за остала питања која се односе на овај институт упућује на одредбе овог института у Закону о кривичном поступку.

На крају овог члана, поред до сада изнетог, законодавац још предвиђа да споразум о санкцији који суд одобри може бити извршен од стране овлашћеног органа у складу са одредбама које се односе на извршење прекршајних казни.

У наставку овог дела истраживања биће размотрено питање споразума о признању у законодавству Републике Српске.

Закон о кривичном поступку Републике Српске предвиђа (исто) у члану 246 споразум о признању кривице (односно преговарање о кривици).²⁶⁷

Законодавац је предвидео да осумњичени, односно оптужени и његов бранилац могу до завршетка главног претреса, односно претреса пред већем другостепеног суда, преговарати са тужиоцем о условима признања кривице за дело за које се осумњичени, односно оптужени терети.

Специфична је клаузула којом се предвиђа да се споразум о признању кривице не може закључити ако се оптужени на рочишту за изјашњење о кривици изјаснио да је крив.

Затим, приликом преговарања са осумњиченим, односно оптуженим и браниоцем о признању кривице, тужилац може предложити изрицање казне испод

²⁶⁷ Закон о кривичном поступку Републике Српске, Сл. гласник Републике Српске, бр. 53/12.

законом одређеног минимума казне затвора за то кривично дело, односно блажу санкцију за осумњиченог, односно оптуженог у складу са Кривичним законом.

Када је реч о фирми, законодавац је предвидео да се споразум о признању кривице сачињава у писаном облику и уз оптужницу се доставља судији за претходно саслушање, судији, односно већу. Након потврђивања оптужнице судија за претходно саслушање разматра споразум о признању кривице и изриче санкцију предвиђену споразумом све до достављања предмета судији, односно већу, ради заказивања главног претреса. Након достављања предмета ради заказивања главног претреса о споразуму одлучује судија, односно веће.

Поред наведеног, предвиђа се још и да судија за претходно саслушање, судија, односно веће могу прихватити или одбацити споразум.

Приликом разматрања споразума о признању кривице, суд проверава: 1) да ли је до споразума о признању кривице дошло добровољно, свесно и са разумевањем, као и након упознавања са могућим последицама, укључујући и последице у вези са имовинскоправним захтевом и трошковима поступка; 2) да ли постоји довољно доказа о кривици оптуженог; 3) да ли оптужени разуме да се споразумом о признању кривице одриче права на суђење и да не може уложити жалбу на санкцију која ће му се изрећи; 4) да ли је предложена санкција у складу са Кривичним законом; 5) да ли је оштећеном пружена могућност да се пред тужиоцем изјасни о имовинскоправном захтеву.

Када суд прихвати споразум о признању кривице, изјава оптуженог ће се унети у записник и наставиће се са претресом за изрицање санкције предвиђене споразумом.

У случајевима када суд одбаци споразум о признању кривице, законодавац је предвидео обавезу да о одлуци обавести странке и браниоца и поменуто констатује у записник. У наведеном случају, предвиђено је да се истовремено одреди датум одржавања главног претреса.

Главни претрес ће се заказати у року од тридесет дана, а признање из овог споразума не може се користити као доказ у кривичном поступку.

На крају овог члана законодавац је предвидео да о резултатима преговарања о кривици суд има обавезу да обавести оштећеног.

Када је реч о предвиђању овог института у прекршајном праву, Закон о прекршајима Републике Српске предвиђа у члану 182 споразум о признању одговорности.²⁶⁸

Законодавац је предвидео да када се води прекршајни поступак за један прекршај или за више прекршаја у стицају, овлашћени подносилац захтева може предложити окривљеном и његовом браниоцу, уколико га има, да закључе споразум о признању одговорности. Предвиђено је Законом да се предлог може иницирати и у супротном смеру од поменутог, односно да окривљени и његов бранилац могу овлашћеном подносиоцу захтева да предложи закључивање споразума.

Након иницирања предлога за постизање споразума о признању одговорности, странке и бранилац могу преговарати о условима признања, односно о прекршајима који се окривљеном стављају на терет.

Законодавац је предвидео да споразум о признању одговорности мора бити сачињен у писаном облику и да се може поднети најкасније до завршетка првог рочишта за одржавање претреса.

На крају овог члана, предвиђа се да се споразум о признању одговорности подноси суду.

У наредном члану Закона о прекршајима, тј. у члану 183, законодавац је предвидео да се у погледу предмета споразума, одлучивања о споразуму и одлука донесених на основу споразума о признању одговорности сходно примењују одредбе института преговарања о кривици Закона о кривичном поступку Републике Српске.

²⁶⁸ Закон о прекршајима Републике Српске, Сл. гласник Републике Српске, бр. 63/14.

5.7. Хрватска

Упоредни приказ института споразума о признању настављамо законодавним предвиђањем у хрватском законодавству.

Савремене законодавне промене уследиле су непосредно након распада јединственог законодавства. Иако је у већој мери извршена кодификација и осавремењивање позитивноправних решења, многа питања нису још увек у потпуности решена.

Ступањем на снагу Закона о кривичном поступку из 2008. године настављена је тенденција имплементације консензуалних начина окончања кривичног поступка, иако многи сматрају да то нису била прва стремљења ка остваривању бржег и ефикаснијег судског поступка, при чему се мисли на институте прекршајног налога и условне осуде.²⁶⁹

Током важења Закона о кривичном поступку из 2002. године омогућено је доношење пресуде током истраге, а на темељу споразума странака, али ипак, како то истичу поједини аутори, са изменама и допунама из 2008. године начињен је помак ка „класичном“ споразуму странака о кривици и санкцији. Поред поменутог, законодавац показује своју вољу ка убрзању кривичног поступка на тај начин што одустаје од појединих процесних начела, попут оних којима се ограничава закључење споразума за нека кривична дела, тј. за дела где није била предвиђена могућност споразума, али и пасивним положајем суда у поступку споразумевања о кривици и санкцији.²⁷⁰

У прилог поменутом може се навести и питање Закона о прекршајима Хрватске који је претрпео значајније измене такође 2002. године, који иако је имао

²⁶⁹ Tomičić, Z. i Novokmet, A. (2012), *Nagodbe stranaka u kaznenom postupku – dostignuća i perspektive*, *Pravni vjesnik*, vol. 28, br. 3–4, str. 149.

²⁷⁰ *Ibid.*

многа савремена и добра решења, није „испунио“ очекивања стручне и научне јавности, што се манифестовало кроз већу неефикасност прекршајног система. Не може се ни очекивати, како то наводе поједини аутори, потпуна кодификација ове правне регулативе због разноликости прекршајне материје.²⁷¹

Касније измене и допуне које су уследиле 2007. године имале су као један од основних циљева управо процесно убрзање поступка.²⁷²

Као и до сада у упоредном приказу, сматрамо да је нужно да се институт споразума о признању размотри указивањем на законодавно одређивање у Закону о кривичном поступку.

Законик о кривичном поступку не уређује питање самог поступка споразумевања, већ само начелну одредбу о могућности преговарања странака о условима признања кривице и споразумевања о санкцији, али и обавезан садржај писмено закљученог споразума.²⁷³

Иако је поменуто, потребно је посебно нагласити да актуелно законодавно решење овог института не ограничава споразумевање странака ни тежином кривичног дела нити висином казне, односно санкције која се може договорити, односно изрећи, као што је то било прописано одредбама Закона о кривичном поступку из ранијих година.²⁷⁴

Поједини аутори сматрају да овај институт у хрватском законодавству има „агресивни“ карактер управо услед омогућавања „прешироког“ простора неподвижањем ограничења у погледу кривичних дела и уз приличну пасивност суда.²⁷⁵

²⁷¹ Rašo, M. i Korotaj, G. (2013), *Novosti u postupovnim odredbama prekršajnog zakona*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 20, br. 2, str. 780.

²⁷² *Ibid.*, str. 781.

²⁷³ Karas, E. i Puljić, D. (2013), *Presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu i praksi Županijskog suda u Zagrebu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 20, br. 2, str. 840.

²⁷⁴ Tripalo, D. (2008), *Tijek kaznenog postupka – kontrola optužnice, rasprava, pravni lijekovi*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 15, br. 2, str. 736.

²⁷⁵ Tomičić, Z. i Novokmet, A. (2012), *Nagodbe stranaka u kaznenom postupku – dostignuća i perspektive*, *op. cit.*, str. 178.

Законик о кривичном поступку Хрватске је са више чланова уредио овај институт.²⁷⁶

Законодавац је предвидео у члану 360 да странке могу преговарати о условима признања кривице и споразума о казни и другим мерама. Законодавац је такође предвидео да окривљени током преговора мора имати браниоца. Затим, Законом је предвиђено да веће може одложити седницу за највише петнаест дана како би странке окончале преговоре. Ако су пре почетка седнице или током седнице оптужног већа, јавни тужилац и окривљени и бранилац потписали споразум за доношење пресуде на основу договора, тај споразум се предаје већу одмах након отварања седнице.

Законодавац је предвидео да споразум мора да садржи: 1) опис кривичног дела које је предмет оптужбе; 2) изјаву окривљеног о признању кривице за извршено кривично дело; 3) споразум о врсти и мери казне, судској опомени, условној осуди, делимичној условној осуди, посебним обавезама, заштитном надзору, одузимању предмета и о трошковима поступка; 4) имовинскоправни захтев; 5) изјаву окривљеног о прихватању предлога јавног тужиоца за изрицање мере безбедности и одузимање имовинске користи остварене кривичним делом; 6) потпис странака и бранитеља.

Истим чланом, законодавац је предвидео да јавни тужилац има обавезу да обавести о постигнутом споразуму жртву или оштећеног.

Специфичност споразума о признању у хрватском законодавству јесте и у томе што када се ради о кривичним делима против живота и тела и против полне слободе, за која је прописана казна затвора тежа од пет година, тада јавни тужилац мора прибавити сагласност жртве за постизање споразума. У случају да жртва није жива или је неспособна да да сагласност, она ће се тражити од особа из члана 55 става 6, односно од брачног или ванбрачног друга, деце, родитеља, браће, сестара, усвојитеља или усвојилаца.

У наредном члану, односно у члану 361, предвиђено је да веће након што прими писану изјаву за доношење пресуде на темељу споразума странака има

²⁷⁶ Zakon o kaznenom postupku Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 – Odluka i Rješenje USRH, 143/12, 56/13, 145/13 i 152/14.

обавезу да утврди да ли су странке сагласне у односу на садржај изјаве, те да се на основу тога сачини записник и да се донесе одлука о потврђивању оптужнице.

Када веће потврди оптужницу, онда ће одлучити о прихватању изјаве за доношење пресуде на темељу споразума странака, па ће оптуженом пресудом изрећи казну или другу меру.

У случају да веће не прихвати изјаву за доношење пресуде на темељу споразума странака, а да с обзиром на околности њихово прихватање није у складу са одмеравањем казне прописаним законом, или споразум није законит, тада ће веће решењем против којег жалба није дозвољена, одбити изјаву за доношење пресуде на темељу споразума странака. Након поменутог, оптужница са списом предмета доставиће се председнику већа ради одређивања расправе.

Законодавац је такође предвидео чланом 362 да странке могу одустати од изјаве за доношење пресуде на темељу споразума странака до доношења пресуде. У овом случају, изјава, али и сви остали подаци који се на њу односе, морају се издвојити из списка решењем, предати истражном судији и не могу се разгледати нити употребити као доказ у кривичном поступку.

Поред до сада изнетог, потребно је још указати на то да је законодавац предвидео у члану 363 да овако донета пресуда, тј. пресуда донета на основу споразума о признању, мора бити одмах објављена док се писани отправак исте доставља странкама у року од осам дана од објаве.

Када је реч о предвиђању овог института у прекршајном праву, Закон о прекршајима Републике Хрватске предвиђа у члану 109е споразум о признању кривице и споразумевање о санкцији и мерама.²⁷⁷

У поменутом члану, законодавац је предвидео да након уручења оптужног предлога учиниоцу дела, јавни тужитељ и учинилац дела могу преговарати о условима признања кривице и споразумевању о санкцији и мерама. Овлашћени орган и окривљени могу током поступка, пре доношења одлуке о прекршају, на предлог окривљеног преговарати о условима признања кривице и споразумевању о санкцији и мерама.

²⁷⁷ Prekršajni zakon Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 107/07, 39/13, 157/13, 110/15 i 91/16 – RUSRH.

Законодавац је предвидео да када овлашћени орган и окривљени постигну споразум, морају саставити писану изјаву за доношење одлуке о прекршају на темељу споразума странака. Предвиђена је и следећа садржина: 1) опис прекршаја; 2) изјава окривљеног о признању кривице за тај прекршај; 3) споразум о врсти и мери казне или друге санкције, односно мере; 4) споразум о трошковима овлашћеног органа; 5) део о трошковима поступка када је споразум постигнут током вођења поступка; 6) потпис странака.

Након поменутог, састављена изјава предаје се телу које ће одлучити о њеном прихватању.

Законодавац је предвидео да тело које ће одлучивати неће прихватити споразум странака који је, с обзиром на правила о избору врсте и висине санкције, на штету окривљеника или којим се неће постићи сврха кажњавања, или пак који није законит.

У случајевима када се не прихвати споразум, такав споразум ће се сматрати оптужним предлогом, а посебно ће се спровести поступак у којем ће се расправити околности због којих није прихваћен споразум, а донеће се и одговарајућа одлука о прекршају.

У случају да се споразум не прихвати, та одлука ће се донети решењем, а против таквог решења није дозвољена жалба.

Када се споразум странака прихвати, тада ће се донети одлука која мора у потпуности да одговара постигнутом споразуму странака и против такве одлуке исто није дозвољена жалба.

5.8. Црна Гора

На крају овог упоредног приказа законодавних решења института споразума о признању остало је још да се сагледа на који начин се ово питање уређује у Републици Црној Гори.

Потреба за осавремењивањем позитивноправног законодавства Црне Горе био је логичан след, као и код других европских законодавстава.

Током тог процеса, између осталог, уследила је и имплементација института споразума о признању кривице, наравно, прво у кривичнопроцесном законодавству, а непосредно након тога и у прекршајном.

Споразум о признању кривице имплементиран је у Законик о кривичном поступку 2009. године, и то по узору на англосаксонско право. Разлози за његово увођење не одступају од већ уобичајених – овај институт имплементиран је са циљем да се постигне процесно бржи поступак са знатно мањим трошковима, а да се услед ове процесне ефикасности не угрозе интереси законитости и правичности.²⁷⁸

Специфичност овог института у законодавству Црне Горе јесте у томе што има одређено ограничење. За кривична дела тероризма и ратних злочина законодавац није предвидео могућност закључивања споразума о признању кривице, док за остала кривична дела за која се гони по службеној дужности, осумњиченом, окривљеном и браниоцу може се дати предлог за закључење споразума о признању кривице, односно осумњичени, окривљени и бранилац могу државном тужиоцу предложити закључење споразума.²⁷⁹

Иако је, као што је већ наведено, институт споразума о признању уведен у кривичнопроцесно законодавство још 2009. године, по стручној јавности може се

²⁷⁸ Министарство правде Црне Горе (2015), Споразум о признању кривице, Влада Црне Горе, стр. 2–3.

²⁷⁹ *Ibid.*

видети да је његова примена изостала све до почетка 2016. године. Такође, код стручне и научне јавности могу се видети опречни ставови по питању примене овог института, што је било неизоставно и у другим државама у којима је овај институт имплементиран, а што је потврдило и досадашње истраживања ове тематике.²⁸⁰

У прилог претходно поменутом, најчешће се може видети да као позитивне елементе споразума о признању стручна и научна јавност истиче релативно брзо окончање поступка, посебно када се зна ефикасност досадашње судске праксе и смањење трошкова судских поступака, док као недостатке овог института наводи да постоји „оправдана бојазан“ да ће се у предметима где се појављује више лица, као саизвршиоци, закључени споразум о признању кривице који је потврђен од стране суда и који добије својство правоснажне пресуде, у поступку против осталих саизвршилаца третирати као доказ. Предлог за решење овог могућег проблема, на основу аутора чије се мишљење овде износи, јесте у томе да изрека пресуде по споразуму о признању кривице обухвата и радње извршења и осталих саизвршилаца, али то би покренуло питање претпоставке невиности у односу на та лица и умногоме их ставља у неповољан положај и пре почетка судског поступка.²⁸¹

Поједини аутори назначавају да је законодавац предвидео да иницијатива за закључење споразума може да буде покренута од стране државног тужилаштва, окривљеног и његовог браниоца, што имплицира да не постоји могућност закључења споразума између оштећеног као тужиоца, приватног тужиоца са једне стране и окривљеног са друге стране. Затим, када се већ разматра питање иницијативе, аутори који су се ближе бавили овим питањем у судској пракси Црне Горе увидели су да иницијатива за закључење споразума већином потиче од окривљеног и његовог браниоца, и то у око 80% случајева, док остатак представља иницијативу државног тужилаштва.²⁸²

²⁸⁰ Koprivica, V. (2016), Primjena sporazuma o priznanju krivice: otkup slobode, Monitor online, преузето са: http://www.monitor.co.me/index.php?option=com_content&view=article&id=7005:primjena-sporazuma-o-priznanju-krivice-otkup-slobode&catid=4843:broj-1344&Itemid=6196, 25.10.2015.

²⁸¹ *Ibid.*

²⁸² Vujanović, S. (2012), Sporazum o priznanju krivice u praksi sudova Crne Gore, Bilten Apelacionog suda Crne Gore i Publikacija OEBS-a pod nazivom Savremene tendencije u krivičnom procesnom zakonodavstvu u zemljama regiona, str. 2.

Као и до сада у упоредном приказу, сматрамо да је нужно размотрити институт споразума о признању указивањем на законодавно одређивање у Закону о кривичном поступку.

Законик о кривичном поступку Републике Црне Горе са више чланова уређује споразум о признању кривице.²⁸³

Законодавац је предвидео чланом 300 да се за кривична дела за која се гони по службеној дужности, осим кривичних дела тероризма и ратних злочина, осумњиченом, окривљеном и браниоцу може дати предлог за закључење споразума о признању кривице, односно осумњичени, окривљени и бранилац могу државном тужиоцу предложити закључење таквог споразума. Након што се упути овај предлог, странке и бранилац могу преговарати о условима признања кривице за кривично дело, односно кривична дела која се осумњиченом, односно окривљеном стављају на терет.

Предвиђено је овим чланом да се споразум о признању кривице мора закључити у писаном облику и да га морају потписати странке и бранилац, те да се може поднети најкасније на првом рочишту за одржавање главног претреса пред првостепеним судом.

Поред поменутог, предвиђа се још и то да се споразум о признању кривице подноси, ако оптужница још није подигнута, односно није поднет оптужни предлог или приватна тужба – председнику ванрасправног већа првостепеног суда (чл. 27, ст. 7), а након подизања оптужнице, односно подношења оптужног предлога или приватне тужбе – председнику већа. Ако је споразум о признању кривице закључен пре подизања оптужнице, односно подношења оптужног предлога или приватне тужбе, државни тужилац ће заједно са споразумом доставити суду и оптужницу, односно оптужни предлог, који чини саставни део споразума. На претходно указане околности, на оптужницу, односно оптужни предлог, не примењују се одредбе о контроли оптужнице, односно одредбе о претходном испитивању оптужног предлога.

²⁸³ Zakonik o krivičnom postupku Republike Crne Gore, Sl. list Crne Gore, br. 057/09 od 18.08.2009, 049/10 od 13.08.2010, 047/14 od 07.11.2014, 002/15 od 16.01.2015, 035/15 od 07.07.2015, 058/15.

Законодавац је предвидео предмет споразума о признању кривице у члану 301 и то на начин да споразумом о признању кривице окривљени у потпуности признаје кривично дело за које се терети, односно признаје једно или више кривичних дела учињених у стицају која су предмет оптужбе. Окривљени и државни тужилац морају да постигну договор о: 1) висини казне и другим кривичним санкцијама које ће окривљеном бити изречене у складу са одредбама Кривичног законика; 2) трошковима кривичног поступка и имовинскоправном захтеву; 3) одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке суда донесене на основу споразума о признању кривице кад је суд у потпуности прихватио споразум.

Затим, споразум о признању кривице садржи и обавезу окривљеног да у одређеном року врати имовинску корист стечену извршењем кривичног дела, као и предмете који се по Кривичном законикама имају одузети.

Законом је још предвиђено да се окривљени споразумом о признању кривице може обавезати на испуњење појединих обавеза које се односе на накнаду штете или отклањање последица или уплату одређеног новчаног износа, а због природе обавеза, могуће их је испунити до подношења споразума о признању кривице или је могуће започети испуњење тих обавеза.

Када је реч о одлучивању о споразуму о признању кривице, чланом 302 предвиђено је да о споразуму о признању кривице одлучује суд који споразум решењем може одбацити, одбити или усвојити. Када је споразум о признању кривице поднесен пре подизања оптужнице, односно подношења оптужног предлога или приватне тужбе, о њему одлучује председник већа из члана 24 став 7 Закона о кривичном поступку. Када је споразум о признању кривице поднесен након подизања оптужнице, односно подношења оптужног предлога или приватне тужбе, о њему одлучује председник већа.

Споразум о признању кривице ће се одбацити ако је поднесен по истеку рока из члана 300, а против решења о одбацивању споразума о признању кривице жалба није дозвољена.

Суд о споразуму о признању кривице одлучује, без одлагања, на рочишту којем присуствују државни тужилац, окривљени и бранилац, а о рочишту се обавештавају оштећени и његов пуномоћник.

Предвиђено је још да ће суд решењем одбацити споразум о признању кривице ако на рочиште није дошао уредно позвани окривљени и против овог решења жалба такође није дозвољена.

Суд ће решењем усвојити споразум о признању кривице и донети одлуку која одговара садржини споразума ако утврди: 1) да је окривљени свесно и добровољно признао кривично дело, односно кривична дела која су предмет оптужбе, да је признање у складу са доказима садржаним у списима предмета и да је искључена могућност признања окривљеног у заблуди; 2) да је споразум закључен у складу са чланом 301; 3) да окривљени потпуно разуме последице закљученог споразума, а нарочито да се одриче права на суђење и права на жалбу против одлуке суда донесене на основу споразума; 4) да споразумом нису повређена права оштећеног; 5) да је споразум у складу са интересима правичности, а санкција одговара сврси изрицања кривичних санкција.

У наставку овог члана још се предвиђа да када није испуњен један или више претходно указаних услова, суд доноси решење којим се споразум о признању кривице одбија, а признање окривљеног дато у споразуму не може се користити као доказ у кривичном поступку. У том случају споразум и сви списи предмета који чине саставни део споразума биће уништени од стране председника већа, о чему се сачињава записник.

На крају овог члана предвиђа се још и то да решење којим се споразум о признању кривице усваја, одбацује или одбија, суд уноси у записник, као и да против решења којим се споразум о признању кривице усваја – жалбу може изјавити оштећени, а против решења којим се споразум одбија – државни тужилац и окривљени. У случају да постоје поменуте жалбе, о њима одлучује веће у чијем саставу не може бити судија који је донео решење на основу којег је жалба и сачињена.

На самом крају законодавног предвиђања споразума о признању кривице у Закону о кривичном поступку, чланом 303 је предвиђено да када решење о

у свајању споразума о признању кривице постане правоснажно, суд без одлагања, а најкасније у року од три дана, доноси пресуду којом се оптужени оглашава кривим у складу са усвојеним споразумом, а на ову пресуду дозвољена је жалба само у случају кад пресуда није у складу са закљученим споразумом.

Када је реч о предвиђању овог института у прекршајном праву, Закон о прекршајима Републике Црне Горе предвиђа у члану 177 споразум о признању кривице.²⁸⁴

Законодавац је предвидео у поменутом члану да када се прекршајни поступак води за један прекршај или за више прекршаја у стицају, овлашћени подносилац захтева може предложити окривљеном и његовом браниоцу закључивање споразума о признању кривице, односно окривљени и његов бранилац могу овлашћеном подносиоцу захтева предложити закључивање таквог споразума. Када се упуту поменути предлог, странке и бранилац могу преговарати о условима признања кривице за прекршај, односно прекршаје који се окривљеном стављају на терет.

Законом о прекршајима је предвиђено да споразум о признању кривице мора бити сачињен у писаном облику и да се може поднети најкасније до завршетка првог рочишта за одржавање претреса или испитивања по скраћеном поступку.

Затим, истим чланом се још предвиђа да се споразум о признању кривице подноси суду.

Законодавац је предвидео и ограничење у смислу да се споразум не може закључити у поступку утврђивања прекршаја у области заштите од насиља у породици.

Поред до сада изнетог, законодавац је предвидео у члану 178 сходну примену Законика о кривичном поступку, и то на начин да се у погледу предмета споразума, одлучивања о споразуму и одлуке донесене на основу споразума о признању кривице примењују одредбе Законика о кривичном поступку.

²⁸⁴ Закон о прекршајима Републике Црне Горе, Sl. list Crne Gore, br. 001/11 od 11.01.2011, 006/11 od 25.01.2011, 039/11 od 04.08.2011, 032/14.

ГЛАВА VI

6. АНАЛИЗА ПРАКТИЧНЕ ПРИМЕНЕ

Последњи део овог истраживања потребно је посветити анализи практичне примене споразума о признању прекршаја.

Значај анализе односи се на сагледавање свих до сада указаних теоријских аспеката овог правног института кроз релевантне податке који су добијени од стране Министарства унутрашњих послова Републике Србије.

Пре него што се започне са изношењем података и закључака, потребно је назначити неколико битних фактора.

Временски распон који је обухваћен анализом представља период од 4 године, односно од 2014. до 2017. године. Затим, потребно је имати на уму да приликом сагледавања података моћи ће се видети да током 2014. године изнети подаци су у знатној мери бројчано мањи у односу на остале године, што се оправдава разлогом јер се не може посматрати целокупна календарска 2014. година. Примена споразума о признању прекршаја започета тек од септембра 2014. године. Због целисходности сагледавања података, закључна година истраживања је 2017. година.

Када је реч о просторном сагледавању примене споразума о признању прекршаја, определили смо се на сагледавање података четири града, два већа и два мања, те стога подаци који ће бити приказани односе се на Београд, Нови Сад, Ужице и Пријеполје.

Затим, нужно је још назначити да се анализа статистичких података који се односе на питање споразума, а који су предмет овог истраживања односе искључиво на споразуме у вези са прекршајима из Закона о безбедности саобраћаја на путевима, а што се оправдава могућношћу закључења споразума тренутно једино код поменутих прекршаја.

Поред поменутих општих карактеристика анализе података који се односе на споразум о признању прекршаја, посебно ће се размотрити неколико кључних сегмената и то првенствено:

- однос броја споразума у односу на број извршених прекршаја,
- број усвојених, одбијених и одбачених споразума,
- однос броја постигнутих споразума и рецидивизма и
- структура најчешћих прекршаја за које су закључени споразуми.

Укупан број споразума за период од 2014-2017. године у градовима Београд, Нови Сад, Ужице и Пријепоље је 95,191.

Посматрано по градовима за целокупни период у Београду је било 77,076 споразума, у Новом Саду 8,818 споразума, у Ужицу 4,563 споразума, док је у Пријепољу било 4,734 споразума.

Када се посматрају поменути подаци по годинама, може се видети тенденција раста броја споразума.

У Београду 2014.г. било је 540 споразума, 2015.г. било је 5,378 споразума, 2016.г. било је 29,511 споразума, а 2017.г. било је 41,647 споразума.

У Новом Саду 2014.г. било је 175 споразума, 2015.г. било је 1,135 споразума, 2016.г. било је 3,047 споразума, а 2017.г. било је 4,461 споразума.

У Ужицу 2014.г. било је 40 споразума, 2015.г. било је 465 споразума, 2016.г. било је 1,736 споразума, а 2017.г. било је 2,322 споразума.

У Пријепољу 2014.г. било је 12 споразума, 2015.г. било је 408 споразума, 2016.г. било је 1,741 споразума, а 2017.г. било је 2,573 споразума.

Збирно посматрано за поменуте градове, током 2014.г. било је 767 споразума, током 2015.г. било је 7,386 споразума, током 2016.г. било је 36,035

споразума, а током 2017.г. било је 51,003 споразума, што укупно чини 95,191 споразума, а што је већ и указано.

Графички приказ поменутих података:

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Потребно је указати и на податак који се односи на број лица са којима је закључен споразум о признању прекршаја, а који није исти са укупним број постигнутих споразума. За целокупни период у Београду је 68,223 лица закључило споразум, у Новом Саду је 8,468 лица закључило споразум, у Ужицу је 4,171 лица закључило споразум, док је у Пријеполју 4,590 лица закључило споразум.

Када се посматрају поменути подаци по годинама, може се видети тенденција раста броја лица са којима је постигнут споразум, што исто важи и за повећање броја закључених споразума о чему је већ било речи.

У Београду 2014.г. је 473 лица закључило споразум, 2015.г. је 4,433 лица закључило споразум, 2016.г. је 25,081 лица закључило споразум, а 2017.г. је 38,236 лица закључило споразум.

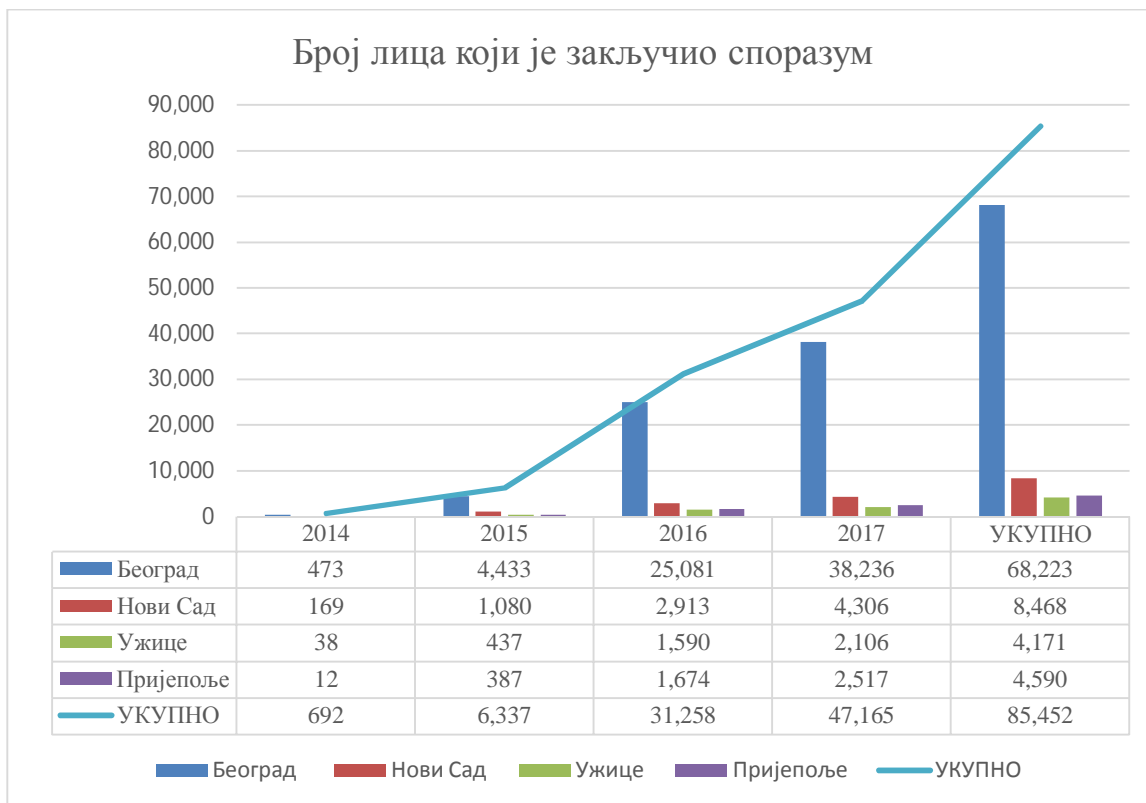
У Новом Саду 2014.г. је 169 лица закључило споразум, 2015.г. је 1,080 лица закључило споразум, 2016.г. је 2,913 лица закључило споразум, а 2017.г. је 4,306 лица закључило споразум.

У Ужицу 2014.г. је 38 лица закључило споразум, 2015.г. је 437 лица закључило споразум, 2016.г. је 1,590 лица закључило споразум, а 2017.г. је 2,106 лица закључило споразум.

У Пријепољу 2014.г. је 12 лица закључило споразум, 2015.г. је 387 лица закључило споразум, 2016.г. је 1,674 лица закључило споразум, а 2017.г. је 2,517 лица закључило споразум.

Збирно посматрано за поменуте градове, током 2014.г. 692 лица је закључило споразум, 2015.г. 6,337 лица је закључило споразум, 2016.г. 31,258 лица је закључило споразум, а 2017.г. 47,165 лица је закључило споразум, што укупно чини да је са 85,452 лица закључен споразум о признању прекршаја.

Графички приказ поменутих података:

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Током обрађеног временског периода у поменутим градовима је извршено укупно 419,769 прекршаја.

У Београду 2014.г. извршено је 31,826 прекршаја, 2015.г. извршено је 102,805 прекршаја, 2016.г. извршено је 100,551 прекршаја, 2017.г. извршено је 85,339 прекршаја, што чини укупно 320,521 прекршаја.

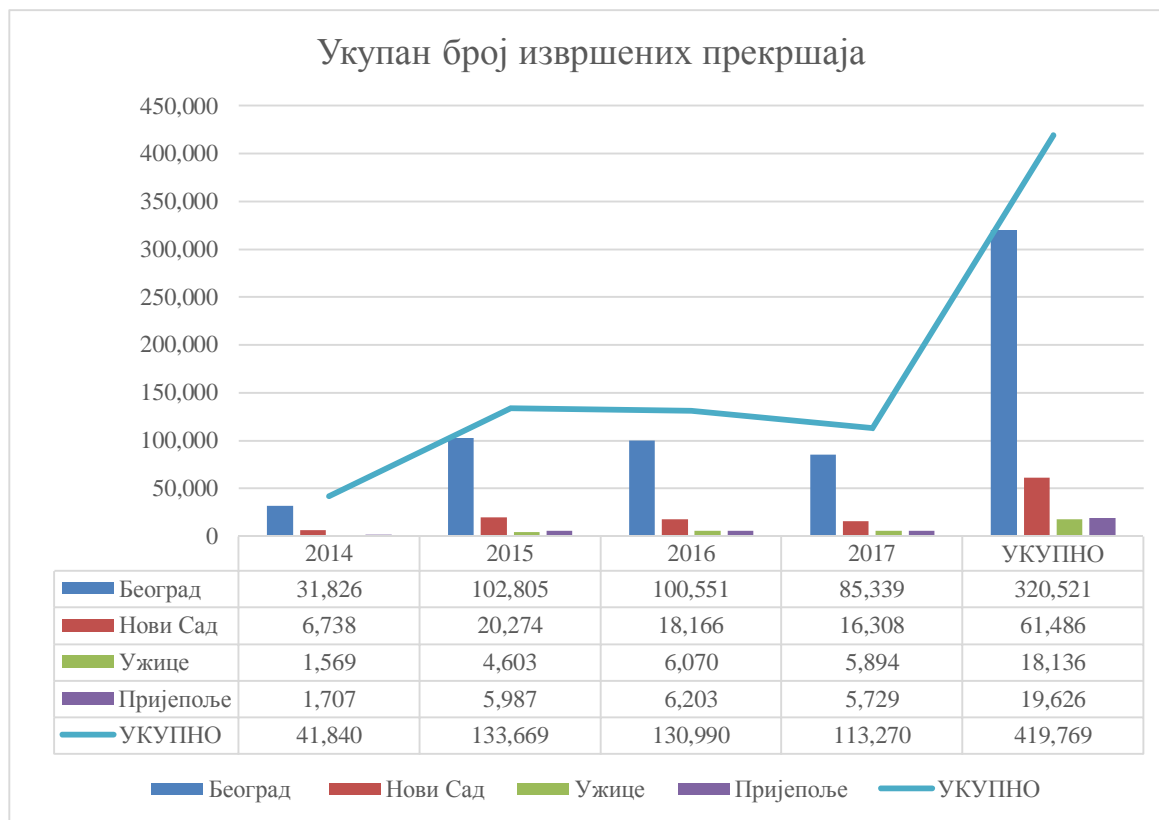
У Новом Саду 2014.г. извршено је 6,738 прекршаја, 2015.г. извршено је 20,274 прекршаја, 2016.г. извршено је 18,166 прекршаја, 2017.г. извршено је 16,308 прекршаја, што чини укупно 61,486 прекршаја.

У Ужицу 2014.г. извршено је 1,569 прекршаја, 2015.г. извршено је 4,603 прекршаја, 2016.г. извршено је 6,070 прекршаја, 2017.г. извршено је 5,894 прекршаја, што чини укупно 18,136 прекршаја.

У Пријеполу 2014.г. извршено је 1,707 прекршаја, 2015.г. извршено је 5,987 прекршаја, 2016.г. извршено је 6,203 прекршаја, 2017.г. извршено је 5,729 прекршаја, што чини укупно 19,626 прекршаја.

Збирно посматрано за поменуте градове, током 2014.г. извршено је 41,840 прекршаја, 2015.г. извршено је 133,669 прекршаја, 2016.г. извршено је 130,990 прекршаја, а 2017.г. извршено је 113,270 прекршаја, што укупно чини 419,769 прекршаја.

Изнети подаци се могу графички приказати на следећи начин:

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Упоредном анализом претходно приказаних података који се односе на број споразума о признању прекршаја и укупног броја извршених прекршаја, може се видети да проценат споразума у односу на број прекршаја је 22,58%.

На основу показатеља, може се видети да постоји тенденција раста, посебно када се посматрају последње две године, односно 2016. и 2017. година.

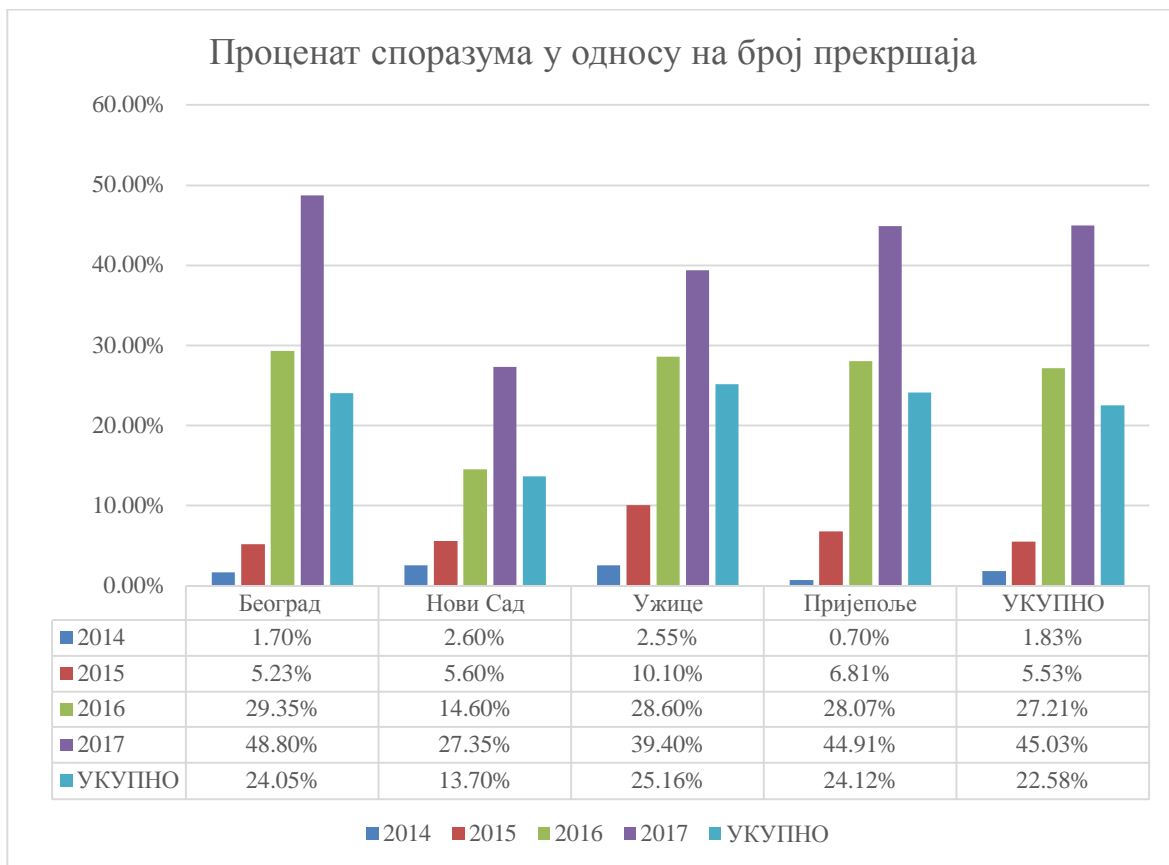
Однос постигнутих споразума и броја прекршаја у Београду током 2014. године износи 1,7%, 2015. године износи 5,23%, 2016. године износи 29,35%, док 2017. године износи 48,80%. Процентуално изражен укупни однос за поменути период је 24,05%.

Однос постигнутих споразума и броја прекршаја у Новом Саду током 2014. године износи 2,60%, 2015. године износи 5,60%, 2016. године износи 14,60%, док 2017. године износи 27,35%. Процентуално изражен укупни однос за поменути период је 13,70%.

Однос постигнутих споразума и броја прекршаја у Ужицу током 2014. године износи 2,55%, 2015. године износи 10,10%, 2016. године износи 28,60%, док 2017. године износи 39,40%. Процентуално изражен укупни однос за поменути период је 25,16%.

Однос постигнутих споразума и броја прекршаја у Пријепољу током 2014. године износи 0,7%, 2015. године износи 6,81%, 2016. године износи 28,07%, док 2017. године износи 44,91%. Процентуално изражен укупни однос за поменути период је 24,12%.

Изнети подаци се могу графички приказати на следећи начин:

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

У наставку истраживања размотриће се подаци који се односе на број усвојених, одбијених и одбачених споразума.

На основу показатеља може се видети да апсолутно доминирају споразуми који су постигнути, односно усвојени од стране суда и то са 98,72%, одбијених споразума је било свега 1,09%, док је одбачено само 0,19%.

За обрађивани период, у Београду је усвојено 76,465 споразума, одбијено је 546 споразума, а одбачено 65 споразума.

У Новом Саду усвојено је 8,674 споразума, одбијено је 135, а одбачено 9 споразума.

У Ужицу усвојено је 512 споразума, одбијено је 27 споразума, а одбачено је

24 споразума.

У Пријеполу усвојено је 4,659 споразума, одбијено је 73 споразума, а одбачено је 2. споразума.

Прецизнији подаци о броју усвојених, одбијених и одбачених споразума биће приказани у наредној табели.

ПУ	одлука/ година	2014	2015	2016	2017	УКУПНО
Београд	усвојено	469	5,298	29,251	41,447	76,465
	одбијено	70	58	218	200	546
	одбачено	1	22	42	0	65
Нови Сад	усвојено	164	1,070	2,979	4,461	8,674
	одбијено	9	60	66	0	135
	одбачено	2	5	2	0	9
Ужице	усвојено	40	451	1,709	2,312	4,512
	одбијено	0	11	8	8	27
	одбачено	0	3	19	2	24
Пријеполје	усвојено	12	383	1,691	2,573	4,659
	одбијено	0	24	49	0	73
	одбачено	0	1	1	0	2
УКУПНО- усвојено		685	7,202	35,630	50,793	94,310
УКУПНО- одбијено		79	153	341	208	781
УКУПНО- одбачено		3	31	64	2	100

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Као и досадашњи показатељи, тако се и из поменутих може недвосмислено видети да је тенденција раста усвојених споразума, док одбијени и одбачени споразуми имају благу тенденцију пада.

За овај део истраживања много су значајнији подаци који се односе на проценат усвојених, одбијених и одбачених споразума у односу на укупан број споразума.

У Београду је током 2014. године усвојено 86.85% споразума, одбијено 12.96% споразума, а одбачено 0.19% споразума. 2015. године усвојено 98.51% споразума, одбијено 1.08% споразума, а одбачено 0.41% споразума. 2016. године усвојено 99.12% споразума, одбијено 0.74% споразума, а одбачено 0.14% споразума. 2017. године усвојено 99.52% споразума, одбијено 0.48% споразума, а одбачено 0.00% споразума. Укупно посматрано, током поменутог периода усвојено је 99.21% споразума, одбијено је 0.71% споразума, а одбачено је 0.08% споразума.

У Новом Саду је током 2014. године усвојено 93.71% споразума, одбијено 5.14% споразума, а одбачено 1.14% споразума. 2015. године усвојено 94.27% споразума, одбијено 5.29% споразума, а одбачено 0.44% споразума. 2016. године усвојено 97.77% споразума, одбијено 2.17% споразума, а одбачено 0.07% споразума. 2017. године усвојено 100% споразума. Укупно посматрано, током поменутог периода усвојено је 98.37% споразума, одбијено је 1.53% споразума, а одбачено је 0.10% споразума.

У Ужицу је током 2014. године усвојено 100% споразума. 2015. године усвојено 96.99% споразума, одбијено 2.37% споразума, а одбачено 0.65% споразума. 2016. године усвојено 98.44% споразума, одбијено 0.46% споразума, а одбачено 1.09% споразума. 2017. године усвојено 99.57% споразума, одбијено 0.34% споразума, а одбачено 0.09% споразума. Укупно посматрано, током поменутог периода усвојено је 98.88% споразума, одбијено је 0.59% споразума, а одбачено је 0.53% споразума.

У Пријеполу је током 2014. године усвојено 100% споразума. 2015. године усвојено 93.87% споразума, одбијено 5.88% споразума, а одбачено 0.25% споразума. 2016. године усвојено 97.13% споразума, одбијено 2.81% споразума, а одбачено 0.06% споразума. 2017. године усвојено 100% споразума. Укупно посматрано, током поменутог периода усвојено је 98.42% споразума, одбијено је 1.54% споразума, а одбачено је 0.04% споразума.

Претходно изнети подаци у табеларном приказу:

ПУ	одлука/ година	2014	2015	2016	2017	УКУПНО
Београд	усвојено	86.85%	98.51%	99.12%	99.52%	99.21%
	одбијено	12.96%	1.08%	0.74%	0.48%	0.71%
	одбачено	0.19%	0.41%	0.14%	0.00%	0.08%
Нови Сад	усвојено	93.71%	94.27%	97.77%	100.00%	98.37%
	одбијено	5.14%	5.29%	2.17%	0.00%	1.53%
	одбачено	1.14%	0.44%	0.07%	0.00%	0.10%
Ужице	усвојено	100.00%	96.99%	98.44%	99.57%	98.88%
	одбијено	0.00%	2.37%	0.46%	0.34%	0.59%
	одбачено	0.00%	0.65%	1.09%	0.09%	0.53%
Пријеполје	усвојено	100.00%	93.87%	97.13%	100.00%	98.42%
	одбијено	0.00%	5.88%	2.81%	0.00%	1.54%
	одбачено	0.00%	0.25%	0.06%	0.00%	0.04%

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Када би се збирно анализирали подаци који се односе на проценат усвојених, одбијених и одбачених споразума у односу на број споразума, дошло би се до следећег закључка.

Током 2014. године усвојено 89.31%, одбијено 10.30%, док је одбачено 0.39%. Затим, током 2015. године усвојено 97.51%, одбијено 2.07%, док је одбачено 0.42%. У 2016. години усвојено 98.88%, одбијено 0.95%, док је одбачено 0.18%, а током 2017. године усвојено 99.59%, одбијено 0.41%, а одбачених споразума није било.

Збирно посматрано за поменуте градове, а током обрађиваног периода произилази да је усвојено 96.32%, одбијено 3.43%, док је одбачено 0.25%. На основу показатеља, може се видети да постоји тенденција раста усвојених споразума од стране суда, који неспорно доминирају.

Изнети подаци се могу графички приказати на следећи начин:

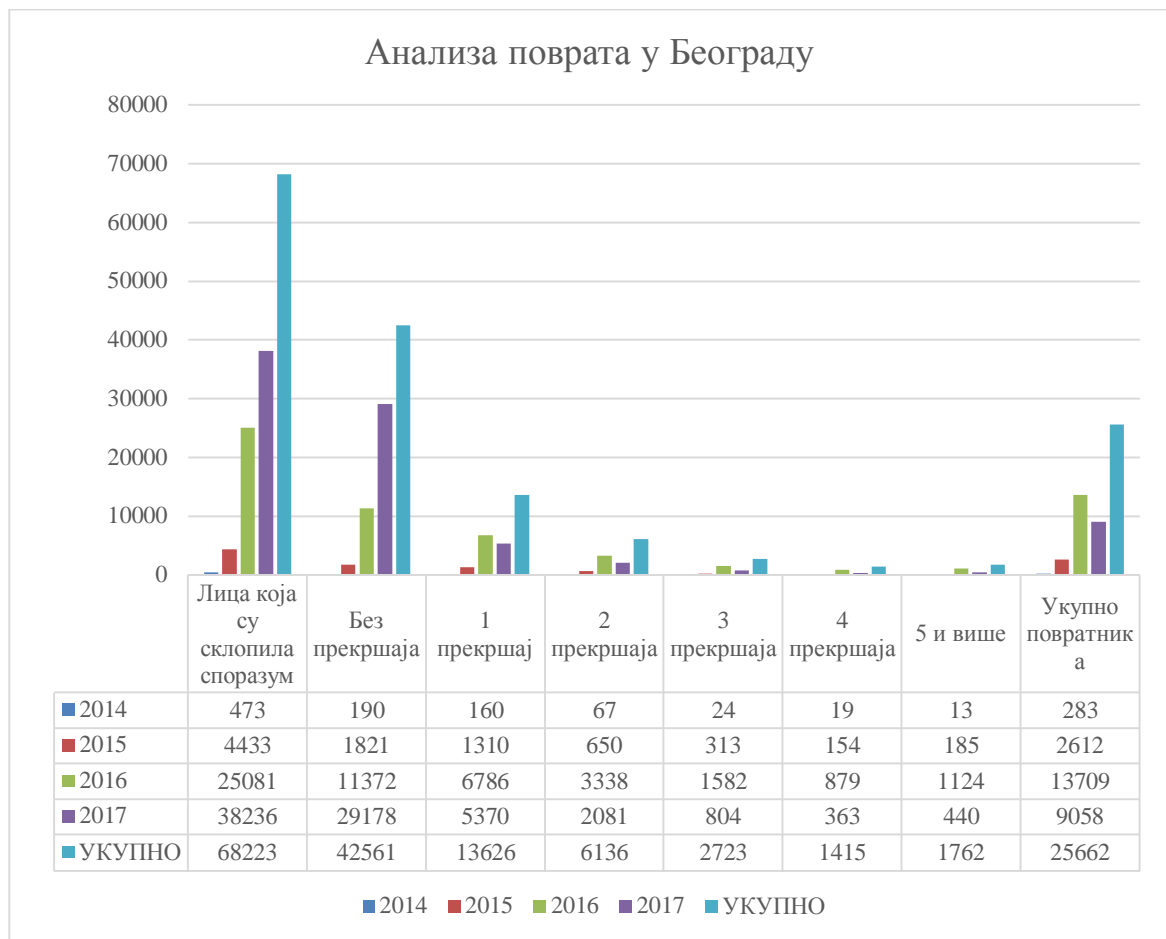

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

У наставку истраживања размотриће се подаци који се односе на *однос постигнутих споразума и рецидивизма*. Потребно је назначити да се подаци односе на прекршаје који су извршени у периоду од две године од момента закључења споразума.

За целокупни период анализе података у Београду је 68,223 лица закључило споразум, од којих су 25,662 повратници, а што представља 37.6% поврата.

Прецизнији подаци о поврату у Београду могу се графички приказати на следећи начин:

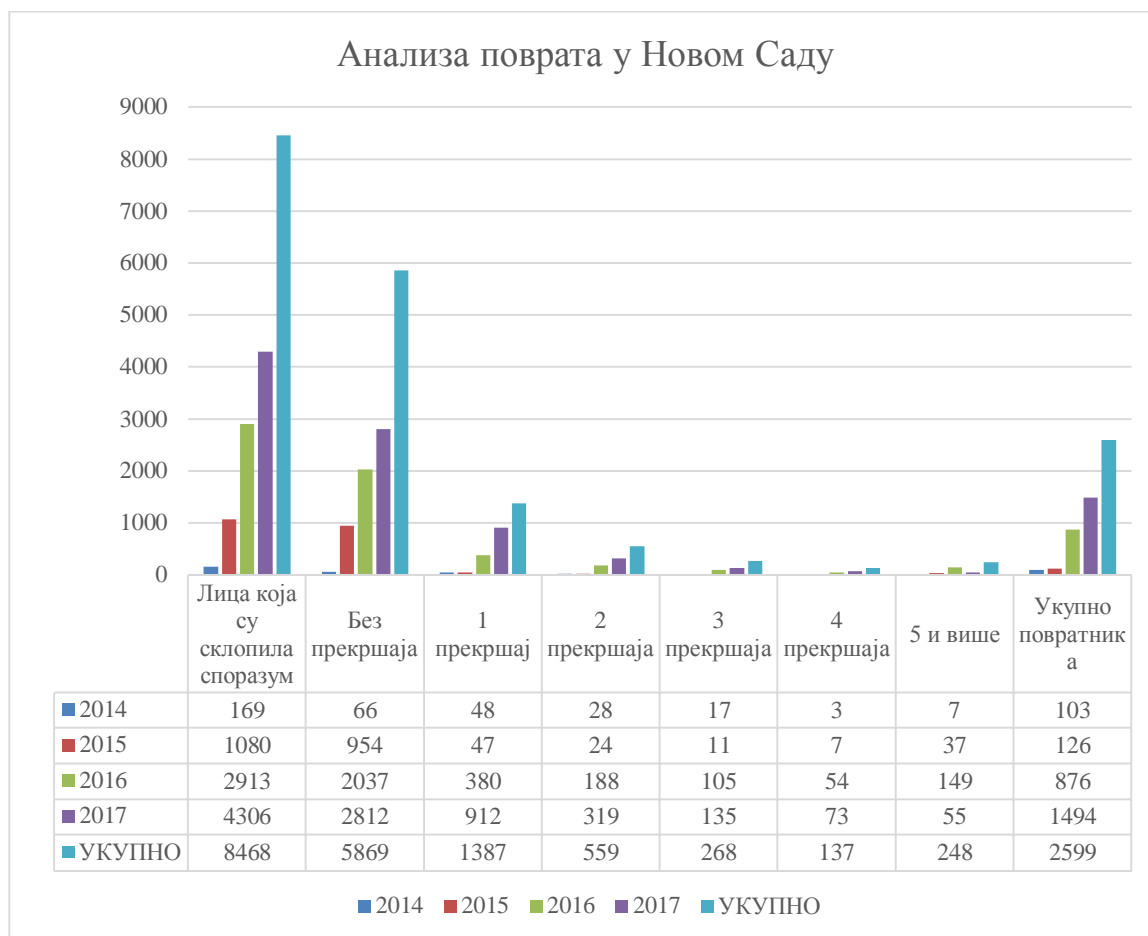

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Из претходно изнетог графикона, може се видети да је највише повратника било са једним прекршајем, док се тенденција са повећањем броја извршених поновних прекршаја смањује све до пет и више прекршаја када се бележи благо повећање поновног извршења прекршаја.

У Новом Саду је 8,468 лица закључило споразум, од којих су 2,599 повратници, а што представља 30.7 % поврата. Иако се ради о бројчано много мањем броју постигнутих споразума, а и повратника у односу на Београд, у процентуалном смислу, вредности су знатно приближније.

Прецизнији подаци о поврату у Новом Саду могу се графички приказати на следећи начин:

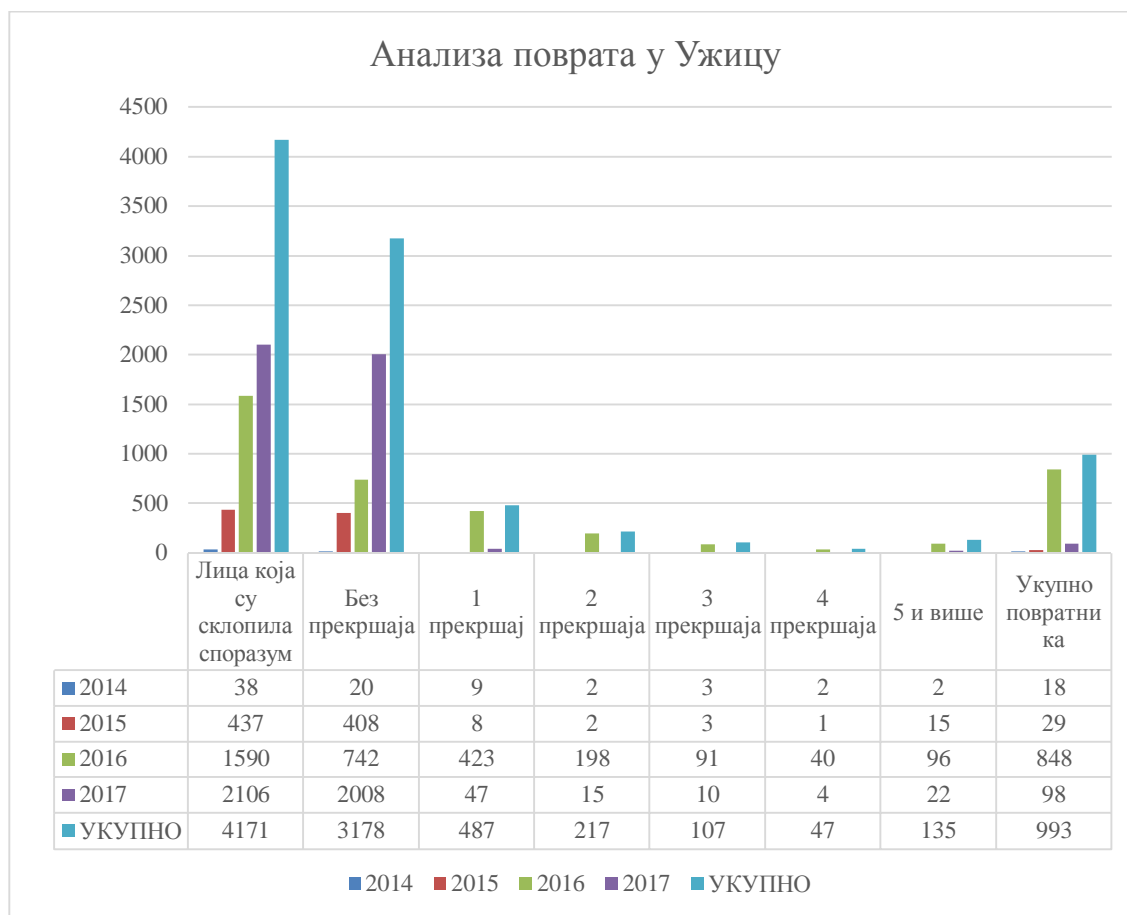

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Може се видети, што је случај и код поврата у Београду, да је највише повратника било са једним прекршајем, док се тенденција са повећањем броја извршених поновних прекршаја смањује све до пет и више прекршаја када се бележи благо повећање поновног извршења прекршаја.

У Ужицу је 4,171 лица закључило споразум, од којих је 993 повратници, а што представља 23.8% поврата.

Прецизнији подаци о поврату у Ужицу могу се графички приказати на следећи начин:

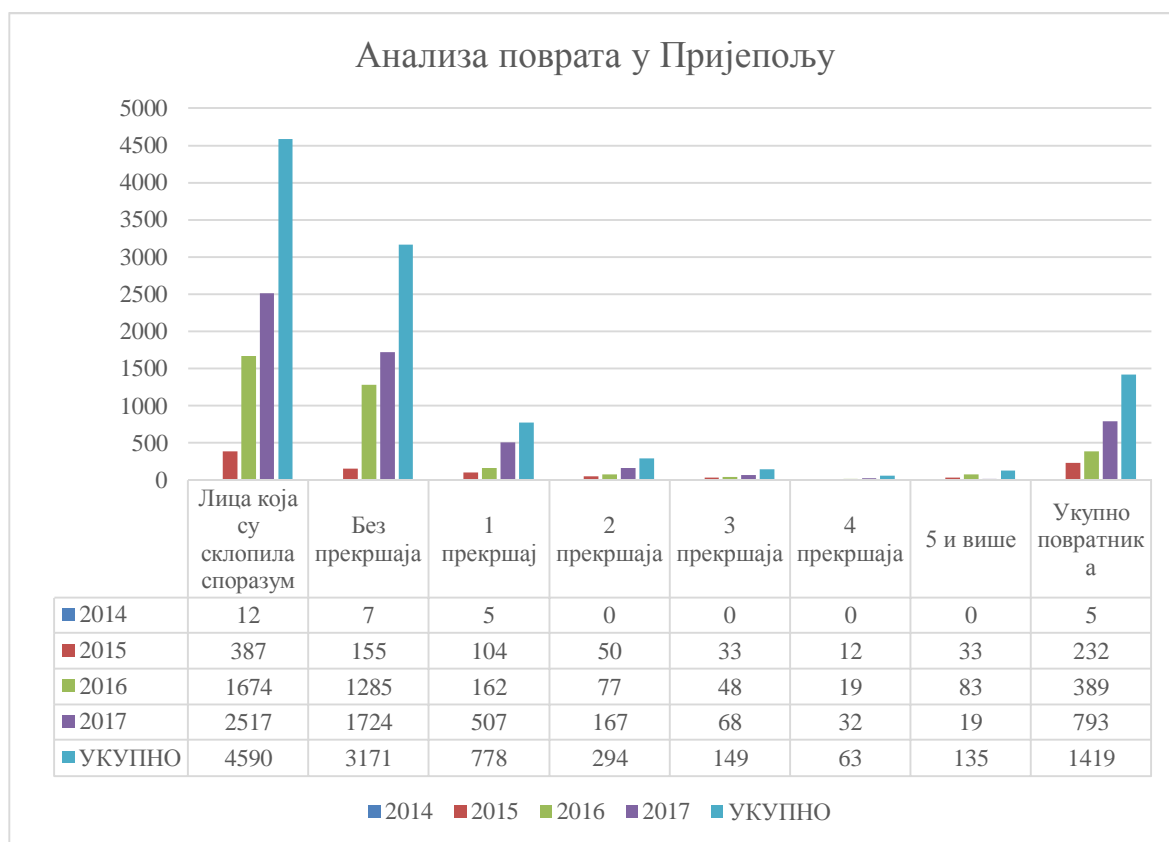

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Из претходно изнетог графикона, може се видети да је највише повратника било са једним прекршајем, док се тенденција са повећањем броја извршених поновних прекршаја смањује све до пет и више прекршаја када се бележи благо повећање поновног извршења прекршаја, што је случај и у претходним градовима који су анализирани.

На крају, у Пријеполу је 4,590 лица закључило споразум, од којих је 1419 повратници, а што представља 30.9% поврата.

Прецизнији подаци о поврату у Пријеполу могу се графички приказати на следећи начин:

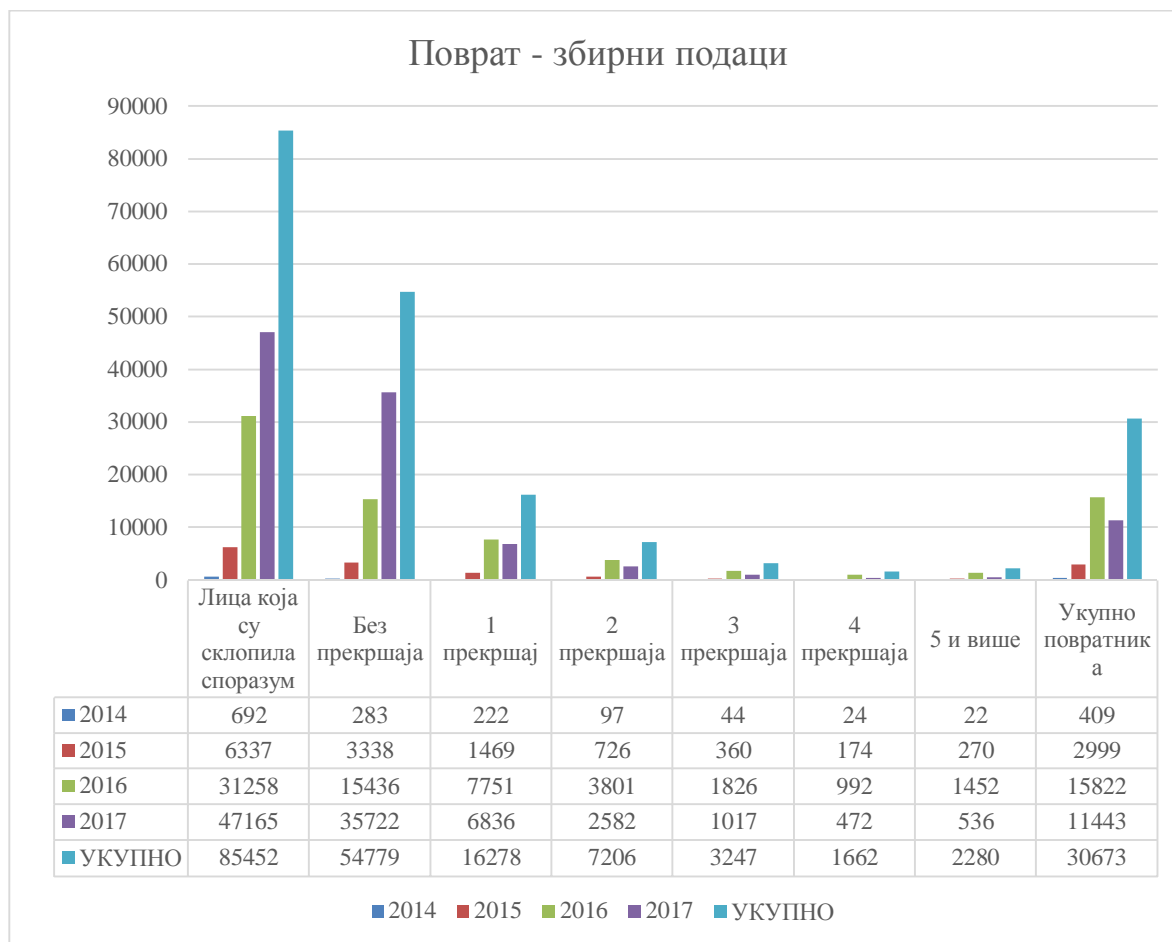

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Подаци који произилазе из анализе поврата у Пријеполу не одступају од оних који су већ обрађени, па тако се видети да је највише повратника било са једним прекршајем, док се тенденција са повећањем броја извршених поновних прекршаја смањује све до пет и више прекршаја када се бележи благо повећање поновног извршења прекршаја.

На крају овог дела разматрања нужно је указати на обједињене податке.

Збирно посматрано за поменуте градове, а током обрађеног периода произилази да је 85,452 лица закључило споразум, од којих је 30,673 повратници. Поменуто представља 35.9% поврата.

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

На основу статистичких података, за целокупни период анализе у временском и просторном смислу, може се видети прилично висок степен поврата код лица која су постигла споразум о признању прекршаја, али са тенденцијом опадања.

У последњем делу истраживања статистичких показатеља који се односе на питање споразума о признању прекршаја биће размотрена *структура најчешћих прекршаја за које су закључени споразуми*.

У досадашњем разматрању назначено је да се споразум о признању прекршаја једино може постићи за прекршаје који су предвиђени Законом о безбедности саобраћаја на путевима.

Споразума о признању прекршаја у Београду укупно је било 77,076 односно посматрано по годинама у 2014.г. било је 540 споразума, 2015.г. било је 5,378 споразума, 2016.г. било је 29,511 споразума, а 2017.г. било је 41,647 споразума.

Структура прекршаја за које је закључен споразум најцелисходније се може табеларно приказати на следећи начин:

ЧЛАН ЗОБС-а	2014	2015	2016	2017	УКУПНО
332.	540	5,241	27,436	38,338	71,555
331.	0	137	1,814	2,340	4,291
330.	0	0	104	172	276
остали	0	0	157	797	954
332. 1. 8.	400	4,433	20,569	28,625	54,027
332. 1. 9.	24	243	2,320	3,192	5,779
332. 1. 77.	104	367	3,023	3,926	7,420
331. 1. 6	0	0	119	200	319
331. 1. 7	0	0	240	275	515
331. 1. 10	0	48	360	415	823
331. 1. 55	0	0	247	421	668
330. 1. 1.	0	0	14	41	55
330. 1. 10	0	0	15	22	37
330. 1. 18	0	0	49	76	125

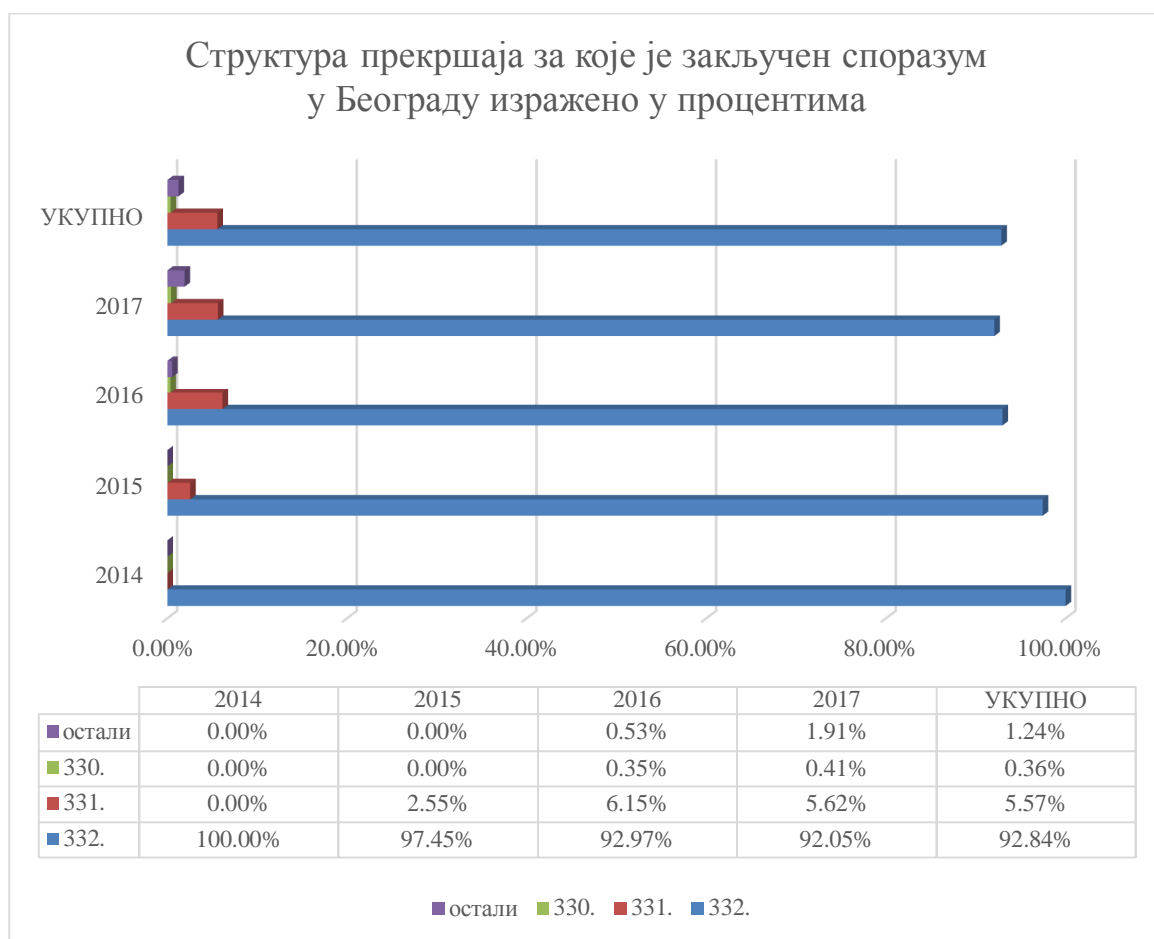
Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Потребно је прецизирати да се члан 332. односи се на прекршаје за које је предвиђена новчана казна у износу од 10.000 до 20.000 динара. Члан 331. односи се на прекршаје за које је предвиђена новчана казна у износу од 20.000 до 40.000 динара или казна затвора у трајању до 30 дана, а да се члан 330. односи се на прекршаје за

које је предвиђена казна затвора од најмање 15 дана или новчана казна у износу од 100.000 до 120.000 динара.

Из приказаних података може се видети да највише споразума је закључено за прекршај из члана 332. став 1. тачка 8, који се односи на прекорачење дозвољене брзине у насељу за више од 30 до 50 км/ч .

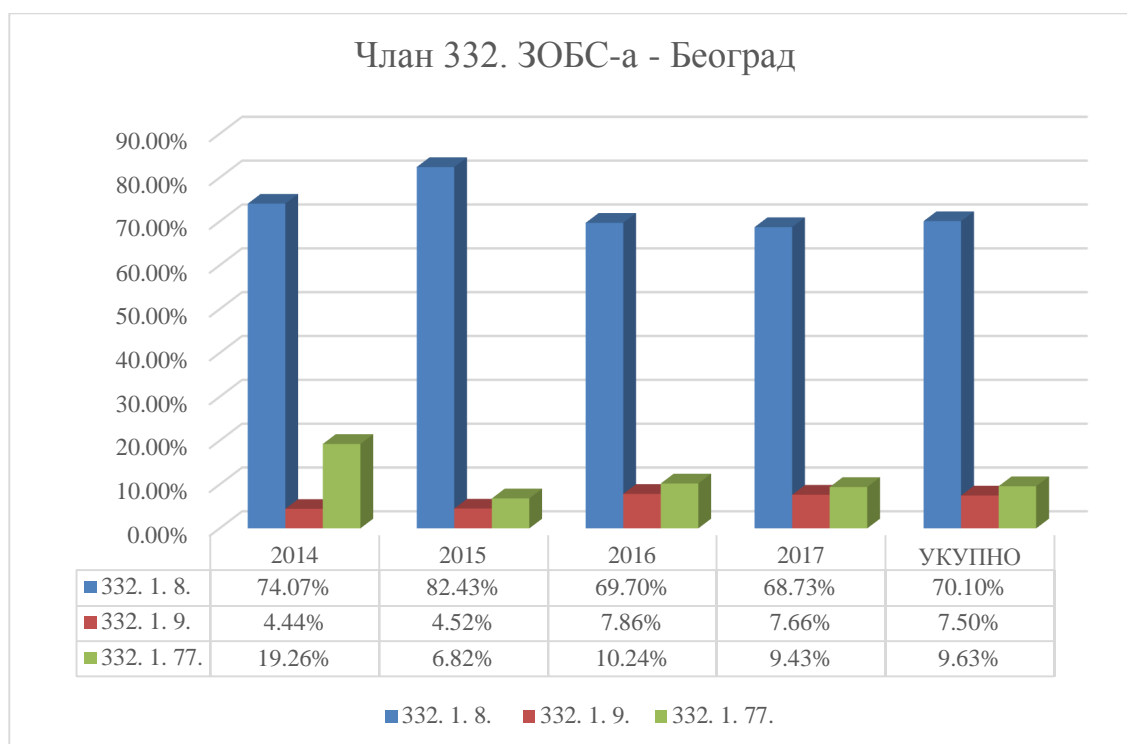
Члан 332. став 1. тачка 9, односи се на прекорачење дозвољене брзине ван насеља за више од 40 до 60 км/ч, док се члан 332. став 1. тачка 77, односи се на управљање возилом у стању средње алкохолисаности.

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Иако је присутна тенденција повећања закључења споразума, може се приметити незнатне промене у заступљености.

Када се посматра анализа заступљености закључења споразума о признању прекршаја искључиво за члан 332. који је неспорно најдоминантнији можемо видети следеће:

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

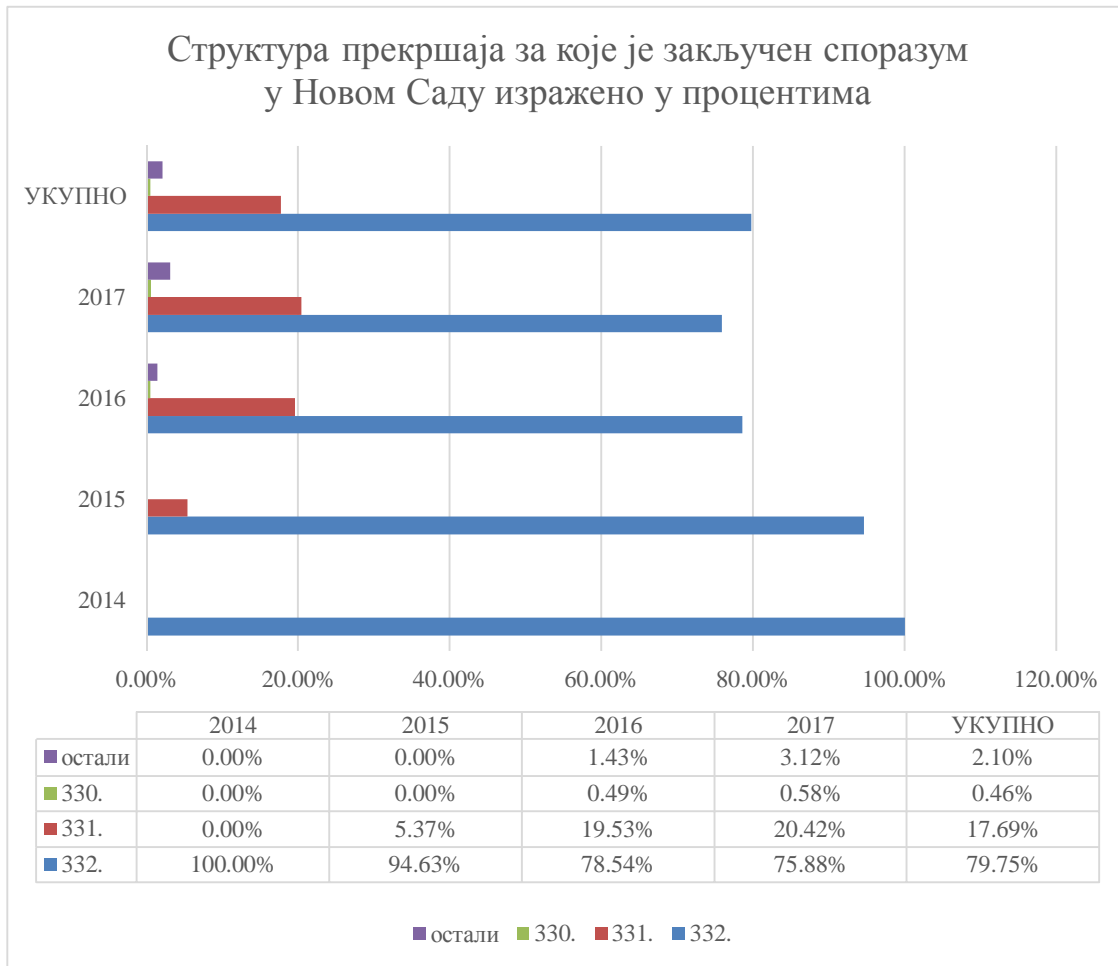
Споразум о признању прекршаја у Новом Саду укупно је било 8,818 односно посматрано по годинама у 2014. г. било је 175 споразума, 2015. г. било је 1,135 споразума, 2016. г. било је 3,047 споразума, а 2017. г. било је 4,461 споразума.

Структура прекршаја за које је закључен споразум најцелисходније се може табеларно приказати на следећи начин:

ЧЛАН ЗОБС-а	2014	2015	2016	2017	УКУПНО
332.	175	1,074	2,083	3,385	6,717
331.	0	61	518	911	1,490
330.	0	0	13	26	39
остали	0	0	38	139	177
332. 1. 8.	128	844	1,059	1,623	3,654
332. 1. 9.	9	40	163	480	692
332. 1. 77.	31	122	701	894	1,748
331. 1. 6.	0	0	7	15	22
331. 1. 7.	0	0	11	42	53
331. 1. 10.	0	16	102	208	326
331. 1. 55.	0	8	132	164	304
330. 1. 1.	0	0	5	7	12
330. 1. 4.	0	0	3	6	9
330. 1. 10.	0	0	1	2	3

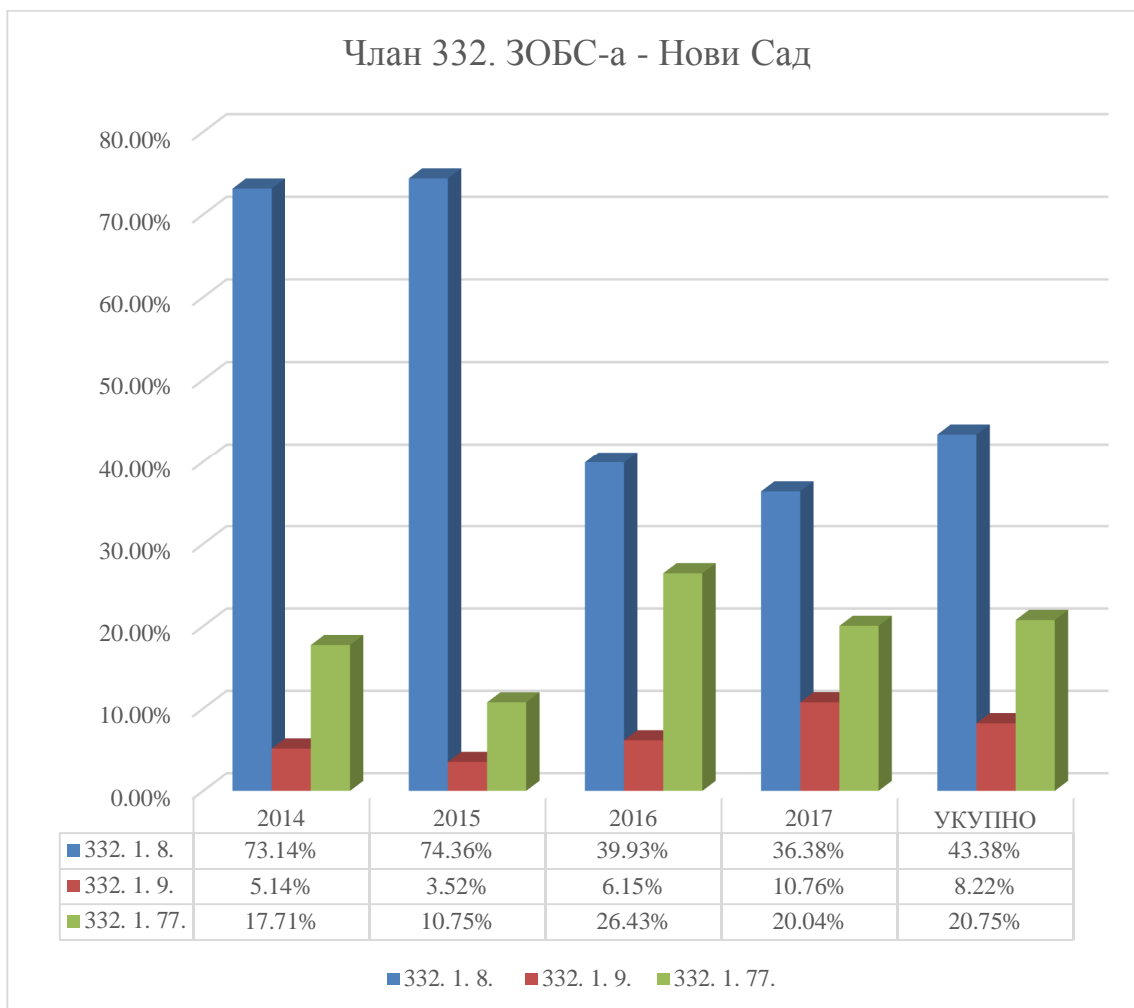
Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Када се посматра анализа заступљености закључења споразума о признању прекршаја може се видети да је најзаступнији закључење за прекршај из члана 332, што и не одступа од података за Београд.

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Посматрајући конкретно члан 332 можемо видети да ни ту не постоји промена заступљености у односу на Београд.

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Ближом анализом може се видети да у Новом Саду је знатно више закључено споразума за прекршај из члана 332. став 1. тачка 77. у односу на Београд.

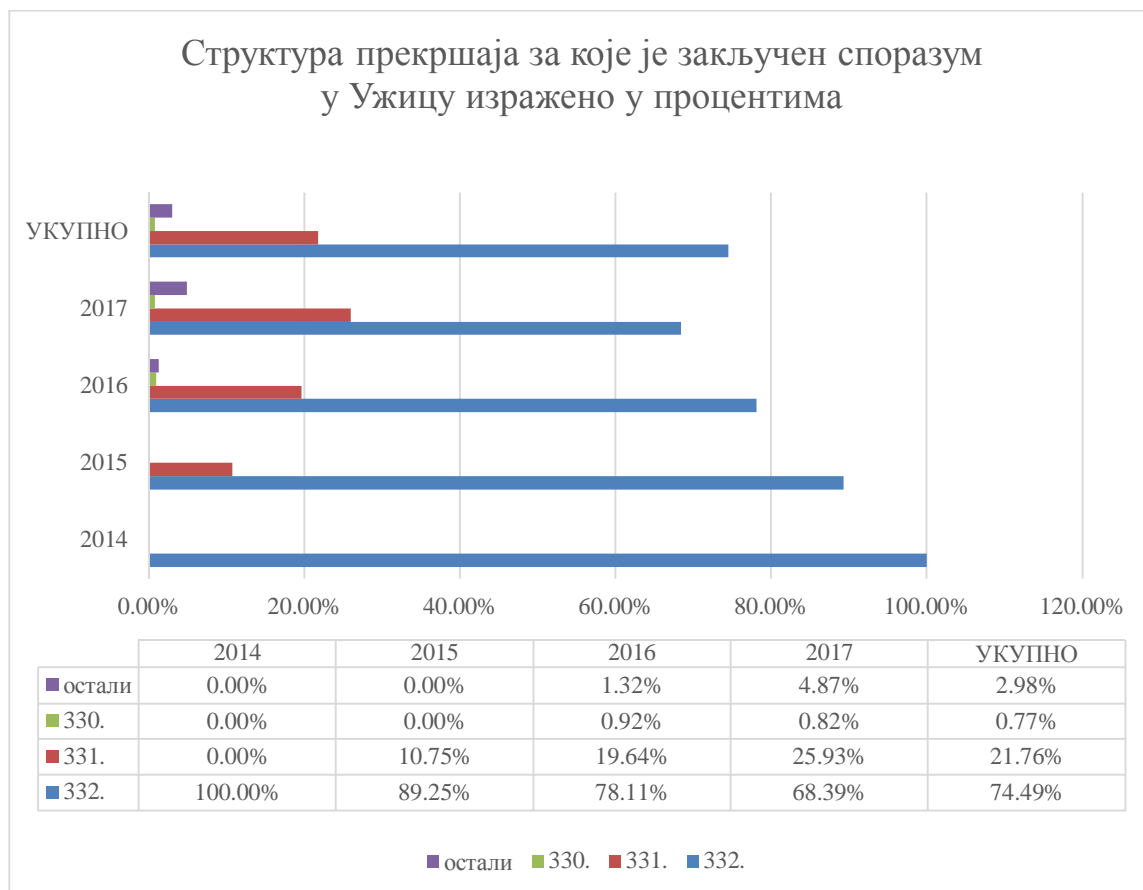
Споразум о признању прекршаја у Ужицу укупно је било 4,563 односно посматрано по годинама у 2014.г. било је 40 споразума, 2015.г. било је 465 споразума, 2016.г. било је 1,736 споразума, док је 2017.г. било 2,322 споразума.

Структура прекршаја за које је закључен споразум најцелисходније се може табеларно приказати на следећи начин:

ЧЛАН ЗОБС-а	2014	2015	2016	2017	УКУПНО
332.	40	415	1,356	1,588	3,399
331.	0	50	341	602	993
330.	0	0	16	19	35
остали	0	0	23	113	136
332. 1. 8.	27	298	938	919	2,182
332. 1. 9.	2	25	77	83	187
332. 1. 77.	8	77	261	443	789
331. 1. 6.	0	0	7	8	15
331. 1. 7.	0	0	4	6	10
331. 1. 10.	0	32	168	323	523
331. 1. 55.	0	0	65	166	231
330. 1. 1.	0	0	2	4	6
330. 1. 4.	0	0	11	8	19
330. 1. 10.	0	0	0	0	0

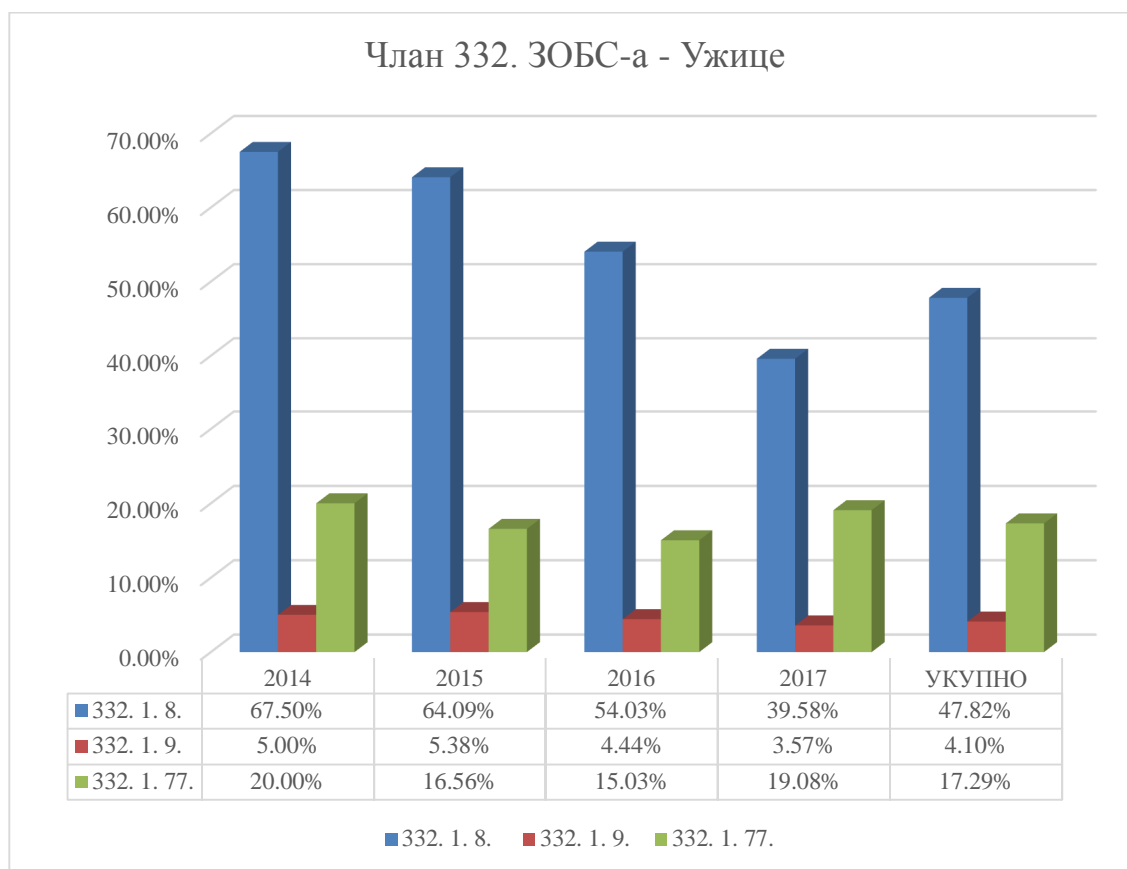
Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Анализа заступљености закључења споразума о признању прекршаја показује да је најзаступнији закључење за прекршај из члана 332, исто као и у претходним случајевима.

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Када се посматра анализа заступљености закључења споразума о признању прекршаја искључиво за члан 332. који је неспорно најдоминантнији можемо видети следеће:

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Показатељи не одступају у знатној мери од тенденције у Новом Саду.

Споразума о признању прекршаја у Пријепољу укупно је било 4,734 односно посматрано по годинама у 2014.г. било је 12 споразума, 2015.г. било је 408 споразума, 2016.г. било је 1,741 споразума, док је 2017.г. било 2,573 споразума.

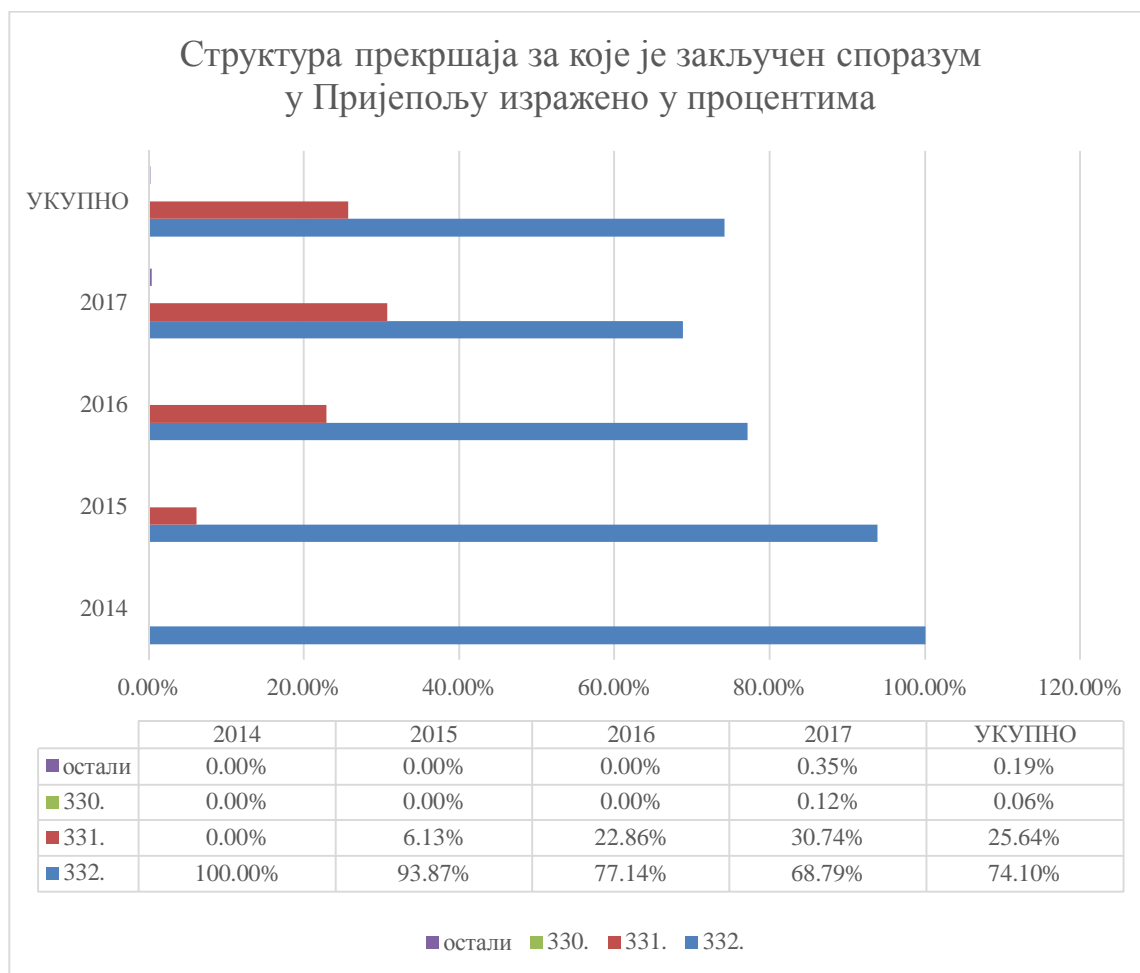
Структура прекршаја за које је закључен споразум најцелисходније се може табеларно приказати на следећи начин:

ЧЛАН ЗОБС-а	2014	2015	2016	2017	УКУПНО
332.	12	383	1,343	1,770	3,508
331.	0	25	398	791	1,214
330.	0	0	0	3	3
остали	0	0	0	9	9
332. 1. 8.	12	356	1,198	1,529	3,095
332. 1. 9.	0	3	9	20	32
332. 1. 77.	0	13	99	147	259
331. 1. 6.	0	0	1	11	12
331. 1. 7.	0	0	0	0	0
331. 1. 10.	0	18	338	695	1,051
331. 1. 55.	0	0	24	24	48
330. 1. 1.	0	0	0	1	1
330. 1. 4.	0	0	0	0	0
330. 1. 10.	0	0	0	0	0

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

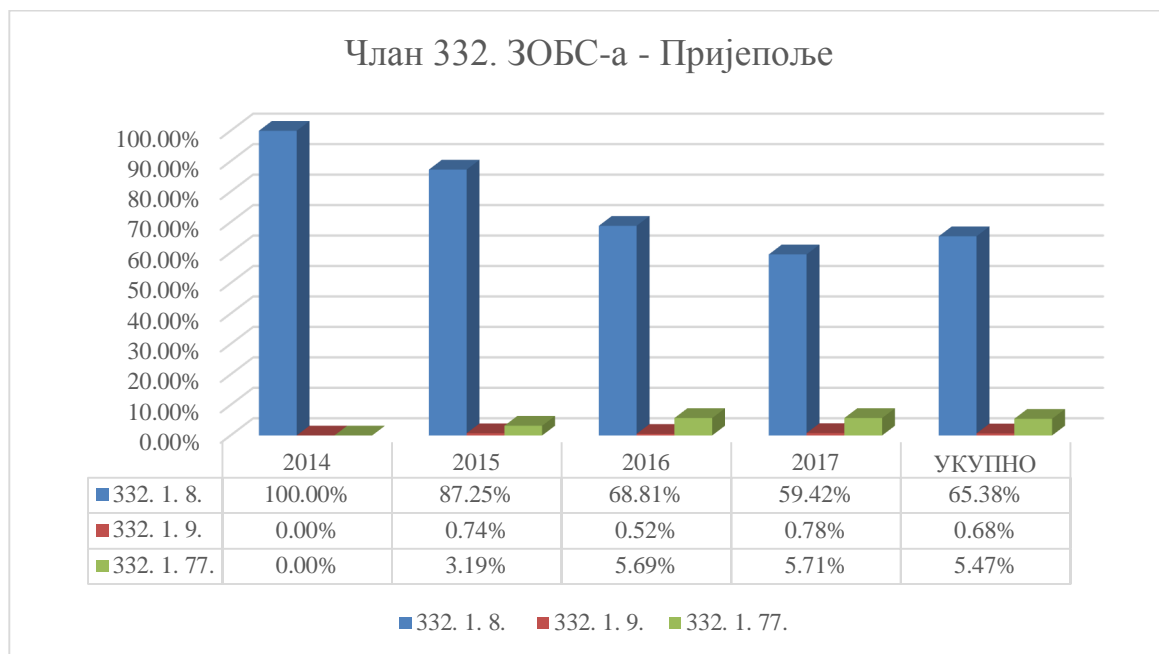
Исто као и код других градова који су били сегмент овог истраживања, може се видети да је тенденција раста структуре прекршаја за који је закључен споразум о признању, приближно идентичан посматрано по заступљености.

Заступљеност закључења споразума о признању прекршаја показује да је назаступније закључење за прекршај из члана 332, исто као и у претходним случајевима.

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

Када се посматра анализа заступљености закључења споразума о признању прекршаја искључиво за члан 332. који је неспорно најдоминантнији можемо видети следеће:

Извор: Министарство унутрашњих послова Р.Србије

На основу приказаних података, може се видети да структура заступљености је слична заступљености која постоји у Београду.

На основу досадашње анализе података који се односе на споразум о признању прекршаја неспорно се може видети тенденција знатног раста примене овог правног института, а подсећамо да је примена овог правног института започета од септембра 2014. године.

Идеја анализе четири града која се по својој величини групишу у два већа и два мања, заснована је на свеобухватности примене и разматрање да ли неспорна разлика у броју извршених прекршаја утиче и на закључење споразума. На основу процентуалне заступљености може се видети да поменута разлика не утиче на закључење споразума о признању прекршаја. Збирно посматрано за анализирани

период проценат споразума у односу на број прекршаја је 22,58, што не одступа у многоме и од појединачне заступљености по градовима.

Иако је предмет овог истраживања заснован на споразумима у вези са прекршајима из Закона о безбедности саобраћаја на путевима, јер се тренутно једино код поменутих прекршаја он спроводи мишљења смо да у широј примени се могу очекивати проблични статистички показатељи. Такође, приметно је да постоји и релативно велики број повратника, посебно оних који су извршили један прекршај. Међутим и поред тога сматрамо да је примена споразума о признању прекршаја дала добре резултате, чиме су се са једне стране растеретили судови, а са друге стране утицало се на учиниоце прекршаја јер им се за извршени прекршај изриче блажа казна и утиче на њих да у будуће не врше нове прекршаје јер знају да ће бити строжије кажњени, односно да неће имати могућност д постигну споразум.

ЗАКЉУЧАК

Предмет анализе овог рада био је споразум о признању прекршаја. Ово је релативно нов институт у законодавству Републике Србије, како у кривичнопроцесном тако и у прекршајном законодавству.

С тим у вези, а у циљу разматрања питања његове оправданости и улоге у превенцији, од важности је анализирати овај позитивноправни институт са више аспеката.

Сходно изнетом, споразум о признању прекршаја се анализирао са теоријског аспекта, те аспекта његовог легислативног регулисања у прекршајном законодавству, и то првенствено у Републици Србији.

Основна идеја истраживања овог института заснивала се на потреби да се институт споразума о признању у прекршајном праву ближе одреди, а затим и да се боље разумеју могућности које се могу постићи његовом применом, при чему је постојала јасна свест да у научној и стручној јавности ова област досад није довољно разматрана и сагледавана, а посебно не са многих значајних аспеката, управо из разлога његовог релативно скоријег имплементирања у прекршајно законодавство Републике Србије, али и не тако давног имплементирања у кривичнопроцесно законодавство Републике Србије, односно позитивноправни систем.

Споразум о признању прекршаја (под овим називом) први пут се законодавно уређује од ступања на снагу Закона о прекршајима из прве трећине 2014. године. Институт је преузет из Законика о кривичном поступку који је у својим изменама и допунама из 2009. године предвидео институт споразума о признању кривице. Исте године, овај институт, под истим називом (споразум о признању кривице), са минималним прецизирањима уведен је и у

Закон о прекршајима, и то Законом о изменама и допунама Закона о прекршајима.

У материјалном смислу, законодавац је предвидео да се овај институт примењује тако што се учесници поступка – односно подносилац захтева са једне стране и окривљени и његов бранилац са друге стране – споразумевају о висини и врсти казне, а да након постигнутог договора, односно споразума, суд доноси решење о усвајању ако су за то законом предвиђени услови испуњени.

Примена овог института је од посебног значаја за окривљеног будући да предност примене представља корист окривљеног у смислу да ће на основу поменутог „добити“ казну која може бити и знатно повољнија по њега, и по врсти и по тежини, од оне која би можда била изречена од стране прекршајног суда након спроведеног поступка. Иако се и овде обавезно води рачуна да се приликом постизања споразума не повреде права оштећеног, намеће се питање да ли се овим споразумом може постићи сврха кажњавања и у којој мери. Другим речима, може се поставити питање степена постојања генералне и специјалне превенције казне.

Позитиван ефекат примене института споразума о признању прекршаја – поред већ поменуте позитивне последице посматрано из угла окривљеног, односно прекршајно одговорног лица – јесте и тај што се у знатној мери утиче на постизање бржег и процедурално ефикаснијег прекршајног поступка, што се директно манифестује на краће време вођења поступка пред судом, чиме се индиректно може утицати и на ефикасност судија који ће услед чешће примене овог института неспорно имати мањи број предмета у раду. Поред изнетог, применом овог института у поступцима у којима је то могуће, трошкови прекршајног поступка биће у знатној мери смањени.

Закључци до којих се дошло изведени су на основу темељне анализе и разматрања свих битних елемената који се односе на овај институт.

Прво поглавље овог рада посвећено је основним разматрањима споразума о признању прекршаја, односно његовој правној природи.

Правна природа споразума о признању има три основна елемента без чије анализе се није могло наставити конкретније разматрање теме овог рада. С тим у вези размотрило се питање појма, односно дејства споразума о признању, затим питање оправдања споразума о признању и, на крају, сагледало се питање развоја споразума о признању.

У оквиру првог потпоглавља разматрано је питање појма и дејства овог института, и то почевши од неколико битних елемената. Елементи на које се указало и који су детаљније размотрени јесу законско предвиђање одређеног дела или противправног понашања, постојање узрочне везе између извршиоца и тог противправног дела, а затим је нужно било размотрити и питање признања извршеног дела од стране кривично или прекршајно одговорног лица. У оквиру поменутог, посебна пажња је била посвећена питању *ius puniendi* и односа овог института са споразумом о признању.

У оквиру другог потпоглавља било је речи о питању оправдања и оспоравања споразума о признању, а размотрени су разлози настанка овог института који би требало да буду и довољни елементи за оправдање његовог постојања. Нужно је било да се у овом делу истраживања укаже и на многа позитивна, али и негативна сагледавања овог института, како са теоријског тако и са практичног аспекта.

У оквиру трећег потпоглавља разматрано је питање развоја споразума о признању, и то из два угла. Првенствено се посматрало са аспекта првобитне имплементације у наше законодавство, а одмах затим и његов развој и даље ширење, док се након поменутог, развој споразума о признању посматрао из угла његовог међународног настанка и његове прве примене у страним законодавствима.

С обзиром на то да је споразум о признању настао као институт кривичнопроцесног права, нужно је било сагледати његов развој будући да се једино на тај начин може посматрати суштина и значај овог института и у прекршајном праву, сходно његовој ипак нешто другачијој природи.

У другом поглављу је анализиран и дат приказ материјалноправног аспекта споразума о признању прекршаја. Законодавац је под научним, стручним,

историјским, али и практичним утицајима одредио позитивноправно предвиђање овог института. Посебан значај разматрања материјалноправног аспекта је био у томе што када се узму у обзир све претходне његове промене и начини одређивања, он има значајан утицај и на нека од каснијих процесних питања.

Како би се постигла одређена свеобухватност материјалноправне проблематике, засебно су се разматрала три значајна питања, и то: предмет споразума, садржина споразума и питање споразума и казне.

Када се предмет споразума о признању прекршаја посматра у материјалноправном смислу, онда се ово питање односи и на постизање споразума између овлашћеног подносиоца захтева и окривљеног за прекршај или за више прекршаја за који се води прекршајни поступак.

Из претходно реченог може се видети да је основни предмет споразума о признању прекршаја управо тај споразум између овлашћеног подносиоца захтева и окривљеног који производи одговарајуће правно дејство. Ово питање се може посматрати и из угла да је суштински предмет споразума прихватање прекршајне одговорности од стране окривљеног за прекршај или за више прекршаја.

У овом делу истраживања размотрено је питање значаја и утицаја воље странака за закључење споразума, затим се указало и на сегмент који је много мање неизвеснији од претходног јер се ради о законодавним претпоставкама, односно на који начин је законодавац предвидео предмет споразума. Ова питања покренула су и разматрање о могућности да неко лице преузме прекршајну одговорност за дело које није извршило, тј. о могућој злоупотреби овог института.

Поред изнетог, посебна пажња је била посвећена и прекршајном налогу као једном сасвим другом процесном институту, али кроз указивање на одређене сличности, будући да смо мишљења да имају неколико додирних тачака, првенствено кроз прихватање одговорности које резултира повољнијим последицама по окривљеног, уз обезбеђење знатно ефикаснијег и бржег поступка.

У наставку разматрања материјалноправног аспекта споразума указано је на питање потпуности садржине споразума јер је законодавац предвидео да споразум о признању има обавезну форму, односно садржину, а која произилази из самог предмета споразума о признању.

Током разматрања ових питања која се односе на садржину споразума, отворила су се и нека друга, која се тичу форме споразума о признању, у смислу да ли је боља писана или усмена форма.

У наставку разматрања материјалноправног аспекта споразума анализирано је и питање односа споразума и казне, да споразум може довести до блаже казне, али да она није супстанцијална компонента овог института.

У току истраживања теме овог рада брзо се дошло до закључка да је сваки елемент неизоставан и да је сам по себи од значаја, као и то да би се довела у питање одрживост овог института уколико би неки од њих изостао.

Посматрано из угла окривљеног, постоје само два проблема када се разматра могућност примене овог института. Први је да ли ће му споразум о признању бити понуђен од стране овлашћеног подносиоца захтева, односно, да ли ће овлашћени подносилац захтева прихватити предлог да се постигне споразум, а други проблем је, с тим да је он условљен првим, која ће се казна „договорити“ у споразуму и какво је дејство споразума у погледу ње.

Претходно изнето је дало повода да се сагледа које је казне или друге прекршајне санкције законодавац предвидео, а о којима се може договорати приликом закључења споразума.

Разматрање питања казне намеће дилему да ли се договореном казном или другом прекршајном санкцијом постиже сврха кажњавања.

Затим, у раду је сагледан и степен у којем суд може да утиче на одмеравање казне, али и на његов утицај на висину и врсту казне приликом закључења споразума. Суд има законску обавезу да мора да утврди да ли је договорена казна или друга санкција у оквиру законског минимума и максимума, али и да би се њоме постигла, односно задржала сврха кажњавања у смислу остварења генералне и специјалне превенције, као цивилизацијске вредности.

У трећем поглављу овог рада указано је на процесноправни аспект споразума о признању прекршаја.

Неспорно је да примена било којег института, па тако и споразума о признању – није могућа без његове материјалне уређености, али мора бити јасно да

би без процесноправне примене овај и многи други институти били практично неупотребљиви у позитивном праву.

У овом делу рада размотрено је питање иницијативе, односно начина покретања преговора око споразума о признању прекршаја, затим, размотрено је питање преговора, и на крају, и питање рокова које је законодавац предвидео, а који се односе на споразум о признању прекршаја.

Питање иницијативе законодавац је различито решио у Закону о прекршајима и Законнику о кривичном поступку. У Закону о прекршајима иницијатива за отпочињање преговора може бити од стране овлашћеног подносиоца захтева, а и од стране окривљеног или његовог браниоца, односно двосмерна, и не представља ексклузивно право једне од странака у поступку.

С друге стране, Законик о кривичном поступку не спомиње и не уређује питање иницијативе за започињање преговора. Законодавац у тексту Законика не спомиње ништа што се односи на иницијативу, чак се на директан начин не спомиње ни обостраност, као што је то уређено код Закона о прекршајима.

Питање иницијативе најчешће се посматра као успостављање контакта са другом страном услед чега ће тек започети разматрање о прихватању преговора који може да доведе до закључења споразума о признању прекршаја или кривичног дела, али о ком ипак коначну одлуку доноси суд.

У овом делу истраживања размотрено је и питање да ли би законодавац требало да предвиди која би страна требало да иницира преговоре, тј. да ли би овлашћени подносилац захтева или јавни тужилац требало да буде тај који ће иницирати преговоре или би иницирање требало да буде на страни окривљеног и његовог браниоца.

Када је реч о преговорима о закључењу споразума, они започињу одмах након иницијативе. С обзиром на то да иницијатива представља само успостављање контакта са другом страном неспорно је да је главна специфичност споразума о признању управо у њима.

Преговоре о постизању споразума о признању прекршаја, исто као и код споразума о признању кривичног дела, карактерише одређени степен неизвесности. Неизвесност преговора првенствено се односи на то да се приликом започињања

преговора и постојања воље обе стране да се постигне споразум о признању, не зна да ли ће доћи до успешног закључења споразума.

Иако ток и форма преговора нису законски предвиђени, а постоје пак многа законодавна ограничења, сасвим је логично да страна која иницира преговоре износи свој предлог споразума, док супротна страна даје своје мишљење на предложено. У случајевима када се тај иницијални предлог не може прихватити, преговори се настављају све док се не постигне компромис или се не одлучи да се одустане од даљих преговора, а самим тим и од закључења споразума о признању.

На крају овог дела рада указано је на рокове које је законодавац предвидео, а који се односе на споразум о признању прекршаја.

У четвртном поглављу рада сагледана су многа питања од значаја за овај институт, а која се односе на одлуке које могу да буду донете од стране суда, а у вези са постигнутим споразумом о признању прекршаја.

Када су окривљени и подносилац захтева за вођење прекршајног поступка постигли споразум о признању прекршаја, неопходно је да добију сагласност од стране суда, јер споразум нема конститутивно дејство. Суд, након што му је поднет предлог о признању прекршаја, може одбацити споразум, одбити споразум или усвојити споразум. Свака од ових одлука суда је била засебно размотрена, у мери у којој је то било потребно.

У овом делу истраживања покренута су и друга значајна питања, а једно од њих јесте и питање јавности. Суд о споразуму одлучује на рочишту на којем је искључена општа јавност. Овом рочишту присуствују, односно позивају се – овлашћени подносилац захтева, окривљени и његов бранилац, а оштећени и његов пуномоћник се обавештавају о одржавању рочишта. Обавештавање оштећеног и његовог пуномоћника је од велике важности ако је постављен имовинскоправни захтев, а самим тим и присуство оштећеног има додатну тежину. Другим речима, јасно је да ће рочишту на којем се одлучује о споразуму о признању прекршаја већи правни интерес да присуствује имати оштећени који има имовинскоправни захтев, јер се на том рочишту одлучује и о њему.

Одсуство позваних и обавештених лица о одржавању рочишта, са самог рочишта, повлачи различите последице. Недолазак на рочиште окривљеног који је

уредно позван, а који притом није ни оправдао изостанак, за последицу ће имати одбацивање споразума, док изостанак подносиоца захтева не повлачи за собом одбацивање споразума. Различито третирање изостанка странака са рочишта на којем се одлучује о споразуму своје оправдање налази у томе што је споразум о прекршају *in favorem* окривљеног. Како се оштећени и његов пуномоћник „само“ обавештавају о одржавању рочишта о одлучивању о споразуму о признању прекршаја, јасно је да њихово присуство није обавезно, те ће се у случају њиховог одсуства рочиште одржати.

У овом делу размотрено је и питање које се односи на ситуацију ако на рочиште на којем се одлучује о споразуму о признању прекршаја приступи окривљени, али не и његов бранилац. У оваквим ситуацијама, рочиште ће се одржати јер није неопходно присуство браниоца будући да од самог почетка преговора па до закључења споразума, окривљени у прекршајном поступку може али не мора имати браниоца.

Како је на рочишту о одлучивању о споразуму о признању прекршаја јавност искључена, донекле је искључена и контрола јавности по питању његове примене. Овакво решење се критикује јер споразум на тај начин не подлеже никаквој јавној контроли. Сматра се да је јавност поступка један од темељних принципа Европске конвенције о људским правима, што је Европски суд за људска права и потврдио у својим бројним одлукама, а такво решење представља и уставни принцип права на правично суђење. Основна критика одсуства јавности у овом случају се свакако односи на мањак контроле јавног мњења и грађана по питању самог споразума. Наиме, истиче се могућност различитих злоупотреба по питању потписивања споразума о признању прекршаја.

Последњи део теоријског дела рада посвећен је компаративном прегледу. Компаративни део истраживања овог рада има посебан значај и даје допринос истраживању ове проблематике са више аспеката, а највише у правцу указивања на позитивноправна законска решења и предвиђања института споразума о признању у страним законодавствима, њихов обухват, начин инкорпорације у национална права, примену и прихваћеност у јавности.

Упоредни приказ законодавног предвиђања овог института започет је законодавством Сједињених Америчких Држава, као његовом неспорном колевком. Затим је указано на позитивноправно предвиђање споразума о признању и у немачком законодавству. Иако је у Немачкој овај институт доста касно уведен, постоји довољно простора за његово ближе разматрање, чак и бољу процену актуелних чинилаца његове детерминације. Када је реч о европским законодавствима, разматран је и начин на који је овај институт уређен у Италији будући да она представља прву европску државу која је у своје законодавство увела овај споразум, те да иза њега стоји довољна пракса примене.

На крају овог компаративног истраживања указано је на законодавна предвиђања овог института у бившим државама СФРЈ, односно у прекршајном законодавству Македоније, Словеније, Црне Горе, Хрватске и Босне и Херцеговине, у оквиру које се посебно разматрало законодавно решење у право Босне и Херцеговине и посебно у Републици Српској.

Последњи део истраживања се односи на анализу практичне примене овог правног института.

Временски распон који је обухваћен анализом представља период од 4 године, односно од септембра 2014. године тј. од започињања примене овог института, па до 2017. године. Узето је у обзир што су вредности током 2014. године знатно мање у односу на остале године анализе.

У просторном сагледавању примене споразума о признању прекршаја, анализа је обухватила четири града, два већа и два мања, те стога подаци који су обрађени односе се на Београд, Нови Сад, Ужице и Пријепоље. Циљ овог сегмента анализе заснива се на свеобухватности примене овог института и на разматрање да ли неспорна разлика у броју извршених прекршаја утиче и на закључење споразума.

На основу процентуалне заступљености закључених споразума по градовима закључили смо да поменута разлика не утиче на учесталост примене споразума.

Додатни фокус истраживања односио се на однос броја споразума у односу на број извршених прекршаја, број усвојених, одбијених и одбачених споразума,

однос броја постигнутих споразума и рецидивизма и структура најчешћих прекршаја за које су закључени споразуми.

Упоредном анализом података који се односе на број споразума о признању прекршаја и укупног броја извршених прекршаја, може се видети да проценат споразума у односу на број прекршаја је 22,58%, а на основу истих показатеља, постоји тенденција раста, посебно када се посматрају последње две године, односно 2016. и 2017. година.

Закључци до којих смо дошли приликом поменуте анализе су следећи: може очекивати још учесталија примена споразума о признању прекршаја посебно када се његова примена почне спроводити и за прекршаје који се не односе само на Закон о безбедности саобраћаја на путевима. Досадашња искуства примене овог правног института у односу на број извршених прекршаја, почевши од константне примене, а првенствено се мисли на усвојене споразуме од стране суда, заједно са постепеним смањењем повратништва, даје уверење да се применом споразума постижу очекивани позитивни ефекти.

Мишљења смо да је од значаја начинити проширење примене овог института, јер ће се са таквом тенденцијом још више постићи оправданост постојања споразума о признању прекршаја, а самим тим и сви његови позитивни ефекти.

Из до сада изнетог указано је на то да је предмет овог истраживања анализа, теоријско и практично разматрање споразума о признању прекршаја као једног сасвим новог, у различитом правном систему изворно обликованог, позитивноправног института у прекршајном законодавству Републике Србије. Посебан значај овог истраживања јесте у томе што проблематика споразума о признању прекршаја није довољно разматрана у стручним и научним круговима, посебно имајући у виду да, упркос великом нивоу сличности, признање прекршаја ипак има другачији значај, друштвени одијум и последице него што је то случај са кривичним делом, те је стога предмет овог рада, односно истраживања, од посебног значаја.

Одговор на основну и посебну хипотезу рада је позитиван, а посебно би требало истаћи да када се сагледа целокупно уређење споразума о признању

прекршаја – начин на који је то предвидео законодавац у Републици Србији и уз апсолутно поштовање свих правних начела – неспорно је да ће се њиме постићи ефикасност судског поступка у смислу рада суда, смањења трошкова поступка, али и у смислу благовременог изрицања прекршајне санкције. Иако то може деловати нелогично, у овом случају, материјалноправни институт је у функцији обезбеђења процесног циља – ефикаснијег судског поступка. Ипак, имајући у виду савремене тенденције у развоју целокупног казненог права, потребу за већом ефикасношћу државне реакције као адекватном одговору на савремене форме угрожавања друштвених вредности, без обзира на то ког степена да било њихово угрожавање, институционализација споразума о признању прекршаја у функцији ефикаснијег поступка, супротно основној сврси институционализације казnenих поступака, представља само један од аспеката савремених тенденција друштвене реакције у казненом праву, где често долази до одступања од класичних форми.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Adelstein, R. (1978), The Negotiated Guilty Plea: A Framework for Analysis, *New York University Law Review*, vol. 53, no. 4
2. Alić, A. (2008), Kratica do pravde – sporazum o priznanju krivice, преузето са: www.justice-report.com/bh/sadr%C5%BEaj-%C4%8Dlanci/kratica-do-pravde-sporazum-o-priznanju-krivice, 23.10.2015
3. Alschuler, A. (1979), Plea bargaining and its history, *Columbia law review*, vol. 79, pp. 1–43
4. Bačić, F. (1995), Krivično pravo – opći dio, *Informator*
5. Borasi, I. (2013), Patteggiamento, *AltalexPedia*, преузето са: www.altalex.com/documents/altalexpedia/2013/10/25/patteggiamento, 23.10.2015
6. Brank, E. and Scott, L. (2012), Let’s make a deal: The psychology of plea agreements, *American Psychological Association*, vol 43, no. 4, преузето са: <http://www.apa.org/monitor/2012/04/jn.aspx>, 20.10.2015
7. Buzarovska, G. and Misoski, B. (2011), Plea Bargaining in the New Law on Criminal Procedure in Republic of Macedonia, *Iustinianus Primus Law Review*, vol. 2, no. 1, pp. 3–16
8. Бабић, М. (2010), Значај кривичне одговорности у кривичном праву, *Српска правна мисао*, бр. 42–43, стр. 27–43
9. Бајовић, В. (2008), Споразум о признању кривице, Магистарска теза, Правни факултет Универзитет у Београду
10. Бајовић, В. (2009), Споразум о признању кривице – упоредноправни приказ, Правни факултет Универзитета у Београду
11. Бајовић, В. (2015), Одмеравање казне и споразум о признању кривичног дела, *Журнал за криминалистику и право*, вол. 20, бр. 2, стр. 179–193

12. Бановић, Б. и Турањанин, В. (2014), Споразум о сведочењу осуђеног у кривичном процесном законодавству Републике Србије, *Безбедност*, вол. 56, бр. 2, стр. 77–96
13. Бејатовић, С. (2002), Трајање кривичног поступка као квалитативна компонента његове ефикасности и његов утицај на превенцију криминалитета, у Зборнику „Деликти насиља“, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 207–221
14. Бејатовић, С. (2009), Кривичнопроцесно законодавство као инструмент супротстављања криминалитету, у Зборнику „Контрола криминалитета и европски стандарди: стање у Србији“, ур. Крон, Л., Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 55–70
15. Бејатовић, С. (2009), Споразум о признању кривичног дела и друге поједностављене форме поступања у кривичном процесном законодавству Србије као инструменти нормативне ефикасности кривичног поступка, у Зборнику „Правни систем Србије и стандарди Европске уније и Савета Европе“ којег је приредио Бејатовић, С., књига 4, Правни факултет у Крагујевцу, стр. 85–106
16. Бејатовић, С. (2013), Поједностављене форме поступања као битно обележје реформи кривичног процесног законодавства земаља региона, Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, ур. Јовановић, И. и Станисављевић, М., Мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 11–31
17. Бејатовић, С. (2010), Кривично процесно право, Службени гласник
18. Бејатовић, С. (2014), Кривично процесно право, Службени гласник
19. Бејатовић, С. (2016), Кривично процесно право, ЈП Службени гласник
20. Бркић, С. (2004), Рационализација кривичног поступка и упрошћене процесне форме, Правни факултет Универзитета у Новом Саду
21. Бркић, С. (2009), Поједностављене форме кривичног поступања и поступак њиховог озакоњења у Републици Србији, у Зборнику „Законодавни поступак и казнено законодавство“, Правни факултет у Крагујевцу, стр. 159–175

22. Бркић, С. (2013), Кривично процесно право II, Правни факултет Универзитета у Новом Саду
23. Бужаровска, Г. и Мисоски, Б. (2013), Поступак споразумевања према ЗКП Републике Македоније, Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, ур. Јовановић, И. и Станисављевић, М., ОЕБС Србија, стр. 208–214
24. Vervaele, J. (2005), *Europsko kazneno pravo i opća načela prava Unije*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 12, br. 2, str. 855–882
25. Vujanović, S. (2012), *Sporazum o priznanju krivice u praksi sudova Crne Gore*, Bilten Apelacionog suda Crne Gore i Publikacija OEBS-a pod nazivom *Savremene tendencije u krivičnom procesnom zakonodavstvu u zemljama regiona*
26. Видић, М. (2013), Споразум о признању кривичног дела са освртом на упоредноправна решења, Институт за право и финансије, преузето са: <http://ipf.rs/sporazum-o-priznanju-krivicnog-dela-sa-osvrtom-na-uporednopravna-resenja/>, 15.10.2015
27. Више јавно тужилаштво у Нишу (2015), Шта је споразум о признању кривичне?, преузето са: <http://www.ni.vi.jt.rs/pitanja-i-saveti/sta-je-sporazum-o-priznanju-krivice> 18.10.2015
28. Више јавно тужилаштво у Новом Саду (2015), Информатор о раду за 2015. годину
29. Вујановић, С. (2012), Споразум о признању кривичне у пракси судова Црне Горе, Савремене тенденције у кривичном процесном законодавству у земљама региона, ОЕБС, стр. 1–16
30. Вуковић, И. (2012), Кривичноправни појам и функције радње, *Crimen*, вол. 3, бр. 1, стр. 73–94
31. Вуковић, И. (2015), Прекршајно право, Правни факултет Универзитета у Београду и Досије студио, Београд
32. Green, T., Ward, J. and Arcuri, A. (1975), *Plea bargaining – fairness and inadequacy of representation*, *Columbia Human Rights Law Review*, vol. 7, pp. 495–527

33. Davies, J. (2013), How much of what you believe did you hear from other people?, Psychology today, преузето са: www.psychologytoday.com/blog/the-science-imagination/201304/how-much-what-you-believe-did-you-hear-other-people, 20.10.2015
34. Davies, J. and Matheson, D. (2012), The cognitive importance of testimony, Principia: The International Journal of Epistemology, vol. 16, no. 2, pp. 297–318
35. Dervan, L. (2015), The Injustice of the plea-bargain system, The Wall Street Journal, преузето са: www.wsj.com/articles/the-injustice-of-the-plea-bargain-system-1449188034, 17.10.2015
36. Shannon, D. (2007), Making your deal with the devil, Federal sentencing guidelines and department of justice policies
37. Делибашић, В. (2014), Plea agreement, Archibald Reiss Days, vol. 3, Police academy, Belgrade, pp. 264–274
38. Делибашић, В. (2015), Споразуми јавног тужиоца и окривљеног, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, Нови Сад
39. Делибашић, В. и Лохари, Р. (2016). Вештине заступања у кривичним поступцима – приручник за адвокате, American Bar Association Rule of Law Initiative и Партнери за демократске промене Србије, Београд
40. Дрча, И. (2015), Утицај суботе на завршетак рока, Правни портал, преузето са: www.pravniportal.com/uticaj-subote-na-zavrsetak-roka, 22.10.2015
41. Ђурђић, В. и Трајковић, М. (2013), О истини у кривичном поступку, Зборник радова Правног факултета у Нишу, бр. 65, стр. 111–127
42. Ђурђић, В. (2011), Кривично процесно право – посебни део, Правни факултет Универзитета у Нишу
43. Ђуричић, М. и Бејатовић, Г. (2015), Прекршајно право, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад
44. European justice (2016), Rights of defendants in criminal proceedings in Italy, преузето са: https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_defendants_in_criminal_proceedings_-169-it-en.do?member=1, 25.10.2015

45. Европска конвенција о људским правима, Европски суд за људска права, превод на српском
46. Зовко, М., Решење Уставног Суда У-12/09, Бања Лука, преузето са: www.ustavnisud.org/OdlukeTxt.aspx?id=1008, 21.10.2015
47. Iovene, F. (2013), Plea bargaining and abbreviated trial in Italy, Warwick School of Law Research Paper No. 2013/11, ed. Hodgson, J., pp. 1–14
48. Илић, И. (2012), Споразум о признању кривице у теорији, легислативи и пракси, Зборник радова Правног факултета у Нишу, вол. 63, стр. 405–423
49. Илић, П. Г. *et al.* (2014), Коментар Кривичног законика, ЈП Службени гласник, Београд
50. Инг-про (2016), Споразум о признању прекршаја, преузето са: <http://propisi.net/v/a2ffa405-5cb4-4fac-83e5-d626f7cb2b2b>, 18.10.2015.
51. Jurgen, D. (2012), Убрзање поступка насупрот начела истине, Како је пропала реформа / Шта да се ради?, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Београд, стр. 7–10
52. Yue, M. (2002), Prosecutorial Discretion and Plea Bargaining in the United States, France, Germany, and Italy: A Comparative Perspective, *International Criminal Justice Review*, vol. 12, no. 1, pp. 22–52
53. Јанковић, Д. (2010), Одмеравање и индивидуализација казне у кривичном законодавству и судској пракси Републике Србије, *Анали Правног факултета у Београду*, вол. 58, бр. 2, стр. 371–388
54. Јовашевић, Д. (2012), Прекршајно право, Свен, Ниш
55. Јовашевић, Д. (2013), Прекршајна одговорност у праву Републике Србије, *Годишњак факултета правних наука*, вол. 3, бр. 3, Бања Лука, стр. 47–63
56. Kadiev, D. (2013), Postupak dogovora o krivici s aspekta branioca, Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima, ur. Jovanović, I. i Stanisavljević, M., OSCE, str. 220–227
57. Kantonalno tužilaštvo, Sporazum o priznanju krivnje, преузето са: <http://pravosudje.ba/vstv/faces/vijesti.jsp?id=29395>, 23.10.2015

58. Karas, E. i Puljić, D. (2013), Presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu i praksi Županijskog suda u Zagrebu, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 20, br. 2, str. 823–849
59. Kerscher, M. (2013), Plea Bargaining in South Africa and Germany, Stellenbosch
60. Koprivica, V. (2016), Primjena sporazuma o priznanju krivice: otkup slobode, Monitor online, преузето са: http://www.monitor.co.me/index.php?option=com_content&view=article&id=7005:primjena-sporazuma-o-priznanju-krivice-otkup-slobode&catid=4843:broj-1344&Itemid=6196, 25.10.2015
61. Kostanjšek, S. (2016), Miranda vs plea bargaining sporazum o krivdi kot negacija pravice do molka, преузето са: <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=57651>, 10.01.2016
62. Kuhne, H. (1993), Germany, ed. Wyngaert, V., Criminal procedure system in the European Community
63. Кандић, Љ. (2014), Споразум о признању кривице, Годишњак студената, вол. 2, бр. 1, стр. 1–10
64. Langbein, J. (1979), Land without plea bargaining: how the Germans do it, Michigan Law Review, vol. 78, pp. 204–225
65. Langbein, J. (1979), Understanding the short history of plea bargaining, Yale Law School, pp. 261–272
66. Langer, M. (2004), From legal transplants to legal translations: the globalization of plea bargaining and the americanization thesis in criminal procedure, vol. 45, no. 1, pp. 1–64
67. Ministarstvo pravde Crne Gore (2015), Sporazum o priznanju krivice, Vlada Crne Gore
68. Markelj, T. (2008), Plea bargaining and the role of the layer, преузето са: www.ecba.org/extdocserv/conferences/brat2008/PleaBarg_Markelj.pdf, 27.10.2015

69. Matovski, N. (2001), *Sustav kaznenog postupka u Republici Makedoniji*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 8, br. 2, str. 207–224
70. Малеших, С. (2017). Споразум о признању прекршаја и његова имплементација у домаћем законодавству. *Право - теорија и пракса*, 34(7-9), стр. 1-15.
71. McCoy, C. (1993), *Politics and Plea Bargaining: Victims' Rights in California*, University of Pennsylvania Press
72. Medina Mora, E. (2008), *Usó legítimo de la fuerza*, Inacipe
73. Municipal Court Administrative Offices, преузето са: www.hasbrouck-heights.nj.us/general/court1.html, 22.10.2015
74. Munivrana, M. (2006), *Univerzalna jurisdikcija*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 13, br. 1/2006, str. 189–235
75. Мајић, М. (2014), *Признање туђег кривичног дела*, преузето са: <http://misamajic.com/2014/09/17/priznanje-tudjeg-krivicnog-dela>, 19.10.2015
76. Миловановић, М. (2010), Споразум о признању кривице – pro et contra, *Анали Правног факултета у Београду*, вол. 58, бр. 2, стр. 415–431
77. Милошевић, М. и Стевановић, Ч. (1997), *Кривично процесно право*, Полицијска академија
78. Министарство Правде Црне Горе (2015), Споразум о признању кривице – Предмет и процедура закључивања Споразума о признању кривице
79. Мисија ОСЦЕ-а у Босни и Херцеговини (2013), *Претпоставка невиности: Примјери непоштовања међународно признатих стандарда у области заштите људских права пред судовима у Босни и Херцеговини*
80. Митровић, Љ. (2013), *Поједностављене форме поступања у прекршајним стварима у Републици Српској – прекршајни налог и споразум о санкцији*, *Страни правни живот*, бр. 2, стр. 137–152
81. Мрвић-Петровић, Н. (2014), *Коментар новог Закона о прекршајима*, Параграф, Београд

82. Нешић, С. (2010), Споразум о признању кривице, Билтен, Република Србија Апелационо јавно тужилаштво, бр. 10, стр. 13–32
83. Николић, Д. (2006), Споразум о признању кривице, Правни факултет у Нишу
84. Николић, Д. (2009), Споразум о признању кривице и његов допринос ефикасности поступања у кривичним стварима, Алтернативне кривичне санкције и поједностављене форме поступања, Београд
85. Николић, Д. (2013), Споразуми о признавању кривичног дела као репрезентативна форма поједностављеног поступања у кривичним стварима, Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, ур. Јовановић, И. и Станисављевић, М., Мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 132–152
86. Николић, М., Петровић, Ж., Башић, С. *et al.* (2014), Приручник за примену споразума о признању прекршаја, Удружење судија прекршајних судова Републике Србије
87. Нилс, К. (2006), Одговори на губитке, Темида, бр. 1, стр. 5–10
88. Ohio State Bar Association, Plea Bargains in Criminal and Traffic Cases, преузето са:
www.ohioabar.org/ForPublic/Resources/LawYouCanUse/Pages/LawYouCanUse-587.aspx, 22.10.2015
89. OSCE, Sporazum o priznanju krivice: primjena pred sudovima BiH i usklađenost sa međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava, OSCE
90. Основно јавно тужилаштво У Нишу (2015), Споразум о признању кривице, преузето са: <http://www.ni.os.jt.rs/sta-je-sporazum-o-priznanju-krivice>, 21.10.2015
91. Pagano, F. (2015), La revisione della sentenza di patteggiamento, преузето са: www.iclouvell.com/la-revisione-della-sentenza-di-patteggiamento, 23.10.2015
92. Plea Bargaining Municipal Court - Appendix To Part VII Guidelines for operation of plea agreements in the municipal courts of New Jersey

- Guideline преузето са: <http://www.judiciary.state.nj.us/rules/plea.pdf>, 22.10.2015
93. Пантелић, Н. (2015), Споразум о признању кривице, Параграф, преузето са:
www.paragraf.rs/100pitanja/krivicno_pravo/sporazum_o_priznanju_krivice.html, 21.10.2015
94. Пашалић, З. (2015), Издвојено мишљење Судије Прекршајног апелационог суда у Београду, преузето са:
http://www.pkar.sud.rs/sednica_2015_04_03_ps_lat.html, 10.10.2015
95. Поповић, П. (2014), Ресторативна правда, ПроБона, преузето са:
www.besplatnapravnapomoc.rs/tekstovi/krivicno-pravo/restorativna-pravda, 10.10.2015
96. Раšo, М. и Korotaj, Г. (2013), Novosti u postupovnim odredbama prekršajnog zakona, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 20, br. 2, str. 779–793
97. Радисављевић, М. и Тетковић, П. (2013), Искуства Тужилаштва за организовани криминал у припреми института споразума о признању кривичног дела, Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, ур. Јовановић, И. и Станисављевић, М., Мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 153–171
98. Радловић, Д. (1997), Ефикасност кривичног поступка и њен утицај на сузбијање криминалитета, у Зборнику „Реалне могућности кривичног законодавства у сузбијању криминалитета“, Удружење за кривично право и криминологију Југославије, Београд, стр. 155–207
99. Радловић, Д. (2013), Поједностављене форме поступања у новом кривичнопроцесном законодавству Црне Горе, Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, ур. Јовановић, И. и Станисављевић, М., Мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 45–55
100. Републичко јавно тужилаштво, Статистички подаци за период 2010–2014. године, преузето са: www.rjt.gov.rs/sr/informacije-o-radu/statistika, 18.10.2015

101. Рисимовић, Р. и Коларић, Д. (2016), Редовно одмеравање казне, *ТЕМЕ*, вол. 40, бр. 1, стр. 1–14
102. Sanborn, J. (1986), A historical sketch of plea bargaining, *Justice Quarterly*, vol. 3, no. 2, pp. 111–138
103. Sandefur, T. (2003), In defense of plea bargaining, *Law regulation*, no. 3, pp. 28–31
104. Seigel, T. (2016), Why do most criminal cases end with plea bargains?, *Lawyers*, преузето са: <http://criminal.lawyers.com/criminal-law-basics/plea-bargains-or-agreements-and-sentencing.html>, 17.10.2015
105. Spencer, J. (2002), *The English System*, ed Delmas-Marty, M. and Spencer, J., *European Criminal Procedures*, Cambridge University Press, pp. 142–217
106. Stim, R. (2015), Making a DUI Plea Deal: 8 Things Every Driver Should Know, преузето са: <http://dui.drivinglaws.org/resources/dui-and-dwi/dui-plea-bargain.htm>, 19.10.2015
107. Studio Legale Canestrini (2016), The Italian criminal trial, преузето са: www.hg.org/article.asp?id=26794, 23.10.2015
108. Симовић, М. (2016), Приказ: Оквири виктимологије од проф. др Ивана Симовић-Хибер, *Годишњак Правног Факултета Универзитета у Бањој Луци*, бр. 38, стр. 301–315
109. Симоновић, Б., Турањанин, Б. (2013), Споразум о признању кривице и проблеми доказивања. у: *Криминалистички и кривичнопроцесни аспекти доказа и доказивања*, Сарајево: Интернационална асоцијација криминалиста, стр. 17–31
110. Срзентић, Н., Стајић, А. и Лазаревић, Љ. (1995), *Кривично право Југославије – општи део, Савремена администрација*
111. Tomičić, Z. i Novokmet, A. (2012), Nagodbe stranaka u kaznenom postupku – dostignuća i perspektive, *Pravni vjesnik*, vol. 28 br. 3–4, str. 149–190
112. Tonini, P. (2012), I riti di impronta angloamericana na: patteggiamento e giudizio abbreviato, *Associazione tra glistudiosi del processo penale. Il rito accusatorio a vent'anni dalla grande riforma. Continuità, fratture, nuovi orizzonti*, Giuffrè

113. Tripalo, D. (2008), Tijek kaznenog postupka – kontrola optužnice, rasprava, pravni lijekovi, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 15, br. 2, str. 729–751
114. Tulkens, F. (2002), Negotiated Justice, ed. Delmas-Marty, M. and Spencer, J., European Criminal Procedures, Cambridge, pp. 641–687
115. Turner, J. (2006), Judicial Participation in Plea Negotiations: A Comparative View, The American Journal of Comparative Law, vol. 54, pp. 501–570
116. Трешњев, А. (2011), Дилеме у примени споразума о признању кривичног дела, Билтен Врховног касационог суда, бр. 2
117. Турањанин, В. (2011), Увођење адверсарног система у Русији кроз приказ два најважнија института – пороту и споразум о признању кривице, Гласник права, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, преузето са: www.jura.kg.ac.rs/index.php/sr/615.htm, 15.10.2015
118. Турањанин, В. (2016), Споразум о признању кривице у кривичном процесном праву Немачке, Педесето саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, ур. Бејатовић, С., Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, стр. 300–316
119. USAID (2014), Шта је прекршајни налог?, Прекршајни суд, преузето са: hwww.pkar.sud.rs/documents/sta_je_prekrhajni_nalog.pdf, 18.10.2015
120. Fatur, A i Djalil, H. (2015), Ustreznost varstva pravic kršiteljev v postopkih o prekrških s področja varstva konkurence, Odvetnik – Revija Odvetniške zbornice Slovenije, Leto XVII, št. 5 (73) – zima 2015, str. 12–20
121. Feeley, M. (1982), Plea bargaining and the structure of the criminal process, Berkeley Law Scholarship Repository, pp. 338–354
122. Фишер, З. (2013), Државни тужилац као субјект скраћених и поједностављених кривичних поступака у Словенији, Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, ур. Јовановић, И. и Станисављевић, М., Мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 86–99
123. Hall, S. (2014), Verbal plea agreements causes problems for local case, Gillette news record, pp. 1–2

124. Cade, J. (2013), The plea bargain crisis for noncitizens in misdemeanor court, *Cardozo Law Review*, vol. 34, pp. 1751–1819
125. Cheesman, S. (2014), Comparative perspectives on plea bargaining in Germany and the U.S.A., Faculty of Law and Political Science, University of Szeged, pp. 113–151
126. Chernyakov, D. (2010), Plea bargain as a tool to combat economic crime, *Russian Law Online*, преузето са: www.russianlawonline.com/content/plea-bargain-tool-combat-economic-crime, 15.10.2015
127. Cicchini, M. (2008), Broken government promises: a contract-based approach to enforcing plea bargains, *New Mexico Law Review*, vol. 38, pp. 159–195
128. Conditional guilty pleas (1980), *Harvard Law Review*, vol. 93, no. 3, pp. 564–585
129. Чејовић, Б. и Кулић, М. (2014), Кривично право, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад
130. Шкулић, М. (2015), Споразум о признању кривичног дела, Адвокатска канцеларија
131. Шкулић, М. (2007), Кривично процесно право – општи део, Правни факултет Универзитета у Београду
132. Шкулић, М. (2010), Споразум о признању кривице, *Правни живот*, бр. 10
133. Шкулић, М. (2011), Основи упоредног кривичног процесног права и проблеми реформе кривичног поступка, у *Зборнику: Казнена реакција у Србији*, први део, ур. Игњатовић, Ђ., *Crimen*
134. Шкулић, М. (2013), Доминантне карактеристике основних великих кривичнопроцесних система и њихов утицај на реформу српског кривичног поступка, *Crimen*, вол. 4, бр. 2, стр. 176–234
135. Шкулић, М. (2015), Кривично процесно право, Правни факултет Универзитета у Београду

Коришћени закони и други правни акти:

1. Vlada Republike Slovenije, Državni zbor 00720-3/2016/6 преузето са:
<http://imss.dz-rs.si/imis/9b56d55ee9454bd97f8e.pdf>, 10.01.2016
2. Zakon o kazenskem postopku Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 32/2012
3. Zakon o kaznenom postupku Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 – Odluka i Rješenje USRH, 143/12, 56/13, 145/13 i 152/14
4. Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Sl. novine Federacije BiH, br. 35/03, 37/03, 56/03
5. Zakon o prekršajima Federacije Bosne i Hercegovine, Sl. novine Federacije BiH, br. 63/14
6. Zakon o prekršajima Republike Crne Gore, Sl. list Crne Gore, br. 001/11 od 11.01.2011, 006/11 od 25.01.2011, 039/11 od 04.08.2011, 032/14
7. Zakon o prekrških Republike Slovenije, (Uradni list RS, št. 29/11 – uradno prečišćeno besedilo, 21/13, 111/13, 74/14 – odl. US, 92/14 – odl. US in 32/16
8. Zakonik o krivičnom postupku Republike Crne Gore, Sl. list Crne Gore, br. 057/09 od 18.08.2009, 049/10 od 13.08.2010, 047/14 od 07.11.2014, 002/15 od 16.01.2015, 035/15 od 07.07.2015, 058/15
9. Закон за прекршоците, Службен весник на Република Македонија, бр. 62/06, исп. бр. 69/06, Одлука на Уставниот суд У. Број: 21/2009-0-1 бр. 157/09 и бр. 51/11
10. Закон о изменама и допунама Закона о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 47/2009

11. Закон о кривичном поступку Републике Српске, Сл. гласник Републике Српске, бр. 53/12
12. Закон о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, Сл. гласник РС, бр. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007 и 104/2009
13. Закон о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, Сл. гласник РС, бр. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011 – др. закон и 6/2015
14. Закон о прекршајима Републике Српске, Сл. гласник Републике Српске, бр. 63/14
15. Закон о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 65/13
16. Закон о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 101/2005, 116/2008 и 111/2009
17. Закон о прекршајима, Сл. гласник РС, бр. 65/2013 и 13/2016
18. Закони и правила државе Њу Џерси о споразуму о признању прекршаја, преузето са: https://www.judiciary.state.nj.us/2007_rules/rule7-06-02.pdf 22.10.2015
19. Законик о кривичном поступку из 2001. године, Сл. лист СРЈ, бр. 70/2001
20. Законик о кривичном поступку из 2006. године, Сл. гласник СРЈ, бр. 46/2006
21. Законик о кривичном поступку из 2009. године, Сл. лист СРЈ, бр. 70/2001 и 68/2002 и Сл. гласник РС, бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 85/2005 – др. закон, 49/2007, 20/2009 – др. закон и 72/2009
22. Законик о кривичном поступку, Сл. гласник РС, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014
23. Законот за кривичната постапка, Службен весник на Република Македонија, бр. 150/10
24. Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o prekrških (ZP-1J), redni zakonodajni postopek – predlog za obravnavo, Številka: 007-212/2015
25. Prekršajni zakon Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 107/07, 39/13, 157/13, 110/15 i 91/16 – RUSRH

26. Strafprozeßordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 7. April 1987 (BGBl. I S. 1074, 1319), die zuletzt durch Artikel 4 Absatz 5 des Gesetzes vom 11. Oktober 2016 (BGBl. I S. 2226) geändert worden ist
27. Устав Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 83/06
28. Codice di procedura penale Italiano, aggiornato, da ultimo, con le modifiche apportate, da ultimo, dalla L. 21 luglio 2016, n. 149, dal D.Lgs. 15 settembre 2016, n. 184 e dalla L. 29 ottobre 2016, n. 199